yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI
mart 1980, 20

yurt ve dünya
BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

İÇİNDEKİLER

İnceleme/Araştırma

Eleştiri/Tanıtma/Tartışma

YURT VE DÜNYA

Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm Sorunları

İki aylık Araştırma, İnceleme, Tartışma Dergisi

Mart 1980, Cilt 7, Sayı 20

Sahibi: Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran ● Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Orhan Silier ● Yönetim ve Haberleşme adresi: Piyerloti Cad. 21/3 Çemberlitaş - İstanbul ● Fiyatı 50 TL ● Yıllık Abone 250 TL ● (Yurtdışı fiyat ve abone bedeli iki katıdır) Avrupa için yıllık abone 30 DM ● Dizgi/Baskı: Kent Basımevi, Cağaloğlu - İstanbul. ● Son baskı tarihi: 16 Mayıs 1980

SOMMAIRE

Mars 1980 no. 20

CONTENTS **March 1980 no. 20**

OKUYUCUYA

Yurt ve Dünya'nın elinizdeki bu 20. sayısının peşi sıra Mayıs ayı bitmeden 21. sayıyı yayınlayarak normal periyodumuza dönmeye ve olağanüstü gelişmeler olmadıkça **Yurt ve Dünya**'yı sizlere tam zamanında iletmeye çalışacağız.

Bu sayıda alışılmıştan daha kısa ve daha çok yazıya yer verdik. 1980'den başlayarak dergimizi daha küçük puntolarla basmaya başlamıştık. Bu sayı ile de daha küçük hacımlı daha çok yazı yayınlama ilkesini uygulamaya koyduk. Böylece fiyatta bir değişiklik yapmadan eskisinden daha geniş kapsamlı ve daha canlı bir dergi yayınlamayı planlıyoruz.

Bu sayıda, ilk olarak, yaklaşan 1 Mayıs birlik-dayanışma-mücadele gününe ilişkin üç belgeye yer veriyoruz.

Daha sonra 1 Mayıs 1980'de 70. doğum gününü kutlayacağımız Genel Başkanımız Behice Boran'ın bundan 35 yıl önce yazdığı faşizme ilişkin iki kısa makaleye yer veriyoruz.

TİP Başkanlık Kurulu üyeleri Orhan Silier ve Can Açıkgöz'ün yazıları ve P. Havaş'ın yazıları Lenin'in 110. doğum yıldönümü dolayısıyla yayınladığımız incelemeler. Orhan Silier Leninist parti ve devrim teorileri konusunda Türkiye'de sağ ve «sol» oportünizmin geliştirdiği tezleri özetliyor ve eksikleri, yanlışları aşmanın ve sapmaları altetmenin güçlü kaynağı olarak Leninist teorinin rolüne işaret ediyor. Can Açıkgöz özellikle 1960 ve 1970'leri ele alarak devrim anlayışı bakımından Türkiye'de tartışmaları ve sapmaları değerlendiriyor. Macaristan Halk Cumhuriyeti'nden P. Havaş ise Leninizmin güncel değerini ve Leninist teorinin somut uygulamalarında başarının koşullarını inceliyor.

Yavuz Çizmeci «Barış Cephesinde Elele» yazısında Nisan ayı başında yapılan Barış Komitesi Derneği Genel Kurulu'nun bir değerlendirilmesini yapıyor ve Türkiye'de barış mücadelesinin perspektifleri üzerinde duruyor.

Beş Sovyet bilim adamının «Kapitalizmde Emekçilerin Durumunun Kötüleşmesi» başlıklı incelemesi ile yine bir Sovyet bilimadamı S. Nikitin'in enflasyona ilişkin incelemesi günümüz Türkiyesi bakımından artan bir önem taşıyan iki ekonomik ve sosyal eğilimi daha iyi kavramamıza yardımcı olabilecek açıklıklar getiriyor.

Serhat Baysan geçen ay içinde ikinci kuruluş yılını kutlayan Genç Öncü'nün çalışmaları, mücadele anlayışı ve sorunları aşma kararlılığı üzerinde duruyor ve bu vesileyle bir toplu değerlendirme yapıyor.

Bulgar bilimadamı Lüben Petrov «Gerçek Enternasyonalizm» başlıklı incelemesinde «yeni enternasyonalizm» sloganı altında enternasyonalizmin özünü boşaltma girişimleri dikkati çekiyor.

Yurt ve Dünya'nın bu sayısının eleştiri/tanıtma/tartışma bölümünde üç yazı var.

Çeviri ve derlemesini Yılmaz Onay'ın yaptığı birinci yazı demokrasi cephesinin kültür-sanat alanında örgütlenme, eylem programı ve temel kavram sorunlarını Almanya deneyimi örneği ile ele alıyor.

Neşet Kocabıyıkoğlu Boyan Grigorov'un Bilim Yayınları'nda çıkan «Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve 'Sol' Sapmalar» adlı yapıtını inceliyor.

Onur Güvenli ise gazeteci yazar Varlık Özmenek'in yine Bilim Yayınları'ndan «İşte Sovyetler Birliği» adıyla çıkan gezi izlenimlerini tanıtıyor.

Yurt ve Dünya olarak 1 Mayıs bayramınızı kutlar, saygılar sunarız.

YURT ve DÜNYA

FAŞİZM ÜZERİNE İKİ YAZI

1 Mayıs 1980'de Genel Başkanımız Boran'ın 70. doğum gününü kutluyoruz. Yurt ve Dünya **dergisi olarak kendisine daha uzun mücadele yılları dilerken bu vesile ile 1945'te** Ant Gençlik Yayını **dergisine yazdığı ve hâlâ güncelliğini koruyan iki yazısını yayınlıyoruz.**

BİR CEMİYET SİSTEMİ OLARAK FAŞİZM

BEHİCE BORAN

Harbi demokrasi cephesinin kazanmasından sonra, artık faşistler bile, demokrattan fazla demokrat kesilerek faşizmi kötülemeğe koyuldular. Faşizm ve demokrasi kelimeleri ile yapılan ve çeşitli memleketlerdeki basını istilâ eden mugalata içinde, nerdeyse gerçek demokratlar kaybolacak. Ortalama bir okuyucunun bu keşmekeş içinde doğruyu yalancıdan ayırıp kendi yolunu bulması ne kadar güç olsa gerek.

Faşizm, belirli tarihî şartlar altında meydana gelmiş olan belirli bir cemiyet-devlet sisteminin adıdır. Bu ad, İtalya'da Mussolini'nin temsil ettiği rejimden alınmadır; fakat bugün faşizm artık sadece İtalya'da 1922-1943 yıllarında ömür sürmüş bir rejimin hususî adı değildir. Faşizm, tek bir memleket için kullanılan has bir isim olmaktan çıkıp, bir cemiyet sistemi örneğine, ve o örneğe uygun rejimlere verilen âdeta bir cins isim olmuştur. Faşizm, içinde belirdiği cemiyetin tarihî, mahallî şartlarına göre çeşitlenmeler, hususiyetler gösterir, fakat bütün faşist rejimlerde müşterek esas vasıflar vardır; bunların mevcut olup olmadığına göre bir rejimi faşist veya faşist değil diye vasıflandırabiliriz.

Faşist rejimi en esas, ayırıcı vasfile bir cümlede ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki faşizm, hususî büyük sermaye guruplarının, bilhassa malî sermaye ve ağır sanayi ve harp sanayii sermayesi guruplarının açık, şiddetli bir teröre dayanan diktatörlüğüdür.

Birinci Cihan Harbi'nden önce, faşizme götürecek şartlar ve hareketler belirmişti. Harp, bu şartları kuvvetlendirdi. Harpten sonra Avrupa memleketlerinde, bilhassa İtalya ve Almanya'da inkılâpçı bir durum meydana geldi, fakat inkılâp

hareketleri gelişip gerçekleşemedi. Büyük sermayenin tazyiki altında içtimâi-iktisadî mevkiini kaybetmekte olan ve büsbütün kaybedeceğinden korkan orta ve alt orta tabakalar ve maceracı, dejenere unsurlar, siyasî guruplaşmalar ve hareketler halinde beliren faşist gelişmeleri desteklediler, bu hareketlere yem oldular. Büyük sermaye gurupları ve onlara âlet olan devlet teşekkülleri, halktan gelen inkılâpçı hamleyi önlemek üzere bu faşist hareketleri körüklediler ve nihayet, zamanı gelince, mensuplarını getirip devlet sandalyalarına oturttular.

Faşizmi Mussolini ile Hitler yaratmadı. Onlar faşizmin sadece sözcüsü ve mümessiliydiler, kurdukları parti teşkilâtı, üniformaları, bayrakları, alayları da faşizm binasının dış dekoruydu. Şüphesiz bu kuklalar ve hempaları geçtikleri mevkilerden fazlasıyla faydalandılar, kendi menfaatlerini fazlasıyla güttüler. Fakat onları yerlerinde tutan ve bal tutan parmaklarını yalamalarına müsaade eden kuvvet, hususî büyük sermaye idi. Esasen, değişmez sosyolojik bir prensip olarak şunu belirtmek gerekir ki diktatörlük, hiç bir zaman bir şahsın veya küçük bir gurubun devlet mekanizmasını ele geçirip şahsî hükümlerini yürütmeleri demek değildir. Bu çeşit siyasî diktatörlüklerin arkasında mutlaka bir diktatörlükten menfaatli olan, iktisadî-siyasî kudreti elinde tutan zümreler, tabakalar vardır.

Rakipsiz hâkimiyeti eline geçiren büyük malî ve sınaî sermayeye, derebeylik artığı büyük toprak mülkiyeti gurubu da eklendi, faşist rejimin ikinci derece direklerinden biri oldu. Nesiller boyunca mücadele neticesinde elde edilmiş olan liberal demokratik haklar ve hürriyetler kökünden kazındı. İmtiyazlı zümreler hâkimiyetlerini tam kurabilmek için kendileriyle mücadele edebilecek halkın elinden söz, toplanma, teşkilâtlanma ve vicdan hürriyetlerini gasbettiler.

Garp sanayi memleketlerindeki bu olayların, o kadar sanayileşmemiş, teknik ve iktisat bakımından geri, bazı ziraî memleketlerde de akisleri oldu. Bu memleketlerde mevcut, kuvvetli derebeylik artığı büyük toprak sahipleri ile henüz gelişmekte olan yeni ticaret ve sanayi zümreleri için faşist devlet sistemi ve faşist ideoloji biçilmiş kaftan oldu. Bu zümreler garp sanayi memleketlerinde olup bitenlerden kendi menfaatleri lehine ders aldılar; liberal, demokratik safhaya hemen hiç girişmediler.

Gerek ileri teknikli garp sanayi memleketlerinde, gerek geri teknikli ziraat memleketlerinde beliren faşist rejimlerin müşterek noktası, her ikisinde de hususî büyük sermayeyi elinde toplamış olan bir azınlığın ve bunun hükümranlık vasıtası olan siyasî bürokrasinin geniş halk kitleleri üzerinde tethişe dayanan bir hâkimiyet ve idare sistemi kurmuş olmalarıdır. Her ikisinde de demokratik haklar ve hürriyetler ve milletin ekseriyetinin siyasî egemenliği ortadan kalkmıştır. Her ikisinde de iktisadî-siyasî mekanizma hâkim, imtiyazlı zümrenin lehine, halkın ekseriyetinin aleyhine işler ve halk, kendi haklarını müdafaa etmek imkânlarından mahrum bırakılmıştır. İktisadî buhranların, harplerin doğurduğu sıkıntılar ve mahrumiyetler halkın ekseriyetinin omuzlarına yüklenir. Bütün faşist rejimlerin tecrübesi, istisnasız, imtiyazlı azınlığın zenginleşip şiştiğini, çalışan kitlelerin, halkın gelirinin ve hayat seviyesinin ise yokuş aşağı indiğini göstermiştir. Bir taraftan sermayeye mahreçler bulmak, diğer memleketleri sömürmek hırsı, diğer taraftan içteki huzursuzlukları bir mecradan akıtıp yatıştırmak gayesiyle faşist rejimler saldırıcı, istilâcı, harpçidirler. İç siyasetlerinde üstün adam ve seçkin zümre, dış siyasetlerinde üstün ırk, üstün millet ideolojisine dayanırlar.

Faşizm bir sosyal hareket olarak garp demokrasilerinin içinde belirip gelişmiş ve nihayet bazılarında bütün cemiyeti hakimiyeti altına alan bir rejim olarak tebellür etmiştir. Diğer bazılarında ise, cemiyet liberal demokratik şeklini muha-

faza etmekle beraber faşizm hareketleri çeşitli derecelerde ve çeşitli mahalli şekillere bürünerek kendini göstermiştir. Harpten önce bu durum garpta yayfındı: Harp öncesi İngiltere'si ve Amerika'sı bile bu duruma bir istisna teşkil etmiyordu. Demokrasi için faşizme karşı mücadele, harbin bitişiyle bitmemiştir diyenlerin kastettikleri, faşizmin iktisadi ve sosyal dayanaklarının henüz tamamıyla ortadan kalkmamış olması durumudur. İşgalden kurtarılan memleketlerdeki iç mukavemet hareketlerinin ve ülkedeki gerçek demokratların, kartellerin, tröstlerin kaldırılmasını, büyük sanayinin devletleştirilmesini istemeleri de faşizmin temel direğini söküp atmak gayesiyledir.

HARPTEN SONRA FAŞİZM

BEHİCE BORAN

Avrupa'da harbin sona erişi ile faşist devletler yere serildiler, fakat bu rejimlerin dayanağı olan büyük sermaye gurupları hâlâ ayakta duruyor ve gazete havadislerine bakılırsa, dokuz canlı canavar gibi, bu harbin sonunda da kıllarına zarar gelmeden kurtulmak için şimdiden dolap çevirmeye başlamışlar. Alman ve İtalyan finans ve büyük sanayi sermayesinin âkıbeti barışın halletmesi gereken en önemli meselelerden biridir. Faşizmin kökü kazınması için bu sermaye saltanatının yıkılması elzem.

Hepsi bu kadar da değil! Garp demokrasilerinin kendilerinde de büyük sermaye temerküzü var ve bu sermaye bu memleketlerin ekonomisini —büyük mikyasta siyasetlerini de— avuçları içine almıştır. Fransız ekonomisine iki yüz, Amerikan ekonomisine altmış, İngiltere ekonomisine de yine bir avuç sermayedar aile hâkim. En mühim istihsal şubelerinde inhisarcı tröstler istedikleri gibi hüküm sürüyorlar. Küçük müstahsiller rekabet edemiyerek durmadan alta gidiyorlar. Milletin büyük ekseriyeti şirketlerin hizmetinde aylıkla veya gündelikle çalışan müstahdemler haline gelmiş, bu insanların bütün mukadderatı küçük bir sermayedar gurubun elindedir. İktisadî hayat tepeden inme, müthiş teşkilâtlı, müstebit disiplinli bir hal almıştır, bu alanda ferdin hiç bir hürriyeti yoktur. Bu vaziyette siyasî demokrasi de mâna ve kıymetinden kaybetmiştir. Roosevelt'in dediği gibi, iş bulmak, hayatını kazanmak hürriyetine sahip olmıyan insanın, rey sandığı başındaki siyasî hürriyeti büyük bir şey ifade etmez. Bırakın ki İktisadî diktatörlük bu kadar kuvvetlenince siyasî demokratik haklar da, tamamiyle değilse bile büyük mikyasta, iktisadî kudreti elinde tutanların lehine işler olur.

Böyle, ister mağlûp, ister galip olsun, ileri teknikli garp sanayii memleketlerinde büyük sermaye guruplarını ve bunların teşkil tröstleri, kartelleri, korporasyonları temizlemek, bunların kontrolleri altındaki sanayii, malî ve kredi müesseselerini ve ulaştırma vasıtalarını devletleştirmek gerekiyor: Bugün İngiltere'deki seçim mücadelesinin, Fransa'da kurtuluştan beri devam eden huzursuzluk ve çekişmelerin,

Belçika'daki kırallık meselesinin, İtalya'daki kargaşalıkların altında, doğrudan doğruya veya dolayısile, hep bu büyük sermaye saltanatı meselesi vardır.

Harpten önce, geri teknikli ziraî memleketlerde faşizmin direği bilhassa derebeylik artığı büyük toprak mülkiyeti olmuştu; onun için bugün bu çeşit kurtarılmış memleketlerde ilk iş olarak büyük malikânelerin toprağı işliyen köylüye yaptıklarını ve bu zamane derebeylerine bir tazminat bile verilmediğini görüyoruz. Diğer taraftan bu memleketler mevcut büyük teşekküller haline temerküz etmiş olan sanayilerini devletleştiriyorlar. Bu memleketlerin ziraat ve sanayi alanında aldıkları bu tedbirleri sadece iç reform hareketleri olarak görmek dar bir görüş olur; bu hareketler faşizmle mücadelenin devamını, faşizmin ortadan kaldırılışını gösteriyor.

Büyük, inhisarcı sermaye temerküzüne karşı açılan mücadele cemiyetlerin iç bünyesi bakımından faşizmin kökünün kazınması demekse, dış münasebetler bakımından da harplerin kaldırılmasına doğru gidiş demektir. Modern harpler, emperyalist harplerdir. Emperyalizm ise büyük malî-sınaî sermayenin temerküzünün doğurduğu bir neticedir; bu sermayenin, daha geri memleketlerin tabiî kaynaklarını ve insan emeğini sömürmesi demektir; böyle sömürülen memleketler geri, fakir kalmıya ve siyasî bakımdan sömüren sermayedar memlekete bağlı olmıya mahkûmdurlar, emperyalist memleketler arasındaki rekabetler ve zıddiyetler tarihin kaydetmediği korkunç harplere yol açıyor.

Şu halde, bugün çeşitli memleketlerde, büyük sermayenin saltanatını yıkmak için açılan mücadele dünya barışının en birinci garantisidir. Milletler arasında güvenlik teşkilâtı, muahedeler, anlaşmalar, ancak, barışı mümkün kılacak gerçek şartlar mevcut olduğu takdirde işe yarıyabilir. Emperyalizm dünyadan kalkmadıkça dünya barışı uzun zaman gerçekleşemez; emperyalizmin kalkması ise iç bünyelerde büyük sermaye saltanatının yıkılışına bağlıdır. Büyük sermaye saltanatının yıkılışı, (bundan önceki makalemizde gördük) faşizmin kökünün kazınışı demektir. Öyle ise, burada gayet mühim sosyolojik bir neticeye geliyoruz: cemiyetlerin iç bünye durumlarıyla cemiyetlerarası, yani milletlerarası münasebetler durumu birbirine bağlıdır. Milletler arasındaki dünya nizamı, milletlerin iç bünyelerinin ne olacağı meselesinden ayrılamaz. Ancak, iç bünyelerinde insanın insanı istismar etmediği cemiyetler arasındadır ki, bir milletin diğerini istismar etmediği eşit ve âdil bir dünya nizamı kurulabilir.

1 MAYIS 1980'E GİDERKEN

Genel Başkan Boran'ın 26 Nisan 1980'de İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda 1 Mayıs ve Parti'nin 5. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmasından alınmıştır.

Behice BORAN

Bu yıl, bölgemizde politik havanın ısındığı, uzaktan uzağa savaş şimşeklerinin çaktığı; ülke içinde ise, tam bir baskı rejimine doğru gelişmelerin hızlandığı ve sınıf mücadelesinin şiddetlendiği bir ortam içinde 1 Mayıs'a gidiyoruz.

Bölgedeki olumsuz gelişmeler Türkiye'yi ve Türkiye halkını doğrudan ve çok yakından ilgilendirir. Birincisi, egemen bir devletin iç işlerine müdahale, hatta gerekli görülürse silahlı müdahaledir söz konusu olan. Devletlerin bağımsızlığı, egemenliği, içişlerine karışılmaması ise devletlerarası hukukun temel kuralı, ulusal varlığın temel koşuludur. Bizim gibi geri, emperyalizme bağımlı ülkeler emperyalizmin müdahaleleri, hele askeri müdahaleleri karşısında özellikle duyarlı olmak durumundadırlar. Böyle bir müdahale ihtimali, tehlikesi bizim de içinde bulunduğumuz bölgede belirirse elbette bizi daha da yakından ilgilendirir. Bu tür bir müdahale bölgesel veya dünya çapında bir savaşa yol açabilir. Orta Doğu gibi bir bölgede Amerika'nın askeri müdahalesinin aynı düzeyde bir tepki veya tepkilerle karşılaşması olasıdır. Türkiye'nin ulusal çıkarları, halkın çıkarları ise savaşta değil barıştadır. Halkımızı savaşın cana kıyımından, acılarından, yıkıntılarından korumak, çocuklarımıza ve gençliğimize bu bakımdan güvenli, aydınlık, barış içinde bir dünya bırakmak hem görevimiz, hem de gönülden dileğimizdir.

Türkiye'nin NATO üyeliğinin ve toprakları üzerindeki Amerikan üslerinin ülkemizi her zaman bölgemizdeki bir savaşa, veya nükleer bir dünya savaşına bulaştırması tehlikesi olduğunu yıllardır vurguladık. Bu üyelik ve üsler varolduğu sürece bölgedeki ne sosyalist, ne de Arap ülkelerle iyi ilişkilerin gerektiği gibi gelişemeyeceği, güven ortamının oluşamayacağı üzerinde tekrar tekrar durduk. Şimdi Orta Doğu'daki son gelişmelerle bu olumsuzluklar ön plana çıktı. Amerika Türkiye üzerine, bir AP'li politikacının deyimiyle «dostane» (!) baskı yapıyor. Ayrıca Amerika tüm müttefiklerinden, İran'a karşı aldığı yaptırım önlemlerini desteklemelerini istemiş, aksi halde aradaki ilişkileri değiştireceği tehdidini yapmış bulunuyor. Türkiye

ye İran'a ekonomik ambargo koyması yönünde yaptığı baskı ise gazete manşetinde. (İran'a mal götüren TIR'ların Türkiye'den geçmesine izin verilmemesi İran'ı gerçekten zor duruma düşürebilir. Hükümet asla ABD'nin bu baskısına boyun eğmemelidir.) Amerika hem Türkiye'deki üslerinden kalkacak casus uçaklarıyla Sovyetler Birliği'ni daha yakından gözetlemek, hem de bu üslerini Orta Doğu'da, şimdiki halde İran'a karşı girişeceği askeri operasyonlar için kullanmak istiyor. Türkiye, üslerin NATO amaçları için NATO alanında kullanılması üzerinde ısrar edince de, şimdi, NATO'nun görev alanını genişletmek önerisi gündeme getiriliyor. Emperyalizm pençesine geçirdiği Türkiye'yi hiç salıvermek niyetinde değil.

Buna karşılık AP Hükümeti Amerika'ya ve tümüyle emperyalizme ne karşı çıkmak niyetinde, ne de gücünde. İçine sıkıştığı ekonomik-mali kıskaç, hükümeti ABD'ye boyun eğmeye iteliyor. Ordunun silah ve araç gereç eksikleri de aynı yönde etki yapıyor. Bundan ötürü, Amerika ile Savunma ve İşbirliği Anlaşması apar topar imzalandı. Bundan ötürü, IMF'nin ağır şartları sessizce kabul edildi ve şimdi; bir yıllık değil, üç yıllık bir anlaşma için, yani Türkiye'yi üç yıl IMF'nin demir kontrolü altına sokmak için masaya oturmaya hazırlanıyor. Ve yine bundan ötürü, OECD'de «sadaka kutusu» dolaştırılıyor.

Mümkün olsa, AP de mirasçısı olduğu Demokrat Parti gibi Türkiye'yi bir «küçük Amerika» yapmak ister. Ne var ki, böyle isteklere kapılıp kolayca hükümet edebilme günleri çok gerilerde kaldı. AP'li hükümet yetkilileri yine de, 1950'lerde DP'li iktidarın yaptığı ölçüde Amerika'nın isteklerine uyamıyorlar, tam «evet!» diyemiyorlar. Parlamentoda muhalefet partilerini hesaba katmanın yanı sıra, asıl, parlamento dışında etkin bir demokratik toplumsal muhalefet var. Uyanık bir kamuoyu, bilinçli ve dövüşken bir işçi sınıfı ve emekçi kitleler, ilerici, sol, sosyalist parti ve kuruluşlar ülke politik yaşamında etkin bir yer tutuyor. Demirel ve iş ortakları bu güçlerin baskısını ense köklerinde duyuyorlar. AP iktidarı ve onun sınıfsal dayanağı büyük burjuvazi üzerinde bu anti-emperyalist baskıyı artırmak, Türkiye'nin emperyalizme tam teslimiyetini önlemek hepimizin yurtseverlik görevimiz, işçi, emekçi halkımıza namus borcumuzdur.

Türkiye için tehlikeler yaratacağı, bölge barışını bozacağı ve dünya barışını tehdit edeceği bir yana, Amerika'nın Orta Doğu'da İran'a, Afganistan'a veya diğer herhangi bir ülkeye askeri saldırısına dünyanın tarihsel gelişmesi ve dünya devrimci hareketi açısından da müsaade etmemek gerekir. Dünyanın gidişi kapitalizmden sosyalizme doğrudur. Bu, insan toplumlarının evriminde nitel bir sıçramanın, yeni bir aşamaya ulaşmanın ifadesidir. Emperyalist kampın lideri Amerika'nın emperyalizmin boyunduruğundan kurtulup ulusal bağımsızlık ve egemenliklerini elde etmek veya güçlendirmek, kalkınıp ilerlemek için savaş ve uğraş veren ülkelere saldırısı tarihsel akışa ters düşen, onu engelleyici bir etmendir. Tarihin çarkı genelinde, geri döndürülemez ama, geçici olsa da şurada burada engellenebilir, duraksatılabilir, büyük kayıplar, yıkıntılar, acılar pahasına... Buna fırsat verilmemelidir. Emperyalizmin, gericiliğin İran, Afganistan veya bir başka ülkeye saldırısı veya saldırısı olasılığı karşısında kendi yurdumuz söz konusuymuş gibi duyarlı ve bu ülkelerle dayanışma içinde olmalıyız. Bu proleter enternasyonalizminin bir gereğidir.

Bölgede bunalımlı olan durum ülkemiz içinde daha az bunalımlı değildir. Az önce işaret edildiği üzere Türkiye IMF aracılığı ile emperyalizme tam bir ekonomik ve mali teslimiyet yoluna sokulmuştur, burjuvazinin has partisi AP'nin iktidarı tarafından. Dünya Bankası, OECD bu teslimiyeti perçinlemektedirler. Amaç, emperyalizme bağımlı geri Türkiye kapitalizmine bir nefes aldırmak, onu olabildiğince ayak-

ta tutabilmektir. Bu amaçta hem emperyalist dünya kapitalizminin, onun gelişmiş ülkelerinin, hem de azgelişmiş Türkiye'nin emperyalizmle işbirliği eden yerli büyük burjuvazisinin çıkarları vardır. Ya işçi, emekçi halk kitlelerinin? Onların, kıracakları zincirlerinden başka hiçbir şeyleri yoktur.

Fiyatlar serbest bırakılacak, gerçek ücret ve maaşlar dondurulacakmış. IMF'nin yani emperyalizmin sunduğu reçete, bu. Enflasyon böylece kontrol altına alınacak, durdurulacakmış. Serbest bırakılan fiyatlar —ki serbest bırakıldı da— başını alıp gidecek, dondurulmuş maaş ve ücretlerle veya başkaca sınırlı olan gelirle kitleler bu zirveye çıkmış fiyatlarla satılan malları alamayacak, böylece piyasada talep düşecek, fiyat yükselişleri duracakmış. Halk kitlelerinin zaten yetersiz olan tüketimini daha da kısıtlayarak, düşük yaşam düzeyini daha da düşürerek, en alt gelir düzeyindekileri doğrudan açlığa iterek enflasyonu durdurmak, durdurulabilirse eğer! Vergilerin ağır yükünü kitlelerin sırtına bindiren vergi kanunu tasarısı da cabası. Emperyalizmin ve iş ortağı yerli büyük burjuvazinin bunalımdan çıkış reçetesi böylesine hayasızca halk kitlelerine karşı!

Terör Demirel'in azınlık iktidarında daha da arttı. Terörün ikili amacı olduğu artık her zamankinden daha da açıkça görülüyor. Birisi, yasal baskı ve şiddetle sindirip yıldıramadıkları, kontrol altına alamadıkları işçi sınıfını, ilerici, sol görüşleri yasadışı terörle kırıp sindirmek, geriletmek. Ama bu da yetmiyor. O zaman, yasal baskı ve şiddeti demirden bir korse gibi topluma giydirip kitleleri, ilerici, sol güçleri tam kontrol altına alarak akıllarınca «hizaya getirecek» bir rejim değişikliği tezgahlanıyor, terör buna kılıf hazırlamak için tırmandırılıyor.

Bu rejim değişikliği öneri ve hazırlıklarından artık basında açıkça söz ediliyor, bu hazırlıkları yapanlara ilişkin kimi isimler bile açıklanıyor. «Asker sivil iktidar» gibi formüller ortaya atılıyor. Hazırlıklar Anayasa değişikliği üzerinde yoğunlaşıyor. İlle de Cumhurbaşkanı seçimi yöntemi ve sahip olacağı yetkiler üzerinde duruluyor. İstenilen, olağanüstü yetkilerle donatılmış, güçlü bir başkanlık sistemi oluşturmak; böyle yetkilendirilmiş cumhurbaşkanlığını, yani yürütmeyi ön plana çıkarıp parlamentoyu, yani yasamayı arka plana itmek, yetkilerini budayarak etkisizleştirmektir. Bu değişiklik, otoriter bir rejimin gerçekleştirilmesi girişimidir. Cumhurbaşkanlığına «kudretli bir kişi» de oturtulunca girişim istenildiği gibi sonuçlandırılmış olur. Cumhurbaşkanlığı seçiminin bu nedenle uzatıldığı bile söyleniyor.

Yasamaya karşı yürütmeyi güçlendirme girişimi bundan da ibaret değildir. Genel Kurmay Başkanlığı ile Milli Savunma Bakanlığının ortaklaşa hazırladıkları Buhran ve Savaş Hali Yasa tasarısı politika piysasına sunuldu. Genel Kurmay Başkanlığı'nın yasanın hazırlayıcısı olması bile dikkat çekici. Savaş halinde yürütmenin kullandığı olağanüstü önlemler «buhran ve savaş öncesi halleri»nde de kullanılabilecek, tasarı yasalaşırsa. Fiili bir savaş varolmadığı halde bunalım ve savaş halinin varolduğu hangi ölçütlere göre belirlenecek? Belli değil. Böyle bir halin varlığının ilanı Genel Kurmay Başkanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nun kararıyla olacağına göre, ölçüt, bu kişilerin kendi öznel değerlendirmeleri olacaktır. İşlemi başlatan öneri Genel Kurmay Başkanı'ndan geleceği gibi, söz konusu hal ilan edildikten sonra da güvenlik ve demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlama önlemleri konusunda yetki kullanımı Genel Kurmay Başkanı'na ait olacaktır. Kişi hak ve özgürlükleri iyice kısıtlanabilecek, toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasaklanabilecek, basın ve yayın yaşamına sansür konabilecek, gerekli görüldüğünde «bazı bölgelerdeki halk» boşaltılıp başka yerlere gönderilebilecek, savunma sanayii ile ilişkili işyerlerinde her türlü grev yasaklanacaktır. Meclis'ten geçirilmek istenen bu yasa tasarısının yürütme erkinin sivil hükümetten askeri komutanlığa kaydırılmasını, yü-

rütümün askerileştirilmesini öngördüğü de fazla söze gerek bırakmayacak kadar açıktır.

İş bu kadarla da bitmiyor. Özel Güvenlik Kuvvetlerine ilişkin bir başka yasa tasarısıyla, özel sektörün kendini terörizme karşı koruma gerekçesiyle askersel örgüt kurup silahlanması öngörülüyor. Patronlar işçilere karşı artık açıkça silahlı baskı da kullanabilecek. Öngörülen özel güvenlik örgütlerinin, dıştan gelecek terörist saldırılardan çok, asıl, direnen veya grev yapan, «işyerinin disiplinini bozduğu» iddia edilen işçilere karşı işleyeceği kuşkusuzdur. Bir başka ilginç —ve vahim— nokta, tüm sivil amirlerin, valilerin, kaymakamların ve işletme amirlerinin bu yasa ile askersel yetkilere sahip olacakları, bu yetkileri kullanacaklarıdır. Bu, tüm toplumun askerselleştirilmesinden başka bir şey olmayacaktır. Bir kelime ile, korkunç!

Bu yasa tasarılarına koşut olarak DGM'lerin de yeniden kurulması isteniyor ve MGK'nun son toplantısında bu istem dile getiriliyor. Basında, Ordunun Anayasa değişikliklerine de taraftar olduğu belirtiliyor. Öte yandan Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu Genel Kurulu raporunda, işçi taleplerinin dizginlenmesi, ücretlerin dondurulması, belli süreyi aşan grevlerin durdurulması gibi önlemler ileri sürülüyor, işçi sınıfının demokratik, ekonomik haklarına karşı açık tutum alınıyor. Burjuvazi işçi sınıfıyla kozlarını paylaşmak için günün koşullarını elverişli buluyor.

Öyle anlaşılıyor ki, 27 Mayıs'taki gibi orduyu doğrudan iktidar olmaya yöneltmeden, veya 12 Mart'taki gibi yüksek komutanların bir muhtırasıyla hükümeti düşürüp, yerine, uygun görülen bir yenisini getirmeden, ordu, sivil yönetimin içine sokulmak, onun kabuğu içinde etkin kılınmak, devletin temel işlevi olan baskı ve kontrol etme işlevi ona devredilmek isteniyor; bu yönde formüller aranıyor ve bulunuyor. Böylece ordu, askersel bir darbe veya müdahale hareketinde bulunmuş olmayacak, her şey sivil yönetim sekteye uğratılmadan, onun yöntemlerine uygun biçimde yapılacak, bir yumuşak inişle rejim değişikliği gerçekleştirilecek. Bu durum, açık bir askeri darbe veya müdahale olmaması, Batılıların, özellikle de sosyal demokratlarının «demokrasi aşkı»nı da tedirgin etmeyecek, AET ülkelerinin ilişkileri kesmesi gibi olumsuz gelişmelere yol açmayacaktır. Egemen güçler düzeyinde tüm taraflar memnun: «hür dünya» memnun, «vatanperver işverenlerimiz» memnun, asker-sivil üst yöneticiler memnun olacaklardır.

Emperyalizmle yerli büyük sermaye sarmaş dolaş olacak, politikacılarının yüzünde güller açacaktır!

Pek de o kadar değil aslında. Emperyalisti, yerlisi olsun, tekelci büyük sermaye derinden derine işçi sınıfının gücünü bilmekte, hissetmektedirler. Tedirgindirler. Tariş olayları, Tekel direnişi, Tekstil ve MESS grevleri işçi sınıfı mücadelesinin yükseliş döneminde olduğunu göstermiştir. Bir kodaman sermayeci MESS grevlerine ilişkin olarak, sorun ücret, para sorunu değil, o halledilir. İşverenden işletmenin sevk ve idaresi alınmak isteniyor, yönetime girilmek isteniyor, diye Tercüman'da yakınıyordu. Anlaşmazlığın düğüm noktası bu ise, çok ilginç ve önemlidir.

Bu dış ve iç koşullar içinde 1 Mayıs'a gidiyoruz. 1 Mayıs, işçi sınıfının ulusal ve enternasyonal birlik, dayanışma, mücadele günü olarak tanımlanır. Bu tanımlama 1980 Türkiye işçi sınıfı için özellikle geçerlidir. İşçi sınıfımızın önünde çetin, çetin olduğu kadar onurlu görev ve sınavlar var. Bu görev ve sınavlarda işçi sınıfımız yalnız değil. Tüm yurtseverler; demokratlar, ilericiler, sollar, bilimsel sosyalistler emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede benzer görev ve sınavlarla karşı karşıya.

Yıllardır Türkiye'nin sol hareketinin gündeminde olan emperyalizme ve faşiz-

me karşı bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yığınsallaştırmak, yükseltmek sorunu her zamankinden daha güncel ve ivedi olarak karşımıza çıkmaktadır. Emperyalizm Orta Doğu'da Türkiye'yi maşa olarak kullanmakta sabırsızlanıyor, acelesi var. Bu acelesiyle de Türkiye üzerine bastırıyor. Faşizm, sivil görünümlü veya değil; demokratik hak ve özgürlükleri askıya alan bir baskıcı rejim olasılığı kapıya gelmiş, dayanmıştır. Eşiği ha geçti, ha geçecek. Tüm demokratik, ilerici, sol güçlerin toparlanması, ortak bir platform üzerinde iş ve eylem birliği için örgütlenmesi daha da güncellik ve ivedilik kazandı. Emperyalizme, faşizme, şovenizme ve onların ekonomik dayanağı tekellere ve büyük sermayeye karşı mücadele, bu habis güçlerin ilerleyişini durdurmak üzere kararlı, özverili, yiğitçe mücadele tüm demokratların, ilericilerin, sol ve bilimsel sosyalistlerin; kısaca, tüm yurtseverlerin, hepimizin, ihmal edilmez görevidir. Emperyalizmi ve faşizmi durduracak biricik güç örgütlü kitlesel direniş ve mücadeledir.

Bu mücadelenin öncü gücü, motor gücü, temel gücü işçi sınıfıdır, onun örgütlü politik hareketidir. İşçi sınıfı, politik hareketinin birliği sağlandığı zaman bu görev daha güçlü, daha yetkin bir biçimde yerine getirilebilir. En geniş anlamıyla demokratik güçlerin tümünü mücadele platformuna toplamakta daha güçlü bir çekim merkezi olur. İşçi sınıfının politik hareketinin birliği, tekleşmesi, bütününde demokrasi mücadelesini de güçlendirir. Türkiye işçi sınıfımızın politik hareketinin tekleşmesi de gündemdedir. İlk sırada yeralmıştır.

Türkiye İşçi Partisi bu çok ciddi görevlerden kendi payına düşenin bilincindedir. Türkiye İşçi Partisi işçi sınıfımızın en azından altmış yıldır sürüp gelen politik hareketinin günümüz koşullarında örgütlenişidir, yürütülüşüdür. 1960'lı yılların başlarında, işçi sınıfının kendi haline terkedilmiş politik hareketini Türkiye İşçi Partisi örgütleyip işlerliğe soktu, parti ile işçi sınıfı arasında organik bağlar kurdu ve Partiyi bilimsel sosyalistleştirme çizgisi üzerinde olabildiğince geliştirdi. Eksikleri, kusurları, hatta yanlışları her ne olursa olsun, bu önemli işleri, bu gelişmeyi Türkiye'de ilk defa Türkiye İşçi Partisi başardı. Türkiye tarihinin en demokratik dönemi olan 1961-71 döneminin demokratikleşme süreç ve mücadelesine Türkiye İşçi Partisi damgasını bastı.

1 Mayıs 1975'te Türkiye İşçi Partisi bilimsel sosyalist bir parti olarak kuruldu. O günden bugüne bu niteliğini daha da geliştirdi ve geliştirecek. Türkiye İşçi Partisi'nin 1962'den bu yana en belirgin niteliklerinden biri de işçi sınıfımızın politik hareketinin burjuvaziden bağımsızlığını ve öncülük etme işlevini büyük bir tutarlılık, titizlilik ve açıklıkla korumuş ve savunmuş olmasıdır. Hâlâ da öyledir. Geçmişte ve bugün, işçi sınıfı hareketini burjuvazinin kuyruğuna takma, burjuvazi ile uzlaşma ve ona teslimiyet eğilimlerine, politikasına, hareketlerine karşı ödün vermez, ısrarlı bir mücadele vermiştir ve vermektedir.

Şimdi işçi sınıfının politik hareketinin birliği, tekleşmesi sorununu ciddiyetle ele almakta, bunun gerektirdiği sorumlulukta hareket etmektedir. Burada sorun, birleşme sonucu ortaya çıkacak tek partinin, Türkiye'nin somut koşullarının bilimsel sosyalizm ve proleter enternasyonalizmi açısından somut tahliline dayanan bir programa, bir politik stratejiye sahip olması ve ideolojik, politik ve örgütsel alanlarda bilimsel sosyalizmin teori ve pratiğinin ilkelerinden hiçbir ödün vermemesidir.

Geniş yelpazeli demokratik güçlerin örgütlü birleşik mücadelesinin başarıya ulaşabilmesinde de belirleyici etmen, bu harekette işçi sınıfının politik hareketinin —partisinin— öncülüğü, yönlendiriciliğidir. Bu açıdan da işçi sınıfının politik hareketinin birliği, tekleşmesi, yaşamsal önem taşımaktadır.

1 Mayıs'ta Türkiye İşçi Partisi'nin beşinci yıldönümünü de kutluyoruz. Parti, geçirdiği deneyimlerin zengin kazanımlarıyla da güçlenmiş ve sorumluluklarının tam bilincinde olarak görev başındadır.

1 Mayıs Türkiye'de genel anlamı ve öneminin yanı sıra, daha özel bir anlam ve önem de kazanmıştır. 1 Mayıs dünya işçi sınıfı hareketinin birlik, dayanışma ve mücadele günü ve bugünün kutlanması Türkiye'de burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki sınıf mücadelesinin odaklaşıp sembolleştiği gün ve olay haline gelmiştir. Bu odaklaşma ve sembolleşme de 1 Mayıs törenlerinin özellikle İstanbul'da, Taksim'de yapılmasına ilişkindir. Burjuvazi ve politikacıları sanki kendileri için bir yaşam-ölüm sunuşuymuş gibi 1 Mayıs'ın İstanbul'da, Taksim'de kutlanmasına asla ve asla müsaade etmek istememektedirler. Bu odaklaşma ve sembolleşme olgusunu iyi algılamış oldukları anlaşılıyor.

Ne yapsalar, gün gelecek Taksim meydanının resmi adı 1 Mayıs Alanı olacak ve 1 Mayıs o alanda coşkuyla kutlanacak. O güne kadar da, 1 Mayıs'ı kutlama mücadelesi sürecek. Bu 1980 ilkbaharında işçi sınıfı hareketleri bir yükseliş dönemine girmiş bulunuyor. 1 Mayıs kutlamalarıyla birlikte hem işçi sınıfı hareketinin, hem geniş yelpazeli demokratik güçlerin iş ve eylem birliği hareketinin yeni bir ivme kazanması, daha üst noktalara yükselmesi beklenir ve gerekir. Önümüzdeki mücadeleler çetin. Ama çetin mücadeleler, eğer dayanması biliniyorsa, insanları ve hareketi geliştirir, sağlamlaştırır, çelikleştirir. Bu sarsılmaz inançla 1 Mayıs'ı karşılıyoruz. Mücadelenin ateşinde 1 Mayıs hepimize kutlu olsun!

1 MAYIS'TA EN GENİŞ BİRLEŞİK EYLEM İÇİN GÖREV BAŞINA!

1 Mayıs öncesinde politik gelişmeleri ve 1 Mayıs'a ilişkin çalışmaları değerlendiren TİP Başkanlık Kurulu aşağıdaki bildiriyi yayınladı:

«İşçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin faşizmin ve gericiliğin saldırılarına karşı mücadelesinde bir büyük güne, 1 Mayıs'a doğru yürüyoruz. 1 Mayıs'da faşist baskı ve cinayetlere, yokluğa ve yoksulluğa karşı yürütülen mücadelede Türkiye'nin demokrasiden yana bütün güçleri birliğin ve dayanışmanın en büyük örneğini vereceklerdir. Faşizme ve sömürüye boyun eğmeyeceğimizi her gün ve her alanda gösteriyoruz. 1 Mayıs'ların engellenemeyeceğini, konulmak istenen yasakların boşa çıkartılacağını gösterdik.

«1 Mayıs'larda sesimizi yükseltmemizi ne kanlı saldırılar, ne de yasaklar önleyebildi.

«Şimdi 1 Mayıs 1980'e doğru kararlı adımlarla yürüyoruz.

«1 Mayıs 1980, gericilik ve faşizmin saldırısı karşısında bir büyük sınav günüdür. Faşizme karşı mücadelenin güçlenmesi yolunda tarihsel önem taşıyan bir büyük atılım günüdür.

«İşçi sınıfı, işçi sınıfının bütün örgütleri ve demokrasi güçleri, bütün demokratik örgütler 1 Mayıs 1980'de bu büyük atılımı gerçekleştirmek göreviyle karşı karşıyadırlar.

«İşçi ve emekçi halkın politik, sendikal, demokratik bütün örgütleri; demokratik güçlerin faşizme karşı mücadelesini hızlandırmak, daha ileri demokratik hak ve özgürlükler için mücadeleye hazırlanmak için 1 Mayıs 1980'in görevlerini yerine getireceklerdir.

1 Mayıs 1980'de; işsizliğe, pahalılığa, yoksulluğa ve faşizme boyun eğmeyeceğimizi gösterelim. 1 Mayıs 1980 için en geniş birleşik eylemi örgütleyelim.

«DİSK'in altı ilde düzenlediği gösterilerin kitlesel, güçlü ve disiplinli olması için güçlerimizi seferber edelim. 1 Mayıs'da Türkiye'nin dört bir yanında birlik ve mücadele bayrağını yükseltelim.

«1 Mayıs'da demokrasi ve özgürlük mücadelesinin nabzı İstanbul'da atacaktır. 1 Mayıs'da İstanbul terkedilmeyecektir.

«İstanbul'da ve bütün Türkiye'de 1 Mayıs için eylem birliğine!

«Görev Başına!»

1 MAYIS BİLDİRİSİ

İşçiler, emeğiyle yaşayan tüm yurttaşlar,

1 Mayıs bütün dünya işçilerinin BİRLİK, MÜCADELE ve DAYANIŞMA günüdür.

1 Mayıs, tüm değerleri yaratanların, emeğin bayramıdır.

1 Mayıs emeğin, emekçinin gücünü gösterdiği gündür.

1 Mayıs emekçilerin haklı istemlerini yükselttiği, bunlar uğrunda mücadele kararlılığını gösterdiği gündür.

İşçinin alınterini, emeğini sömürenler 1 Mayıs'a düşmandır.

Emeğe, emekçiye düşman olanlar, 1 Mayıs'a da düşmandır.

İşçiler, emekçiler, yurttaşlar.

1 Mayıs'ları işçiler, emekçiler coşkuyla, sömürücüler korkuyla karşılar.

Türkiye işçi sınıfı, emekçi halk 1 Mayıs 1980'i zor koşullarda, ama mücadele azmi ve kararlılığıyla karşılıyor.

IMF'si, NATO'su, Ortak Pazarıyla emperyalizm, TİSK'leri, MESS'leri ile işbirlikçi tekelciler kendi yarattıkları bunalımın suçunu da, yükünü de emekçilerin sırtına yıkmaya çalışıyor.

İşçi ve emekçi halkın işine, lokmasına ve özgürlüğüne amansızca saldırılıyor. Zam ve zulüm paketleri, açlık ve baskı yasaları birbirini izliyor. Zorbalık, faşist terör kol geziyor, kan döküyor.

Zindanlar adam almıyor. Irkçı, şoven milliyetçi baskılar artıyor, faşist diktatörlüğe bahane olacak tertipler düzenleniyor.

Topraklarımız, halkımızın güvenliği emperyalizme, NATO'ya peşkeş çekiliyor. Barış düşmanlığı, savaş kışkırtıcılığı yapılıyor.

İşçiler, emekçiler, yurttaşlar.

İşçi sınıfı, emekçiler boyun eğmiyor, direniyor.

DİSK'li, TÜRK-İŞ'li, bağımsız sendikalardan onbinlerce işçi, 1 Mayıs 1980'i grev bayraklarıyla, coşkuyla karşılıyor. 1 Mayıs 1980'e yüzbini aşkın işçi grev hazırlığıyla giriyor.

1 Mayıs 1980, işçisi, köylüsü, memuru, esnafı, zanatkarı, kadını, erkeği, genci, yaşlısı kırk milyon emekçi halkın kemerleri sıkmaya, demokratik hak ve özgürlüklerden ne kaldıysa boğazlanmasına, emperyalizme bağımlılığa, savaş kışkırtıcılığına hayır diyeceği gün olacaktır.

1 Mayıs 1980'de fabrikalardan, madenlerden, tarlalardan, bürolardan, atölyelerden, alanlardan yükselecek bu ses, bu mücadele, emperyalistleri ve işbirlikçilerini gerici faşist güçleri geriletecektir.

1 Mayıs 1977'yi kana boyayanların, 1 Mayıs 1979'da halkı evine hapsetmeye çalışanların 1980'de yeni zorbalık, baskı ve tertip planları, en geniş demokrasi

güçlerinin eylembirliğiyle, işçi sınıfının mücadele yöntemleriyle gerçekleştirilecek yığınsal 1 Mayıs çıkışlarıyla bozulacaktır.

1 Mayıs 1980'de işçi sınıfı, emekçiler, demokrasi güçleri, en geniş eylembirliğini sağlayarak, tertiplere karşı uyanık, yığınsal mücadele biçimlerini uygulayacak bilince ve deneyime sahiptir. Üretim ve şalterler işçi sınıfının elindedir. Tüm fabrikalar, maden ocakları, tarlarlar, köyler 1 Mayıs alanıdır.

Kardeşler,

1980'de Türkiye işçi sınıfı ve emekçiler 1 Mayıs geleneğini yaşatacaktır. Tekellere, emperyalizme, faşist tehlikeye, ırkçı, şoven milliyetçi baskılara karşı yığınsal mücadele yükselecektir.

İşçiler, tüm emekçiler, yurttaşlar,

1 Mayıs'ta emperyalizme bağımlılığa, faşist tehlikeye, bunalımın yükünü sırtlanmaya, savaş kışkırtıcılığına karşı, iş, ekmek, toprak, özgürlük ve bağımsızlık için, sömürüsüz bir Türkiye ve savaşsız bir dünya için İLERİ!..

Türkiye İşçi Partililer, Türkiye Sosyalist İşçi Partililer, Birlik Dayanışmacılar, Devrimci Demokratlar 1 Mayıs bayrağını birlikte yükseltiyorlar ve tüm ilericiler, demokratları, yurtseverleri bu bayrak altında toplanmaya çağırıyorlar.

— Zamlara, hayat pahalılığına karşı daha iyi bir yaşam, daha adil bir toplum için ileri!

— Emperyalist boyunduruğa karşı ulusal bağımsızlık için ileri!

— Faşizme geçit vermemek, demokrasiyi geliştirmek için ileri!

— Şovenizme karşı eşitlik ve özgürlük için ileri!

— Savaşa ve savaş kışkırtıcılığına karşı barış için ileri!

— Savaşsız bir dünya, sömürüsüz bir Türkiye için ileri!

— Yaşasın tüm demokrasi güçlerinin güç ve eylem birliği!

SON MEYDAN SAVAŞLARI

ORHAN SİLİER

Lenin'in düşüncelerinin güncelliğini ve evrenselliğini inkar eden burjuva propagandasına karşı en kesin cevabı doğrudan doğruya nesnel gelişmeler veriyor. UNESCO tarafından dünyanın en çok okunan yazarı olarak ilan edilen, kitapları 128 dilde onmilyonlarca kopya basılan Lenin'in yaşamı ve düşünceleri, yıllar geçtikçe daha da genişleyen devrimci kadro'ara ilham kaynağı oluyor. Dünyanın dört bir bucağında Lenin'in bir tek kitabını, hatta bir tek cümlesini okuma olanağı bulamamış, ama onun uğrunda mücadele ettiği yüce amacı paylaşan, onun bu mücadeleye olan dev katkısını bilen yüzmilyonlarca işçi ve emekçi, Leninist politikayı kendi çıkar ve özlemlerinin gerçek ifadesi olarak değerlendiriyor. Bilimsel sosyalizmin büyük ustaları Marx ve Enge!s'in attığı sağlam temeller üzerinde yükselen Leninizm, dünyamızın gelişme yönünü belirleyen temel unsurlardan biri olma konumunu güçlendirerek sürdürüyor.

Burjuva dünyasında ünlü önderler kısa bir süre sonra unutulurken, geliştirilen çeşitli ideolojik ve politik tezler bir saman alevi gibi parlayıp sönerken, Lenin'in ve düşüncelerinin artan bir saygınlık ve etkinlik kazanması, sınıf düşmanlarımız için üzücü olduğu kadar şaşırtıcıdır. Lenin'in çalışmaları çoğu durumda ancak büyük engellemeleri ve yasaklamaları aşarak okuyucularına ulaşabilmekte, Lenin'i ve yapıtlarını kötülemek ya da anlamlarını çarpıtmak için çok geniş mali kaynaklarla desteklenen yaygın propaganda kampanyaları yürütülmekte, ama Lenin'in düşünceleri kapitalist dünyanın tüm ülkelerinde gittikçe daha geniş kitleleri sarmaktadır. Burjuvazinin tükenmişliği ve anti-komünizmin aczi karşısında dünya devrimci hareketinin engellenmesi olanaksız ilerleyişi, Lenin'e duyulan ilgi, saygı ve bağlılığın artışı ile bir kere daha gözler önüne serilmektedir.

Leninizm bayrağının boyuna daha yükseklere tırmanışı, yalnızca dünya çapındaki gelişmelerin bir bütün olarak ele alınmasıyla ortaya çıkan bir sonuç değildir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde hem burjuvazinin cepheden saldırılarına, hem de sağ ve «sol» oportünizmin işçi sınıfı hareketini yolundan saptırma girişimlerine karşı Leninist ilkeler doğrultusunda verilen mücadelenin değerlendirilmesi, tek tek ülkeler bakımından da aynı sonucu daha somut bir biçimde gözler önüne sermektedir. Bu alandaki deneyimlerin aktarılması ve karşılıklı görüş alışverişinin sağlanması bugünkünden de ileri başarılara ulaşılmasının başlıca güvencelerinden biridir.

ENGELLERİ, HASTALIKLARI, YETERSİZLİKLERİ AŞA AŞA

Türkiye'de işçi sınıfının politik hareketinin son 60 yıllık tarihi, esas olarak, Marksist-Leninist düşünce ve eylemle, burjuva ve küçük burjuva tezlerin ve bunlara dayanan hareket ve eğilimlerin kesin mücadelelerinin tarihidir. Bilindiği gibi, Ekim Devrimi'nin, Alman Spartaküs hareketinin ve Anadolu'daki ulusal kurtuluş savaşının ateşleri arasında yetişen Mustafa Suphi önderliğindeki kadroların Türkiye'de işçi sınıfı devrimcilerini birleştiren ilk Marksist-Leninist partiyi kurmalarının bu yıl 60. yıldönümünü kutluyoruz. Bütün bu dönem boyunca Türkiye'de bilimsel sosyalist hareket, doğrudan sömürücü sınıflara karşı yürüttüğü ideolojik mücadelenin ötesinde, kendi safları arasında boy gösteren çeşitli sapmaları etkisizleştirmeye yönelik olağanüstü yoğun ideolojik mücadele görevleriyle karşı karşıya kalmıştır. sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarına yetmiyen bir ideolojik düzeyinin yarattığı sorunlarla, «çocukluk hastalıkları»yla, sağ ve «sol» sapmalarla mücadele, hareketin bütün mücadele alanları arasında en ön plana çıkmıştır.

Bugün, sağ ve «sol» oportünizmin yolaçtığı büyük kayıpların giderilmesi, Leninist ilkelerin örgütlü mücadeleye tümüyle egemen kılınması, artık uğrunda son meydan savaşlarının verildiği hedefler durumundadır. İdeolojik, politik ve örgütsel platformlarda ve alabildiğine geniş bir çerçeve içinde bilimsel sosyalizmin zaferi için yürütülen mücadele olgunluk ürünlerini vermeye başlamıştır. Diğer bir deyişle, uzun bir mücadele sürecinin sonunda Marksist-Leninist ilkeler ideolojik, politik, örgütsel alanlardaki çalışmalara, bir bütün olarak, damgalarını basacak üstünlüğe ulaşmıştır. İşte bu nedenledir ki, Türkiye işçi sınıfı hareketinin son 60 yıllık politik mücadele tarihi, bir yanıyla Marksizm-Leninizmin, yetersizlikleri, engelleri, hastalıkları aşa hareket içinde zafere ulaşma sürecinin tarihidir.

Türkiye işçi sınıfı tarihinde Marksizm-Leninizmle çeşitli burjuva ve küçük burjuva sapmaları arasındaki mücadele, derinliğine incelenmesi son derece öğretici sonuçlar ortaya koyan bir süreçtir. Kapitalist ilişkilerin hızla geliştiği, şehir ve köy küçük burjuvazisinden ve hatta orta burjuvaziden mülksüzleşen unsurların işçi sınıfı saflarına katıldığı, burjuva ve küçük burjuva aydınlar arasında sosyalizme yönelişin önemli boyutlara ulaştığı koşullarda her çeşit sapma uygun bir nesnel zemin bulmuştur. Bu nesnel zemin Osmanlı merkezi feodal devlet yönetim deneyimlerinin mirasçısı, sıkı bir örgütlenmeye ve güçlü ilişkilere sahip burjuva sınıfı tarafından etkin bir biçimde geliştirilmiştir. Böylece 60 yıllık dönemin yarıdan fazlasını sıkıyönetim koşulları ve en ağır baskılar altında geçiren işçi sınıfının politik hareketi bakımından sapmalarla mücadele özel bir ağırlık kazanmıştır.

Türkiye işçi sınıfının politik hareketinin karşılaştığı sağ ve «sol» sapmaların en genel çizgileriyle değerlendirilmesi, Lenin'in bu konudaki görüşlerini kesin bir biçimde kanıtlamaktadır. «... Çeşitli eğilimlerdeki 'yol-arkadaşları'nın ... saflara katılması, mücadelenin doğası gereği ... kaçınılmazdır.. **Eğer,** proletarya partisi bu yabancı unsurları iyice eritebilirse, onlar tarafından kontrol edilmez, onları kontrol edebilirşe ve bunlardan bazılarının gerçekten yabancı unsurlar olduğunu ve belirli koşullarda bunlarla ilişkiyi açıkça ve net bir biçimde kesmek gerektiğini tam zamanında görebilirse, bunda ('yol arkadaşları'nın harekete katılmasında) anormal ya da korkulacak hiçbir şey yoktur.»[1]

'Yol arkadaşları'nın kontrol edilmesi ve mümkün olan en büyük bölümünün parti işleyişi içinde eritilerek 'savaş arkadaşı'na dönüştürülmesi her şeyden önce üç Leninist ilkenin başarıyla uygulanmasına bağlıdır. «Bütün parti çalışmalarının

---

(1) V.İ. Lenin, «Tasfiyeciliğin Tasfiyesi» **Toplu Eserler,** c. 15, s. 456.

can damarı olarak ideolojik çalışma»nın parti yaşamında gereken önemi kazanması ilk koşuldur. Sağlıklı bir özeleştiri ve eleştiri işleyişini de içeren sıkı disiplinli, demokratik merkeziyetçi parti yapısı yanlış eğilimlerin düzeltilme ve tasfiyesinin güvencesidir. Üçüncü olarak «kitlelerden öğrenen», «kitleler içinde koparılmaz köklere sahip» bir parti çalışması yanlışların hızla ortaya çıkarılmasının ve sınıf mücadelesinin kendi dinamiğinin oportünist eğilimleri tasfiye etmesinin temel koşuludur. Türkiye işçi sınıfının politik mücadelesinde, bu ilkelerin gereklerinin yerine getirilemediği durumlarda, 'yol arkadaşları'nın kontrolü altına düşme, bunlardan etkilenme ya da başarılı bir sınıf mücadelesini engelleyen ideolojik bulanıklıklar sözkonusu olmuştur.

Bu yazıda yalnızca iki alanda, parti ve devrim teori ve pratikleri alanlarında Leninist anlayışla sağ ve «sol» oportünist anlayışların mücadelesi üzerinde durulmakta, ana çizgileri belirtilen bir özetleme yapılmaktadır. Kuşkusuz, Marksist-Leninist çizgi ile çeşitli sapmalar arasındaki mücadelenin incelenmesinin iki alanla sınırlanmasına rağmen, kısa bir incelemenin çerçevesi içinde bu iki alan hakkında da ancak bazı temel noktaların belirtilmesi mümkün olabilecektir.

İDEOLOJİK SALDIRILAR VE YANSIMALARI

Türkiye'de egemen sınıflar işçi sınıfına, dünya sosyalizmine duydukları olanca kini işçi sınıfının politik örgütleri üzerindeki baskılarıyla ifade etmişlerdir. Kuruluşundan kısa bir süre sonra Türkiye Komünist Partisi'nin üst kademe yöneticilerinden aralarında Genel Başkan Mustafa Suphi ve Genel Sekreter Ethem Nejat'ın da bulunduğu 15 kişi kalleşçe öldürülmüş ve parti bir süre sonra illegale itilmiştir. 1920 ve 1940'lardaki legal parti girişimleri kısa bir süre sonra engellenmiş, bu partiler uzun ömürlü olamamıştır. İşçi ve emekçilerin yükselen demokratik muhalefetinin ve burjuvazinin iç ayrışmalarının sağladığı görece elverişli koşullarda 1961 yılında faaliyete başlayan Türkiye İşçi Partisi, yürüttüğü mücadelenin kitlesel ve kalıcı etkilerinden paniğe kapılan gerici-faşist güçler tarafından ilk fırsatta, 12 Mart 1971'le başlayan dönemin ilk aylarında kapatılmıştır. 1 Mayıs 1975'te tekrar kurulan Türkiye İşçi Partisi hakkında son aylarda yeniden adli girişimler başlatılmış bulunmaktadır. Doğrudan doğruya partilerin örgütsel varlığını hedef alan bu baskıların yanısıra, özellikle son yıllarda bilimsel sosyalistler öldürülmekte, 60 yıldır hemen her yıl, toplu davalar açılmakta, parti üye ve sempatizanları ya ağır cezalara çarptırılmakta ya da ceza tehdidi altında tutulmaktadır.

Başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere emperyalizmle sıkı bir işbirliği içinde bulunan egemen güçlerin işçi sınıfının politik örgütlerine yönelik saldırılarında uyguladığı tek politika «kan ve demir politikası»ndan ibaret olmamıştır. Daha 1920 yılı sonunda rejimin en güvenilir politikacılarından bir gruba Türkiye Komünist Fırkası adlı resmi bir örgütün kurdurtulmasından günümüze kadar, her fırsatta, sömürücü güçler en sinsi manevralara başvurmaktan da uzak durmamışlardır. Tekelci sermayenin yönlendirdiği egemen güçler, işçi sınıfının politik hareketi içinde dağınıklık yaratmak, varolan ayırımları düşmanlığa dönüştürmek, başta maoculuk olmak üzere Marksizm-Leninizme yabancı her türlü eğilimi desteklemek için tüm olanaklarını kullanmışlardır ve kullanmaya devam etmektedirler.

Küçük burjuva radikal grupların işçi sınıfının politik örgütlerine yönelik tutumları ise başlıca iki çizgide gelişmiştir. Taraftarlarının çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu goşist grupların, tezlerine göre «proletarya partisi başlatılacak bir halk savaşının içinden doğacaktır», ya da şu anda kendileri bu tür bir partiyi temsil etmektedirler. Küçük burjuva radikalizminin özellikle asker ve sivil aydınlar arasında

taraftar bulan daha ılımlı bir kesimi ise, işçi sınıfının politik örgütlenmesinin ancak radikal subayların başarılı bir darbe yapmalarından, ya da sosyal demokrat Cumhuriyet Halk Partisi'nin parlamentoda kesin bir çoğunluk elde etmesinden sonra düşünülmesi gerektiği tezini savunagelmiştir. Bu kesim iki yönlü bir taktik uygulamıştır. Bir yandan elinden geldiği kadar kitlesel, örgütlülük düzeyi yüksek, bağımsız bir işçi sınıfı politik hareketinin gelişmesini sürekli olarak engellemeye, yavaşlatmaya çalışmıştır. Öte yandan ise, işçi sınıfının henüz zayıf, politik örgütlenme düzeyinin düşük olduğu önderlik gücüne sahip bulunmadığı, dolayısıyla tek seçeneğinin küçük burjuva radikalizmini ya da burjuvazinin bir kanadını desteklemekten ibaret olduğu propagandasını sürdürmüştür.

Sınıf mücadelesinin doğal ve Türkiye'ye özgü olmayan belirtileri olan bu tür saldırı, tepki ve saptırmalar kendi başlarına **belirleyici** öneme sahip olmamışlardır. Bu tür dış saldırılar asıl, doğrudan doğruya Marksist-Leninist hareket saflarındaki bazı unsurlar arasında boygösteren bulanıklık ve sapmalarla birleşerek etkilerini ortaya koymuşlardır. «Yeni tip, Leninist parti»nin işçi sınıfı hareketi için taşıdığı yaşamsal önemi reddeden sağ ve «sol» değerlendirmeler işçi sınıfı dışındaki güçlerden gelen saldırı ve saptırmalarla bütünleşmiştir. Öznel düşünceleri ne olursa olsun oportünist görüşlerin savunucuları Türkiye işçi sınıfını, Türkiye'deki demokratik ve anti-emperyalist hareketi kitlesel ve etkin bir «öncü-kolu»ndan yoksun bırakma ya da onun gelişmesini engelleme çabalarına büyük katkılarda bulunmuşlardır. Mücadele tarihimiz şunu göstermektedir: Sağ ve «sol» oportünizmin «kaba», «ıslah olmaz» biçimleriyle, «içtenlikli», «dürüst» biçimlerini birbirine karıştırmamak gerekirse de, bunların yolaçtığı nihai etkiler büyük ölçüde birbiriyle çakışmaktadır. Üstelik ikinci biçimin birinci biçime dönüşme eğiliminin büyüklüğü de yine tarihsel bir gerçektir Diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de sağ ve «sol» sapmaların etkinliğinin kırılması, bunların sahip oldukları mevzilerden sürülüp atılmaları ancak zorlu mücadelelerin sonucunda mümkün olabilmektedir. Ve kuşkusuz bu mücadelenin özellikle yoğunlaştığı dönemlerde sınıf mücadelesi için seferber edilebilecek tüm olanakların önemli bölümü, bu dolaylı saldırılara ayrılmaktadır. Sağ ve «sol» oportünizmin yolaçtığı en büyük kayıplardan biri işte bu zorlu maliyet olmaktadır.

BURJUVAZİNİN ANA HEDEFİ: İŞÇİ SINIFININ ÖNCÜ KOLU

Oportünizmin işçi sınıfını ve müttefiklerini gerçek bir «öncü kolu»ndan yoksun bırakmaya, örgütsel çalışmaları baltalamaya yönelik saldırıları işçi sınıfını tarihsel görevinden uzaklaştırma nihai amacının bir parçasıdır. Türkiye işçi sınıfı tarihinde 1920'lerden beri ortaya çıkmış tüm oportünist akımların ortak özelliği eşzamanlı olarak Leninist Parti teorisine ve Leninist devrim teorisine ters tezler geliştirmeleri ve bu yönde yanlış tutumlar almalarıdır. Proletarya partisini kitlesellikten ve mücadelecilikten yoksun, bağımsızlığını yitirmiş bir örgüt durumuna düşürme sonucunu verecek tezler, hep, sosyalist devrimi tümüyle reddeden ya da devrim sürecini Marksist-Leninist anlayıştan uzak bir biçimde ele alan tezlerle birlikte ileri sürülmüştür.

Türkiye burjuvazisi daha 20. yüzyılın hemen ilk yıllarından başlayarak ülkemizde sosyal sınıfların varlığını reddeden, «çeşitli mesleklerden yurttaşların çıkarları arasında tam bir uyum ve bütünlük» olduğunu ileri süren görüşleri sistemli bir biçimde yaymaya başlamıştır. Avrupa'da «solidarizm» (dayanışmacılık) akımı olarak bilinen burjuva reformist tezlerin adeta olduğu gibi Türkçeye tercümesi ile

ortaya çıkan halkçılık görüşü, Osmanlı döneminde İttihat ve Terakki yönetiminin, daha sonra da Cumhuriyet Halk Partisi'nin dayandığı ideolojik temelin başlıca unsurunu oluşturmuştur.

«Sınıf, imtiyazsız, kaynaşmış bir kitleyiz» sloganı ile özetlenen halkçı görüş «sınıf temeline göre örgütlenmenin ulus bütünlüğünü suni bir biçimde ortadan kaldıracağı» sözde gerekçesi ile işçi sınıfının bağımsız ekonomik ve politik örgütlenmesine karşı çıkmış ve devlet gücü ile bu tür örgütleri yasa dışı saymıştır. Feodal ve yarı-feodal ilişkilere son vermek için başta toprak reformu olmak üzere köklü girişimlerden titizlikle kaçınan Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, hızla gelişen kapitalist ilişkilerin özünü kitlelerden gizlemek için büyük çaba göstermiştir. Kapitalist ilişkilerin ve ekonomik yapının «karma ekonomi», «Atatürkçü ekonomik düzen» vb. isimlerle tanımlanmaları bu çabanın bir ürünüdür.

Benzer ülkelerde olduğundan da daha büyük bir ağırlıkla politik mücadele içinde yeralan küçük burjuva radikaller uzun süre burjuva çıkarlarını savunan bu tezlerin savunucusu ve geliştiricisi olmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist ilişkilerin gelişmesi reddedilemez bir düzeye ulaştıktan sonra küçük burjuva radikalleri Türkiye'nin sınıfsız bir ülke olduğu tezini bir yana bırakmak zorunda kalmışlardır. Öte yandan, özellikle 1950'den başlayarak sömürge sisteminin çökmesi ve anti-emperyalist mücadelenin hızlı bir yükseliş göstermesi, sosyalist sistemin ve Marksist-Leninist hareketlerin başarıları gibi dış nedenler ve ara tabakaların durumlarının kapitalizmin gelişmesi ile sarsılması gibi iç dinamikler radikal, reformcu harekette yeni bir canlanmaya yolaçmıştır. 1960'dan sonra özellikle **Yön** ve **Devrim** dergilerinde Kemalizmin yeni bir yorumuyla Türkiye'ye özgü bir sosyalizm düşüncesinin, bir «ulusal kalkınma yolu»nun geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Ne var ki, bu en ileri biçiminde bile, küçük burjuva radikalizmi, devrimci hareketin temel gücünü asker ve sivil aydın kadrolar olarak tanımlamaya devam etmiştir. Kuşkusuz mücadele taktik ve yöntemlerine ilişkin görüş ve tutumu da buna göre belirlenmiştir.

TIKANIKLAR KARŞISINDA BOYUN EĞİP SÖZDE ÇÖZÜMLER ARAYANLAR

Burjuva ve küçük burjuvazinin ideolojik faaliyetleri işçi sınıfının politik hareketi içinde de yankılar bulabilmiştir. Bu tür görüşlerin örgütlü harekete sızmasında ya da Marksizm-Leninizm «adına» ortaya atılmasında daha önce belirtilen unsurlar dışında işçi sınıfı hareketi üzerinde yoğun ve son derece sert baskıların varlığı önemli bir etken olmuştur. Örgüt çalışmalarının ve genel olarak örgütlü mücadelenin hızla geliştirilememesi hareket içinde bazı unsurların sözde çözümler aramasına ve ideolojik sapmaların gelişmesine kaynaklık etmiştir. İşçi sınıfının ve müttefiklerinin örgütlü mücadelesi ile sağlanabilecek kazanımları küçük burjuvazinin ya da burjuvazinin bir kesiminden bekleme, örgütsel çalışma alanında ortaya çıkan tıkanıklıkları nesnel koşullara açıklama ve ne zaman geleceği belli olmayan olumlu koşullara belbağlama eğilimleri gelişmiştir.

Bu açıdan Türkiye işçi sınıfı tarihindeki en çıplak ihanet 1920'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ve daha sonra çıkarttıkları derginin isminden dolayı «Kadrocular» olarak bilinen grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Komintern'in 6. Dünya Kongresine Türkiye seksiyonu adına verilen raporda görüşleri «burjuvazinin, sadece burjuva sınıfını değil Türkiye'deki bütün sınıfların çıkarlarını da temsil ettiğini» savunanlar ve «mücadeleci ve önder nitelikte bir kitle partisi değil, küçük bir çevre partisi kurulmasını isteyenler» olarak özetlenen bu grup tam anlamıyla

tasfiyeci bir harekettir. Partinin merkez komitesine girmiş ve önemli görevler almış ve daha sonra açıkça partiyi siyasi polise ihbar etmiş olan bu grup, burjuvazinin «sınıfsız toplum» demagojisinin parti içindeki ajanlığı yapmıştır. Türkiye'nin uluslararası strateji ve taktikler dışında bir yol izlenmesini gerektiren özel koşulları olduğu iddiası, sosyalizmin bir aydınlar topluluğunun CHP politikasını etkilemeye çalışması yoluyla kurulacağı hayallerine ve giderek anti-komünizme varmıştır.

Sağ oportünizmin güçlü bir eğilim olarak ikinci bir saldırıya geçmesi 1960'larda olmuştur. Varolan koşulların bir sonucu olarak, 27 Mayıs 1960'daki askeri hükümet değişikliğinden sonra demokratik ve anti-emperyalist mücadeledeki genel yükselişle işçi sınıfı hareketindeki küçük burjuva yalpalamalar yanyana gelişmiştir. 1960' larda sağ sapma başlıca iki koldan gelişmiştir. Birinci grupta liderliğini eski-komünistlerden Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı'nın yaptığı, umutlarını bir sol subaylar darbesine bağlayan ve radikal küçük burjuva çevreleri ile sıkı ilişkiler kuran akımlar yeralmıştır. Mihri Belli önderliğindeki grubun ideolojik ve politik değerlendirmelerinin temelini Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişme düzeyinin azımsanması, işçi sınıfı öncülüğünün pratikte reddi, emperyalizmle yerli burjuvazi arasındaki bağlantıların görmezlikten gelinmesi ve birbirinden adeta Çin Seddi ile ayrılan iki ayrı devrimin savunulması oluşturmuştur.

«Bu aşamada ulusal güçleri böleceği» iddiasıyla sosyalist propaganda ve ajitasyona karşı çıkan ve Türkiye İşçi Partisi'ne karşı fiili saldırıları da içeren bir kampanya açan Mihri Belli yönetimindeki hareket uzun ömürlü olmamıştır. 1967-1970 yıllarında özellikle öğrenci gençlik arasında geniş bir destek bulan bu grup daha sonra hızla gücünü kaybetmiştir. 1970'de işçi hareketinin Türkiye tarihinde eşi görülmedik boyutlara ulaşması ve solcu subayların işbaşına gelerek ulusal demokratik devrimi gerçekleştirmeleri yolundaki hayallerinin 12 Mart 1971 faşizan askeri müdahalesi ile son bulması Mihri Belli hareketinin büyük ölçüde dağılmasına yolaçmıştır. Bu dağılma ile günümüzün belli başlı Maocu ve goşist hareketlerinin biçimlenmesi Mihri Belli yönetiminde gelişen akımın sınıfsal niteliğini saptamak açısından ilgi çekici bir noktadır.

1960'larda ortaya çıkan sağ oportünist hareketlerin ikinci kolu M. Ali Aybar'ın temsil ettiği milliyetçi, parlamenterist ve popülist sapmadır. İşçi sınıfının devrimci rolünü reddeden, küçük burjuva aydın kadroları Türkiye toplumunun tarihsel gelişiminin bir sonucu olarak üretim araçlarının yönetimini elinde tutan başlı başına egemen bir sınıf olarak değerlendiren Aybar'a göre, «Türkiye'de sosyalizmin kitabı A'dan Z'ye kadar Türkiye'de yeniden yazılacak»tır. Aybar hareketi açıkça proleter enternasyonalizmine ters politikasının, parlamenterist, pasifist mücadele anlayışının onaylanmaması sonucu Türkiye İşçi Partisi'nden tasfiye edildikten sonra yeni ve burjuvazi tarafından hoşnutlukla karşılanan bir parti kurmuştur. Sosyalist Devrim Partisi adlı bir parti günümüzde anti-Sovyetik propagandanın başlıca merkezlerinden biri durumundadır. Aybar ise niçin Leninizmin Marksizmle bağdaşmayacak bir hareket olduğunu ve niçin Leninist partilerin aslında burjuva örgütlenme ilkelerine dayalı, devrimci olmayan partiler olduğunu «açıklayan» kitaplar yazmakla uğraşmaktadır.

SAĞ SAPMANIN AĞIR MALİYETİ

Sağ oportünist eğilimlerin üçüncü ve en geniş çaplı belirtisi 1971-1973 döneminden çıkıldıktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi karşısında alınan tutumla başlayarak ortaya çıkmıştır. Bu sapma eski hayallerini adım adım terkederek Cumhu-

riyet Halk Partisi'nin temsil ettiği sosyal demokrat hareketle bütünleşen ve onun bir eklentisi haline dönüşen küçük burjuva radikalizminin görüşlerinin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. 1970 öncesinde yapılan ve Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı gruplarını aşan bir genişliğe sahip olan sağ yanlışların köklü bir özeleştirisinin yapılmamış olması Türkiye İşçi Partisi dışındaki tüm solun şu ya da bu ölçüde bu eğilime katılmalarında önemli bir etken olmuştur.

1970 sonrasında gelişen sağ sapma eğilimlerinin etkilediği hareketler içinde en öne çıkan kanadın başlıca özellikleri, Türkiye'nin sınıfsal yapısını Marksizm-Leninizme ve somut Türkiye gerçeklerine aykırı, eklektik bir yaklaşımla değerlendirmesi, bu çerçeve içinde burjuvazinin çeşitli kesimleri arasındaki ayrımları alabildiğine abartması ve devrim sürecinin demokratik görevleri ile sosyalist görevlerini birbirinden koparmasıdır. Burjuvazinin emperyalizmle bağları görece daha sınırlı olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin temsil ettiği kesimlerinin «işbirlikçi burjuvazi ile kıran kırana mücadele eden ulusal burjuvazi» olarak ilan edilmesi ve demokratikleşme sürecinde köklü gelişmelerin bu kesimin kayıtsız şartsız ve en aktif biçimde desteklenmesiyle sağlanabileceği hayallerinin egemen olması, sağ oportünist eğilimlerin açık burjuva kuyrukçuluğu özellikleri kazanmasına yolaçmıştır. Özellikle 1973-1978 döneminde en çıplak bir biçimde izlenen kuyrukçu politikanın, bu politikaya karşı çıkan Türkiye İşçi Partisi üye ve sempatizanlarının Cumhuriyet Halk Partisi ile sıkı bir işbirliği içinde sendika ve kitle örgütlerinden ihraç edilmeleri, hatta işlerinden arttırılmaları ile en uç noktaya vardırılması, düzeltilmesi olanaksız kayıplara yolaçmıştır. Yine, anti-faşist, anti-emperyalist güçlerin ortak cephesinin örülmesi görevinin ortak bildiriler ve dayanışma mesajları yayınlanmakla yerine getirileceğinin varsayılması, bir parti ve çevresindeki bazı kitle örgütlerinin kâğıt üzerinde yanyana gelmesinin tüm anti-faşist güçlerin cephe birliğinin temel adımı sayılması ciddi gecikme ve kayıplara yolaçmıştır.

1967'de Türkiye İşçi Partili sendika yöneticileri tarafından kurulan ve ülkenin belli başlı ilerici sendikalarını bünyesinde toplayan sendika konfederasyonu DİSK'in sosyal demokratların kontrolüne girmesinde bu yanlışların belirleyici payı olmuştur. Öğretmenlerin kitlesel örgütü TÖB-DER başta olmak üzere belli başlı kitle örgütlerinin faşist tırmanışın hız kazandığı bir dönemde örgütsel dağınıklık içine düşmelerinde, goşizmin etkinliğinin artmasında bu yanlışların belirleyici payı olmuştur. Anti-faşist güçlerin emperyalizmin ve tekellerin egemenliğini yıkmak ve işçi sınıfının öncülüğünde tüm anti-faşist, anti-tekelci güçlerin ortak iktidarını kurmak amacına yöneltilmesi gereken demokrasi cephesi görevi üzerine doğan bulanıklıklarda bu yanlışların belirleyici payı olmuştur.

Başlangıcından günümüze kadar Türkiye işçi sınıfı hareketi içinde belirmiş olan sağ sapma eğilimleri sözde «işçi sınıfının ittifaklarını sağlamak» ve «düşman cephe içindeki ayrımlardan yararlanıp bunları derinleştirmek» amacıyla yola çıkmaktadırlar. Ne var ki, uzun yılların sınıf mücadelesi deneyimi, ideolojik titizlikle ve sınıf hareketinin bağımsızlığını özenle korumayla yanyana gitmeyen bir politik esnekliğin bilimsel sosyalizm ilkeleriyle uzaktan yakından ilişkisi olmadığını kanıtlamaktadır.

SOSYALİZMİ SEVENLER DERNEĞİ DEĞİL SOSYALİZMİ KURANLARIN PARTİSİ

Her ne kadar sağ oportünizmin etkinliği birinci planda olmuşsa da Türkiye işçi sınıfı hareketi «sol» sapmalarla da yoğun bir mücadele vermek zorunda kal-

mıştır. Daha önce sözü edilen, 18 Ağustos 1928 tarihini taşıyan Komintern Türkiye seksiyonu raporunda «sol» sapma eğilimleri şöylece belirtilmektedir.

«Bazıları ise sürekli uygulanan terör karşısında serinkanlılıklarını yitirdiler, burjuva sınıfının işçi sınıfına karşı aldığı önlemler yüzünden ümitsizliğe kapıldılar ve nihayet provokatörlerin sahneye çıkmasıyla başka bir hata işlediler. Bunlar bireyci kahramanlık eylemlerine giriştiler; Kemalist sendikalarda çalışmayı reddettiler, sendika hareketinin birliği yerine sendikaların bölünmesini savundular, anarşist hata ve eğilimleri görüldü, koyu bir sekterlik gösterdiler. Bütün bunların yanısıra, sadece çok gelişmiş kapitalist ülkelerde atılabilecek şiarlar da atarak başka aşırı sol hatalar da işlediler.»

Bu «sol» eğilimler çeşitli kimlikler altında, hareketin çeşitli dönemlerinde tekrar tekrar ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de 1970'lere gelinceye kadar etkin, hayli geniş kitleleri kontrol eden bir goşist hareket var olmamıştır. Yine Türkiye'de 1970'lerin son yılına gelinceye kadar küçük bir «entellektüel» gruptan ibaret olsa da açıklıkla Troçkist olduğunu ortaya koyan bir hareket varolmamıştır. Şimdi bu iki akım da, kuşkusuz farklı biçimlerde olmak üzere, seslerini duyurmaktadırlar. Goşizm özellikle son beş yıldan beri sosyal tabanı bakımından bir «öğrenci hareketi» olmaktan çıkmış, kent ve köyde her yaş ve meslekten küçük burjuva unsurların gitgide daha derinleşen bir bunalım içindeki kapitalist düzene karşı tepkilerinin bir ifade türü özelliğini kazanmıştır. Bu niteliği ile goşist hareket, Marksist-Leninist örgütlerin tüm Türkiye çapında ve tüm mücadele alanlarında tam bir etkinlikle varolamamasının bıraktığı boşluktan yararlanmaktadır. Küçük burjuva «sol»culuğunun bilinen bütün olumsuz özelliklerini taşıyan ve kendi içlerinde sayısız denebilecek kadar çok gruba bölünmüş olan bu hareketlerin etkilerinin asgariye indirilmesi doğrudan doğruya Marksist-Leninist hareketin önündeki sorunları çözmesine bağlıdır.

«Sol» oportünizmin Türkiye işçi sınıfı hareketi bakımından en az goşizm kadar önem taşıyan bir başka biçimi «sinsi» ya da «gizli» Troçkizmdir. Troçki'nin kimi temel görüşlerinin kaynağı gizlenerek, hatta, bu kaynağa şiddetle karşı çıkılarak özellikle «tek ülkede sosyalizm» ve «işçi-köylü ittifakı» alanlarında Troçki'nin sözde eleştirisiyle birarada savunulması sık sık rastlanan bir durumdur. Hatta daha da ileri örneklerle karşılaşılmakta, Troçki'nin demokratik ve sosyalist görevlerin karşılıklı ilişkileri ve işçi sınıfının politik ittifakları alanlarındaki görüşlerini değişik ifadelerle tekrarlayıp duranların, ardarda J. Stalin'e ilişkin yazılar yayınlamayı, kendi düşüncelerini desteklemek için J. Stalin'in çalışmalarından alıntılar yapmayı bir koruyucu şemsiye saydıkları görülmektedir. Bu iğrenç oyun, ideolojik saldırının yöneltildiği Marksist-Leninist örgütün örgütsel sorunlarının genç unsurları Marksist-Leninist çizgiden kopartmak için istismar edilmesiyle de desteklenmektedir. Türkiye İşçi Partisi'nden ihraç edilen bir grubun çıkardığı **Sosyalist İktidar** ve yakın zamana kadar TKP içinde yeraldığını iddia eden bir grubun çıkardığı **İşçinin Sesi** adlı yayınlar ve çeşitli «yeni-sol» akımlar kanalıyla yürütülen sinsi ve ustalıklı saldırılar Troçkizme karşı mücadelenin önemini bir daha göstermektedir. «Devrimci gevezelik»le devrimci görevlerden kaçınılmasının Partiyi bir «sosyalizmi sevenler derneği» durumuna getirecek keskinliklerin teşhir ve mahkum edilmesi daha yoğun bir ideolojik mücadeleyi gerektirmektedir.

SAĞ VE «SOL» SAPMALAR BİRBİRİNİ BESLEMEKTEDİR

Sağ ve «sol» oportünizmin birbirini besleyerek ve son tahlilde aynı amaçlarda birleşerek, içiçe geçerek gelişmesi evrensel bir gerçektir. Türkiye'de de bu durum açık olarak görülmektedir. Gerçi bu savrulmalar Marksist-Leninist hareketin daha büyük deneyim kazanması ve dünya çapındaki hareketle ilişkilerini sağlamlaştırması süreci içinde daha sınırlı, dolaylı ve sinsi biçimler almıştır, ama sağ ve «sol» oportünizm hep birbirinin değirmenine su taşımıştır.

Örneğin, nesnel olanakların değerlendirilmesi ve öncü örgüt ile kitle arasındaki ilişki sorunu ele alındığında durum böyle olmuştur. Bir uçta nesnel koşulların, burjuvazinin yoğun baskılarının kitlesel bir parti yapısını olanaksız kıldığı, elverişli koşullar gelişinceye kadar alabildiğine dar, kitlelerden kopuk bir parti örgütlenmesinin gerekli olduğu yolunda nesnesciliğe, teslimiyetçiliğe varan eğilimler ortaya çıkmıştır. Öteki uçta, büyük tıkanıklıkları bir patlamayla hemen aşıverme, üye seçimini, örgütsel yapıyı partinin karakteriyle bağdaşmayacak bir bulanıklığa sürükleme, nesnel koşulları hiçe sayma tutumu egemen olmuştur. Birinci sapma ikincisinin gelişmesi için önemli bir potansiyel yaratmıştır.

Sağ ve «sol» sapmaların karşılıklı gelişimi, legal ve illegal çalışmanın bütünleştirilmesi alanında da kendini göstermiştir. Legal çalışma olanaklarının görmezlikten gelinmesi, bu alandaki çalışmaların küçümsenmesi ve hatta legal mücadelenin başını çeken kadrolara karşı düşmanlığa varan bir tutumun izlenmesi Türkiye'de Marksist-Leninist hareketin ulaşabileceği mevzilerin çok gerisinde kalmasına yolaçmıştır. Buna karşı legal olanakların abartılması, legal çalışmanın mutlaklaştırılması burjuvazinin saldırılarına karşı hazırlıksız kalınmasına yolaçmış, mücadelenin en kritik dönemlerinde örgütsel boşlukların doğmasına ve büyük kadro kaybına neden olmuştur. Her iki tehlike günümüzde de önemini korumaktadır.

«Yeni tip, Leninist parti» ancak demokratik merkeziyetçi bir işleyiş temeli üzerinde tam bir gelişmeye ulaşabilir, sağ ve «sol» sapmaların üstesinden kısa sürede gelebilir. İllegale itilmiş ya da sürekli olarak ağır baskılarla karşı karşıya bulunan örgütlerde bu görevin gereklerinin yerine getirilmesinin olağanüstü zorlaşması demokratik merkeziyetçi bir işleyişi başarma görevini ortadan kaldırmaz. Ne var ki, bu genel ilkelerin kabul edilmesi ve hatta çeşitli vesilelerle yazılıp, söylenmesi, bunların yaşamın bir parçası durumuna getirilmesi için yeterli olmamaktadır. Geçmişte ve bir kesimiyle bugün, Türkiye'de bilimsel sosyalist hareket, demokratik merkeziyetçi parti normlarını gereği gibi uygulamamanın, özellikle de parti kongrelerinin düzenli olarak yapılmamasının, yönetici kurulların gerekli platformlardaki seçimle işbaşına gelmemesinin ve eleştiri-özeleştiri işleyişinin parti yaşamındaki yerini bulmamasının ağır sonuçlarını görmüştür ve görmektedir. Lenin şöyle diyor: «Biz demokratik merkeziyetçilikten yanayız. Ve demokratik merkeziyetçiliğin bir yanda bürokratik merkeziyetçilikten, öte yanda anarşizmden ne kadar farklı olduğunun iyice anlaşılması zorunludur.» Lenin'in bu uyarısı Türkiye işçi sınıfı hareketi bakımından, genel olarak olduğunun ötesinde bir değere sahiptir.

BİRLİK SAPMALARI DA GÜÇSÜZLEŞTİRECEKTİR

Sağ ve «sol» oportünizmin saldırılarının etkisizleştirilmesi ile bilimsel sosyalist hareketin birliği sıkı sıkıya ilişkilidir. Proletaryanın politik örgütlenmesinin mücadelenin gerektirdiği nicel ve nitel güce ulaşabilmesi, sınıf hareketinin yetiştirdiği tüm Marksist-Leninist kadroları bağrında toparlayabilmesine, bilimsel sosyalist hareketin birliğinin sağlanmasının ve korunmasının en başta gelen bir görev olarak

değerlendirilmesine bağlıdır. 1951'de girişilen geniş çaplı tutuklamalardan sonra ortaya çıkan koşullar daha o tarihten itibaren mücadeleyi sürdüren Marksist-Leninist kadroların birliğinin sağlanmasını, mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde çözümlenmesi gereken bir görev durumuna getirmiştir. Türkiye'de işçi ve emekçi kitlelerin nesnel durumları ile öznel konumları arasındaki açığın, çocukluk hastalıklarının süregelmesinin, küçük burjuva devrimciliğinin etkinliğinin kaynağında bu sorunun büyük payı olmuştur. Bugün Türkiye'de bilimsel sosyalist platformdaki üç hareketin ilkeli birliğinin sağlanması Lenin'in deyimiyle «uyanmakta olan proletaryanın güçlerini (ülke) devrimcilerinin tüm güçleriyle bir parti halinde birleştirme»nin, ülkede aktif olarak ve onur sahibi olarak ne varsa, bu parti doğrultusunda çaba göstermeleri»nin yolunu açacaktır.[2]

Kısaca, Lenin'in ünlü tanımlamasıyla ortaya koyduğu hedef Türkiye işçi sınıfı hareketi için güncelliğini ve önemini koruyagelmiştir. «Tüm ülkeyi kucaklıyacak kadar yaygın, büyük çaplı ve titiz bir işbölümünü gerçekleştirmeye yetecek kadar geniş ve çok yönlü, her koşulda her ani değişmede ve zor durumda **kendi** görevini sürdürebilecek kadar çelikleşmiş; düşman güçlerin bir noktada toparlanarak kesin bir üstünlüğe sahip olduğu durumlarda açık bir savaştan kaçınabilecek, buna karşı onun en beklemediği yerde ve zamanda, üzerine hücum edebilecek esneklikte bir örgütlenmeye ihtiyaç vardır».[3] Kelimenin tam anlamıyla bu yaşamsal «ihtiyacın» karşılanmasının gereklerini görmezlikten gelen unsurlara karşı mücadele, sürekli olarak Marksist-Leninist hareketin gündeminde olmuştur, bugün de gündemindedir.

ÜÇ TEMEL GÖREV VE LENİN'İN IŞIĞI

Türkiye kapitalizmi 1960'ların sonlarından beri gitgide derinleşen bir bunalımın kıskacı içindedir. Geçen yıl enflasyon oranı %100'e yaklaşmıştı. Bu yıl %200'ü bulması beklenmektedir. Yabancı ülkelere 1,5 milyon işçi gönderilmişken hâlâ çalışabilecek yaştaki her dört kişiden biri işsizdir. Son üç yıldır sanayide üretici kapasite kullanım oranı ortalama %50 civarına düşmüştür. Dış borç miktarının 20 milyar dolara ulaşmış olmasına karşın işbirlikçi Demirel iktidarı en ağır şartlarla yeni borçlar almak için emperyalist finans kurumlarının kapılarını aşındırmaktadır. Yatırımlar durmuştur, birçok temel mal piyasada bulunmamaktadır.

İşçi ve emekçi kitleler bir aydan diğerine gözle görülür bir biçimde yoksullaşırken, kentte ve köyde küçük işletme sahipleri mülklerini hızla yitirirken en büyük şirketlerin kârları görülmemiş ölçüde artmaktadır. Geçen yıl bir önceki yıla göre en büyük 100 firmanın kârları bir kat artmıştır. Son 25-30 yıldır hızlı bir gelişme gösteren tekelci sermaye bankacılık, sigortacılık, sanayi ve ticaret alanlarında artan bir denetim kurmaktadır.

Ekonomik bunalımın maliyetini işçi ve emekçilerin sırtına yüklemek, Türkiye ekonomisinin kapılarını tümüyle emperyalist sermayeye açmak isteyen, işçi ücretlerini dondurmak, sömürüyü yoğunlaştırmak isteyen tekelci sermayedarlar ve büyük toprak sahipleri olanca güçlerini faşist bir diktatörlüğün kurulmasına yöneltmiş durumdadırlar. Son üç yıl içinde hergün ortalama 4-5 kişinin siyasal kaynaklı cinayetlerde öldürülmesine ve bunların önemli bir bölümünü ilericilerin, demokratların, Marksist-Leninistlerin oluşturmasına rağmen demokratik direnişin güçlü bir şekilde sürmesi büyük, tekelci sermayeyi paniğe düşürmektedir. Belli başlı tüm sanayi

(2) V.İ. Lenin, «Hareketimizin En İvedi Görevleri», **Toplu Eserler**, c. 4, s. 370.
(3) V.İ. Lenin, «Nereden Başlamalı?», **Toplu Eserler**, c. 5, s. 23.

merkezlerinin sıkıyönetim bölgesi kapsamında bulunması işçi hareketlerinin olağanüstü bir yükseliş göstermesini ve sayıca daha yılın üçüncü ayı dolmadan geçmiş 20 yıldaki ortalama hareket sayısını aşmasını engelleyememektedir.

İran ve Afganistan'da emperyalizmin üstüste yediği darbelerin Türkiye'nin emperyalizm bakımından önemini daha da artırması gerici-faşist güçlerin planlarını uygulamak için artan bir destek bulmalarına yolaçmıştır. Başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalist güçler Türkiye'de son derece kısıtlı bir burjuva demokrasisinin varlığına bile karşıdırlar. Emperyalist merkezler Brezilya ve Güney Kore'yi Türkiye'ye örnek göstermekte, yatırım olanaklarını ve kârlarını artıracak, Orta Doğu bölgesindeki çıkarlarına sadakatle bekçilik edecek zorba bir baskı ve sömürü rejimini tezgâhlamaya çalışmaktadırlar.

Türkiye'de bugün politik mücadelenin ön plana çıkan alanı, bir askeri darbe ile ya da anti-demokratik tırmanışı daha da geliştirerek faşist bir rejim kurmak isteyen tekelci sermayedarlar ve büyük toprak sahipleri ile, ekonomik ve demokratik haklarını koruyup geliştirmek için mücadele eden işçi sınıfı, emekçi kitleler ve toplumun tüm demokrat, yurtsever güçleri arasındaki mücadeledir.

Türkiye İşçi Partisi, faşizme karşı mücadelenin sosyalizm için mücadele ile sıkı sıkıya ilişkili olduğu ve tüm anti-faşistlerin demokrasi cephesinin oluşturulmasının günün temel görevi olduğu görüşündedir. Sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesi tehlike ve olanakları birarada geliştirmektedir. «Kitlelerin kendi öz deneyimleri ile gerçekleri öğrenmesinin sağlanması», «işçi sınıfının mücadele içinde ittifaklarını geliştirmesi ve öncülüğünün kanıtlanması», «demokratik görevlerin sosyalist görevlere bağlanması» gibi Leninist tezler günlük mücadelemize her an ışık tutan ilkelerdir.

Türkiye'de devrimci hareketin üç temel görevi,

1 — Tüm anti-faşist güçlerin tek cephesinin oluşturulması,

2 — İşçi sınıfı mücadelesinin yetiştirdiği tüm Marksist-Leninist kadroların tek bir partide birleştirilmesi,

3 — Parti yapısının işçi sınıfının tarihsel görevlerini başaracak biçimde sürekli geliştirilmesidir.

Bu görevleri ancak Lenin'in düşüncelerinden yararlanarak başarabileceğimizi biliyoruz. Bu yolda karşımıza çıkan engelleri, sağ ve «sol» oportünizmin saldırılarını ve doğrudan doğruya kendi eksiklik ve yanlışlarımızı da yine bu düşüncelerin ışığında aşabileceğimizi biliyoruz. Her yerde ve her alanda mücadelemizi bu anlayışla sürdüreceğiz.

SOSYALİST DEVRİMİN LENİNİST YOLU

CAN AÇIKGÖZ

Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Danışma Toplantısı'nın Lenin'in Yüzüncü Doğum Yıldönümü dolayısıyla yayınladığı bildiride şöyle deniyordu: «Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizminin devrimci ilkelerini bütün düşmanlara karşı mücadelede yüksek tutmayı, bunları sürekli olarak canlı bir gerçek haline dönüştürmeyi, Marksist-Leninist teoriyi daima geliştirmeyi, bunu sınıf mücadelesinin ve sosyalist kuruculuğun çağdaş deneyimi temelinde zenginleştirmeyi, komünistler, görevleri olarak kabul ederler.»[1]

Lenin'in 110. Doğum Yıldönümü'nde de bu sözler dünyadaki ve Türkiye'deki tüm bilimsel sosyalistler için değerini artan bir ölçüde yine korumaktadır.

Çağımızın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olduğu tespiti, Türkiye İşçi Partisi Programı'nda da ilk sayfada yer alır. Bunun süslü ve boş bir söz olmadığı, tam tersine, bilimsel ve nesnel bir gerçeği ifade ettiği ise açıktır. Çünkü dünyamızda yeralan hızlı değişimlerin tümü, çağımızın özünü belirleyen kapitalizmden sosyalizme geçiş temelinde yükselmektedir.

1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile nesnel ve kalıcı bir gerçekliğe kavuşan sosyalizm şimdi güçlü bir dünya sistemine dönüşmüş bulunuyor. Gelişmiş sosyalist toplumlarda komünizmin maddi ve teknik temelleri atılıyor. Emperyalizmin kaleleri olan ileri kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin yürüttüğü barış, demokrasi, sosyalizm mücadeleleri sürekli olarak güçleniyor. Geri ve bağımlı ülkelerde ulusal ve toplumsal kurtuluş bayrağı yeni yeni burçlara dikiliyor.

1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, dünyamızın gidişinde nitel bir değişikliği başlatan ve çağımıza damgasını vuran bir olay olmuştur. Büyük Ekim Devrimi'nden sonra çeşitli ülkelerde gerçekleştirilen ulusal, demokratik, sosyalist atılımların ve devrimlerin tümü onun derin etkilerini taşımıştır. Büyük Ekim Devrimi, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren tüm ülkelerin işçi sınıfları ve emekçi halk kitleleri için esin kaynağı olma durumunu bugün herzamandan canlı ve güçlü bir şekilde yine sürdürmektedir.

---

(1) **Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısı,** Moskova, 1969, İngilizce Basım, Prag, 1969.

Çarlık Rusyası'nda gerçekleştirilen 1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, öte yandan, çağımızın Marksizmi olan Leninizmin şanlı bir zaferidir. Çünkü Büyük Ekim Devrimi, bir yanıyla da, Leninizmin tezlerini ve öngörülerini parlak bir şekilde yaşamda doğruladı. Burjuvazinin ve onun işçi sınıfı hareketi içindeki beşinci kolu oportünizmin Leninizme yönelttiği ideolojik saldırıların tümü Büyük Ekim Devrimi ile yerle bir edildi.

Leninizme yöneltilen saldırıların artık, püskürtüldükleri geri mevzilerden ve daha dolambaçlı yollardan yürütüldüğü ve bunun için yeni yeni çarpıtmalara başvurulduğu görülüyor. Bunlardan biri de, Leninizmi belli sınırlar içine hapsetmek ve onun evrensel karakterini reddetmektir. Ama bu çarpıtma için de çok söze gerek yoktur. Çünkü yaşam ve gerçekler Leninizmin düşmanlarını hergün yeniden yalanlıyor. Tarih kanıtlıyor ki, sadece Büyük Ekim Devrimi'nde değil, ondan sonra gerçekleşen tüm devrimlerde işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin elinde Leninizmin yüce bayrağı dalgalanıyordu. Ve bugün görülüyor ki, emperyalist-kapitalist boyunduruğu kırma yolunda, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm yolunda, çetin sınıf savaşları içinde olan tüm ülkeler işçi sınıfları ve emekçi halkları için Leninizm güçlü bir silahtır.

Bu, ülkemiz için de böyledir.

Leninizmi, Leninist sosyalist devrim teorisiyle sınırlı sanmak elbette doğru değildir. Leninizm, tüm unsurlarını kapsayan bütünselliği ile emperyalist çağın yeni koşulları içinde yaşayan ve gelişen Marksizmin ta kendisidir. Bununla beraber, Leninist sosyalist devrim teorisinin Leninizmin kapsamı içinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek gerekir.

Sosyalist devrimi gerçekleştirmek için sadece burjuvaziye karşı mücadele etmek yetmiyor. Gerçekten de, Marksist-Leninist literatür ve komünist hareketin tarihi, sosyalist devrime yaklaşım sorununda ortaya çıkan sağ ve «sol» oportünist görüşlere ve yanılgılara karşı yoğun mücadelelere tanıktır. Sosyalist devrime yaklaşım sorunu, devrimci ve oportünist akımları birbirinden ayıran temel alanlardan biri durumundadır.

Hemen belirtmek gerekiyor ki, bu sorun, Türkiye'de de önemli bir ideolojik mücadele alanıdır. Türkiye İşçi Partisi'nin bilimsel sosyalizm ve proletarya enternasyonalizmi temelinde yükselen ideolojik-politik platformu, bir yanıyla da, Leninist sosyalist devrim teorisine karşı geliştirilen sağ ve «sol» oportünist tezlerle mücadele süreci içinde pekişmiştir.

Sosyalist devrim sorununa yaklaşımda sağ oportünizm Türkiye işçi sınıfı hareketi içinde uzun yıllardır ve ağırlıklı olarak varlığını duyurmaktadır. Diğer bir deyişle, sağ oportünizm, «sol» oportünist görüşlerin yanında ülkemizde daha etkin olarak uç vermiştir.

Bilimsel sosyalist hareket ve işçi sınıfı üzerinde yıllardır sürdürülen ağır baskılar ve şiddet uygulamaları; bu zor koşullar altında tutulan hareketin ideolojik-politik-örgütsel eksiklikleri ve zaafları; küçük burjuva aydın kesimin radikal hareketinin ülkemiz koşullarında uzun süre etkin bir güç olarak politik arenada yeralması; sosyal demokrat motifler taşıyan burjuva reformizminin son 15 yıl içinde emekçi kitleler arasında artan bir etki yaratmış olması; sağ oportünist ve kuyrukçu eğilimleri besleyen ve güçlendiren koşulları oluşturmuştur.

Ülkemizin somut koşullarını dikkate alan Türkiye İşçi Partisi, bu yüzden, belirgin bir özelliği de Marksist-Leninist klasiklerden yerli yersiz aktarmalar yapmak,

çağdaş geliştirmeleri bütünsellikten uzak bir şekilde ele almak ve şablonculuk olan sağ oportünizme karşı mücadeleye büyük önem vermektedir. Türkiye İşçi Partisi, Lenin'in belirttiği gibi «en çok yalnızca **genel** görevleri belirleyebilecek olan ve tarihsel sürecin her özel **döneminin somut** ekonomik ve politik koşulları tarafından zorunlu olarak değiştirilecek olan 'formül'leri yalnızca ezberleyip tekrarlamakla» yetinmemek gerektiğine inanıyor.[2].

Lenin «bir sürece içeriğini kazandıran sosyo-ekonomik kuruluşun hangisi olduğunu ve bu sürecin gerekliliğini belirleyen **sınıfın hangisi** olduğunu» bilmeyi önemli görüyordu.[3]

Türkiye İşçi Partisi Programı'nda işaret edildiği gibi, «egemen üretim ilişkileri bakımından Türkiye kapitalist bir ülkedir.» Ülkemizin doğu ve güneydoğu bölgesinde feodal kalıntılar bulunmakla beraber, oralarda da kapitalistleşme süreci uzun bir zamandır başlamış ve gelişmektedir. Partimiz Cumhuriyet dönemini, «feodalizmin tasfiyesi, kapitalizmin ve onunla birlikte burjuva iktidarının güçlenmesi ve Türkiye'nin bütününde, dışa bağımlı ve geri de olsa, kapitalist topluma dönüşmesi» dönemi olarak tanımlamaktadır. Türkiye, aynı zamanda «emperyalizmin politik, ekonomik ve askeri baskı ve sömürüsü altında» olan bir ülkedir.[4]

Türkiye İşçi Partisi değerlendirmesine göre, «Türkiye'de burjuva demokratik devrim esas itibarıyla yapılmıştır. Türkiye'nin geri ve güdük kapitalizminin burjuvazisi kendi çapında bir burjuva demokratik devrimi yapmıştır.» Partimiz, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülke olarak Türkiye'de tek ve birleşik bir devrim sürecinin sözkonusu olduğu görüşündedir. Orta derecede gelişmiş kapitalist sosyo-ekonomik yapı, bu yapının temel çelişkisi olan emek-sermaye çelişkisi, içiçe geçen demokratik ve sosyalist görevler ve devrim sürecinde işçi sınıfının öncülüğü, devrim sürecinin muhtevasını belirlemektedir. Buradan hareket eden Türkiye İşçi Partisi, Programında, «sosyalizm aşamasını bilinçli örgütsel çalışmalarının doğrultusunu saptayan hedef olarak kabul» ederek[5], devrim sürecinin tekliğini ve birleşikliğini öngörmüş, «devrim gündeme geldiğinde, bu(nun) sosyalist devrim olacağı» tespitini yapmıştır.[6]

Bununla birlikte içinde bulunduğumuz dönemde, yine Parti Programı'nda belirtildiği üzere, «demokratikleşme sürecini hızlandırıp geliştirme, demokratik hak ve özgürlükleri koruyup genişletme, toplumu demokratikleştirme, kısacası demokrasi için mücadele ve ülkeyi emperyalizmin boyunduruğundan kurtarma görevi ve mücadelesi gündemdedir.»[7]

Türkiye'deki sağ oportünizm 1960'lı yılların sonunda «Türkiye toprağından feodalizm fışkırıyor» diye haykırıyor ve sosyo-ekonomik yapıya damgasını vuran kapitalizm olgusunu gözardı ediyordu. II. Enternasyonal oportünistlerinin ve Rusya'daki menşeviklerin izinden giden ülkemizdeki oportünistler, feodal kalıntıların varlığını abartarak, Türkiye'nin sosyalizm için mücadeleye elverişli bir sosyo-ekonomik gelişme düzeyine henüz erişmediğini iddia ediyorlardı.

---

(2) Lenin, **Toplu Eserler**, c. 24, s. 43.
(3) Lenin, **Toplu Eserler**, c. 1, s. 433.
(4) **Türkiye İşçi Partisi Programı**, Beşinci Basım, s. 14-15.
(5) **Türkiye İşçi Partisi Programı**, Beşinci Basım, s. 45.
(6) **Türkiye İşçi Partisi, Programı**, Beşinci Basım, s. 16.
(7) **Türkiye İşçi Partisi Programı**, Beşinci Basım, s. 16.

Sosyo-ekonomik yapıya damgasını vuran orta derecede gelişmiş kapitalizm olgusunu gözardı eden sağ oportünizm, bunun sonucu, Türkiye'deki devrim sürecinin muhtevasını belirleyen emek-sermaye çelişkisinin üstünü örterek, «iki ayrı devrim» tezini öneriyordu. 1960'lı yılların sonunda sağ oportünizm şöyle diyordu: «Hiçbir ülke birincisini (milli demokratik devrimi) gerçekleştirmeden, bağımsız bir ülke, feodal kalıntılardan arınmış demokratik bir ülke durumuna gelmeden, ikincisi, sosyalist devrimi gerçekleştirmeyi düşünemez.»[8] Sağ oportünizme göre, Türkiye'de burjuva demokratik devrim henüz yapılmamış veya tamamlanmamış bulunuyordu. «İki ayrı devrim teorisi» buna dayandırılmak isteniyordu.

Sağ oportünizmin bu görüşleri, şimdi, yürütülen kararlı ideolojik mücadelelerle esas itibarıyla çürütülmüş bulunuyor. Bununla beraber Türkiye'deki devrim sürecinin gelişim çizgisinin sosyalist devrim perspektifi dışında ele alınmasına dayanan sağ oportünist yanılgılar hâlâ kendini yer yer göstermektedir. Günümüzdeki sağ oportünist yanılgılara göre de, Türkiye'de «ulusal demokratik devrim bitmemiştir.[9] «Feodal kalıntıların hâlâ varlığını sürdürdüğü, 141 ve 142 gibi maddelerin yürürlükte olduğu, emperyalizme bağımlılığın sürdüğü, faşizmin hızla tırmandığı, nüfusun yarıya yakınının okuma yazma bilmediği bir ülkede» görev, bu devrimi tamamlamaktadır.[10] Bu yanılgıların düğümlendiği alanlardan biri, yine burjuva demokratik devrim sürecinin değerlendirilmesi alanıdır.

Ülkemizdeki demokrasi ve demokratikleşme sorunu kendini ağırlıklı olarak duyurmaktadır ve devrim sürecinin önünde bugün de demokratik görevler varlığını korumaktadır. Ama bunun, sağ oportünist yanılgıların iddia ettiği gibi, burjuva demokratik devrimin esas itibarıyla yapılmamış veya tamamlanmamış olmasından ileri geldiğini söylemek mümkün değildir. Türkiye'de demokratikleşme sorununun kaynaklandığı yapı feodal veya yarı-feodal bir yapı değildir. Türkiye'deki demokrasi sorunu emperyalizme bağımlı ve onunla bütünleşmiş orta derecede gelişmiş kapitalist sosyo-ekonomik yapıdan kaynaklanmaktadır. Türkiye'de devrim sürecinin demokratik görevleri, esas itibarıyla, burjuvazinin egemenliğini, onun en gerici tekelci kesimlerini hedef almaktadır. Bu yüzden de, işçi sınıfının sosyalizm hedefi için yürüttüğü mücadelenin bir parçası durumuna gelmektedir.

Lenin, «Demokrasi mücadelesini sosyalist devrim mücadelesi ile **birleştirmeyi** ve birincisini ikincisine **bağımlı kılmayı** bilmek gerekir. İşte bütün zorluk buradadır ve meselenin özü de budur» diyordu.[11] Bu zorluğu aşamamak birçok temel sapmanın nedeni olmaktadır ve Leninist sosyalist devrim teorisine yaklaşımda ülkemizde kendini gösteren sağ oportünizmin durumu budur.

Lenin, demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi teorisini geliştirirken şöyle diyordu: «Günümüz Rusyası'nda devrimin muhtevasını oluşturan şey, iki mücadele gücü değil, belirgin ve farklı iki sosyal mücadeledir. Bunlardan biri, bugünkü otokratik-feodal sistem içinde, diğeri ise, henüz tanık olduğumuz geleceğin burjuva demokratik sisteminde yer almaktadır.»[12]

---

(8) **Milli Demokratik Devrim**, İstanbul, 1968, s. 10.

(9) **Atılım**, sayı 18, s. 7.

(10) **Ürün**, sayı 42, s. 84.

(11) Lenin, **Toplu Eserler**, c. 35, s. 267-268.

(12) Lenin, **Toplu Eserler**, c. 9, s. 306-307.

Lenin'in bu teoriyi geliştirirken, «belirgin ve farklı iki sosyal» yapıya karşı mücadeleyi, yani feodalizme ve kapitalizme karşı mücadele perspektiflerini ağırlıklı olarak dikkate aldığını belirtmek gerekiyor. Bu teori, özellikle, emperyalist çağa burjuva demokratik devrimlerini yapamadan ulaşan toplumlar için yeni devrimci olanaklar yaratıyordu. Demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesine ilişkin Leninist teori, «belirgin ve farklı iki sosyal» yapının bulunduğu, yani kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin ağırlıklı olarak hâlâ var olduğu toplumlarda, bugün yine büyük önem taşımaktadır.

Diğer yandan, bu teori, feodal üretim ilişkilerinin ve feodal artıkların giderek önemsiz bir hale geldiği veya esas itibarıyla tasfiye edildiği ve karakteristik özelliği kapitalizm olan toplumlarda işçi sınıfı partileri için sosyalist devrime yönelme bakımından açılımlar sağlamaktadır. Çünkü bu teori, tarihsel deneylerin de kanıtladığı gibi, çağdaş devrim süreçlerinde kendini sürekli olarak yeniden üreten ve zenginleştiren bir öze sahiptir.

Orta veya ileri derecede gelişmiş kapitalist toplumlarda, «belirgin» sosyal yapı tek olmakla birlikte, bu teori, devrimci atılımlar için ufuklar açmaktadır. Tekellerin varlığı ve tekelci büyük sermayenin işçi sınıfının yanında en geniş emekçi kitleleri acımasızca ezen egemenliği altında oluşan koşullar ve burjuvazi içinde belirginleşen ayrışımlar bunu sağlamaktadır. Böyle toplumlarda demokratik ve sosyalist görevlerin «belirgin ve farklı iki sosyal» yapıdan değil, «aynı sosyal yapı»dan kaynaklanıyor olması, demokratik ve sosyalist görevleri birbirine iyice yaklaştırmakta, bu görevler içiçe geçmektedir. Bu koşullarda, tekelci büyük burjuvaziyi soyutlayarak onun ekonomik ve politik egemenliğini sınırlamak ve giderek tasfiye etmek hedefine yönelik geniş tabanlı demokratik hareketlerin iktidar kapılarını açma olanakları doğmaktadır. Anti-emperyalist, anti-faşist, anti-tekel demokratik bir iktidarın sosyalist devrimin doğrudan gerçekleştirilmesi biçimine bürünmesi ise, elverişli sınıfsal güçler dengesine bağlı olmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi, ülkemizdeki demokrasi sorunu, esas olarak, kapitalist sosyo-ekonomik yapıdan kaynaklanmaktadır. Bu yapı içinde özellikle son 20 yıldır gelişmekte olan tekelleşme, bir yanıyla da, burjuvazi içindeki ayrışmaları etkilemektedir. Daha önemli olarak tekelleşme sürecinin gelişmesiyle beraber ortaya çıkan diğer bir olgu, tekelci büyük sermaye ve büyük toprak sahiplerinin ekonomik-politik egemenliğine karşı en geniş birleşik mücadelenin nesnel ve öznel koşullarının hızla gelişmesidir. En geniş emekçi kitleler bu sömürücü ve gerici egemenliğin «demokrasi düşmanlığının ve sömürünün zaptedilmesi gereken kalesi» olduğunu daha açık olarak görmektedirler.

Sağ oportünizm, Leninist demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesine ilişkin teoriyi, bu «aynı sosyal yapı»dan kaynaklanan demokratik ve sosyalist görevlerin birbirine yakınlaşması ve içiçe geçmesi olgusunun dışında ele almaktadır. Tekelci büyük sermaye ve büyük toprak sahiplerini soyutlayarak, bunların ekonomik-politik egemenliklerini sınırlama ve giderek yok etme hedefine yönelik mücadelenin, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin öznel durumları bakımından daha önce olgunlaşan demokratik görevlerin, sosyalizm hedefine bağımlı kılınmaması sağ oportünizmin özelliğidir.

Aynı sağ oportünist yanılgı kendini anti-emperyalist mücadele alanında da göstermektedir. Ülkemizdeki sağ oportünizm anti-emperyalist mücadeleye, esas olarak, ulusal düzeyde bir mücadele olarak bakmakta ve anti-emperyalist mücadelenin sınıfsal özünü sürekli olarak gözden kaçırmaktadır.

Türkiye'deki devrim sürecinin geliştiği somut koşullara gözlerini yuman sağ oportünizm, bu durumundan dolayı, devrim sürecinin gelişmesinde burjuvaziye veya onun bazı kesimlerine sürekli olarak «devrimci» görevler yükleme ve politikalarını işçi sınıfına göre değil «ulusal burjuvazi»ye göre saptama yoluna girmişlerdir.

Sağ oportünizm, 1960'lı yılların sonunda, «asker-sivil aydın zümre(nin) Türkiye'deki devrimci güçlere kıyasla iktidara en yakın güç» olduğunu söylüyor ve «yurt ölçüsünde esas mücadele(nin) işbirlikçilerle bu kuvvetler arasında cereyan» ettiğini ileri sürüyordu. Sağ oportünizm, bu görüşleri ileri sürerken, işi Türkiye'de işçi sınıfının nesnel ve öznel olarak var olmadığı iddiasına kadar vardırıyordu.

Şimdi, işçi sınıfının varlığını ve devrim sürecinde oynadığı ve oynayacağı önemli rolü açıktan inkâr etmek güçleşmiştir. Ve devrim sürecinde işçi sınıfının rolü ve önemi üzerine hiç kimse söz söylemekten geri kalmamaktadır. Ne var ki, devrim sürecinin geliştirilmesinde burjuvaziye veya onun bir kesimine «devrimci» misyonlar yüklenmesi ve onun gerçek dışı konumlarda ele alınması yine devam etmektedir. 1977 seçimleri sırasında sağ oportünist yanılgıları içinde barındıran kesimlerin Türkiye İşçi Partisi'nin seçimlere katılmasına karşı çıkmış olması ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin desteklenmesi için yoğun çalışmalar içinde bulunulması bu bakımdan dikkat çekicidir. «Cumhuriyet Halk Partisi'ne oy verilmesi çağrısını eleştirmek, goşist, 'solcu' bir gevezelikten öteye gitmez» deme noktasına kadar gelen sağ oportünist yanılgılara göre, «Cumhuriyet Halk Partisi'nin çoğunluğu sağlaması, ya da oylarını artırması, bu partinin seçim yarışında ötekileri geçmesi olmayacak, tüm ulusal, demokratik güçlerin, işçi sınıfımızın ve halkımızın gerici-faşist güçleri yenilgiye uğratması anlamını taşıyacaktı».[13]

Kısacası, sosyalist devrim perspektifine bağlı olarak devrim sürecinin tekliğini ve birleşikliğini görmeyen sağ oportünist yanılgılar, «iki ayrı devrim» görüşü ve «ulusal veya ileri demokratik devrim» tezleri ile işçi sınıfı hareketinin küçük burjuva aydın kesimin veya sosyal demokrat reformculuğun peşine takılması sonucunu veren politikaların sahibi olmuşlardır. Sağ oportünizm, burjuvazinin işçi sınıfı hareketi içinde çeşitli manevralar çevirmesine olanak tanıyan ve işçi sınıfının politik hareketinin bağımsızlığını titizlikle korumak gerektiği ilkesiyle asla bağdaşmayan öneriler ve görüşler toplamıdır.

Türkiye İşçi Partisi, Programında da belirtildiği üzere, «burjuvaziye karşı tavrını alır ve politikasını saptarken elbette burjuvazi içindeki farklılıkları ve çelişkileri dikkate» almaktadır.[14] Burjuvazi içinde çıkarları nesnel olarak faşizmle uyuşmayan, emperyalizme bağımlılık ve tekelci uygulamalardan zarar gören kesimler bulunmaktadır. Bu kesimlere yaklaşımda ve onları emperyalizme, faşizme ve tekellere karşı mücadele saflarına yakınlaştırma veya tarafsız kılma çalışmalarında sınıfsal uzlaşmazlık ile politik esneklik bir bütün olarak önem kazanır. Türkiye İşçi Partisi, burjuvazi içindeki ayrışmaları özenle dikkate alır ve politikasını geliştirirken, yine Programında belirtildiği üzere «tekel dışı sermayenin tekelci sermayeyle olan çatışması(nın) temel, uzlaşmaz bir çelişki» olmadığını, buna karşılık «işçi sınıfı ile olan çelişkisi(nin) bu nitelikte» olduğunu bir an gözden kaçırmamaya gayret etmektedir.[15]

(13 **Atılım,** sayı 41, s. 2-3.
(14) **Türkiye İşçi Partisi Programı,** Beşinci Basım, s. 26.
(15) **Türkiye İşçi Partisi Programı,** Beşinci Basım, s. 26.

Lenin'in sosyalist devrim teorisi, tek bir devrim sürecinin söz konusu olduğu ülkemizde de sosyalist devrimi hazırlama ve gerçekleştirme için gerekli ve olası aşamaların dikkate alınması ve bu geçici aşamalara yaklaşımda, değerli bir kılavuz niteliğindedir. Türkiye İşçi Partisi, anti-emperyalist, anti-faşist, anti-tekel demokratik hareketin gelişmesi ve başarıya ulaşması, bu hazırlık ve geçiş aşamasının beklenen sonucu sağlaması, yani sosyalist devrime geçişi ve sosyalist devrimin başlatılmasına olanak tanıması için, sosyalist devrimi hiçbir zaman gözden kaçırmamaya önem vermektedir.

Türkiye İşçi Partisi Programı'nda aynen şöyle deniyor: «Türkiye İşçi Partisi, gerek bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yürütürken, gerekse işçi ve emekçi kitlelerin güncel sorunlarıyla uğraşırken, bütün bu çalışmalarını sosyalizm amacına ve mücadelesine yönelik ve bağımlı kılarak yapacaktır. Bağımsızlık, demokrasi ve kitlelerin yaşam düzeylerini yükseltme mücadelesini kendi başına, bağımlı olarak ve öncelikle çözüme ulaştırılacak mücadeleler olarak görüp yürütmek, yukarıda açıklanan anlayış ve amaçla sözü geçen mücadeleleri yürütmekten tüm farklıdır. Türkiye İşçi Partisi'nin demokrasi ve bağımsızlık konusunda, diğer demokratik ve sol hareketlerden ayırt edici niteliği budur.»[16]

Lenin'in şu öğütüne yüksek değer biçmek gerekiyor: «Esas olan şeyi (sosyalist devrimi) gözden kaçırmayın; onu en başa koyun.. sonra **tüm** demokratik talepleri alın, bunları ona bağımlı ve ilişkili kılın.. ve hiç unutmayın ki, kısmi birşey için mücadele şeklinde bile başlasa, esas şey için mücadele buradan yükselebilir.»[17]

Sosyalist devrim teorisi konusunda Türkiye İşçi Partisi'nin yürüttüğü ideolojik mücadele elbette tek yanlı değildir. Sağ oportünizme karşı mücadele «sol» oportünizme karşı mücadele ile birlikte ele alınmak durumundadır.

Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin bütünselliğini sosyalizm perspektifini arkaya iterek görmezden gelen sağ oportünizme karşılık, «sol» oportünizm ise demokrasi mücadelesinin önemini küçümseme ve onu inkâr etmek olarak ortaya çıkmaktadır. «Sol» oportünizme göre demokrasi için mücadele etmek reformizmdir. Sağ oportünizm, demokratik hareketlerin anti-kapitalist bir yönelim içinde olmalarının sosyalist devrim için yarattığı yeni olanaklara gözünü kaparken, «sol» oportünizm de «madem ki öyle, o zaman herşeyi sosyalist devrim halledecektir» demektedir.

«Sol» oportünizm, kitlelerin sosyalizme kazanılması ve işçi sınıfının ittifaklarını kurup geliştirmesi için yürütülecek çalışmaları, onlara «sosyalizmi anlatmaya» indirgemektedir. «Sol» oportünizme göre, «iyi anlatmak örgütlenmek demektir.»

Ülkemizdeki «sol» oportünistlerin aslında ittifaklar diye bir sorunları da yoktur. Onlar, işçi sınıfının ittifak kuracağı kesimlerin öğrenci gençlik ve «belki de yoksul köylüler» olabileceğini söylemektedirler. «Sol» oportünizm, ülkemizde de Troçkizmin «ittifaksız devrim» safsatasına sarılmıştır ve iradeciliğin çukurunda debelenmektedir.

«Sol» oportünizm, öte yandan sosyalist devrimi hazırlama ve geçiş aşamalarını, geçici ve devrimci iktidar alternatiflerini tümden reddetmektedir. «Sol» oportünizm, Leninist demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi teorisini, sağ oportünizm gibi şematik bir biçimde ele alır, ama bu kere, «belirgin ve farklı iki sosyal

(16) **Türkiye İşçi Partisi Programı,** Beşinci Basım, s. 46.
(17) Lenin, **Toplu Eserler,** c. 35, s. 267-268.

yapı Türkiye'de yoktur» doğrusuna yaslanarak bu teorinin tümden geçersiz olduğunu ileri sürer. Bu teorinin günümüzde yeralan gelişmeler içinde yaşayan özünü kavramaz, tarihsel deneyleri zenginleştirici katkısını inkâr eder.

«Sosyalist devrim tek bir eylem, tek bir cephede tek bir muharebe değil, keskin sınıf çatışmalarının bütün bir dönemi; tüm cephelerde, yani ekonomide ve politikada verilecek uzun muharebeler, yalnızca burjuvazinin sömürüsünün son bulmasıyla bitecek muharebeler dizisidir» diyen Lenin, demokrasi mücadelesinin önemine dikkati çekiyordu: «Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden vazgeçirebilecek veya onu gizleyecek, gölgeleyecek olduğunu düşünmek büyük bir hata olurdu. Tersine nasıl ki tam demokrasiyi gerçekleştiremeyecek muzaffer bir sosyalizm olmazsa, aynı şekilde proletarya burjuvazi üzerindeki zaferine demokrasi için ısrarlı, tutarlı ve devrimci bir mücadele vermeksizin hazırlanamaz.»[18]

Bu bakımdan «sol» oportünizm, sosyalist devrim sorununa yaklaşımda sağ oportünizmle aynı noktada buluşmaktadır: devrim hareketinin gereklerini yerine getirmemek ve sınıf mücadelesini, politik mücadeleyi burjuvaziye terk etmek...

Sınıf çelişkileri ve sınıf mücadelesi Türkiye'de giderek şiddetlenmektedir. Bir yanda gerici-faşist güçler diğer yanda işçi sınıfının önderliği altındaki ilerici-demokratik güçler kıyasıya bir mücadelenin içinde bulunuyorlar. Saflar daha belirgin olarak ortaya çıkıyor. Ağırlıklı ve güncel görev, zaten kısıtlı olan demokratik ortamın tamamen yok edilmesini ve faşizm tehlikesini önlemek, demokratik güçlerin zaferini sağlamaktır.

Türkiye'de gelişen süreç, tehlike ve olanakları birlikte gündeme getirmektedir. Bu süreçte, anti-demokratik baskılar ve faşist bir diktatörlük tehlikesi ile başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi kitlelerin mücadelecilikleri ve bilinç düzeylerinin yükselmesi birlikte yer almaktadır.

Türkiye İşçi Partisi bütün gücünü faşizm tehlikesinin önlenmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup daha geliştirilmesi ve toplumun demokratikleştirilmesi hedefine yöneltmiş bulunuyor. Böyle olunca, işçi sınıfının, köylülerin, esnaf ve zanaatkârların, aydınların ve gençlerin faşizme karşı tek cephesinin örülmesi önem kazanıyor. Partimiz, bu alanda üzerine düşen görevleri, ilkeli ve esnek bir politikayla yerine getirmeye çalışıyor.

Türkiye İşçi Partisi öte yandan, faşizm tehlikesini önleme ve faşizme karşı mücadele sürecinde veya sonunda ortaya çıkacak devrimci olanakların hesaba katılmasını da dikkate alıyor.

Türkiye İşçi Partisi, anti-emperyalist, anti-faşist, anti-tekel karakterde bir demokrasi cephesinin örülerek demokratik bir iktidarın gerçekleştirilmesi hedefini ortaya koyuyor. Böyle bir iktidar, emperyalizm - tekelci sermaye - büyük toprak sahipleri üçlüsünün ekonomik ve politik egemenliğine son verebilir ve sosyalizme giden yolları açabilir.

Hem emperyalizme ve faşizme karşı durulması, hem de bu olanakların devrimci bir tarzda değerlendirilmesi için Türkiye'deki bilimsel sosyalist hareketin eksik ve zaaflarını hızla aşması, birliğini sağlayarak daha da güçlenmesi her zamandan çok önemlidir. «Türkiye'nin somut koşullarının bilimsel sosyalist açıdan somut tahliline dayanan programı ve işçi sınıfı partisine özgü tüzüğü ile, saptadığı strateji ve taktiklerle, denenmiş kadroları ve başarılı geçmişiyle, işçi sınıfımızın

(18) Lenin, **Toplu Eserler**, c. 22, s. 150.

uzun bir tarihi olan politik mücadelesinin günümüz koşullarında örgütlenişi ve bu mücadelenin yürütücüsü ve geliştiricisi», Türkiye işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi olan Türkiye İşçi Partisi bu yüzden, bilimsel sosyalist platformda olan örgütlerin tekleşmesi için yoğun bir çaba gösteriyor. İşçi sınıfının genel çıkarlarını en üstte tutan, bilimsel sosyalizm ve proletarya enternasyonalizmi temelinde ve parti normlarına gölge düşürmeyecek bir birliği gerçekleştirmek yolunda, karşılıklı saygı ve eşitliğe dayanan bir platformun yaratılması, Türkiye İşçi Partisi'nin üzerinde durduğu bir konu ve mücadele alanıdır.

LENİNİZM VE TARİHSEL KOŞULLARIN ÖNEMİ*

P. HAVAŞ

Leninizmin güncellik ve etkinlik sorunlarına hangi yönden yaklaşılırsa yaklaşılsın şu soruyu ve yanıtını vermek gereklidir: Leninizmin oluşum ve gelişim döneminde tarihsel yönden hangi nesnel nedenler onu Marksizmin önem bakımından eşit bir devamı, komünizm stratejisinin uluslararası önemdeki genel doğrultusu haline getirmiştir? Rus bolşevikleri partisinin, daha sonra ise ilk sosyalist devletin, uluslararası komünist hareketin, kuruluşunda bolşeviklerin büyük hizmetleri geçen Komünist Enternasyonal'in hemen hemen aynı zamanda ve pratik faaliyetleri uyarınca şu sorunlarla uğraşmaları gerekmiştir: 1) Uluslararası politik gelişmenin genel eğilimleri. 2) Kapitalist ülkelerde işçi hareketinin sorunları. 3) Sömürge ülkelerde anti-emperyalist hareket. 4) Kuruluş aşamasında bulunan yeni sosyalist toplumun teorik ve pratik sorunları. Tarihsel durum, güncel dünya sorunlarının «önceden tayin edilmiş» sorunlar olduğu ve karışık olarak bulunduğu şekildeydi ve bu sorunlara bilimsel yaklaşım, bu sorunların analizi ve çözümü, doğal olarak sadece Rusya için değil, daha genel açıdan XX. yüzyılın yeni toplumsal ve uluslararası ilişkileri için de Marksizmin organik ve kompleks bir devamı sayılabilecek bilimsel bir bilgi sisteminin kurulmasını sağladı.

Bu, sorunun nesnel yönüdür, öznel yönü ise Lenin'in öğretisinde bu bütüne kıyasla kısmi sorunların ve süreçlerin tek bir dünya sürecinin birleştirici ögeleri halinde oldukça erken ve sürekli meydana gelmiş olmasından ibarettir ve Lenin, hareketin sorunlarının çözümünü bu herşeyi kapsayan görüş noktasından yola çıkarak aramıştır. Dünya tarihinin akışını değiştiren ilk işçi devletinin kurulması işi ve devrimci harekete çok büyük etki yapmış olan bir dizi teorik yapıtlar Lenin'in yaratıcılığında birbirini izler. Devrimci mücadele pratiği ve teorik çalışma onun, döneminin sorularına yanıt bulmasına ve yanıt vermesine yardım etmiştir.

(*) Lenin'in doğumunun 110. yıldönümü nedeniyle 17-21 Mart 1980 tarihlerinde Sofya'da toplanan Uluslararası Teorik Konferans'ta P. HAVAŞ (Macaristan Halk Cumhuriyeti) tarafından sunulan bu tebliğ, Rusça aslından Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu'nca çevrilmiştir.

Bu bakımdan Rus Devrimi'nin, Marx'ın sosyalist devrim yolunu çizdiği koşullardan farklı ulusal ve uluslararası koşullarda zafer kazandığını kanıtlamaya gerek yoktur; bu nedenle Rus devrimcilerinin, Lenin'in ve partisinin, Marx'ın çalışmalarının son döneminde içlerinden bazılarını ortaya koymuş ve çözümlerinde ilerlemiş olsa bile henüz tam olarak yanıtlayamadığı pekçok soruya yanıt aramaları ve bulmaları gerekmiştir. Lenin ve partisi, birçok bakımlardan son derece yeni bir şekilde anlaşılan, çoğu defa da çok zor sorulara yanıt aradılar ve yanıt verebildiler. Öte yandan da Marksizme dayanarak bu yanıtları daha da genişlettiler. Yanıtların bir bölüğünün o dönemin, o durumun ve o günkü uluslararası ilişkilerin, savaşın, yabancı askeri müdahale sonucu yıkılmış olan Rusya ekonomisinin ve toplumun maneviyatının kendine özgü belirtilerini bünyesinde taşıdığını ve bu anlamda bu yanıtların o zaman ve o dönemle koşullanmış olduklarını hepimiz de çok iyi biliriz; ancak bu durum, eğer başka tarihsel koşullarda benzer sorunlar ortaya çıkarsa bu yanıtların bu tarihsel koşullar için geçerli olamayabileceği hususunu hiçbir şekilde gözden uzak tutmuyor. Lenin'in sivrilen yanıtları —bunlardan sadece birkaçını anımsatalım: Devrimci parti, birlik politikası, egemenliğin sınıfsal içeriği, kooperatifler anlayışı— kendisini genel kurallar olarak gösteriyor ve bu yanıtlar, uluslararası devrimci harekette günümüzde de aynı şekilde kalmaya devam ediyor.

Lenin'in bu konudaki düşüncesini gayet iyi biliriz: «... sözcüğün en dar anlamında, yani bizde olanların uluslararası boyutlarda yinelenmesinin uluslararası önemini ya da tarihsel kaçınılmazlığını, uluslararası anlam altında kavrayarak devrimimizin bazı temel özellikleri için bu önemi kabul etmek gerekir. Kuşkusuz bu gerçeği abartmak, onu devrimimizin temel özelliklerinden sadece bazılarına yaymakla yetinmemek en büyük hata olurdu» (Lenin: Toplu Eserler, cilt 41, s. 3). Daha sonra Lenin şöyle diyor: «Ancak bu tarihsel anda mesele, Rus örneğinin **bütün** ülkelere kaçınılmaz ve yakın geleceklerinden son derece önemli bir şeyler göstermesinden ibarettir.» (aynı yerde, s. 4).

Bu arada Lenin'in «örneğin» doğru anlaşılmasına ve izlenmesine ne kadar büyük önem verdiğini gayet iyi biliyoruz. Komintern'in Üçüncü Kongresi'nin, komünist partilerin örgütsel yapısına ve çalışma yöntemlerine ilişkin kararını değerlendirirken şunları kaydediyor: «Karar mükemmel, ama hemen hemen baştan sona Rus, yani herşey Rus koşullarından alınmış. Bu, kararın hem iyi, hem de kötü yanıdır.» «... Yabancılardan hiçbiri bu kararı anlamaz, çünkü tümüyle Rus'tur.» «Karar tümüyle Rus'tur: Rus deneyimini yansıtmaktadır ve bu nedenle de yabancılara son derece anlaşılmaz gelmektedir. Yabancılar onu put gibi köşeye asacaklar ve önünde dua edeceklerdir. Bu şekilde hiçbir şey elde edilemez.» (Lenin: Toplu Eserler, cilt 45, s. 292-293).

Günümüzde Leninizme, Lenin'in yapıtlarına yaklaşım ve yapıtlarının güncelliğinin ve etkinliğinin değerlendirilmesi son derece önemli ve tartışmalıdır. Leninizmin çeşitli hükümlerinin ve yanıtlarının Rusya'daki duruma özgü özelliklerle açıklandığına, diğerlerinin ise daha genel kuralları gösterdiğine ilişkin su götürmez gerçeğe inançlı kalmak ve bu gerçekle yetinmek için son derece açıktır. Leninizme yaklaşım, Leninizmin genel kurallarının kabulünün açıklanmasından çok daha karmaşık bir sorun olarak kendini gösteriyor. Leninizmin genel kurallarının kabulünün açıklanması kesinlikle temel ilkesel bir sorundur, ama bunun idrak edilmesi sadece ilk adımdır, sorunun özü çok daha büyük ölçüde bu kuralların kullanılışının **yorumundadır**. Herhalde bu sorunun çözüm anahtarı, bu kuralların somut olarak ortaya çıkışında hangi formların o tarihsel koşullarla, bu koşulların bileşim özellikleri ve kendine özgü özellikleriyle birinci plana çıkarıldığı hususunda gizlen-

mektedir. Bunun kavranması ve benimsenmesi, Lenin'in pratikte parlak bir şekilde uyguladığı gerçeğin kavranması, analizi ve değerlendirilmesi olmaksızın düşünülemez. Eğer Lenin'in yapıtları dikkatle izlenecek olursa şu hususa inanılabilir: Yeniye olan duyarlılığı Lenin'i politik eylem ve diyalektik düşünce ustası yapmıştır. Bu münasebetle, Fransa Komünist Partisi kurucularından olan Pol Vayon-Kuturye'nin Lenin'le ilgili bir sözünü bir kez daha aktarmak herhalde yersiz olmayacaktır: «Onun varlığı, insanların beyinlerini önyargıların ve doktrinlerin yükünden kurtararak havalandırılmamış bir odaya taze hava gibi doluyordu...»

Lenin'in, genel olarak tarihin, özellikle de devrimler tarihinin her zaman en yetişmiş partilerden bile çoğu kez daha zengin, daha çeşitli, daha karmaşık ve kendi deyimiyle «daha hazırcevap» olduğuna ilişkin düşüncesini biliriz. Bu düşünceyi her zaman günümüz dünyasının, yani Leninizmin genel kurallarının uygulanabileceğini kabul ettiğimiz dünyanın incelemesinde hesaba katmak gerekir. Günümüz devrimci süreçleri tarihini daha önceki devrimlerin şeklen tekrarı olarak kavramak doğru olmazdı. Çünkü, bu sadece bir tekrar olsaydı, politik pratikte somut durumun, somut analizine dayanmaya ve ayrı ayrı her aşamada zincirin daha sonraki ilerleme yolunu açan halkasını ayırmaya gerek olmazdı. Lenin'in, durumdaki değişiklikleri anlamayan, politik durumun oluşmasında yeni momentleri, süreçleri ve eğilimleri hesaba katmayan ve bu değişikliğe uygun olarak kendi eylem biçimlerini değiştiremeyen kişilerin eylemlerini enerjik ve kesin bir şekilde eleştirdiği konusunda örnekler vermeye gerek olacağını sanmıyorum.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra dünyanın ne gibi büyük değişikliklere uğradığını hepimiz biliyoruz, aynı zamanda bu değişikliklerin Ekim Devrimi'nden bağımsız olarak değil, büyük ölçüde onun etkisi altında meydana geldiğini de biliyoruz. 1945 yılından sonra çeşitli yollardan ve çeşitli biçimlerde bir dizi yeni sosyalist devlet kuruldu, uluslararası koşullar değişti, kapitalizm dünyası ve kapitalist sistem de pekçok yeni özellikler kazandı. İlk kez kullanılmış olan sosyalist kuruluş mekanizması gibi sosyalizm mücadelesinin olanakları ve yöntemleri de buna paralel olarak değişti ve anlam bakımından genişledi. Sosyalizmin genel kurallarının uygulanma deneyiminin büyük ölçüde zenginleştiği konusunun tartışılabileceğini sanmıyorum. Bu deneyim, günümüzde giderek daha fazla sayıda halkın çok yönlü ve üstün deneylerini içerir.

Günümüzde uluslararası komünist harekette, hareketin ve harekete dahil partilerin strateji ve taktiği konusunda ve aynı zamanda bu sorunsala ilişkin bir dizi sorunlar konusunda ve özellikle de sosyalizme geçiş ve sosyalizmin «niteliği», başka bir deyişle sosyalizmin «modeli» konusunda sert tartışmalar olduğunu biliyoruz. Bu durumda ilke olarak ve uygulamada Leninizmin çağdaş yorumunun söz konusu olduğunu söylemek belki de abartma olmayacaktır.

Uluslararası durumun, hatta gelişmiş kapitalist ülkelerin iç koşullarının değiştiği koşullarda sosyalizme geçiş için şimdiye dek denenmiş olan sosyalist devrim formlarından genel olarak ayrılan farklı olanaklar da ortaya çıkıyor. Lenin öğretisine uygun olarak komünist partiler, strateji ve taktiklerinde yeni duruma ve yeni koşullara kendilerini uydurmaya çalışıyorlar. Onların bu politikası, birçok ülkede büyük başarılar sağlamış, kitleler arasında ciddi etkiye sahip olan ve çok geniş bir dayanışmayı temel almak suretiyle burjuvazinin hareket alanını sınırlayarak anti-tekelci, demokratik birliğin kurulması için mücadele eden komünist partiler doğmuştur. Ancak yeni ve önemli kavrayışların yanısıra pek tabii ki, diğer konularda olduğu gibi bu yol arayışına da tartışmalar ve hatalar eşlik ediyor. Bu yol arama sürecinde değişken gerçeğin, bir yandan belirli hayaller ve reel sosyalizme karşı hatalı ve doğru anlaşılmayan bir yaklaşımla, öte yandan da

Leninist yaratıcılıkla aranmasının çoğu defa birlikte, bazan da birbirine örülü olarak görüldüğünü özellikle belirtmek gerekir. Burada söz konusu olan önem bakımından eşdeğer sorunlar değildir, bu sorunları karıştırmak ve ortak paydaya almak olanaksızdır.

Bu münasebetle somut bir soruna değinmeme izin veriniz. Kapitalist dünyada mücadele veren komünist partilerin strateji ve taktiğinde en can alıcı ve bu arada ekleyelim en tartışmalı sorunlardan biri, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin birliği sorunudur.

Eğer Lenin'in demokrasi ve sosyalizmin ilişkisi konusundaki tutumunu ele alacak olursak, Lenin'in bir yandan burjuva demokrasisinin sınıfsal karakterine ve bundan kaynaklanan kısıtlılığına dikkati çektiğine, ama aynı zamanda da sosyalist devrimin hazırlanması ve gerçekleştirilmesi için demokrasi uğrunda mücadele etmenin önemini belirttiğine ilişkin bir sonuç ortaya çıkabilir. «Sosyalist devrim, başlıbaşına bir olgu değildir, tek cephede, tek muharebe değildir, keskin sınıfsal çatışmalar devresidir, bütün cephelerde, yani ekonomi ve politikanın bütün sorunlarında yapılan mücadelelerden, ancak burjuvazinin malının mülkünün müsaderesiyle sonuçlanabilecek mücadelelerden oluşan uzun bir dizidir. Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden uzaklaştırabileceğini ya da onu unutturabileceğini, gölgelendirebileceğini vs. düşünmek büyük bir hata olurdu. Aksine nasıl tam anlamıyla demokrasiyi gerçekleştirmeyen muzaffer sosyalizm olanaksızsa demokrasi uğrunda çok yönlü, sürekli ve devrimci bir mücadele yürütmeyen proletarya da burjuvaziye karşı zafer kazanmaya hazır olamaz» (Lenin: Toplu Eserler, cilt 27, s. 253).

Lenin, sorunun bir başka yönünde şunları yazıyor: «Şu iki anlamda demokrasi olmazsa sosyalizm olanaksızdır: 1) Eğer proletarya demokrasi uğrunda mücadeleyle sosyalist devrime hazırlanmıyorsa proletaryanın sosyalist devrimi gerçekleştirmesi olanaksızdır; 2) Tam demokrasi gerçekleştirilemediği takdirde muzaffer sosyalizmin zaferlerini koruması ve insanlığı devletin ortadan kalkacağı noktaya vardırması olanaksızdır» (Lenin: Toplu Eserler, cilt 30, s. 128). Lenin aynı zamanda bu karmaşık sorunun gerek sağcı-reformist, gerekse sahte solcu yorumunun tehlikesini de açıkça görmüştür. Sorunun sosyalizmin demokratik programların toplamı olduğunu kabul edecek şekilde anlaşılmasını da reddetmiş ve sosyalist devrimle yaratılan yeni niteliği vurgulamıştır (Lenin: Toplu Eserler, cilt 30, s. 385-386). Bununla birlikte Lenin, «emperyalist ekonomizm» denen anlayışı özellikle bu anlayışta demokratik ve parlamenter mücadelenin rol ve yerinin yeterince değerlendirilmemesi yüzünden eleştirmiştir.

Pek tabii ki, bu alıntıları biz, bunlar günümüzün sorunlarını çözümlediği için ele almıyoruz, çünkü bunların ortaya çıkışı somut tarihsel aşamaya bağlıdır ve o zamandan bu yana kapitalizmde, kapitalizmin toplumsal-sınıfsal yapısında önemli değişiklikler olmuştur. Lenin'in burjuva demokrasisisinin sınırlılığını ve onun sınıfsal yapısını, öte yandan da bu sınıfsal sınırlamaların geniş bir demokratik mücadele sonucunda sona ermek zorunda olduğu hususunu diyalektik yönden algılaması, demokrasi ve sosyalizm arasında günümüzdeki ilişkilerin analizi için doğru bir bakış açısı olabilir.

Egemen tekellerin sınıfsal iktidarının şimdi de devletin denetiminde geniş ölçüde ortaya çıkmasına karşın, sınıfsal iktidarın bu arada toplumsal ilişkilerin bütün alanlarına, bütün kültürel, ideolojik, politik ve ekonomik yaşam alanlarına yayılması zamanımızda kapitalizmde egemenlik ilişkilerinin karakteristik bir özelliğidir. Egemenlik ilişkileri sistemi, büyük ölçüde karışmış, daha çok katmanlı hale gelmiştir. Bundan başka, dünya kapitalist sisteminin bütün çelişkilerini keskinleş-

tiren bunalım yüzünden demokratik haklar da bir saldırı hedefine dönüşmüştür. Demokratik hakların önemini abartmak ya da yeniden değerlendirmek olanaksızdır, ama zorbalık eğilimlerinin artışında gizlenen tehlikeleri de görmek gereklidir. Bunlar, özellikle Lenin'in hakkında şunları söylediği olgulardır: «Emperyalizm, her yerde özgürlük değil, egemenlik istekleri taşıyan finans kapitalin ve tekellerin dönemidir. Her türlü politik düzende bütün yönlerde ortaya çıkan gericilik, bu alanda da çelişkilerin aşırı derecede keskinleşmesi, bu eğilimlerin sonucudur.» (Lenin: Toplu Eserler, cilt 27, s. 419)

İşte bu nedenle kapitalist ülkelerin komünist partilerinin demokrasinin geliştirilmesi mücadelesini stratejilerinin merkezi yapmak, işçi sınıfı ve çıkarları tekelci sermayenin egemenliğine karşı olan işçi sınıfı müttefikleri arasındaki etkilerini artırmak istemeleri normaldir. Bu stratejinin amacı, egemenlik ilişkilerinin, geniş halk kitlelerinin komünistlerin yönetimi altında kapitalist toplumun bütün alanlarında demokratik taleplerin gerçekleştirilmesi ve içerik bakımından yeni bir demokrasinin kurulması mücadelesine katılmalarından ibarettir. Bu mücadelenin sonucunda mevcut kuruluşlar, parlamento, devlet yeni bir şekle girmelidir, yani burjuva demokrasisinin sınıfsal sınırlılığı ortadan kaldırılmalı ve işçi sınıfına ve müttefiklerine iktidar yolu açılmalıdır. İşçi sınıfının yönetici rolünü kazanması bu süreçte hem bir başarı koşulu, hem de başarı sonucudur. Bu stratejinin kapitalizmden sosyalizme devrimci geçiş stratejisi olduğundan kuşku duyulamaz.

Tasvir edilen, içerik yönünden devrimci perspektifin yanısıra tartışmalı düşünce ve hayallere rastlandığını da biliyoruz. Örneğin ideolojik, ekonomik plüralizm ve parti plüralizmiyle ilgili kavramlar. Öncelikle proletarya diktatoryası kavramının ve içeriğinin çoğu zaman büyük ölçüde basitleştirilmiş ve doktriner olarak yorumlanmasıyla ilgili gibi görünen proletarya diktatoryasından anlayış olarak ayrılmayı da buraya dahil edebiliriz. Ancak, bu, bize bu stratejiyi bütünüyle kuşku altına koyma hakkı vermez. Tartışma konusu haline getirilmesi mantıksız ve zamansız olabilecek —eğer bunlara karşı ilkeli itirazlara sahipsek— teorik hipotezler söz konusudur. Egemenlik ilişkilerinin değişmesi, egemenliğin kazanılması bugün henüz daha kendisini stratejik bir amaç olarak gösteriyor. Herşeyden önce egemenliği kazanmak gereklidir, daha sonra ise somut tarihsel koşullar, egemenliğin «geri dönüşü» için somut olanakları gösterecektir.

Devrimci hareketin zengin tarihi, devrimci mücadelenin pratik deneyiminin başlangıç düşüncelerini defalarca çürüttüğünü ve bu düşünceleri gereken yere koyduğunu, gerçeğin her zaman teorik varsayımlara oranla çok daha çeşitli olduğunu ve en büyük başarıların, gerçeğin kendi isteklerine uymasını bekleyenler değil, gerçeğin koşullarını hesaba katan devrimci güçler tarafından kazanılmış ve kazanılmakta olduğunu kanıtlıyor.

Komünist hareket içindeki tartışmalar sırasında, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist ülkelerin karakterini, reel sosyalizm toplumlarının değerlerini ve onlara özgü özelliklerin sosyalist içeriğini kuşku altına sokan düşünceleri pekçok kez duymak mümkündür. Bana öyle geliyor ki, enternasyonalist yükümlülüklerimiz bize, yoldaşça tartışmalarda bu iddiaların anlamsızlığını sürekli olarak kanıtlama gereğini dayatmaktadır. Bu tür düşüncelerde tarihimizin, gelişmemizin, tarihsel geçmişimizin ve halklarımızın komünist partilerin yönetimi altında sosyalizm yönünde ilerledikleri çetin, inişli-çıkışlı yolun kendine özgülüğü hesaba katılmıyor. Günümüzde tarihin, dünyanın gelişme süreçlerini esas olarak sosyalizmi canlı bir gerçeklik olarak kabul etmekte olduğu da göz önüne alınmıyor.

Reel sosyalizme karşı çıkmak kapitalist ülkelerdeki devrimci güçlerin otoritesini ve etkisini artırmıyor. Reel sosyalizmden ayrılmanın kardeş partilerin davasına

yardımcı olacağını kabul etmek büyük bir hata ve yanılgıdır. Aksine, reel sosyalizmden ayrılmak sonuçta kardeş partiler aleyhine dönecek ve burjuvazinin anti-komünist güçlerinin kazanmasına yardım edecek bir silaha dönüşecektir. Batıdaki komünist partilerinin ve Sovyetler Birliği'nin ilişkilerini kasıtlı olarak ve anti-sovyet açıdan değerlendiren ve özellikle şunları belirten Bogdan Deniç'in sözlerini aktarmak bu görüş açısından ilginç olacaktır: «Sovyetler Birliği'nin karakteriyle ilgili sorunun ortaya atılışı sonuçta yeni ve daha dramatik örgütsel bir sonuçla bağlantılıdır. Sovyetler Birliği sosyalist bir toplum olmadığı ve Sovyet ve Doğu Avrupa sosyalizmini savunan partiler böyle temel bir hataya düştükleri için bu durum, bugün sosyalist ve işçi partilerinin yanısıra bağımsız komünist partilerin ne için var olduğunu kanıtlamaktadır...» («Telos», 1979 yılı ilkbaharı, sayı 39). Soruna bu şekilde yaklaşım, pek tabii ki üstünkörülükten kurtulmuş değildir, ama yine de dikkat çekicidir.

Biz, haklı olarak reel sosyalizmi, gerçekleştirilmiş ve şimdi yürürlükte olan canlı Leninizmin bir sonucu olarak kabul ediyoruz. Ancak bu, kazanımlarımızın korunması, başarılarımızın ve katettiğimiz yolun anlaşılması için yeterli değildir. Bana öyle geliyor ki, bu tür tartışmalarda kendimize özgülüğümüzü açıklamamızın yanısıra elde ettiklerimizi eksiksiz ve kusursuz saymadığımızı gizlemeyecek olursak daha doğru hareket etmiş olacağız. Biz, kesinlikle Leninizmi daha sürekli uygulayarak toplumsal sistemimizi mükemmelleştirmek ve geliştirmek niyetindeyiz. Bunun enternasyonal ödevimiz olduğunu çok iyi biliyoruz.

Son olarak kendi deneyimimize dayanarak zamanımızda Leninizmin etkisinin bazı yönlerini aydınlatmak istiyorum. Leninizmin günümüzde etkili olup olmadığı sorunu bizim için gerçekte var olan sorunlardan kaynaklanmıyor. Sürekli olarak yeni sorunlarla karşılaşan devrimci hareket için şu soruyu sormak gerçekçi olmayacaktır: Teorik ve politik faaliyetimizde bugün de Marksizm-Leninizm ilkeleriyle hareket etmemiz ve ideolojimizin içerik ve karakterini bu anlayışla belirlememiz yerinde saymak değil midir? Çeşitli düşüncelerin yanlış hipotezlerden yola çıkmış olması nedeniyle ya da devrimci hareketin dünyaya, sonucunda bir dizi ülkelerde işçi sınıfının egemenliği ele geçirme koşullarının Ekim Devrimi ya da 1919 yılındaki Macaristan Sovyet Cumhuriyeti sırasındaki koşullardan farklı olan değişiklikler getirmesi nedeniyle de olsa önemlerini yitirmiş olmalarında hiçbir çelişki görmüyoruz. Bizce bir yandan çeşitli düşüncelerin, çeşitli yanıtların eskimekte olmasında, öte yandan da teorinin tümüyle geçerli kalmasında çelişki yoktur. Marksizm-Leninizmi, çeşitli düşüncelerin toplamı olarak değil, bir düşünme sistemi olarak ele almak gerekir; onu teori, politika ve yöntem birliği olarak kabul etmek yararlı olur; toplumsal hareketin yasalarını gerçeğe uygun olarak ne derece ortaya çıkarabildiği hususu da ona gerçek bir güç kazandırmaktadır. Marksizm-Leninizm tıpkı algılama sürecinin daha da ilerlemesinde çok önemli ve çözümleyici rol oynamayı becerdiği gibi bunu yapabileceğini de kanıtlamıştır. Canlı bir teori olan Marksizm-Leninizm sürekli olarak gelişiyor, Marksizm-Leninizmin etkisi altında meydana gelen değişiklikler ise onun doğru yönde ilerlemesi için sağlam bir temel olmalıdır. Marksizm-Leninizm, bizim için sürekli olarak değişen koşullarda politik eylemler için güvenilir teorik bir pusulaydı ve öyle de kalıyor.

Leninizmin etkinliğini tüm tarihsel deneyimimiz de kanıtlıyor. Deneyimimizin önemli bir bölümünü anımsatmama izin veriniz: 1956 yılındaki ağır toplumsal bunalımdan sonra partimiz politikasını yenileyebildi, çünkü Leninizm kaynaklarına dönmeyi başarmıştı. O zamanki ciddi politik düzensizlikleri hızla ortadan kaldırmak, sosyalizmin temellerinin atılması ve daha sonra bu temellerin pekiştirilmesi ve sosyalist kuruluşun hızlandırılması için doğru yanıtları Marksizm-

Leninizmin yardımıyla bulmayı başardık. Lenincí normlara geri dönen parti, komünist politikanın gerçekleştirilmesi için iki temel koşulu sağladı: Parti birliğini, parti ve kitleler, işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflar arasındaki karşılıklı güveni yeniden kurdu. Leninizmin yaratıcı şekilde uygulanması sayesinde proletarya diktatoryası sistemi sosyalist demokrasinin sürekli ve giderek daha tam anlamda gelişmesinin karakteristik olduğu bir doğrultuda gelişmeye başladı. Bu yolda yürürken sosyalist demokrasinin başarıyla işlemeye devam etmesi için giderek daha geniş emekçi kitlelerinin kararların alınmasına, yerine getirilmesine ve denetimine katılma olanağına sahip olmaları ve katılmak istemeleri yoluyla toplum yönetimi kuruluşları pratiğini ve sistemini sürekli olarak geliştirmek gerektiği yolundaki inancımız güçlendi.

Bize göre, halkımızın ilerlemesi ve başarıları, büyük ölçüde partimizin Marx ve Lenin ruhuna, ülkenin gereksinme ve olanaklarına uygun olarak sosyalist devrimin genel yasalarını hayata geçirmiş olmasıyla ve özellikle Leninizmin yaratıcı şekilde uygulanması temeline dayanarak o tarihsel ve toplumsal koşullarda gerekli görünen somut yöntemlerden yararlanmaya başlamış olmasıyla açıklanıyor. Böylece, Macaristan'ın gelişme deneyimi, sadece Leninizmin güncelliğini değil, aynı zamanda proletarya enternasyonalizmi ve sosyalist yurtseverliğin, ulusal çıkarların ve uluslararası işçi hareketinin çıkarlarının diyalektik olarak birbirlerini etkilediklerini de kanıtlıyor. Partimiz, Lenin öğretisi temeline dayanarak özel ulusal sorunları başarıyla çözümlemek ve gelecekte de böyle olması için herşeyi yapmak suretiyle ilerici devrimci hareketin ve sosyalist topluluğun davasına hizmet etmiş ve etmektedir.

BARIŞ CEPHESİNDE ELELE

Yavuz ÇİZMECİ

Türkiye Barış Komitesinin ikinci genel kurulu, barış mücadelesinin dünyada ve özellikle Ortadoğu'da yakıcı bir sorun olduğu bir dönemde toplandı. ABD'nin NATO aracılığıyla Avrupa'ya ölüm füzeleri yerleştirme planlarına karşı, silah tekellerinin isteklerini kursaklarında bırakmak üzere dünya çapında başlayan kampanyanın Türkiye'de örgütlenmesi sırasında Türkiye barış güçleri arasında gelişen dayanışma yeni aşamalar kaydetti. Barış Derneğinin düzenlediği genişletilmiş genel yönetim kurulu toplantısı ile barış mücadelesini yığınsallaştırma ve etkinleştirme yolunda atılan adımlar 3 Nisan 1980 günü başlıyan üç günlük kongrede pekişti. Türkiye Barış Komitesi barış mücadelesinin evrensel ilkelerine uygun, Türkiye barış güçlerini ve barışseverlerini daha sıkı kavramaya ve daha etkin barış eylemlerine sokmaya yönelik yeni bir biçim aldı. Kongre, kabul edilen yeni tüzük, çalışmaları ve kararları, kongrede benimsenen çalışma ilkeleri, örgütlenme biçimi ve kurullarının biçimlenişi ile Türkiye barış hareketinin yığınsallaşması yolunda önemli bir adım oldu. Türkiye barış güçlerinin ve barışseverlerinin önündeki görev, bu adımın sözde kalmadığını göstermektedir.

Kongrede 1980 Nisan'ında varolan koşulların içinde Türkiye barış güçlerinin olası en geniş birliği gerçekleşebilmiştir. Çok farklı politik görüşlere sahip barışseverler biraraya gelebilmişlerdir. Komisyonlarda, yuvarlak masa toplantılarında ortak görüşler üretebilmişlerdir. Türkiye Barış Komitesinin kongresinde gerçekleşen bu oluşum, Türkiye'de çok daha geniş bir barış cephesinin kurulmasının sağlam ve geliştirici bir adımı olabilir. Dünya barış güçlerinin Türkiyeli dostları için sürdüregeldikleri güçlü dayanışma bu cephenin biran önce oluşmasını sağlayarak daha da güç kazanabilir.

DÜNYADA 1980'LE BİRLİKTE YENİ SAVAŞ ÇIĞLIKLARI YÜKSELMEYE BAŞLAMIŞTIR

1980'le birlikte dünyada yeni bir fırtına esmeye başladı. Bu fırtınanın baş üfürükçüsü ABD Başkanı Carter eli maşalı politikası ile bir yandan seçim yatırımı yapıyor, bir yandan da silah tekellerine yeni yatırım alanları açıyor. Böylece dünyanın dört bir yanına savaş tohumları ekilmek isteniyor.

Son on yılda dünya halkları ABD emperyalizminin, savaş tekellerinin isteklerini kursaklarında bıraktı. Barış içinde yanyana yaşama politikası dünya barış güçlerinden yana işledi. Emperyalizmin dünya ölçüsündeki etkinliğini yitirme süreci devam etti. Silah tekellerinin silahları ellerinde kaldı. Vietnam, Angola, Mozambik, Gine Bisau, İspanya, Portekiz, Etyopya, İran, Afganistan, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti, Nikaragua'daki mücadeleler halklara özgürlük getirdi. Detant, emperyalizmin işine yaramadı.

Onun için ABD Başkanı Carter herkese saldırıyor. En yakın müttefiklerini bile tehdit eden bir politika izliyor. Silah tekelleri savaş istiyor. Carter savaş icad etmeye çalışıyor. Onun için ABD eski Başkanı Nixon 3. Dünya Savaşının başladığını ilan ediyor. Onun için Avrupa'nın, Japonya'nın militarist yönetimleri, Pekin yönetimi ile elele veriyor. Savaş cephesini örmeye çalışıyorlar. Başka ülkelerde uğursuz cephelerine eli kanlı yandaşlar arıyorlar, buluyorlar. Ve onun için dünya barış güçleri, insanlıktan, kardeşlikten, barıştan yana herkes dünya barış cephesinde el ele veriyor. Dünya barış güçlerinin dayanışması «yeni bir soğuk savaş» fırtınasının estiği bu günlerde daha bir önem kazanıyor.

ORTA DOĞU VE TÜRKİYE, BARIŞ GÜÇLERİ İÇİN ÖNEM KAZANMIŞTIR

Filistin halkının haklı mücadelesi ile dünya halklarının gözlerini çevirdiği Ortadoğu son yıllarda sürekli bir barut fıçısı olma özelliğini korudu. Ortadoğu, emperperyalizmin özel planlarını en çok yoğunlaştırdığı bölgelerden biri oldu. 1973 petrol krizi, FKÖ'nün gelişen mücadelesi, İran Devrimi ve Afganistan'daki gelişmeler emperyalizmin kendisini en güçlü zannettiği bölgelerde gerilemesine yol açtı. Onun için emperyalizm Ortadoğuda oyun peşine oyun çeviriyor, ABD, Mısır, İsrail arasındaki Camp David Anlaşması ile oluşan uğursuz savaş cephesi yeni müttefikler arıyor. ABD, İran'da yitirdiği sadık dostunun yerine bir yenisini bulmak istiyor. Türkiye'nin bu boşluğa oturmasını sağlamaya çalışıyor. Bugün İran'da, Irak'ta, Suriye'de ve de Türkiye'de yaratılan kargaşalık ortamı silah tekellerinin ve yerli işbirlikçilerinin yüzünü güldürüyor.

Türkiye'nin ABD ile imzaladığı Savunma İşbirliği Anlaşması Türkiye'nin emperyalizme teslimiyetini perçinliyor. Türkiye halkı hayat pahalılığı, işsizlik, açlıkla beraber «bedava jandarmalık» yapmaya itiliyor. Türkiye'deki yabancı askeri üsler Türkiye halkının güvenliğini tehdit ediyor. Üsler Türkiye'yi bir nükleer mezarlık haline getirmeyi hedefliyor. Savaş kışkırtıcılığının şampiyonluğunu faşist parti yapıyor. NATO'yu, ikili anlaşmaları, emperyalizmle olan işbirliklerini savunan sahte milliyetçi faşist parti Türkiye barış güçlerine saldırıyor. Türkiye, emperyalizm ve silah tekelleri için daha elverişli noktalara itilmek isteniyor. Türkiye'nin jeopolitik konumu bahanesiyle, Türkiye halkı barut fıçısının üstünde tutuluyor, savaşa itiliyor. Onun için Türkiye barış hareketinin bugün geldiği nokta ve yarın gelebileceği daha etkin, daha güçlü konum önem kazanıyor.

TÜRKİYE BARIŞ HAREKETİNİN SOMUT VE KİTLELERİ KAVRAYICI NİTELİKTE BİR PROGRAMI VARDIR

1950'den beri soğuk savaş fırtınasının en hızlı estiği ülkelerden biri olan Türkiye'de savaş kışkırtıcılarını tecrit etmeye olanak tanıyan somut bir barış cephesi programının ana hedefleri bellidir. Emeği ile geçinen, dostluktan, kardeşlikten, in-

sanlıktan yana olan, vergi yükünün azaltılmasını istiyen, yaşamak istiyen ve savaştan çıkarı olmayan herkesin, yani kırkbeş milyonluk nüfusun ezici bir çoğunluğunun sahip çıkacağı bir program vardır.

Türkiye halkının ezici bir çoğunluğu:

- İkili anlaşmaların özellikle ABD ile imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşmasının feshedilmesini,
- NATO'dan çıkılmasını, Mısır, İsrail vb. gerici yönetimlerle yeni askeri anlaşmalara sürüklenilmemesini;
- ABD ve NATO üslerinin sökülmesini.
- Tüm komşularımızla saldırmazlık ve dostluk anlaşmalarının imzalanmasını,
- Barışçı bir dış politika izlenmesini,
- Silahlanma harcamalarının azaltılmasını, böylelikle emekçilerin vergi yükünün hafifletilmesini, iş ve ekmek olanakları yaratan üretici alanlara yatırım yapılmasını,
- Demokratik kazanımların korunmasını, evrensel demokratik hakların elde edilmesini,
- Silahlanma yarışına son verilmesini, ölüm füzelerinin Avrupa'ya ve Türkiye'ye yerleştirilmemesini; Türkiye'nin ölüm füzelerinin yapımına ve rampalarının yeryerleştirilmesine herhangi bir mali katkı yapmamasını,
- Her türlü işkencenin son bulmasını, insan halklarına yönelik bütün saldırılara karşı çıkılmasını, istemektedir.

Bir avuç savaş kışkırtıcısı ve insanlık düşmanı ve onların satınaldığı kişiler dışında bu somut program hedeflerinin çevresinde toplanmayacak kişi yoktur. Türkiye'nin tüm barışseverleri barış cephesinin somut programı çevresinde en geniş birliği olüşturabilir ve barış cephesini kalıcı kılabilirler. Bunun için özüyle, sözüyle ve özverili katkısıyla herkesin barış mücadelesinin saflarında yer alması hayati bir zorunluluktur.

Türkiye Barış Komitesinin kongresi yuvarlak masa ve komisyon toplantıları ile tüm barışseverlere, gençlere, kadınlara, sendikacılara, bilim ve kültür adamlarına, spor adamlarına barıştan yana tüm kişi ve kuruluşlara bu olanağı vermiştir. Barış-Silahsızlanma-Detant-Emperyalizme Karşı Ulusal Kurtuluş Bağımsızlık Savaşlarıyla Dayanışma-NATO ve Ulusal Bağımsızlık —Ekonomik Bağımsızlık-Gelişme ve Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen— Faşizm Neo-Faşizm ve İnsan Haklarının İhlaline Karşı Mücadele konularında alınan ileriye yönelik kararlar barış cephesinin örülebileceği alanları somutlamıştır.

BARIŞ CEPHESİNİ TEZELDEN ÖRNEK MÜMKÜNDÜR

Barıştan yana tek bir kuruluşun tek bir kişinin dışında kalmayacağı, savaş kışkırtıcılarının yüreğine korku salacak bir barış cephesinin Türkiye'de oluşması olanaklıdır. Türkiye barış hareketinin politik görüş farklılıklarına bakmaksızın tüm barışseverlere çalışmalarını açması, Türkiye Barış Komitesinin bir yan örgüt olmasının hiçbir şekilde sözkonusu olamıyacağının kitlelerin bilincine çıkarılması, grupçu fırsatçı eğilimlerin filiz vermesine müsade edilmemesi, barış mücadelesine aktif katkının esas alınması barış cephesinin yollarını açacaktır.

BARIŞ MÜCADELESİNİ YIĞINSALLAŞTIRMANIN YOLU, ÖDÜNSÜZ BİR İDEOLOJİK MÜCADELEDEN GEÇMEKTEDİR

Barış konusu ve barış mücadelesi günümüzde hem sağ hem de 'sol' çarpıtmalarla karşı karşıyadır.

Tekelci burjuvazi sözde hep 'barış'tan yanadır. Sanki silah tekellerinin ölüm makinaları çalışıyormuş gibi, sanki silah tüccarlarını işbirlikçileri alkışlamıyormuş gibi, halkların gözü önünde bir senaryo oynanmaktadır. Eli kanlı faşist hareketler, önderleri hep 'barış'tan yanadır. Türkiye'nin yerli savaş kışkırtıcılarının, faşistlerin de dilinden barış sözcüğü düşmüyor. 'İç barış', 'huzur', 'çalışma barışı' halkı aldatan yalan makinalarının en sık ürettiği sözcükler oluyor. İdeolojik alanda burjuvazinin savaş ideolojisi ile, savaş kışkırtıcısı politikası ile, anti-komünist propaganda ile Sovyet tehdidi masalları ile mücadele etmek vazgeçilmez bir görevdir. Barış'a sahip çıkmak, barış sözcüğünü savaş çığırtkanlarının kirli dilinden almak, barış hareketini yığınsallaştırmanın ilk adımlarından biridir.

Savaş tekelleri dünya barış güçlerinin verdiği onurlu mücadeleyi tecrit etmek, yalnızlaştırmak için barış mücadelesini yalnızca solcuların işi olarak göstermek istiyorlar. Barış mücadelesini «komünist taktiği», dünya barış güçlerinin ve Sovyetler Birliği'nin uluslararası alandaki politik bir «manevra»sı olarak göstermeye çalışıyorlar. Ne var ki, bu çabaları sonuçsuz kalıyor. Çünkü dünya halkları otuz yıldır görüyor ve yaşıyor ki, barışı devlet politikası haline getiren yalnızca Sovyetler Birliği, dünya sosyalist sistemidir. Çünkü, savaş nesnel olarak, herkesi ve herşeyi, düşünce sistemlerine, ideolojilerine bakmaksızın yok ediyor. Çünkü, Bulgar barışseverlerinin Vatikan'da Papa'ya dediği gibi, komünistin de kapitalistin de protoplazması, yani hücre yapıları, aynıdır. Bir bomba karşısında her iki vücudun alacağı şekil de aynıdır. Hatta barış mücadelesini bir komünist taktiği sayanların da canları ve malları bir savaş anında tümüyle yokolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ve o nedenle, barış mücadelesi tüm dünyada yalnız komünistleri değil, sosyal demokratları, liberalleri, din adamlarını, inançları ve politik görüşleri çok farklı olan geniş bir kitleyi bağrında taşımaktadır. Onun için dünyada yığınsal desteği en geniş olan mücadele barış mücadelesidir.

KİMİ «SOL»CU GRUPLAR BARIŞ MÜCADELESİNİN ÖZÜNÜ KAVRAMAMIŞLARDIR

Dünya barış güçlerinin mücadelesini yalnızlaştırmaya çalışan sadece emperyalizm, savaş tekelleri değildir. Kimi solcular da bu uğraşın içinde nesnel olarak yer alıyor. Kimi komünistler (!) ise, «barış mücadelesinin en tutarlı savunucuları ve savaşçıları bilimsel sosyalistlerdir» genel doğrusundan hareketle barış mücadelesinin sadece bilimsel sosyalistlerce etkin ve doğru bir biçimde verilebileceğini ileri sürüyorlar. Bilimsel sosyalistler dışındaki tüm barışseverleri savaş tekellerinin saflarına itiyorlar.

Barış için mücadele, sosyalizm için mücadelenin bir parçasıdır. Barış mücadelesinin saflarının en özverili neferleri bilimsel sosyalistlerdir. Ama bütün bu doğrular, barış mücadelesinin saflarını daraltacak tezlere ve davranışlara yol açamaz. Çünkü savaş'ın kendisi yığınsaldır. 20 yüzyılda savaşlar bir anda milyonları, hem de politik görüşleri ve inançlarına bakmaksızın, yok ediyor. Savaşlarda ölüm artık kimsenin adresine gelmiyor. Onun için savaşı isteyen, savaşa ihtiyacı olan savaş tekellerini tecrit etmek gerekiyor. Barış için halkları biraraya toplamak gerekiyor. Barış mücadelesini, özüne uygun olarak, sadece bilimsel sosyalistlerle daraltmamak gerekiyor.

Türkiye, bugün, devrim için ölmeye, devrim için herşeyini vermeye hazır olduğunu belirten yüzbinlerle doludur. Yüzbinlerce 'devrimci', 'bilimsel sosyalizm' için uğraş veriyor. Ama içi dolmamış 'bilimsel sosyalistlik' içi dolmamış 'devrimcilik'

bu mevcut güçlü potansiyelin etkinliğini kırıyor. Sonuç, tekellerin işine yarıyor.

Sorun, barış güçleri için de aynı düzeyde sürüyor. Yüzbinlerce ilerici, 'devrimci' insan savaş, barış ve devrim sorunlarının özünü kavramadığı için barış mücadelesine uzak duruyor. Türkiye barış hareketinin önünde, bu güçlü potansiyeli aydınlatmak, barış hareketinin içine kazanmak görevi duruyor.

Georgi Dimitrof'un «solcu» laf ebeleri dediği kimi goşist kalemler «savaşın önlenemez ve barışı korumanın olanaksız» olduğunu yazıyor. «Savaşın nedeni kapitalizm sürdükçe barış mücadelesi umutsuz ve anlamsızdır» deniyor. Devrim mücadelesini, emperyalizme, faşizme ve sömürüye karşı savaşı, barış mücadelesinin karşısına koyuyorlar. Ya barış için, ya da devrim için savaş ikilemi getiriliyor. Oysa bunların hepsi aynı zincirin vazgeçilemiyecek halkalarıdır.

Evet, barış mücadelesi tek başına toplumsal devrimleri hedefleyen bir hareket değildir. Ama, emperyalizme, savaş tekellerine savaştan çıkarı olan gerici-faşist merkezlere karşı demokratik bir harekettir. Barış mücadelesi, halkların kendi hayati çıkarlarının bilincine varmalarını sağlar. Kitleleri emperyalizme karşı direnme bilinçlerini pekiştirir.

O nedenle Birinci Enternasyonal'den beri bilimsel sosyalistler barıştan yanadır. O nedenle 1917 Büyük Ekim Devriminin ilk yasası Barış Kararnamesi olmuştur. O nedenle bugün dünya devrimci güçleri, dünya barış güçleri ile barış cephesinde elele yürümektedir.

MAOCULUK, SAVAŞ KIŞKIRTICILIĞI YAPIYOR

Barış güçlerinin mücadelesi tek başına savaş tekellerine karşı sürmüyor. Barış güçleri kraldan fazla kralcı kesilen Maocu Pekin yönetimi ve uzantıları ile de savaşıyorlar, Maoculuk 1957'den beri barış mücadelesini yadsıyor. Detant'ı, barış içinde yanyana yaşama politikasını ise «devrimi inkar» «emperyalizme teslimiyet» olarak değerlendiriyor. Onun için dünya savaşını kışkırtıyor. Dünya halklarının üçte birini yok edecek bir savaşa umursamazlıkla, sorumsuzlukla bakıyor. Barış mücadelesini tıpkı silah tekelleri gibi Sovyet taktiği olarak görüyor. Maocular Amerika'nın Avrupa'nın, Japonya'nın militarist yönetimleri ile savaş cephesinde elele yürüyor. Savaş suçunu emperyalist tekellerle paylaşıyor. Türkiye'deki Maoculuk aynı perdeden savaş çığırtkanlığı yapıyor. Türkiye barış güçlerini her fırsatta bölmeye, tekellerin savaş cephesine hizmet etmeye çalışıyor.

Onun için Maoculuğun savaş kışkırtıcısı politikası ile mücadele, barış mücadelesinin bir parçasıdır. Barış için mücadelede, Maoculukla mücadeleyi ertelenemez bir mücadele olarak ele almayı gerektirmektedir.

TİP, BARIŞ MÜCADELESİNE YÜKSEK DEĞER BİÇMEKTEDİR

Türkiye İşçi Partisi, Bilimsel sosyalist hareket olarak barış, savaş, ve devrim sorunlarını dikkatle ele almaktadır. Barış mücadelesinin yığınsallaşmasına büyük önem vermektedir. Merkez Yönetim Kurulu. TEK PARTİ, TEK CEPHE kararında barış mücadelesine aktif olarak katılmayı hedeflemektedir. TİP barış hareketinin yalnızlaşmasına, etkinliğinin azalmasına yol açacak eğilimleri eleştirmekte ve barışseverleri barış mücadelesinde omuz omuza yürütecek bir politikayı öngörmektedir.

KAPİTALİZMDE EMEKÇİLERİN DURUMUNUN KÖTÜLEŞMESİ*

Marksist bilim adamları şimdi Marx'ın sözünü ettiği işçi sınıfının mutlak fakirleşmesi eğilimini tartışmaktadırlar. İşçi Sınıfı ve Modern Dünya **dergisinin hazırladığı yuvarlak masa toplantısında Sovyet bilginleri de bu konuyu tartıştılar. Bu tartışmaya katılanlar: Akademisyen Rumyantsev, sözkonusu derginin yazı işleri müdürü Aleksander Sobolev (başkan), Valentina Lyubimova, Yuri Vasilchuk ve Yuri Borko.**
Bu toplantının özetini sunuyoruz.

Aleksei Rumyantsev

Mutlak Fakirleşme Hakkında

İşçi sınıfının mutlak fakirleşmesi sorunu, çoğu kez basit bir biçimde ele alınmaktadır. Önemli olan nokta şudur: Mutlak fakirleşme işçilerin eskisinden daha kötü yiyecek ve giysilere sahip olabildiği, ücretlerinin her zamankinden daha çok düştüğü anlamına gelmemektedir. Mutlak fakirleşmeyi tartışmada başlangıç noktası iş gücünün değeri — ortalama nitelikli emek değeridir.

Ancak «ortalama nitelikli emek»ten ne anlıyoruz? Anladığımız, makineleşmiş modern endüstrinin taleplerini karşılayabilecek emek niteliğidir. İşgücü denilen meta'nın aracı olan ücretli işçinin bedenen uygun ve sağlam, meslek ve zihinsel bakımdan gelişmiş olması gerekmektedir. Modern toplumsal üretimin gelişmesiyle meta olarak iş gücünün niteliği yükselmektedir. Günümüzde kapitalistler çoğu kez, sadece okur yazarlık değil bunun yanında meslek eğitiminden geçmiş işçiye gereksinme duymaktadır. Buna karşılık kapitalist, işçiye iş gücünün değeri yerine, nominal olarak ve uygulamada ne kadar yükselirse yükselsin, genelde meta olarak

(*) **Socialism: Theory and Practice,** Eylül 1979 sayısından Merkez Eğitim Bilim ve Araştırma Bürosu'nca Türkçeye çevrilmiştir.

emeğin değerinin gerisinde kalan bir ücret ödemektedir. Kapitalist dünya (hem gelişmiş hem geri kalmış ülkeler) işçi sınıfını ele aldığımızda, genelde, toplumsal üretim ne kadar yüksek ise, emeğin değerinin o kadar yüksek olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, işçi sınıfı emeğinin değerinden daha azını almaktadır. İşçiden istenilenler artmakta olduğundan emeğin değeri ile ücret arasındaki bu fark azalmak yerine artmaktadır. Bugün düne göre ortalama nitelikli emeğin yeniden üretimi daha fazla tutmaktadır ve bu yarın daha da artacaktır. **Nitekim, emeğin değeri ile ona verilen ücret arasındaki fark genişlemektedir. Mutlak fakirleşmenin anlamı da budur.** Diğer yandan, ortalama niteliğinin devamı için karşılanması gerekenlere göre emek için ödenen ücret devamlı düşmektedir. Kuşkusuz bu, sayısal ve gerçek ücretlerin artmadığı anlamına gelmemektedir. Belirli bir ülke ya da bölgede ya da bütünüyle kapitalist dünyada emeğe ödenen ücret artabilir. Ancak son çözümlemede, her şeye karşın bu yükseliş gerçek değer artışının gerisinde kalmaktadır.

Halkın tümünün kapitalist sömürülmesini araştırmadığımız; yedek işçi ordusu dahil bir bütün olarak işçi sınıfının durumunu incelemediğimiz ya da yarı proleter geniş kitleyi göz önünde bulundurmadığımızda, proletaryanın sömürülme ve fakirleşmesinin analizi eksik kalacaktır. İşçi sınıfı tek bir ülkeden çok, bir bütün olarak kapitalist toplum içinde ele alınmalıdır.

Marx emeğin değerini hesaplamamışsa da, yapılmasının yollarını göstermiştir. Modern endüstrinin gereksinme duyduğu işçi tipi, yalnızca adele enerjisinin gelişmesiyle kalmayıp, onun bütün entellektüel potansiyelini de kapsayacak bir biçimde, modern üretimde ortalama nitelikli bir işçi olabilmesi için gerekli ihtiyaçlarını (maddi ve kültürel) belirleyerek bu işe başlanmasını gerektirmektedir.

Valentina Lyubimova

Bu eğilim sürekli midir?

İşçi sınıfının durumunu analiz ederken aşağıdaki faktörleri dikkate almamız gerekmektedir: Altmış yıl önce gerçekleşen Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Dünya sosyalist sisteminin etkisi, işçi sınıfının yürüttüğü sınıf mücadelesinin koşullarında lehte önemli değişiklikler, Komünist ve İşçi Partileriyle işçi sendikalarının artan saygınlığı ve son olarak, kapitalizmin genel bunalımı bütünü içinde, tekeller ve burjuva devletinin egemenliklerini sürdürebilmek için bazı tavizler vermek zorunluluğu duymaları. Bütün bu faktörler ışığında işçi sınıfının mutlak fakirleşmesi sürekli olmamakta, ancak emperyalist savaşlar, ekonomik bunalımlar, endüstriyel durgunluk ya da Şili'deki gibi faşist rejimlerde görülmektedir.

Değerin soyut bir kavram oluşu ve bütün unsurlarıyla rakam olarak ifade edilememesi nedeniyle, Marks'ın, emeğin değerinin hesaplanmasının bileşen unsurlarına işaret etmekle yetinip emeğin değerini hesaplamamış olması onun bu konuyu atladığını göstermez. Emek değerindeki değişmeler endüstrileşmiş bütün ülkelerdeki işçi sınıfı ailelerinin masraflarının çeşitli bütçelerin biraraya getirilerek incelemesinden çıkarılabilir. Bilindiği gibi, bazı rakamların küçük gösterilmesi bazılarının da şişirilmesi nedeniyle bu bütçeler gerçek masrafları yansıtmamaktadır. Genel olarak istatistikler, özel olarak da Kuzey Amerika istatistikleri, bazı işçi kategorilerinin gerçek ücretlerinin bu bütçelerin ne kadar çok gerisinde kaldığını göstermektedir. Ancak, bu, proletaryanın mutlak fakirleşmesi anlamına gelmez. Bütçelerle birlikte nominal ve gerçek ücretler de büyümektedir. Resmi tahminlere göre, Batı Avrupa'da

emekçilerin gelirlerinin kabaca yüzde 20'si sosyal fonlardan gelmektedir. Bu fonlara katkılar bizzat işçiler tarafından, ve işverenler ve devlet tarafından yapılmaktadır. Doğal olarak devlet bu fonların bir bölümünü vergilerden çıkarırken, işverenler de kendilerini bunları üretim masraflarına ve fiyatlara katarak telafi yoluna girmektedirler. Ancak, yine de bu fonlar, fakirliğin yayılmasını belirli bir biçimde sınırlayarak emekçi halka gitmektedir. Bu kurumlar işçi sınıfının gerçek sınıfsal kazanımlarından olup az ya da çok emeğin normal devamını sağlamaktadır.

SBKP programına yansıdığı biçimde **«mutlak fakirleşme»** terimine Lenin'in daha özgül bir yorum getirdiği unutulmamalıdır. Program **işçi sınıfının durumunun mutlak ve görece kötüleşmesini** şöyle belirtmektedir. «Bunalımlar ve endüstriyel durgunluk dönemleri, sırayla, küçük üreticiler için daha da mahvedici olup ücretli emeğin sermayeye bağımlılığını artırıp işçi sınıfının koşullarını görece olarak bazen de mutlak kötüleşmeye daha hızla sürükler.» Diğer bir deyişle mutlak kötüleşme her zaman değil arasıra yer almaktadır. Programda işçi sınıfının durumunun fakirleşmesi yerine kötüleşmesinden söz edilmesi anlamlıdır. Fakirleşme işçi sınıfının bugün, düne göre ya da diyelim 1920'li yıllarda ya da geçen yüzyıl ortalarına göre daha kötü durumda olduğu anlamına gelir.

Sermaye birikiminin genel yasasını formüle eden Marx'ın, diğer bütün yasalar gibi bu yasanın da çok sayıda faktör tarafından değişikliğe uğratıldığına işaret ettiğini de unutmamak gerekir. Genel olarak, toplumsal gelişme yasalarının Marksist-Leninist diyalektik anlayışına göre, belirli bir yasa, karşıt bir eğilim bulunmadığı takdirde egemen hale gelen bir eğilim olarak işler. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: Bir sorunu araştırırken işçi sınıfını mücadelesinin 19. yüzyıldaki işçi sınıfından farklı olduğunu, komünist partileri ve işçi sendikaları gibi güçlü örgütlere sahip olduğunun göz önünde bulundurulması gerekir.

Yuri Vasilchuk

Durumun kötüleşmesi ve fakirleşme kavramlarının gerçek anlamları.

İşçi sınıfı ailelerinin tarihinde gelişme ve kötüleşme dönemleri vardır. Mutlak fakirleşme dönemleri de olabilir. Bazı gelişmeler (sözgelişi çocuklar için 12 yıllık okullar açılması, evlere elektrik, havagazı ve telefon sistemlerinin temini, mekanik ev eşyalarının daha geniş kullanımı, emekli aylığı; siyasi haklar vb. gibi) ve kötüleşme (vergilerin artması, yiyecek fiyatlarının yükselmesi vb.) aynı anda yer alabilir. İşçi sınıfı ailelerinin durumunun kötüleşmesi mutlak olarak pek tanımlanamaz; bu, daha çok görecedir. Bundan başka, kötüleşme her zaman fakirleşme olarak tanımlanamaz. Bunlar farklı şeylerdir. Mutlak fakirleşme aile ya da sınıf ya da bir bütün olarak toplumun sadakayla yaşama ve felaket getirici diğer sonuçlarla, işçi sınıfı ailelerinin durumunun aşırı derecede kötüleşmesidir. Bir işçi sınıfı ailesinin (mutlak) fakirleşmesi ya 1) ücret karşılığı çalışma olanağının yitirilmesi ya da 2) meta olarak emek gücünün yeniden üretiminin nicelik ve niteliksel kötüleşmesi (çocuksuz ailelerinin oranını artması ya da çocuk sayısının asgariye inmesi, gettoların ortaya çıkması ya da bedensel ve genel kültürel gelişme standardında önemli bir düşüş) demektir. Bu her iki süreç, işçi sınıfı ailelerinin durumunun kötüleşmesinden kaynaklanır, emeğin yeniden üretimi için toplumsal olarak gerekli ihtiyaçlar ile ailenin toplam

gelirinin (ücretler, avanslar, sigorta ödemeleri ve diğer sosyal yardımlar) büyüklüğünün belirlediği yaşam standardı ve aile içinde emek masrafları arasındaki fark. Ücretin düşmesinden çok değerinin artmasından kaynaklansa da, ters etkisini belirterek, emeğin değeri ile ona ödenen ücret arasındaki farka dikkati çekmekte Rumyantsev çok haklıdır. Böyle bir fark işçi sınıfı aileleri tarafından şiddetle duyulur (özellikle yeni talepler alışkanlık haline geldiğinde) ve sendikalar grev hareketine girişir. Kitlesel grevlerin tırmanışı (tüketici olarak mevcut koşulları bir dereceye kadar gelişme gösterse bile) emek denen metanın üreticisi olarak işçi sınıfı ailelerinin durumunun kötüleştiğini gösterir. Bununla birlikte bu farkın, işçi sınıfının bir bütün olarak sürekli mutlak fakirleşmesinin bir belirtisi olduğu fikrini kabul etmek pek doğru olmaz.

Önce, bu fark devamlı bir gelişme göstermez. Sendikal mücadele bazı alanlarda onu ortadan kaldırır (ya da çok aza indirir.) Ancak bu fark diğer alanlarda tekrar ortaya çıkar. Emeğin ücretinin değeri ile çakıştığı ve işçi sınıfının durumunun kötüleşmesinin az ya da çok duraladığı elverişli dönemler de olabilir.

Sonra bu fark, bütün sınıf bir yana bir işçi sınıfı ailesinin herzaman (mutlak fakirleşme)sine sebep olmaz.

Kapitalizm, işçi sınıfı katlarında sefaleti ve biçimsel fakirliği, toplumda cehaleti, ahlâk bozukluğunu ve alçalmayı artırma gibi içsel bir eğilime sahiptir. Marx'ın vardığı bu büyük teorik sonucun önemini ve onun işçi sınıfının durumu sorunlarıyla ilişkisinin önemine haklı olarak değinmektedir Rumyantsev. Kesinlikle bilimsel olan bu sonucun inkarı hiç şüphe yoktur ki, Marksizmin ilkelerinin revizyonuyla aynı şeydir. Aynı zamanda bu sonuç, proletaryanın günümüzdeki durumunun doğrudan sürekli mutlak fakirleşme olarak nitelenmesini haklı çıkarmaz.

Yuri Borko

SORUN KAPSAMLI BİR YAKLAŞIMI GEREKTİRİYOR

Bu sorunun teorik analizinin emekçilerin mutlak fakirleşmesi (ya da durumunun kötüleşmesi) eğilimi ile birlikte bazı dönemlerde görülen gelişme eğilimi üzerinde yoğunlaştırılması gereği vardır. Bu iki eğilimin işleyişi İkinci Dünya Savaşı (1939-1945) sonrası kapitalizm tarihinin oldukça uzun bir zaman kesiti içinde izlenebilir.

Lehteki etkenlerin olağanüstü bileşimi sayesinde işçi sınıfı 1950 ve 1960'lı yıllarda çok şey kazanabilmiştir. 1970'lerde yeni ve uzun dönemli işleyiş ve zıt eğilimlerin yoğunlaşması göze çarpmaktadır. Dünya kapitalizminin artan istikrarsızlığı, ekonomik büyüme hızlarında görülen keskin düşüşler emek pazarının istikrarsızlığı ve artan işsizlik gibi birçok yapısal faktörler, işçi sınıfının toplumsal ve ekonomik durumunun dinamiklerini bir hayli değiştirmiştir.

Şimdiki durum, kapitalizm tarihinde farklı dönemler, farklı ülkeler ve işçi sınıfının farklı katmanlarının, her iki eğilimi izleyerek karşılaştırılması olanağını sunmaktadır. Kısaca söylemek gerekirse, karmaşık bir etkenler bütünü, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının durumunu etkilemektedir. Örneğin 1917'deki Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ve dünya sosyalist sisteminin kurulması gibi dünya çapında tarihsel önemi olan faktörler, işçi sınıfının durumunu uzun süreli etkilemektedir. Ayrıca geçici faktörler de bulunmaktadır. Çeşitli faktörler bileşiminin teorik analizi, söz konusu araştırmanın ana amaçlarından biridir.

Kapitalizmin giderek artan bir fakirlik, baskı, zillet ve sömürü getirdiği hakkındaki Marx'ın tezi ile ilgili Lenin'in yorumuna dikkatinizi çekmek isterim. Marx'ın bu sözleri «kapitalizm eğilimini — sınıf mücadelesinin yokluğunda gerçekleşen bir eğilimini» belirttiğini yazıyordu Lenin.

Anti-kapitalist mücadelenin öncüsü ve gelecek toplumla ilgili düşüncelerin yayıcısı olarak işçi sınıfının rolü, diğer şeylerle birlikte, kapitalizm altında bile toplumsal ilerleme sağlamasında görülmektedir. Ve kuşkusuz, toplumsal ilerlemenin bazı yararlarından, bizzat işçi sınıfı faydalanmaktadır.

Alexander Sobolev

BUGÜN META OLARAK İŞ GÜCÜ

Mutlak fakirleşme konusunda karşılıklı birbiriyle çelişen görüşler ileri sürülmektedir.

Bazı bilginler, gelişmiş kapitalist ülkeler sözkonusu olduğunda, işçi sınıfının bazı katmanlarının nominal ve gerçek ücretlerinin artması nedeniyle fakirleşme sorununun dikkate alınmayabileceği kaba sonucunu ileri sürmektedirler. Diğerleri, mutlak fakirleşme konusuna yalnızca artan gerçek fakirlik ve fakirleşme olarak bakarak diğer aşırı uca savrulmaktadırlar.

Marx, Engels ve Lenin mutlak fakirleşmeyi diğer olgular gibi gelişme ve çelişkilerinin üstesinden gelme süreçleri içinde diyalektik olarak incelemişlerdir. Sanayi kapitalizmi dönemine uygulandığı gibi, kapitalist birikim yasasını Marx şöyle formüle ediyordu: «Toplumsal zenginlik, sermayenin işlevi, onun gelişme derecesi ve enerjisi ve bu nedenle proletaryanın mutlak kitlesi ve emeğinin üretkenliği ne kadar büyükse sanayi yedek ordusu o kadar büyük olur... Ancak bu yedek ordunun çalışan işçi ordusuna oranı ne kadar büyükse, emeğe eziyeti ile sefaleti ters orantılı birleşik fazla nüfus kitlesi o kadar büyüktür. İşçi sınıfının gizli işsiz ve sanayi yedek ordusu ne kadar büyükse, resmi fakirlik de o kadar büyüktür. Kapitalist birikimin mutlak genel yasası budur». Ve devamlı «bütün diğer yasalar gibi, bu yasa da işleyişinde pek çok koşul tarafından değişikliğe uğratılır» diye ilave ediyordu.

Bu durumda Marx'ın bu koşulları belirtmediğine dikkatinizi çekerim. Kapitalist birikim evrensel yasası ışığında ve sonra işçi sınıfının fakirleşmesi yönünde sürekli ve istikrarlı bir eğilim olarak değil fakat modern devlet tekel kapitalizmi ve iki sistemin mücadelesi koşullarında işgücünün toplumsal hareket eğilimi olarak işçi sınıfının mutlak fakirleşme olgusunun incelenmesi gereği buradan gelmektedir.

Önce mutlak fakirleşme sürecini değiştirici etkide bulunan bütün faktörleri incelememiz gerekiyor. Burada söylenenleri özetlersek, bu faktörler şöyle sıralanabilir: Sosyalist ülkelerin varlığı, genelde kapitalist sistemin çelişkilerinin derinleşmesi, emek ve sermaye arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi, bilimsel ve teknolojik devrimle ilgili yeni olguların bütün toplamı, kapitalist sömürü sistemine karşı işçi sınıfının mücadelesi, işçi sınıfının daha iyi örgütlenmesi ve gerçek devrimci öncüsü — komünist ve İşçi Partilerinin birarada hareket edişinin güçlendirilmesi.

Sonra, kapitalist birikimin genel yasasını dünya kapitalist sistem ölçüsünde görüp uluslararası işçi sınıfının bütün katmanlarının durumunu analiz etmemiz gerekiyor.

Genel kapitalist birikim ve işçi sınıfının fakirleşmesi sorunuyla uğraşırken,

Marx, işsizlik ve yedek işçi ordusunun varlığını aklından çıkarmıyordu. Modern kapitalizmde bu toplumsal kötülük ortadan kalkmış mıdır? Elbette hayır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde bile işsizlerin sayısı son yıllarda 16'dan 18 milyona ulaşmıştır. İşsizlerin sigortadan yararlandıkları doğrudur. Ancak ödemelerin yapıldığı süre sınırlıdır ve bütün işsizler yararlanamamaktadır. Ayrıca iş kaybı insanın haysiyetini kırar ve moralini çökertir. Üstelik işten uzak kaldığı süre içinde becerisini yitirmesi de kaçınılmazdır. İşsizler için sosyal güvenlik sistemi bulunmayan Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinde durum daha da kötüdür. Uluslararası işçi sınıfı ve yaşam koşulları üzerinde varlığıyla ağırlığını koyan işçi yedek ordusunun kaynağı budur.

Bilimsel ve teknik başarıların geniş bir şekilde üretime uygulandığı günümüzde, emeğin yoğunlaşması önemli derecede artmıştır. Modern kapitalist işletmelerde çalışma, vasıflı emeğin erken yorulmasına neden olan bedeni, sinirsel ve moral aşırı bir çaba gerektirmektedir. Sinirsel enerjinin gittikçe tüketilmesi bir yana, sinir ve ruh bozuklukları ile sanayi hastalıkları duyulmadık oranlara varmıştır. Tüketilen bedeni, sinirsel ve ruhi enerji, 19. yüzyıla göre daha fazla geçinme aracı gerektirmekte ve daha karmaşık unsurları içermektedir. Emeğin değerinin artışı buradan kaynaklanmakta ve emek gücünün yerine konması durumu, nominal artışlar bir yana, gerçek ücretlerde artışla bile genelde karşılanamamaktadır. Fakirleşme söz konusu olduğunda, ücretler bakımından, yabancı işçiler, kadınlar, çocuklar ve zenciler vb. üzerindeki ayrımcı davranışlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

Marx'ın sözünü ettiği (sanayi yedek ordusu, bileşik fazla nüfus, artan sefalet vb.) mutlak fakirleşme yasasının işleyişinin yönlerinden biri olarak emeğin değeri ile emeğe ödenen ücret arasındaki çelişkiye dikkati çekmekte Rumyantsev'in haklı olduğu kanısındayım. Genelde uluslararası işçi sınıfı bakımından emek değeri ile gerçek ücretler arasındaki niceliksel çelişkiden söz etmek gerçekten yerindedir.

Kapitalist üretim koşullarında işçi sınıfı gereksinmelerinin birey olarak işçinin yararından çok emeğin yeniden üretimi tarafından belirlendiğini unutmamak gerekir. Üretici güçlerin bugünkü düzeyi, üretim sürecine katılan işçide ortalama bir düzey gerektirmektedir. Bunun sonucu, yüksek nitelikli emeğin yeniden üretimi için giderek artan maddi ve manevi gereksinmelerin karşılanması gerekmektedir. Diğer yandan, kapitalist piyasada bir meta olarak işgücünün işleyişi, kapitalist toplumda çalışan insanların temel gereksinmelerinin doyurulmasında sınırlar getirmektedir.

Bugün işçi sınıfının mutlak fakirleşmesi yönündeki eğilim, modern teknolojiyi yürütebilecek nitelikte normal nitelikli işgücüne üretici güçlerin gerçek talebi ile işçi sınıfının gereksinmelerinin giderilmesinde sermayenin sınırlama getirme çabaları arasındaki bu diyalektik çelişkiden kaynaklanmaktadır.

ENFLASYON ÖZÜ VE NEDENLERİ*

SERGEİ NİKİTİN

Kapitalizmin günümüzdeki özelliği toplumsal ve ekonomik çelişkilerdeki şiddetli derinleşmedir. Bu çelişkilerin başlıcaları enflasyon ve artan fiyatlardan beslenmektedir.

Bilindiği gibi, enflasyon kağıt paranın değerini yitirdiği bir süreçtir. Bu değer kaybı artan fiyatlarda yansımaktadır. Fiyat artışları ne kadar hızlı ise bir ülkenin parası iç pazarda (ve her ne kadar bu süreç diğer etkenlerin işleyişi ile kormaşıklaşırsa da, bazı ara halkalar aracılığı ile dış pazarlarda da) alım gücünü o kadar hızlı yitirir.

Fiyatlar hem para dolaşımı ve hem de mal arzı ile bağlantılı birçok etken tarafından etkilenir. Paranın değer yitirme süreci olarak enflasyonun çok taraflı bir olgu oluşunun nedeni de budur. (Yükselen fiyatlardan sözettiğimizde birim kullanım değeri için olan fiyat artışlarını kastetmekteyiz. Teknolojik iyileştirmelerden doğan maliyet artışları özel bir yapıda olup diğer nedenlerden doğan fiyat artışlarıyla aynı kategoriye konulamaz.) Tekelci kapitalizm koşullarında fiyatların artışına yolaçan ve paranın enflasyonist değer yitirmesini doğuran nedenlerin bütününü incelediğimizde, ilk elde fiyat hareketinde genel eğilimi belirleyen sürekli etkenler grubunu diğerlerinden ayırmamız gerekir.

Tekelci kapitalizm koşullarında fiyatların artış eğilimine bulunacak bir başlangıç noktası 1890'lı yılların ortalarına kadar gitmektedir. Fiyat artışlarında en belirgin kesinti 1929-1933 ekonomik bunalımı sırasında ve kısmen onu izleyen ekonomik çöküntü sırasında görülmüştür. Diğer bunalım sarsıntılarında daha küçük fiyat düşüşleri görülmüştür. Çoğunlukla bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde genel fiyat düzeyleri tekelci kapitalizmin ortaya çıkışından bu yana bir hayli artmıştır ve artmaktadır. Kapitalizmin serbest rekabet dönemi sırasında böyle bir eğilim bulunmuyordu. Nitekim, önde gelen kapitalist ülkelerde — ABD ve İngiltere — 1890'lı yıllardaki fiyat düzeyi, (dönem içinde fiyat düşüş dönemleri kadar uzun keskin fiyat artış dönemleri varsa da) yüzyılın başındakinden daha düşüktü. (1)

(*) **Social Sciences,** No: 1, 1980 sayısından Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu'nca Türkçeye çevrilmiştir.

(1) **Sömürgecilik Döneminden 1957'ye Kadar ABD Tarihi İstatistikleri** Washington, 1961, sayfa 115-117; F.C. Dietz, **İngiltere'nin Ekonomik Tarihi,** New York, 1942, sayfa 398, 464, 474.

Kapitalist ekonominin tekelleşmesi, kapitalizmin günümüzdeki para ve kredi sisteminin işleyişinin çeşitli yönleri ve çok büyük devlet harcamaları fiyatları sürekli yukarı doğru zorlayan etkenler arasındadır. Bununla beraber, yanlızca bu etkenler enflasyon ve fiyat artışlarını tam olarak açıklayamaz. Hernekadar fiyatlardaki yükselme eğilimi tekelci kapitalizm döneminin bütününde ve onun doğasında mevcutsa da bu sürecin şiddeti değişik dönemlerde bazı ayrılıklar göstermiştir. Sürüngen denilen (yılda yüzde birden üçe kadar olan) yavaş fiyat artışları ile, buna uygun, sürüngen enflasyon dönemlerini, keskin fiyat artışı dönemleri ve buna uygun

TABLO 1

BAŞLICA KAPİTALİST ÜLKELERDE 1956-1967 TOPTAN VE PERAKENDE FİYAT ARTIŞ YILLIK ORTALAMA HIZLARI

Dönemler ve yıllar	ABD	İngiltere1	Fransa	Federal Almanya	İtalya	Japonya
			Toptan Fiyatlar			
1956-1965	1.0	2.4	3.5	1.0	1.2	0.5
1966-1974	5.4	7.1	7.3	3.7	8.1	4.8
1971	3.2	9.0	2.1	4.3	3.4	—0.8
1972	4.6	5.3	4.6	2.6	4.1	0.8
1973	13.1	7.3	14.7	6.6	17.8	15.9
1974	18.9	23.3	29.3	13.4	40.7	31.4
1975	8.6	24.2	—7.7	4.7	8.6	3.0
1976	4.6	16.4	7.9	3.9	22.9	5.0
1977	6.2	19.2	5.6	2.6	17.4	1.9
1978[2]	7.2	9.1	2.7	1.0	6.7	—2.0
			Perakende Fiyatlar			
1956-1965	1.7	3.1	5.0	2.3	3.4	3.8
1966-1974	5.1	7.1	5.9	4.1	6.0	8.1
1971	4.3	9.4	5.5	5.3	4.8	6.1
1972	3.3	7.1	6.2	5.5	5.7	4.5
1973	6.2	9.2	7.3	6.9	10.8	11.7
1974	11.1	16.0	13.7	7.0	19.1	24.5
1975	9.1	24.0	11.8	6.0	23.0	11.8
1976	5.8	16.5	9.2	4.5	16.8	9.3
1977	6.5	15.9	9.8	3.9	18.4	8.1
1978[2]	7.6	8.3	8.9	2.6	11.6	3.8

(1) İngiltere için perakende fiyatlar sadece imalat sanayii ürünlerini kapsamaktadır. Endeksleri hammadde ve yakıtların fiyatlarını kapsamamaktadır. İkinciler daha hızlı arttığından, İngiltere'de toptan satış fiyatlarının genel endeksi tabloda gösterilenlerden bir miktar fazladır.

(2) İlk veriler.

«dört nala» enflasyon dönemleri izlemiştir. Böyle değişiklikler savaş sonrası dönemin de özelliği olmuştur. Kore savaşının sona erişinden 1960'lı yılların ortalarına kadar bir çok kapitalist ülkede fiyat yükselişleri görece ılımlı olmuş ve bu durumdan devlet adamları ve ekonomistler endişe duymamışlardır. Ancak o yıllardan sonra enflasyon süreçleri evrensel olarak güçlenmeye başlamış ve 1970'li yılların ortalarında zirveye ulaşmıştır. (1. Tabloya bakınız.)

Bunun nedeni, kapitalist gelişmenin özellikle bugünkü döneminde ortaya çıkıp, enflasyonun dikine bir yükselme yapmasına etkide bulunan yeni etkenlerin daimi etkenlere eklenmesidir. 1970'lerde patlak veren para; enerji ve hammadde bunalımları ile gıda sorununun kesin kötüleşmesi bu etkenler arasında belirleyici olanlardır. Aynı zamanda, yapısal bunalımlar nedeniyle derinleşen enflasyon koşullarında daimi etkenlerin işlerliği de artmıştır.

Bazı ekonomistler çağdaş enflasyonun çok etkenli bir olgu olarak görülmesine karşı çıkmaktadırlar. Onlar enflasyonu, sadece artan para arzı nedeniyle kağıt paranın değer yitirmesi olarak belirlemektedirler.

Enflasyonu aşırı para arzının bir sonucu sayan görüş çağdaş enflasyonist sürecin önemli bir yönünü yansıtmaktadır. Mal dolaşımından doğan para gereksinimine oranla (fiyatlar toplamına ve buna göre bütün mal ve hizmetlerin maliyetine göre) önemli derecede aşırı para arzı kuşkusuz paranın değer yitirmesine neden olur. Önceleri bu faktör (savaşlar ile onların neden olduğu ekonomik kesinti dönemlerinde değişik kapitalist ülkeleri etkileyen hiperenflasyonlar dahil) en şiddetli enflasyonların belirleyici dönemlerinde olağandışı önemde rol oynamıştır. Burjuva devletlerin sürekli artan masrafları ve kredilerin genişleme süreçlerini finanse etmenin bir sonucu olan aşırı para arzı da zamanımızdaki enflasyonda önemli ve zaman zaman belirleyici bir rol oynamaktadır.

Ancak, günümüzde enflasyon sadece aşırı para arzının bir sonucu olarak tanımlanamaz. Elbette bu yorumun taraftarları, çoğunlukla, artan fiyatların diğer bazı nedenleri olabileceğini kabul etmektedirler. Bunun için fiyatlardaki genel artışı aşırı para arzı nedeniyle doğan enflasyonist artış ve parasal olmayan nedenlerden ortaya çıkan, enflasyonist olmayan artış olarak iki bölüme ayırmaktadırlar. Bununla beraber, böyle bir düzenleme, çağdaş enflasyonun tek faktörlü yorumunun eksikliklerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu görüşün başlıca eksiklikleri şunlardır:

Birincisi, fiyatları «enflasyonist olan» ve «enflasyonist olmayan» diye ayırmak mekanik bir ayrımdır. Bunun sonucu enflasyon mekanizması şu ilkel şemaya göre işleyen son derece basit ve sadece parasal olan bir süreç olarak görülmektedir: Aşırı para arzı - bunun sonucu fiyatlarda artış - daha aşırı para arzı - fiyatlarda daha büyük artış v.b.. Enflasyonist olmadığı ileri sürülen fiyat yükselmeleri ise bu sürecin yanı başında onunla hiç bir ilişkisi olmaksızın yer almaktadır. Ancak gerçekte çağımızın devlet kapitalizmi koşullarında fiyat artış süreçleri arasında yapılan bu tür bir mekanik ayırım tümüyle anlamsız kalmaktadır. Parasal ve «parasal olmayan» olarak nitelenen nedenlerden dolayı doğan fiyat artışları tek bir süreç oluşturmakta, bu süreç içinde çeşitli faktörler içiçe girip, sonuçta bir bütün olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bu da parasal olan ya da parasal olmayan diye ayrılan enflasyon nedenlerinin etkilerini ya da, aynı şey demek olan, enflasyonist ve enflasyonist olmayan fiyat artışlarını nicel olarak ayrı ayrı ölçme girişimlerinin başarısızlığa uğramasının nedenini açıklamaktadır.

İkincisi, kağıt para arzındaki bir artış değişik dönemlerde her zaman böylesine etkin bir enflasyon nedeni olmamaktadır. Bazı durumlarda, fazla para arzı, fiyat artışlarından önce gelmekte ve buna göre birincil neden olmaktadır. Savaş ve eko-

nomik kesinti dönemlerine özgü enflasyonlar böyle bir durumun karakteristik örnekleridir. Ayrıca barış dönemlerinde, kapitalist hükümetlerin üretici olmayıp, başlıca askeri amaçlı olan ve tüketimi finanse etmek için kullanılan geçerli para arzındaki artışlar da bunlara eklenebilir. Ancak, başka durumlarda, mal pazarlarındaki durum nedeniyle olan fiyat artışları, kağıt para arzındaki artışlardan önce gelmektedir.

Diğer bir deyişle, böyle durumlarda (para arzındaki) artış, para ve kredi sisteminin genişleyen para talebine bir tepkisi olmakta, genişleyen para talebi ise mal mübadelelerinin artan değerinden etkilenmektedir. Bu gibi durumlarda, daha yüksek kağıt para arzı, enflasyonun aktif nedeni değil sadece zorunlu bir koşulu olmaktadır. Zaman zaman para dolaşımı, aşırı para arzı olmaksızın artan fiyat koşullarında mal devrinin gereksinmelerini «tatmin» etmektedir. Bunun tipik bir örneğini ABD'de para arzının aşırı artmadığı 1957-1967 arasında görürüz. Bu dönemde para arzı ile fiziksel üretim endeksleri yaklaşık paralel bir yükselme göstermişlerdir. Yine de fiyatlar yükselmesini sürdürmüştür. Bu gibi durumlarda para dolaşımı, sadece daha hızlı para dolaşımı yoluyla daha yüksek mal değeri «hizmeti» görmektedir.

Üçüncüsü ve özellikle önemlisi, enflasyonu sadece parasal bir faktör olarak gören görüşün hakim olduğu bütün eserlerde, enflasyonist olmadığı söylenen fiyat artış nedenleri ya tamamen unutulmakta ya da üstünkörü geçilmektedir. Bu şekilde fiyat yükselişlerinin temel nedeni olan tekel egemenliği arka plana itilmekte ya da bütünüyle ihmal edilmektedir. Bunun sonucu paradoksal bir durum ortaya çıkmaktadır: Lenin'in gelişmiş kapitalist ülkelerin «ekonomik hayatında belirleyici bir rol oynar»[2] dediği tekellerin günümüz kapitalizminin ana çelişkilerinden biri olan enflasyonun derinleşmesi ile bağıntısı yoktur ya da bu önemsiz bir bağıntıdır sonucuna ulaşılmaktadır.

Günümüzdeki enflasyonu tanımlarken bazı ekonomistler altına büyük bir önem vermektedirler. Altın enflasyon mekanizmasının belirleyici bir etkeni olarak görülmektedir. Bu görüşün aşırı taraftarlarına göre, kapitalist dönemlerin bütününde genel fiyat düzeylerindeki değişmelerin tek ya da en azından ana nedeni, maddi üretimin diğer alanlarındaki emek verimliliği ile karşılaştırıldığında altın madenciliğindeki (ya da, genel olarak gümüş ya da çifte standartlı dönemler için genel olarak para metalleri üretimindeki) emek verimliliğinde görülen değişmeler olmuştur.

Ama böyle bir düşünüş kağıt paranın iç dolaşımda egemen olduğu günümüz dönemiyle çelişkili olmakla kalmayıp aynı zamanda önceki dönemler için de durumu düşük ölçüde basite indirgemektedir. Bu teorinin sınırlı yapısını daha 1920'de Akademisyen E. Varga doğru olarak eleştirmiştir. Ona göre, **genel fiyat düzeyleri ile altın madenciliğindeki üretim masraflarındaki görece değişme arasında herhangi bir bağlantı**, metal paranın egemen olduğu ya da kağıt para ile altın arasında doğrudan bir bağ bulunduğu (yani, ikincinin birinciyle sınırsızca değiştirilebildiği) zamanlarda bile ancak bazı koşullarda ortaya çıkabilir. Altın madenciliğinde emek verimliliği diğer endüstrilerdekinden farklı olsa bile, Varga'nın işaret ettiği gibi, bu metal paranın toplam miktarını ve buna uygun olarak kapitalist koşullarda mal fiyatlarının genel düzeyini ancak emek verimliliğinin yeni düzeyinde çıkarılan altının

(2) V.İ. Lenin, **Toplu Eserleri**, Moskova, cilt 22, s. 266.

toplam altın miktarının bir hayli büyük bir bölümünü teşkil ettiği durumlarda etkileyebilir. Yeni altın akımı varolan toplam miktarla karşılaştırıldığında görece küçük ise, diğer endüstrilerdeki emek verimliliğine göre altın üretimindeki emek verimliliği değişmesi para dolaşımı üzerinde ve buna uygun olarak mal fiyatlarının toplam düzeyinde pek az ya da hiç bir etki yapamaz.

Varga ayrıca iç para dolaşımında altının para olarak hizmet gördüğü dönemlerde, yüksek altın talebi koşullarında altın fiyatının en düşük emek verimliliğindeki, yani en yüksek üretim maliyetindeki madenlere göre ayarlanması gerçeğine büyük bir önem veriyordu. Bu gibi durumlarda ortalama ya da ortalamadan daha iyi üretim koşullarına sahip madenlerde daha yüksek emek verimliliği ve daha düşük maliyet, altın üretimindeki toplumsal zorunlu maliyet düzeyi üzerinde önemsiz bir etkide bulunur.[3]

19. yüzyılda bile genel fiyat düzeyleri ile altın madenciliği maliyetlerindeki görece değişmeler arasında doğrudan ve yakın bir bağımlılık olmayışının nedeni budur. Bu da mal fiyatları genel düzeyi ile görece altın madenciliği maliyeti arasındaki bağı karmaşık hale getirmiş ve zaman zaman kesintiye bile uğratmıştır. Napolyon savaşlarının Avrupa'yı sarstığı ilk yirmi yıl içinde ve Rusya'da Kırım savaşı, Fransız-Prusya savaşı ve ABD de iç savaş dahil bir çok savaşın olduğu 1850'li ve 1870'li yıllarda (19. yüzyılda) fiyatların yükselmesi bir raslantı değildir.

Böylece 20. yüzyılda kapitalist dünya fiyat artışlarını, altın üretimindeki emek verimliliği ile diğer maddi üretim alanlarındaki emek verimliliği bakımından açıklamak için daha da az neden bulunmaktadır. Böyle bir açıklama, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı dönemi dışında, altın standardının tamamen ya da kısmen yürürlükte olduğu 20. yüzyılın birinci üçte birinde ve altının bütün kapitalist ülkelerde iç para dolaşımından bütünüyle çıktığı sonraki dönemler için de aynı şekilde uygun düşmemektedir. 20. yüzyılın ilk on yılları bakımından o zamanki yüksek fiyat artışlarını altın fiyatlarındaki değişmelere bağlayanlara ikna edici cevabı Varga şöyle vermişti: «Marksist ekonomi politik fiyatlar dinamiği sorununu çözülmesi gereken bir sorun olarak görür. Son yıllardaki büyük teknik gelişmeler ve rasyonalizasyon nedeniyle metalarda içerilen zorunlu çalışma zamanı savaş öncesinden çok daha azdır. Bunda kuşku yoktur. Altın madenciliğinde harcanan toplumsal zorunlu çalışma zamanının günümüzde, diğer metalar ortalamasına göre daha da azaldığı iddiasını destekleyici hiç bir teknolojik devrimi altın üretiminde göremeyiz. Herhangi bir teknik yeniliğin daha yüksek bir verim getirmesi beklendiğine göre, altın üretiminin henüz daha savaş öncesi düzeyine erişmemiş oluşu gerçeği bunun dolaylı kanıtı olmaktadır. Yeni üretilmiş her altın biriminde emek miktarının metaların fiyatlarını altına göre belirlediği görüşünü (ki bu bizce yanlıştır) kabul etsek bile, fiyatlardaki yüzde elli artış nereden gelmektedir? Diğer bütün metaların tersine, yeni üretilmiş altın miktarı, fiyatları belirleyen mevcut altın miktarının ancak küçük bir bölümünü teşkil etmektedir ve altın üretim maliyetindeki herhangi bir düşüş, meta fiyatlarında önemsiz bir artış olarak yansıyacaktır. Nitekim, cari yüksek fiyat düzeyleri altın üretim maliyetindeki düşüşle hiç bir şekilde açıklanamaz. Marksist bilim bu konuda sonuçlandırılması gereken son derece karmaşık bir sorunla karşı karşıyadır.»[4]

---

(3) E. Varga, **Marx'ın Değer Teorisinde Altının Maliyeti,** «Marksist Yorumda Para ve Paranın Dolaşımı, Moskova, 1929 (Rusça); E. Varga, **Çağdaş Ekonomide Altının Rolü,** Mirovoye Khozyaistvo i Mirovaya Politika, No. 12, 1928.

(4) Aynı eser, s. 23.

19. yüzyıl sonlarına doğru başlayan fiyat artışlarının temel nedeninin ekonominin tekelci yapısının ortaya çıkışı ve işleyişi olduğu bugün oldukça açık olarak görülmektedir. Bu yapının gelişmesi giderek mevcut altın standardı sistemiyle çelişkiye girmektedir. 1929-1933'deki derin ekonomik bunalım, son çöküşü ve kapitalist ülkelerde kağıt para dolaşımının üstün gelmesini sağlamıştır.

Günümüzdeki enflasyon süreçlerine gelince, altın kapitalist ekonomide ikincil bir rol oynamaktadır. Çok daha güçlü enflasyonist faktörler bu konuda etkin olmaktadır.

Yazarların büyük çoğunluğu günümüzdeki enflasyonla parasal faktörlerin önemini kabul ettiklerinden kendimizi bu konuda kısa bir gözden geçirmeyle sınırlayacağız.

Para dolaşımı tarafından yaratılan enflasyonist baskı, temelde ilk önce, bugünkü para ve kredi sisteminin işleyişinin çeşitli yönleri tarafından belirlenmektedir. Bu enflasyonist baskı bütünüyle 1929-1933 ekonomik bunalımının etkisi altında kararlaştırılan ve uzun süren yeniden imar döneminin sonunda ortaya çıkmış ve altının dahili dolaşımdan bütünüyle çıkışıyla ilişkili olmuştur. Aradaki boşluğu altın cinsinden karşılığı olmayan kağıt para doldurmuştur. Kapitalist ülkelerin yeniden düzenlenen para sistemleri, para dolaşımının tek taraflı esnekliği olarak tanımlanan özellikler kazanmıştır. Para ve kredi sistemi kağıt para dolaşımının tırmanışı için son derece elverişli koşullar yaratmıştır. Buna karşılık, örneğin kapitalist ekonomik bunalımlar nedeniyle kağıt para dolaşımında ortaya çıkabilen herhangi bir azalmanın etkisi altın standardının bulunduğu zamana göre çok daha zayıf kalmıştır.

Nakit dolaşımı ile ilişkili olarak enflasyonist baskı yaratır biçimde sürekli işleyen faktörlerden bir diğeri de burjuva devlet harcamalarının artışıdır. Çok büyük askeri harcamaların yarattığı ekonomik güçlükleri ve kapitalizmin çelişkilerini genişletilmiş hükümet düzenlemeleriyle bütçe tahsisleriyle yumuşatma girişimleri yüzünden çoğu kapitalist devletin bütçesi sürekli mali kaynak yetersizliği içinde kalmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ulusal bütçe açıkları kronik hale gelmiştir.

ABD ve bazı diğer kapitalist ülkelerdeki bütçe açıklarının nedeni çok büyük askeri harcamalardır.

ABD askeri harcamaları, kapitalist dünyanın tümünde enflasyonist süreçleri derinleştirmektedir. Savaş sonrası dönemde ABD ödemeler dengesindeki sürekli açıkların birinci nedeni, Amerika dışındaki askeri masraflardaki (kukla rejimlere doğrudan askeri yardım, yurt dışındaki askeri üs ve silahlı kuvvetlerin bakımı v.b.) çok büyük artıştır. Diğer ülkelerdeki dolar birikimleriyle sonuçlanan sürekli ödemeler dengesi açıkları, uluslararası dolaşımdaki para miktarında çok büyük bir artışa neden olmuş ve ek olarak diğer ülkelerde enflasyonu (enflasyon ithali) derinleştirmiş ve sonra bunu dünya ticaret alanına aktarmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki çok büyük devlet tüketimleri fiyat artışlarının kapsam ve süresini bir hayli artıran yeni para emisyonlarıyla finanse edilmektedir. Klasik ek emisyon mekanizması, devletin çok büyük miktarda devlet tahvilini, yani devamlı artan ulusal borçları, merkez bankasına yatırması ve kredi sisteminde banka depozitlerinin «yaratılması» ve bununla ilgili yeni bir para emisyonunun ortaya çıkması olmaktadır.

Kapitalist ülkelerde artan para arzını ölçmek için, çoğu kez, para arzı dinamiğinin cari ya da sabit fiyatlarla gayrisafi ulusal hasıla dinamiği ile karşılaştırıl-

ması önerilmektedir. 2. Tablo başlıca kapitalist ülkeler için bu karşılaştırmaları göstermektedir. (ABD, Federal Almanya ve Japonya için cari fiyatlarla gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) ve sabit fiyatlarla gayrisafi milli hasıla (GSMH). Endekslerin değer bakımından pek az farklı olması ve dinamiklerinin çakışması nedeniyle kabaca da olsa, bir karşılaştırma yapmak olanaklı olmaktadır.

Para arzı dinamiğiyle fiziksel GSMH'nin karşılaştırılması enflasyonist süreçler güçlendikçe para arzı endeksinin fiziksel üretim endeksinden daha hızlı arttığını göstermektedir. Ancak bundan, para arzının üretim maliyetinden daha hızlı arttığı ya da bunun sonucu dolaşımdaki para artışının enflasyonda aktif bir rol oynadığı sonucu çıkarılmamalıdır. GSYH sabit fiyatlarla ifade edildiğinden, dolaşımdaki paranın görece daha hızlı artışı sadece bir miktar fiyat artışlarını gösterir. Ancak bu artışlara sebep olan —parasal olan ya da parasal olmayan— etkenleri açıklamaz. Başka bir deyişle, bu karşılaştırma başka biçimde, 1. tablodakiyle aynı sonuçlara götürür.

TABLO 2
CARİ VE SABİT FİYATLARLA PARA ARZI VE GAYRISAFİ HASILA YILLIK ORTALAMA GELİŞME HIZLARI
(yüzde olarak)

	1967-1970	1971-1977
1	2	3
	ABD	
Para arzı[1]	6.2	6.1
GSYH, cari fiyatlarla	7.3	9.6
GSMH, sabit fiyatlarla	1.4	3.2
	İngiltere	
Para arzı[1]	4.5	13.7
GSYH, cari fiyatlarla	8.3	15.2[2]
GSMH, sabit fiyatlarla	1.9	1.9[2]
	Fransa	
Para arzı[1]	5.8	11.9
GSYH, cari fiyatlarla	12.0	12.8
GSMH, sabit fiyatlarla	7.0	3.6
	Federal Almanya	
Para arzı[1]	8.0	9.8
GSYH, cari fiyatlarla	11.5	8.2
GSMH, sabit fiyatlarla	7.0	2.4
	Japonya	
Para arzı[1]	16.9	16.1
GSYH, cari fiyatlarla	17.5	15.1[2]
GSMH, sabit fiyatlarla	10.9	5.1

(1) Nakit ve depozit talebi para arzı göstergesi olarak alınmıştır.
(2) 1971-1976 için veriler **Uluslararası Mali İstatistiklere** göre tahmin edilmiştir. Eylül 1975, s. 147-149, 155-157, 210-213, 389-394; Haziran 1978, s. 141.143, 149-151, 205-207, 375-377, 379-381.

Para arzı dinamikleriyle gayrisafi yurtiçi hasılanın karşılaştırılması (bu endeksin fiyat değişmelerini dikkate almış olması nedeniyle) daha ilginç ve öğreticidir. İlişki değişik ülkelere göre farklılıklar göstermektedir: ABD, İngiltere ve Fransa'da ikinci endeks daha hızlı gelişirken, Batı Almanya ve Japonya'da 1971-1977'de bunun tersi doğru olmuştur. (2. Tablo) Ancak ABD, İngiltere ve Fransa örnekleri, parasal faktörlerin enflasyonun gelişmesinde son derece aktif bir rol oynadığı ya da tersine birinci derecede mal arzı, tekelci fiyat oluşumu uygulamalarının yegane aktif etmenler olduğu sonucuna varmak için yeterli kanıtlamayı sağlamamaktadırlar. İkincisinin önemini tümüyle yadsımak gibi, bunu günümüzde enflasyonun tek nedeni olarak görmek de yanlış olmaktadır. Kağıt para arzı da bu konuda rol oynamaktadır. Bunun sadece nakit ve banka depozitlerinde bir artışın değil, aynı zamanda daha hızlı bir para dolaşımının bir sonucu da olabileceği unutulmamalıdır. 3. tablo savaş sonrası yıllarda ABD'de para arzı ile dolaşım hızının paralel artışını göstermektedir. Para dolaşımının brüt hızında keskin değişmeler olsa bile, para devrinin hazırlanması yeni para olarak milyarlarca dolar tutmaktadır ve kuşkusuz enflasyona önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. (Bizzat para arzının miktarındaki artış açısından, ABD'nin diğer bazı ülkelerden, örneğin Japonya'dan daha iyi durumlarda olduğu görülmektedir.)

Parasal faktörler enflasyonun gelişmesinin sadece gerekli bir koşulu olmayıp bir çok durumda gelişmiş kapitalist ülkelerde enflasyon süreçlerinin derinleşmesinin de etkin nedenlerinden birisidir.

Başta sanayi olmak üzere, kapitalist ekonominin bir çok dalında üretim ve sermayenin yoğunlaşması üretim ve sermayenin büyük bir kısmının çok az sayıda büyük şirketlerin elinde toplanması sonucunu doğurdu. Büyük şirketlerin egemenliği sektörel pazarlarda tekelleşmelere yol açtı. Bu olgu kendini nasıl göstermektedir?

Verili bir sanayi ya da yerel pazarda belli başlı şirketlerin ortak bir pazar politikasında uzlaşmaları için nesnel koşullar oluşur. Bu büyük şirketler ya birbirleriyle kıyasıya rekabete girişmek ya da pazar politikalarının ana hatlarında anlaşmak seçeneğiyle karşı karşıya kalırlar. Böyle bir ikilemin doğması tekelci yapının bu ya da şu sanayide bir tekel grubunun hakimiyetinin birincil ve doğrudan sonucudur.

Önde gelen şirketlerin bir pazar politikasında uzlaşması olasılığı güçlü ekonomik dürtülerce desteklenmektedir. Özellikle ağır sanayi olmak üzere, büyük yatırım gerektiren pek çok endüstride modern üretimin karmaşık doğası, şirketlerin işleyişini belirleyen bir dizi ana endeksi kapsayan, kısa ve uzun vadeli firma-içi planlamayı gerekli kılmaktadır. Böyle bir planlama ise özellikle fiyatlar alanında, hiç değilse göreli olarak belirli ve istikrarlı pazar koşulları olmadan olanaksızdır. Büyük şirketler arasında, başta fiyatlar olmak üzere kıyasıya rekabet ise hem bu şirketler, hem de sanayinin tümü için yıkıcı sonuçlar getirebilecek, bütünüyle istikrarsız ve ne olacağı belirsiz bir durumun oluşması demektir. Belli başlı büyük şirketlerin pazar politikalarında uzlaşmaya çalışmalarının ve bu temel üzerinde sektör pazarında görülebilen süreçleri düzenlemeye çalışmalarının nedeni budur.

TABLO 3

ABD'DE PARA DOLAŞIM ENDEKSLERİ

Ortalama yıllık artış hızları (yüzde)	1946-1957	1957-1967	1967-1971	1971-1976
Para arzı (talep olarak nakit ve depozitler)	2.3	2.9	6.0	6.0
Parasal hız	4.7	3.1	1.5	3.7

Kaynak: P.S. Anderson, **New England Economic Review**, «Behaviour of Monetary Velocity», Federal Reserve Bank of Boston, Mart-Nisan 1977, s. 19.

Gizli ya da yarı-gizli kartel anlaşmalarından bir dizi ortak davranış kurallarında somutlanan basit genel çizgilere kadar, bu uzlaşmalara varmanın pek çok yolu vardır. Genellikle bu uzlaşmalara gizli toplantılar sonunda varılmaktadır. Böyle bir danışma olmaksızın (geniş üretim kalemleri, üretim maliyetindeki farklılıklar, pazar koşullarındaki sık sık değişmeler yüzünden), ortak bir pazar politikası formüle etmek, imkansız değilse bile, çok güçtür.

Pazar stratejisinin hangi yönleri bu gizli kapaklı danışmalarda uzlaşma konusu olmaktadır? Bu uzlaşma konuları büyük ölçüde fiyat politikaları ile satış koşullarını kapsamaktadır. Tekelci yapıya sahip sanayilerde aynı kalitede ürünlerin fiyat listeleri sistemi hem nicel olarak hem de değişim süreleri bakımından göreli ya da tam bir birlik, bu sistemin özelliği olmaktadır.

En yaygın yöntem «fiyatta önderlik» olmaktadır. Bu da, verili bir sanayide şirketlerin en büyük firmalardan birinin, yani «önderin» saptadığı fiyatlara tabi olması anlamına gelmektedir. Nitekim, ABD demir ve çelik sanayiinde önder United States Steel, otomobil endüstrisinde General Motors, kimya sanayiinde Du Pont de Nemours'tur. Önderin önerdiği fiyat düzeyine uyma iki yoldan olmaktadır. Uzun bir süre için, United States Steel tarafından saptanan fiyatlar diğer şirketler tarafından kabul edilmiştir. Öte yandan, otomobil sanayiinde, yeni araba modellerinin fiyatlarını ilk açıklayan her zaman General Motors olmaz. Çoğu kez bu iş, Ford ya da Chrysler tarafından yapılır. Ancak, bu fiyatlarla General Motors'un fiyatları arasında epey bir açık varsa, önderin önerdiği düzeye getirilmek üzere fiyatlar değiştirilir.

Gizli anlaşmalar istikrar ve kapsam bakımından bazı farklılıklar göstermektedir. Sadece bir kaç firmanın egemen olduğu, yeni yatırımlar için engellerin yüksek olduğu (yeni bir şirket kurmak için ilk harcamaların yüksek olması, patent tekeli gibi) sanayilerde, bu tür anlaşmalar kural olarak, daha istikrarlıdır. Önder şirketlerin fiyatlarında uzlaşma politikasının, fiyat rekabetini (yani fiyatların düşmesi sonucunu doğuran rekabeti) tamamiyle yoketmediği doğrudur. Fiyatlar konusu da dahil olmak üzere rekabet, tekelci kapitalizmin vazgeçilemez bir özelliği olmuştur ve olmağa devam etmektedir. Pazar politikalarında, fiyatlarda uzlaşma politikası izleyen bir kaç şirketin egemen olduğu sanayilerde bile rekabet bütünüyle ortadan kalkmamıştır.

Birincisi, her zaman yeni girişimcilerin sanayiye girme tehlikesi vardır. İkincisi, benzer malların ithalinden, yerlerini alabilecek malların imalatından endüstriyi bü-

tünüyle korumanın olanağı yoktur. Büyük şirketler arasındaki fiyat rekabeti ögeleri (genellikle kendini, zayıf düşürücü fiyat savaşları biçiminde göstermese de) en tekelleşmiş endüstride bile şu ya da bu ölçüde görülür.

Tekelci yapıya sahip endüstrilerde fiyat rekabetinin varlığı ve dönem dönem keskinleşmesi, bazı şirketlerin fiyat listelerini tek taraflı olarak değiştirmesiyle fiyat önderliğinin bozulmasında kendini gösterir. Göreli olarak normal arz ve talep koşullarında bu durumlar ender görülür ama ekonomik gerileme ve bunalımlar sırasında gözle görülür bir derecede sıklaşır. Fiyat rekabetinin daha önemli ve belirgin bir diğer göstergesi de farklı fiyat uygulamaları, yani bir şirketin belli bir alıcı kategorisine fiyat listelerinin altında gizli indirim uygulayarak satış yapmasıdır. Böyle indirimler büyük miktarlarda mal alan diğer büyük şirketler yararına uygulanır. Fiyat rekabeti, büyük şirketler tarafından söylediklerini yapmayı reddeden küçük üreticiler üzerinde baskı yapma aracı olarak kullanıldığında en keskin halleri alırlar.

Ancak günümüzde verili bir endüstri içinde pazar rekabetinin «fiyat-dışı» biçimlerinin önemi çok artmıştır. Bu değişik biçimler iki grupta sınıflandırılabilir: ürünlerde rekabet ve satış koşullarında rekabet. Birincisi bir şirketin yeni tip veya markada ürünler çıkartarak pazarda bir köşe kapmaya çabalamasıdır. Eski mallardan, köklü bir biçimde farklı, yeni modelde malların geliştirilmesi ve eski ürünü nitel olarak iyileştirmek, bilimsel ve teknik gelişmenin ana yönelimlerinden biridir. Satış koşullarındaki rekabet ise, istikrarlı bir talebi güvence altına almak için şirketlerin yaygın bir biçimde kullandığı çeşitli yöntemleri içerir. Bunların başında ABD'nin ulusal gelirinin yüzde 2 ya da 3 ünün yatırıldığı reklamlar gelir. Satış koşullarında rekabetin bir diğer önemli yöntemi de sürekli alıcılara, ticari veya tüketici kredisi açma (taksitli mal satımı), geniş bir satış sonrası servis sistemi gibi avantajlar sağlamaktır. Satış koşullarında rekabetin bir diğer yöntemi de bu ya da şu ürünün satılmasında ürün satış ağının denetlenmesidir.

Fiyat-dışı rekabetin tırmanması, genel olarak maliyetin, özel olarak da dolaşım maliyetinin artmasının nedenlerinden biridir. Aynı sonucu doğuran bir diğer faktör de ticarette emek üretkenliğinin, üretici kesimlere göre çok yavaş yükselmesidir. Amerikalı tüketicinin harcadığı her doların yarısına yakının ticari dolaşım masraflarına gittiği tahmin edilmektedir. Büyük tekelci şirketlerin fiyatları biçimlendirmesinin bu özellikleri, fiyatların devamlı yükselmesi eğilimini beslemektedir. Dahası, talep düştükçe, tekelci şirketler fiyatları indirmektense üretim kapasitesini düşürmeyi yeğlemektedirler.

Böylelikle, tekelci kapitalizm koşullarında yükselen fiyatların birincil daimi nedeni, ekonominin önde gelen dallarında büyük tekellerin egemenliği ve kullandıkları fiyat saptama yöntemleridir. Kural olarak, fiyatların saptanmasında, büyük bir tekel, şirket yöneticileri tarafından şirketin uzun vadeli gelişmesi için temel olan bir kâr oranı hedefi saptamakla işe başlar. Fiyat saptama sürecinin bizzat kendisi imal edilen çeşitlerin bütünü üzerinden hedeflenen kâr oranına ulaşmayı güvence altına alacak bir kâr payının, standart çalışma kapasitesinin (genellikle yüzde 80) maliyeti üzerine eklenmesinden oluşur.

Hedeflenen kâr oranı, çoğu kez, ilk olarak ortalama endüstriyel kâr oranının çok üzerinde, ikinci olarak da, vergiler hesaplanıp çıkarılarak saptanır. Bu ikincisi, büyük şirketlerin kârlar üzerindeki vergiye, hedeflenen kâr oranının bir parçası olarak değil, olduğu gibi ya da kısmen tüketicinin sırtına yüklemeye çalıştıkları dolaylı bir vergi olarak gördükleri ve bu vergiyi fiyatlara ekledikleri anlamına gelmektedir. Hedeflenmiş bir kâr oranı üzerinden ve onun üstündeki bir kâr oranı,

aşırı kârların, yani, ortalama kârın üstünde bir ek-kâr kazanılması demektir. Olgular, üretim ve sermaye yoğunlaşmasının yüksek olduğu endüstrilerde, büyük şirketlerin hedeflenen kâr oranlarıyla çakışan yıllık kâr oranlarına ulaştıklarını göstermektedir.

1947-1955 yılları arasında ortalama yıllık kâr oranı (vergiler kesilmeden önce) ABD'de, bütün imalat endüstrisinde yüzde 14,8 idi ve buna karşılık 22 en büyük tekelin yıllık kâr oranı ortalaması yüzde 22.1 idi.[5] 1960 ve 1973 yılları arasında imalat endüstrisinde yüzde 12.4 yıllık ortalama kâr oranına karşılık 20 şirketin kâr oranı yüzde 16.8 idi. Bu 20 şirketten General Motors'un kâr oranı yüzde 30, General Electric'in yüzde 21.1, Du Pont de Nemours'un yüzde 18.4, Eastman Kodak'ın yüzde 34.1, Caterpillar Tractor'un yüzde 27.5, Boeing'in yüzde 17.6 idi.[6] Bu istikrarlı ve yüksek kâr oranlarının korunması ve zaman zaman yükseltilmesi, büyük tekelci şirketlerin ürünlerinin genel fiyat düzeylerindeki yükselmesinin ana nedenlerinin biridir.

Enflasyonun tehlikeli boyutlara ulaştığı 1970'li yıllar bunun yeterli kanıtıdır. Örneğin ABD'de fiyat saptama alanı da dahil olmak üzere anti-tröst yasaların çiğnenmesine ilişkin soruşturmaların sayısı rekor düzeye yükselmiştir. Pazarların tekelleştirilmesi, rekabetin yok edilmesi ve aşırı fiyatlandırmalar üzerine yapılan en son soruşturmaların bazılarının sonucu olarak ATT, IBM, General Electric, Westinghouse Electric, en büyük 8 petrol şirketi gibi dev firmalar, kağıt, plastik, şeker, uranyum, alçı ve çimento endüstrilerinde ve gemi yapımı, otelcilik, borsa simsarlığı v.b. alanlarda bir dizi şirket cezaya çarptırılmışlardır. Resmi görevliler, gitgide daha sık, yasa dışı fiyat saptamanın, genel kabul görmüş bir ticari uygulama haline geldiğini kabullenmek zorunda kalıyorlar. Federal Ticaret Komisyonu'nun tahminlerine göre, rekabet-karşıtı davranışlar (yani tekelci fiyat saptamaları) tüketicilere, yılda 80 milyar dolara patlamaktadır. 1973-1974 yılları arasında fiyatları yükselten etkenleri inceleyen özel bir ABD Kongre komitesi, son derece anlamlı olarak, enflasyonun nedenlerinin, ancak yüksek derecede bir yoğunlaşmanın söz konusu olduğu endüstrilerdeki, talebin düşmesi halinde bile yükselmeye devam eden, idare edilmiş (siz «tekelci» anlayın) fiyatların gözönüne alınmasıyla anlaşılabileceği sonucuna varmıştır.[7]

Tekelci fiyat saptama süreci, fiyatların yükselmesine neden olmakla beraber, tekellerin enflasyonu artırıcı rolleri bununla sınırlı kalmamaktadır. Enflasyon üzerinde tekellerin etkisi çok daha geniş ve çok yönlüdür. Sadece çok önemli iki noktaya işaret etmekle yetineceğiz.

Pek çok kapitalist ülkede, enflasyonu büyük ölçüde etkileyen askeri harcamalardaki artış bazı tekel gruplarının etkinliklerinden kaynaklanmaktadır. Sadece askeri-sanayi komplekslerinden ve bunlarla ilintili olarak, askeri üretimin pazarlama yasal hakkına sahip, silahlanma yarışını sürdüren ve askeri harcamaları artıran tekellerden sözetmek bile yeterlidir. Burjuva devlet tarafından satın alınan mallar için fiyat artışlarının en üst düzeyde olması bir raslantı değildir. Örneğin ABD'de, 1970'lerde, bu tür malların fiyatlarındaki artışlar, bütün diğer mal ve hizmetlerin-

(5) A.D. Kaplan, J.B. Dirlam, R.F. Lanzillotti, **Büyük Sermayede Fiyatlama,** Washington, 1958, s. 313-318; G.J. Stigler, **İmalat Endüstrilerinde Sermaye ve Kâr Dönüş Hızı,** Princeton, 1963, Errata Statement, s. 8.

(6) **Birleşik Devletler İstatistik Özetleri** 1967, 1969, 1970, 1971, 1976'ya göre tahmin edilmiştir; Moody'nin **Endüstri El Kitabı,** 1964, 1971, 1974.

(7) **Financial Times,** Eylül 24, 1974.

kinden yüzde 50 ila yüzde 100 daha fazla olmuştur. Bunun nedeni, her şeyden önce, devlete satılan askeri üretimin, tekellerce saptanmış fiyat düzeylerinin açıkça aşırı yükseltilmiş olmasıydı.

Çok uluslu şirketlerin, enflasyonun dünya çapında bir olgu haline gelmesinde büyük payları vardır. Bu şirketlerin olumsuz etkileri özellikle 1970'lerin başlarında görünür hale gelmiştir. 1971-1973'de ABD'nin çok uluslu şirketlerin sorumlu olduğu kısa vadeli sermaye spekülasyonlarının sonucu olarak Batı Avrupa ve Japonya'ya dolar akımı büyüdü. Paraların dolara göre değişim değerlerini Uluslararası Para Fonu'nun öngördüğü sınırlar içinde tutmak için, Batı Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın merkez bankaları, nakit para piyasasındaki fazla dolarları, iç dolaşımda kullanılan kendi ulusal paraları karşılığında satın aldılar. Bu ABD dışında enflasyon sürecini keskin bir biçimde hızlandırmıştır.

Daha sonra, enflasyonist eğilimlere karşı koyabilmek için, ABD parasının, merkez bankaları tarafından satın alınmasını bir ölçüde kısma olanağını sağlamak üzere, döviz kurlarının dalgalanmaya bırakılması uygulamasına geçildi. Ancak dalgalanmaya bırakma hükümetin para piyasasına müdahale etmesi gereğini ortadan kaldırmadı ve bu kanallardan geçen enflasyon baskıları varlığını korumaya devam etti.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki pek çok ekonomist ve politikacı, tekelleri enflasyonun kaynağı olma suçlamasından kurtarmaya çalışmaktadırlar. Fiyatların artmasını, yükselen maliyetleri karşılamak için alınması gerekli önlemler olarak gösteriyorlar. Onlara göre yükselen maliyetin, dolayısıyla genel fiyat düzeyinin ve enflasyonun artmasının suçlusu nominal ücretlerdeki artış olmaktadır. Böylelikle yükselen fiyatların sorumluluğu işçi sınıfının ve sendikaların üzerine yıkılmış oluyor. Böyle iddialar bahane olmaktan öteye gitmez. Hızla artan fiyatlar karşısında işçi sınıfı da mücadelesini yükseltmekte ve ücretlerin daha hızlı yükselmesini istemektedir. Bu bakımdan yüksek ücretler, enflasyon süreci ile bağıntılıdır. Ancak artan fiyatlar enflasyonun nedeni değil sonucudur. Bu, kapitalist ülkelerdeki çoğu ekonomist tarafından da teslim edilen bir olgudur.[8]

Batılı ekonomistler, ücretlerin maliyetin bir ögesi olduğunu, bu nedenle yükselmeleriyle fiyatların da artacağını öne sürmektedirler. Ancak, bu, sorunun gerçek durumunu saptırmak anlamına gelmektedir. Ücretler maliyetin sadece bir kısmını oluşturur. Bütün diğer koşullar (üretkenlik, üründeki kâr payı) değişmeden kalsalar bile, yükselen emek maliyeti, aynı oranda malın fiyatına yansımaz. ABD imalat endüstrisinde maaş ve ücretlerin toplam maliyet içindeki payı yüzde 24 sadece işçi ücretlerinin payı ise yüzde 15 dolaylarındadır. Bu nedenle yüzde 1 fiyat artışına neden olma için (bütün diğer fiyat belirleyen ögelerin sabit kalması koşuluyla) işçi ücretlerinin yüzde 7, işçi ve memurların toplam ücretlerinin yüzde 4 artması gerekir ki bunun gerçek durumla hiç bir ilişkisi yoktur.

Emek üretkenliğinin artması gözönüne alınarak yapılacak, ücret ve fiyat artışları arasındaki en iyi nicel karşılaştırma birim emek maliyeti başına ödenen ücretlerdeki değişiklikle, toptan eşya fiyatlarındaki değişikliği karşılaştırarak elde edilir. 1939 ile 1970 arasında toptan eşya fiyatlarındaki yıllık ortalama artış oranı yüzde 3.2 iken, birim emek maliyetinde yıllık ortalama artış yüzde 3.1 idi. ABD'de yükselen

---

(8) T. Gaines, **Happy Brithday**, Economic Report of Manufacturers, Hannover Trust Company, Mayıs 1976; D. Deruelle. «Hauses à court terme du solaire nominale, tension du marché du travail et mouvements des prix et due SMIG», Revue Economique, No. 3, 1975.

enflasyon süreci dönemi olan 1966-1974 dönemi ele alınırsa bu sayıların yüzde 5.4'e karşı yüzde 3.2 olduğunu, 1973'te yüzde 13.1'e karşı yüzde 1.5, 1974'te 18.9'a karşı yüzde 7.2'ye ulaştığı görülür. Enflasyonun derinleştiği dönemlerde toptan eşya fiyatlarındaki artışın birim emek maliyeti başına ödenen ücretlerden eskisine göre çok daha önde gittiği açıktır. Bütün gelişmiş kapitalist ülkeler için de bu geçerlidir ve hepsi kapitalist dünyada enflasyon sürecinin derinleşmesinin sorumlusunun ücretlerdeki artış olmadığını kanıtlamaktadır.

Enflasyon ve artan fiyatlar, kapitalizmin toplumsal ve ekonomik çelişkilerini keskinleştirici etkenlerdir. Değişik ülkelerde enflasyon oranlarının farklılaşması dış ticaretin ve değişik para birimlerinin birbirlerini zorlamasının kökeninde yatmaktadır. Ülke içindeyse, enflasyon ve yükselen fiyatlar emek ve sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkileri derinleştirmekte ve işçi sınıfının grev mücadelesinin yükselmesine neden olmaktadır.

Enflasyon, özellikle işsizlik olgusuyla sıkı sıkıya kaynaşmış ve bu nedenle Marksizm dışı literatürde «enflasyon içinde durgunluk» adı ile tanımlanmaya başlanmıştır. Bu, ABD'de ve diğer bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde son yıllarda çelişkili bir durumdur Devlet adamlarının ve ekonomistlerin yüksek işsizliğin enflasyonu kısacağı umutları da gerçekleşmemiştir.

Burjuva hükümetlerince enflasyonun ekonomik ve toplumsal tehlikelerinin anlaşılması onları enflasyona karşı bazı önlemler almaya zorlamıştır. En çok kullanılan yöntem, kredi, para ve vergi mekanizmaları (faiz oranlarını yükseltmek, çoğunluğu toplumsal hizmetler alanında olmak üzere bazı devlet harcamalarını kısmak, para hacmini azaltmak gibi) aracılığıyla para talebini azaltmaya yönelik «deflasyonist politika»dır.

Ancak iki nedenden dolayı, «deflasyonist politika»nın sonuçları sınırlı kalmaktadır. Her şeyden önce, bu politika en fazla, fiyatların daha hızlı arttığı sektörleri çok az etkileyecek genel bir ekonomik etki yaratabilmektedir. Bu Nixon yönetiminin 1969 ve 1970'lerde özellikle kredilerin kısıtlanması yolunda aldığı önlemlerin başarısızlığa uğramasını da açıklar. Bu önlemlerin daha büyük boyutlarda tekelleşmenin söz konusu olmasıyla fiyatların ekonomik gerileme dönemlerinde bile artmaya devam ettiği hizmet sektörleri üzerinde pek az etkisi olmuştur.

İkincisi deflasyonist politika kural olarak, ekonomik büyümeyi yavaşlatıcı, hatta bunalımlar yaratıcı ve işsizliği artırıcı sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle gelişmiş kapitalist ülkelerin devlet adamları birbiriyle çelişen deflasyonist politikaları gündeme getirmekte ve tehlikeli bunalım belirtileri görüldüğünde onları terketmektedirler.

Burjuva devletlerin enflasyona karşı uyguladıkları politikalarda belirginlik kazanan bir diğer yönelim de, (ya ücretleri olduğu gibi dondurarak, ya da daha çok görülen biçimde, önceden saptanmış düzeylerle artışları sınırlandırarak gerçekleştirilen) ve fiyat ve ücretlerin kontrolünü içerdiği için «Gelir Politikası» diye adlandırılan önlemlerdir. Enflasyona karşı politikanın bu biçimi, toplumsal nedenlerle geniş olarak uygulanamamaktadır. Gelir politikasını uzun süreler boyunca uygulamış büyük kapitalist ülkelerin (örneğin İngiltere'nin ve kısmen ABD'nin) deneyimleri bunun fiyatların yükselmesini engellemekte umulan sonuçları vermediğini göstermiştir. Bir süre için söz konusu olan (Nixon yönetimi sırasında ABD'deki gibi) fiyatların yükseliş hızının kesilmesi, uzun sürmemekte, kısıtlamalar kaldırılır kaldırılmaz ara kapatılmaktadır.

Dahası (ücretleri ödeyen şirketlerin yönetimleri, bu kontrolle ilgilenip söz konusu hükümet organlarıyla aktif işbirliği içine girdiklerinden) bir gelir politikası ücretlerin düşük tutulmasında son derece etkilidir. Buna karşılık fiyatların kontrolü daha çok biçimsel niteliktedir. Bunun nedenlerinden biri fiyatları kontrol etmekle sorumlu hükümet organlarının yükümlülüklerini yerine getirmedeki isteksizlikleridir. Bu koşullar altında fiyatların yükselmesi kendini korumakta ve bu da işçi sınıfının çıkarları açısından yıkıcı olmaktadır. Bu nedenle gelir politikaları, her zaman gerçek ücretleri yerinde tutmakta hatta düşürmede «başarılı sonuç» vermektedir.

Sonuç olarak anti-enflasyonist politikanın her iki türü de —deflasyonist önlemler ve gelir politikası— açıkça işçi düşmanı bir nitelik taşımaktadır. Enflasyona karşı daha radikal önlemler (mesala tekelci fiyat saptamalarını kontrol altına almak) enflasyonun derinleştiği 1970'lerde gelişmiş kapitalist ülkelerde önerilmişse de öylesine şiddetli bir tepki ile karşılaşmıştır ki, hiç bir zaman hayata geçirilememiştir.

Kapitalist ülkelerde, enflasyonun dinamiği büyük ölçüde burjuva devletlerin enflasyona karşı politikaların zayıflığından ve sınırlılığından, ekonomik dürtülerin gerekleriyle gitgide daha çok çelişkiye düşmesi tarafından belirlenmiştir. Bazı ülkelerde enflasyon oranları 1973-1975'lere göre düşmüşse de, hâlâ yüksek düzeydedir ve her an yeni bir yükseliş tehlikesi vardır. Bütçe açıkları, kredilerin büyümesi, tekellerin fiyatların yükselmesi doğrultusunda yaptıkları baskı gibi enflasyon doğurucu etkenler, varlıklarını koruyorlar. Pek çok ülkede, ülke içi enflasyonun yükselişi ile uluslararası para durumu ve «enflasyon ithal edilmesi» denen şey arasında bir bağ bulunmaktadır. Döviz kurları sabit tutulduğu sıralarda, enflasyon ithalinin ana hedefi sağlam ekonomik konuma sahip ülkelerdi. (Batı Almanya ve Japonya gibi) döviz kurlarının dalgalanmaya bırakılması uygulamaları, enflasyonu, daha pahalıya patlayacak şekilde, daha güçsüz ekonomi ve daha zayıf paraya sahip ülkelere (İtalya gibi) aktarmıştır. Günümüzde uluslararası ortamda dolar gücünü kaybediyor ve bu da ABD'de enflasyonun büyümesine katkıda bulunuyor. Bu olgu çeşitli ülkelerin enflasyon oranlarındaki farklılıkların korunmasına, kısmen de artmasına neden oluyor. Gelecekte, enerji ve hammadde bunalımlarının derinleşmesinin sonucu olarak fiyatlarda ani yükselişler yer alabilir.

Bundan dolayı, gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomileri tehlikeli boyutlardaki enflasyonla ve ona eşlik eden toplumsal ve ekonomik çelişkiler kargaşasının derinleşmesiyle karşı karşıya kalmaya devam edeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ MÜCADELE YILINA GİRERKEN GENÇ ÖNCÜ

SERHAT BAYSAN

Gençlik gelecek, gelecek de sosyalizmdir. Gençlik, çağımızda, sınıf mücadelesinden en çok etkilenen, bu mücadelenin tam ortasında yer alan başlıca toplum kesimlerinden biridir. Gençliği kazanmak, kavgayı kazanmak demektir. Bu, sınıf mücadeleleri tarihinde defalarca somutlanmıştır. Sınıf mücadeleleri tarihinin somutladığı bir başka gerçek ise, gençliğin daima ileriden, aydınlıktan yana tutum aldığıdır. Çağımızın en ilerici sınıfı olan işçi sınıfı, bu gerçek ışığından hareketle, sömürüye, baskıya ve savaşa karşı mücadelesinde gençliği kazanmaya ayrı bir önem vermiştir. Uluslararası işçi sınıfı hareketinin yüce önderi Lenin'in şu sözleri, sınıf kavgasında gençliğe verilen önemi açıkça belirlemektedir: «... Şimdi savaş zamanıdır. Gençlik, —öğrenciler ve özellikle genç işçiler— kavganın sonucunu belirleyecek... Ya her yerde, her toplum kesiminde yeni, genç, enerjik sosyal demokrat örgütler kuracağız, ya da savaşı kaybedeceğiz.»

Gençler, tüm ülkelerde barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin en ön saflarında yer almışlardır, almaktadırlar. Gençler bugün, gelişmiş sosyalist toplumun kuruluşunda da en ağır görevleri büyük bir coşkuyla üstleniyorlar.

Öteki ülkelerde olduğu gibi, Türkiye demokrasi ve sosyalizm hareketinde de, çok uzun yıllardan bu yana, gençlerin en önde bulunmaları bir rastlantı değildir. Türkiye'de de gençler, her kesimden gençler, gençliğin genel yapısının yansıması olarak mücadeleye katılmakta ve en ön saflarda döğüşmeyi göze almaktadır.

Ancak gençlerin ne dünyanın diğer yörelerinde, ne de Türkiye'de mücadeleye kendiliklerinden ve doğru önderlik altında katılmakta olduklarını düşünmek de büyük bir yanlıştır. Gençler ancak, onlara gerçek kurtuluş ışığını götüren politik hareket önderliği altında ve o önderliği, varlığının temel nedeni olarak benimseyen gençlik örgütünün yönlendiriciliğinde mücadele saflarına katılabilirler.

İLERİ KAZANIMLAR ELDE ETMEK İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR OLGUNLAŞMIŞTIR

Türkiye'de de uzun boşluk yıllarından sonra bu nitelikleri taşıyan bir gençlik örgütlenmesi oluşturuldu. İçinde bulunduğumuz günler, bu gençlik örgütünün, Genç Öncü'nün ikinci mücadele yılını geride bıraktığı, mücadelenin sıcak ateşi içinde üçüncü yılına girdiği günler.

Genç Öncü'nün daha ileri kazanımlar elde etmek için yeni görevleri önüne koyduğu günler.

Genç Öncü'nün geçen iki yılı değerlendirildiğinde ilk göze çarpacak olan, büyük mevzilere ulaşılmamış olsa da, bu mevzilere ulaşmanın yollarının yaratılmış bulunmasıdır. Yeni döneme bu koşulların avantajları taşınarak girilmektedir. Gerçekten de iki yılın sonunda ve günümüz koşullarında Genç Öncü örgütlenmesi değerlendirildiğinde, kimi önemli kazanımlar dışında önemli eksikliklerin varlığı hemen göze çarpacaktır. Bu dönem içinde Genç Öncü, ne gençlik içinde tek örgüt olma konumuna gelmiş, bunun için gençler üzerinde var olan goşist etkilenmeyi kazıyıp atabilmiştir, ne öğrenci örgütlerinin büyük bölümü Genç Öncü militanlarınca yönetilir konumdadır, ne de büyük fabrikalarda sendikal hareketin en büyük desteğini orada çalışma yapan Genç Öncü komitesi sağlamaktadır. Ama bunlara giden yolda neler yapılması gerektiği Genç Öncü tarafından mücadele içinde bulunup çıkarılmış, tartışılmış ve eylemlerine rehber olacak biçimde programlanmaya başlanmıştır.

Genç Öncü, geçen iki yıl içinde, gençlik hareketi denilince tüm Türkiye'de öncelikle anımsanan bir hareket olmamıştır, ama özellikle geçtiğimiz yaz ortalarından başlayan bir süreç içinde 'bulup çıkarttığı' kimi gerçeklerle, içinde bulunduğumuz döneme, ne yapması gerektiğini bilen başlıca gençlik hareketi olarak girmiştir. Genç Öncü, gençliğin anti-faşist eylem birliğini, gençlik cephesini, bilimsel sosyalist platformda yer alan hareketlerin gençlik icindeki yansımalarının tekleşmeyi de gözetir bir davranış birliği içinde olmaları gerektiğini, ilkesel olarak belirlemiş ve bu yöndeki uğraşılarını başlatmış, geliştirmiştir.

GENÇ ÖNCÜ'NÜN AYIRDEDİCİ ÖZELLİĞİ

Genç Öncü'nün sözünü ettiğimiz koşulları yaratabilmiş olması bir rastlantı olarak görülemez. Kuruluş gerekçesi ve varlık nedeni olan, partinin yedeği olmak niteliği, partinin gençlik içindeki platformu olma özelliği, Genç Öncü'nün başarılarının, yapabildikleri ve yapamadıklarının, içinde bulunduğumuz döneme ilişkin geliştirdiği önermelerin temelini oluşturur. Kısa bir anlatımla Genç Öncü, parti hareketi varolduğu için vardır ve tüm varlığı parti temelindedir.

Bu özellik, Genç Öncü'nün diğer gençlik hareketlerinin önemli bir bölümünden ayrılık nedenini, Türkiye gençlik hareketi tarihi içindeki özel yerini açıklamaktadır. Bugün, 1973 sonrası dönemde yer alan, bugün varlıklarını sürdüren ya da çoktan kapanmış olan gençlik hareketlerine bakıldığında, Genç Öncü'nün tümünden ayrıldığı noktanın bu özelliği olduğunu kanıtlarıyla birlikte görmemiz olasıdır.

Türkiye gençlik hareketi tarihi de incelendiğinde benzer bir durum görülecektir. 1946'larda İstanbul Yüksek Tahsil Talebe Cemiyeti, 1965 sonrası Fikir Kulüpleri Federasyonu, 1970'te Sosyalist Gençlik Örgütü bugüne önemli deneyler aktaran, ancak hem ilkesel ve hem de örgütsel düzeyde eksiklikleri olan gençlik hareketleridir. Hemen hepsi işçi sınıfının politik hareketiyle aynı politik platformda

yer almaya çalışmakla birlikte, örneğin bunlardan FKF yalnızca öğrenci örgütü olma niteliğiyle, SGÖ ise partinin o dönem içinde olduğu sapmalarla boğuşma ortamında gençlik arasında yığınsal çalışma yapamamasıyla, bilimsel sosyalizmin gençlik örgütlenmesi normlarına tam anlamıyla sahip olamamışlardır.

Genç Öncü işte bu nitelikleriyle, «işçi sınıfı partisiyle aynı bilimsel sosyalist platform üzerinde olmak... sosyalizm okulu olmak... yığınsal bir örgüt olmak... proletaryanın sınıf çıkarlarına hizmet eden bir sınıf örgütü olarak işçi, köylü, öğrenci tüm gençliği birleştirmek... gençliğin olduğu her alanda çalışmak... örgütsel bağımsızlığa sahip olmak... iç işleyişte demokratik merkeziyetçiliğe bağlı kalmak... anti-faşist mücadelede ve tüm ilerici atılımlarda gençliğe önderlik etmek»[1] nitelikleriyle geçmiş ve günümüz gençlik hareketlerinin önemli bir bölümünden ayrı bir yere sahiptir.

Genç Öncü, bu ayrılığın temeli olan, parti platformunda olmak niteliğini, kuruluşundan başlayan bir süreç içinde, yoğun bir mücadeleyle gençliğe tanıtmış, bu özelliğiyle gençler arasında, gençlik örgütleri arasında saygın bir konuma ulaşmıştır. Bu niteliğinin tanınması için verdiği yoğun kavga içinde, şu anda bilimsel sosyalist platformda bulunan hareketlerin gençlik içindeki yoldaşlarına da bu temel ilkenin yaşamsallığını göstermiş, onların da bu temeller üzerinde çalışmaya başlamalarına yardımcı olmuştur.

GENÇ ÖNCÜ ÖRGÜTLENMESİ, BİLİMSEL SOSYALİST GENÇ KADROLARIN ELLERİNDE YÜKSELMİŞTİR

Genç Öncü yürüttüğü kavga içinden bugüne, Türkiye'nin tüm yörelerine yayılmış birimleri, binleri çoktan aşan öncü, kavgacı militanları, her yerde çağıl çağıl yükselen sloganlarıyla gelmiştir.

Ancak burada, 1978 yılının 8 Ekim'inde Ankara'da faşistlerce katledilen yedi Genç Öncü'nün istemeyerek bırakmak zorunda oldukları mücadele bayrağının, Genç Öncü'nün şanlı çark yıldızlı bayrağının, 1 Mayıs 1979 günü «ateş ve ihanet» içinde, İstanbul'da nasıl dalgalandığını da unutmamak gereklidir. 19 Mart 1978 günü açılan ve adım adım, giderek yüzlerin ve binlerin ellerinde yükseltilen bu bayrağı unutmamak gereklidir. Bu adımlarda, «NATO'ya Hayır» derken şehit edilen Yılmaz Derebaşı'yla başlayan ve bugün sayıları çoktan onları aşan şehit Genç Öncü'leri hiç unutmamak gereklidir. Onların elleri üzerinde başlayan örgütlenmenin nasıl adım adım geliştiğini anlayabilmenin tek yolu da budur.

Genç Öncü, saldırılara, baskılara, engellemelere rağmen gelişimini sürdürmüş her birimde örgütlenmesi yeni ve genç bilimsel sosyalist kadroların elinde yükseltilmiştir. Genç Öncü, sınıf temelinde bir örgütlenme olması nedeniyle görevlerini gereğince yerine getirebilmesinin koşullarının başında yetişkin, gelişmekte olan çok sayıda kadroya gereksindiğini net biçimde görerek, çalışmalarını bu temel üzerinde geliştirmeyi bilmiştir.

Bir gençlik örgütü için kadro sorunu büyük önem taşır. Bir işin başarılması sonuç olarak, o işin başındaki militanın gelişkinliğine, yeteneğine bağlıdır. Bu kadroların seçimi de gençlik örgütünün gelişkinliğinin başlıca göstergelerindendir. Bilimsel sosyalist bilinci, inisiyatif kullanmadaki yeteneği, ahlakı, kollektivist yaklaşımları, kavgacı yapısı, mücadele içinden sivrilip yetişmesi bir militanın yö-

---

(1) **Gençlik Örgütlenmesinin İlkeleri ve Türkiye,** Genç Öncü Eğitim Yayınları, s. 17-18.

netici niteliğinin gelişmesi için başlıca kıstaslardır. Bugün, Genç Öncü bu nitelikte çok sayıda militana sahip olmasıyla, dahası, bu militanları iki yıllık çalışmaları içinde yetiştirmiş olmasıyla övünç duymaktadır. Övünç duyarken de son derecede haklı biçimde bu sorunun hiç bir zaman tümüyle çözümlenmesinin mümkün olmadığını, her zaman bunun bir sorun olarak, hareketin önünde duracağını da belirlemektedir.

ÖRGÜTSEL BAĞIMSIZLIK GENÇLİK ÖRGÜTÜ İÇİN YAŞAMSALDIR

Bilimsel sosyalizmin önderlerinin üzerinde ısrarla durdukları gibi, bir gençlik hareketinin büyük bir girişkenlikle çalışır yapıya ulaşması onun yaşam damarlarından biridir. İnsiyatifin kısıtlanması, tüm çalışmalarının ideolojik-politik temelin ötesinde bir denetime tabi tutulmak istenmesi, bunun gerçekleştirilmesi için ise işçi sınıfı partisinin gençlik örgütündeki militanlarını, önerici, ikna edici bir zemin dışında denetleyici olarak kullanması, kaçınılmaz olarak gençlik hareketinin gelişmesinin önünü tıkayacaktır. Böylesine bir anlayışın doğal ürünü, gençlik örgütünün kuruması, kitlelerden tecrit olması ve sınıf savaşı dışında düşmesidir.

Gençlik Örgütü, sosyalizm okuludur. Genç Öncü bunu kuruluşuyla birlikte eylem ilkeleri arasına koymuştur. Bu yönde girişimlerde bulunmuş, binlerce militanını eğittiği bir kampanyayı bu amaçla açmış, ancak girişimlerinin çok başlarda olduğunu açıklıkla saptamıştır. Önümüzdeki dönemde atılacak adımlara bu saptamalar yol gösterecektir.

Ve Genç Öncü, tüm bunlarla, sağlam bir örgütlenme oturtabilmiştir. En üst organlarından başlayan ve alt birimlerine kadar ulaşan bir örgütlülük ağını kurabilmiştir. Ancak, burada da yapılanların yetersiz olduğunu saptamaktadır. En alt birimleri olan komitelerini tüm okullara, fabrikalara, mahallelere, köylere yaymak yolunda işin başında olduğunu bilmektedir. Şubeleri merkeze bağlayan bağın bölge komitelerinin geliştirilmesinden geçtiğinin bilincindedir. Tüm bunlar Genç Öncü'yü çok daha sıkı bir örgüt yapısına ulaştıracak temellerdir.

GENÇLİĞİN EYLEM VE CEPHE BİRLİĞİ İÇİN...

Genç Öncü bunları görmektedir. Bunları görmesi gençlik örgütlenmesinin önümüzdeki yıllarda çok daha büyük görevlere hazırlanması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Gençlik örgütlenmesi çığ gibi büyümek, kitleselleşmekle yükümlüdür. Türkiye'nin hiç bir yerinde komitesi olmayan birim bırakmamakla, onbinleri, yüzbinleri kucaklamakla yükümlüdür. Bilimsel sosyalizmi rehber edinen tek örgüt kalması için, tekleşmeyi gözeten bir davranış birliğini hakim kılmakla yükümlüdür. Gençliğin anti-faşist cephesinin örülmesi için tüm güçlerini görevlendirmekle ve gençlik cephesini yaşama geçirmekle yükümlüdür.

«Anti-Faşist Birleşik Cephe ve Gençliğin Eylem Birliği» konusunda Genç Öncü, önemli ve net açılımlar sağlamış, tüm örgüt birimlerinde bu açılımların gereklerinin yerine getirilmesi doğrultusunda ileri adımlar atmıştır. Genç Öncü gençliğin anti-faşist eylem birliğini yaşamsal saydığını açıklarken, bunun yollarını arayıp bulurken bu yönde girişimlerini başlatırken sorumluluklarının ne denli bilincinde olduğunu kanıtlamıştır. Bilimsel sosyalist nitelikte olarak gördüğü gençlik örgütleriyle ilişkileri geliştirmeye verdiği önemi, özellikle İGD ile son dönemde geliştirmeye çalıştığı davranış birliğiyle göstermiştir. Ancak hemen belirtmek ge-

rekir ki, Genç Öncü'nün bu ısrarlı çabaları, sekter anlayışların kırılamaması yüzünden gerekli sonucu vermekten uzak olmuştur.

Burada, gençliğin eylem birliği için geçen dönemde sisteme oturtulamayan, bu yanıyla da «bir şey yapılamamıştır» yargısını haklı kılan özeleştiri, Genç Öncü için gelecek döneme ışık tutar niteliktedir. Kimi zaman, genele hakim olmamakla birlikte kimi birimlerde «önce güçlü örgütümüzü sağlayalım, gençliğin eylem birliği için çalışmamız sonra başlar» anlayışına kadar ulaşan yanlışın üzerine açıklıkla gitmekte gösterdiği yetenek bu yanlışın hemen tümüyle silinmesini getirmiştir. Bugün artık, bir bütün olarak gençliğin eylem birliğinin önemi kavranmakta, bir bütün olarak bu yönde çalışmalar yapılmaktadır.

GENÇLİK CEPHESİNİN ÖRÜLMESİ İÇİN NE YAPILACAK?

Gençliğin anti-faşist eylem birliği ve giderek cephesi nasıl örülecektir. Bunun için yalnızca merkezi çalışmalar yeter mi? Doğaldır ki hayır. Hem merkezi ve hem de yaşamın her alanında sürdürülecek çalışmalar bunun gerçekleşmesinin baş koşuludur. Genç Öncü bu amaçla, merkezi düzeyde yürüttüğü çalışmaların yanı sıra tüm birimleriyle, okullarda, işyerlerinde, mahallelerde en geniş birliktelikleri oluşturmaya çalışmıştır. Ama bu birliktelikler ve merkezi çalışmalar için de hayalci olmayan bir anlayış içinde olmuştur. Türkiye'de anti-faşist hareket, özellikle de gençlik hareketi iki ayrı kutupta bloklaşma eğilimi göstermektedir. Goşizmin başında olduğu ve maocu bir gurupla da uzlaşmaya gidebilen bir bloklaşma, bilimsel sosyalistlerin içinde yer aldığı bir eylem birliğinin karşısına çıkarılmaktadır. Bu sonuç olarak zararlı bir konumdur. Ancak, Genç Öncü bu gelişimi Ekim 1979'da görebilmiş, bundan kaçınılmaması gerektiğini de saptamıştır. Önemli olanın bu iki bloklaşmanın birbirini rakip anlayışlarla ele almaması ve giderek gelişen bir uyumlu ilişki olabilmeleri olduğunu belirtmiştir. Bu anlayış, Genç Öncü'nün gençliğin cephesinin yaratılması için yürüttüğü çalışmaların da sağlıklılığını belirlemiştir. İGD, SGB, DDKD ile yürüttüğü dörtlü çalışmaları bu anlayışla ele almıştır. Bu anlayışla Doğu'lu gençlerin diğer demokrat hareketlerinin de, diğer SGB'nin de, GEB'in de öncelikle bu eylem birliği içine çekilmeleri gerektiğini savunmuş ve bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır.

BİLİMSEL SOSYALİST PLATFORMDAKİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN BİRLİĞİ VE TEK GENÇLİK ÖRGÜTÜ

Genç Öncü bu çalışmayla birlikte, aynı zamanda, gençlik cephesinin çekirdeği olacak olan, bilimsel sosyalist gençlik hareketlerinin eylem birliğini de öncelikle gerçekleştirmek isteğinde olmuştur. Bu amaçla İGD ve SGB ile zaman yitirmeksizin eylem birliğini gerçekleştirmeyi gerekli görmekte, bunun için zorlayıcı olmaktadır. 5 gençlik hareketinin ortaklaşa düzenlediği ve olumlu yanı ağır basan eylemler ve en son olarak Türkiye İşçi Partisi'nin gençlik sorunları toplantısındaki görkemli ve coşkulu hava, bu doğrultuda ileri mevziler elde etmenin olanaklarının varlığının işaretleridir. Genç Öncü bu eylem birliğinin, bilimsel sosyalist gençlik hareketlerinin tekleşmesi perspektifiyle yürütülmesi gerektiğinin bilincindedir. Ancak uluslararası gençlik hareketinin deneylerinin de öğrettiği gibi, bu birliğin politik hareketlerin birlik yolunda attıkları adımların taklidi düzeyinde kalmaması gerekmektedir. Dimitrov'un da belirttiği gibi gençlik hareketlerinin, özelliklerinden kaynaklanan biçimde öncelikle yapabilecekleri pek çok şey vardır.

Tüm bu politik açılımların gençlik hareketine kendiliğinden gelmediği doğaldır. Genç Öncü'nün yolunu izlediği politik hareketin bu konulardaki açılımlarını yaratıcı biçimde uygulamaya geçirmek için attığı adımlardır, bunlar. Ve Türkiye İşçi Partisi'nin «Tek Parti, Tek Cephe» kararıyla aynı zamanlara rastlamaktadır. Ayrıca bu yönde kimi adımların daha önce atılmış olması da ideolojik-politik bağın ne denli güçlü olduğunun kanıtıdır. Ve Genç Öncü'nün 17 Kasım'da İzmir'de düzenlediği «Gençliğin Ulusal ve Uluslararası Birliği» toplantısında konuşan Behice Boran'ın da belirttiği gibi Türkiye İşçi Partisi «gençlik hareketinin bu yöndeki uyanıklığından övünç duymaktadır».

GENÇLİK HAREKETİNİN YAŞAM ALANLARI, İŞÇİ SINIFI PARTİSİDİR

Gençlik hareketinin yaşam damarı partisidir. Bu yaşam damarının gereğince kan taşıması, gençlik hareketiyle partinin ilişkilerinin oturtulduğu mekanizmaların gelişkinliğiyle doğru orantı içindedir. Merkezden başlayarak, en alt birime kadar bu yönde oluşturulan mekanizmalar aracılığıyla parti, gençlik hareketine yol göstericilik, yönlendiricilik görevlerini yerine getirebilir. Gençlik hareketi serpilip boy atabilir. Bu yönde, ideolojik politik bağımlılık, örgütsel bağımsızlık çok iyi kavranması gereken bir ilkedir. Birinin abartılmasıyla, gençlik hareketinin ya kuruması, ya da kopması olası durumdur. Tarih bunun zengin örneklerini de yaşamıştır. Parti'nin bu bilinçle gençlik hareketi için olanaklarını seferber etmesi, partinin yedeği olan gençlik örgütünün gelişmesinin en önemli güvencesidir. Deneyimli partililerin, genç militanlara bilgiçliğe kaçmadan deneylerini aktarmaları, onları bilimsel sosyalizm temelinde eğitmeleri, partinin yedeğinin çok daha fazla sayıda genç militanı parti hareketine kazanmasının en önemli güvencesidir. Bunların, «artık tamam» denilecek gelişme düzeyi de yoktur ve olamaz. Her gün, gelişme düzeyiyle orantılı biçimde bu sorunlar gündeme alınmalı ve daha iyi nasıl başarılır diye araştırılmalıdır.

Gençlik hareketi, Türkiye gibi gençlerin nicel olarak nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu, gençlerin çok hızlı bir politikleşme sürecinde oldukları bir ülkede yoğun bir ideolojik mücadele yürütmek zorundadır. Ancak bu ideolojik mücadeleyle, yanlışlar azaltılıp, sapmalar etkisizleştirilebilir. Bu ideolojik mücadeleyle, gençliğin cephesi örülebilir; gençliğin bilimsel sosyalist örgütlerinin eylem birliği sağlanabilir. Bu ideolojik mücadele de bağımsız bir görev değildir. Partinin yürüttüğü ideolojik mücadeleyle koşuttur. Bu nedenle, gençlik hareketinin etkili bir ideolojik mücadele ve savaş yürütebilmesi ancak, partinin yeterli yönlendiriciliği ve desteği gerçekleştirmesiyle olasıdır. Bu yönlendiricilik ve destek genel hatlarıyla sağlandığı ölçüde, gençlik örgütü kendi özgün alanlarına ilişkin çalışmalarını yaratıcı biçimde geliştirecek, üyelerinin düzeylerini yükseltecek, ideolojik ve politik kavgacılıklarını arttıracak, dolayısıyla da geniş genç yığınları harekete geçirmenin olanaklarını yaratacaktır.

GENÇ ÖNCÜ İLERİ GÖREVLERE HAZIRDIR

Gençlik hareketi bu bilinçle görev başındadır. Bu bilinç Genç Öncü'nün öncelikle adım atması demektir. Bu bilinç Genç Öncü'nün çığ gibi büyümek için gerekenleri kavraması demektir. Bu bilinç Genç Öncü'nün önümüzdeki dönem gençliğin olduğu her alanda çalışma yapması demektir. Gençliğin somut sorun ve istemleriyle eğitim, meslek, iş istemleriyle, sportif, sanatsal ve kültürel gereksinim-

leriyle yoğun biçimle ilgilenmesi demektir. Güncel, yaşamla bağı çok gelişkin bir politika üretebilmesi demektir. Gençliğin can güvenliği için somut adımlar atabilmesi demektir. Genç Öncü bunları başaracaktır. Gençlik cephesini örecektir, gençlik cephesini demokrasi cephesinin en özverili gücü yapacaktır. Bunları yapacağından bilimsel sosyalist hareketin kuşkusu yoktur.

GERÇEK ENTERNASYONALİZM

LÜBEN PETROV

Dünyada yumuşama politikasının yarattığı yeni gerçekler, bunların toplumsal ve ulusal kurtuluş mücadeleleri üzerindeki olumlu etkileri, işçi sınıfı enternasyonalizmi sorunu etrafında yürütülen teorik tartışmaları yeniden alevlendirdi; bu sorunlara ilgiyi arttırdı. Yeni durum, devrimci sürece sadece katılmakla yetinmeyen, onun motoru, yöneltici merkezi olan bilimsel sosyalistlerin önüne yeni, daha yüksek istemler koymuştur. Bilimsel sosyalistlerin yaratıcı teorik çalışmaları işçi sınıfı dayanışmasının genel ilkelerinin nasıl daha iyi uygulanabileceği, sınıf savaşının değişen koşullarında devrimci sürecin gereksinimlerine daha iyi cevap verebilmek için bu dayanışmanın nasıl yeni bir içerikle doldurulması gerektiği sorularının çözümünü arıyor.

Komünist ve işçi partilerinin çoğunluğu, dünya devrimci sürecinin genişleyip derinleşmesiyle işçi sınıfı enternasyonalizminin rolünün ve öneminin arttığı, içeriğinin zenginleştiği, sosyal temelinin ve etki alanlarının genişlediği görüşündedirler ve bu olguların şimdiye kadar bilinmeyen boyutlar da geliştiğini kabul etmektedirler.

Öte yandan, çok önemli yeni bir olgu karşısında bulunuyoruz: işçi sınıfı enternasyonalizminin bazı yönlerini ve ilkelerini, işçi sınıfı dışındaki katmanların temsilcileri de kabullenmeye başlıyorlar. Bunu en belirgin biçimiyle, kurtuluş savaşı veren ülkelerdeki devrimci demokrasi temsilcilerinde görmek olanaklıdır. Hattâ işçi sınıfı enternasyonalizmi bir program ilkesi olarak kabul etmeyen demokratik ve ilerici çevreler bile, barışı korumak, Vietnam, Küba, Angola ve öteki ülkeler halklarının anti-emperyalist savaşını desteklemek için yürütülen uluslararası kampanyalara aktif olarak katılıyorlar. Öyle ki, günümüzde işçi sınıfı enternasyonalizmi artık bir «korkuluk» olmaktan çıkmış, halkların toplumsal ilerleme mücadelelerine yardımcı bir etken olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Fakat bazı partiler bu değerlendirmeyi kabul etmiyorlar. Onlara göre günümüz koşullarında işçi sınıfı enternasyonalizmi hem içerik, hem biçim açısından zamanını doldurmuştur; artık barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için mücadele veren çok çeşitli özelliklere sahip yığınları birleştirebilecek bir işleve sahip değildir. Bunun için, yeni politik temeller üzerine kurulmuş, dünyanın

çehresini değiştirmeye çalışanların tümünü birleştirebilecek, «yeni» bir enternasyonalizme gerek vardır.

Bunlar çeşitli kapitalist ülkelerde sınıfsal ve düşünsel bakımdan çok çeşitli özellikler gösteren güçlerin birleştirilmesine engel olduğu sözde gerekçesiyle «eski» enternasyonalizmden vazgeçilmesini öneriyorlar.

Bu yorumların hangisi doğrudur? Bu sorunun yanıtını yetki yargıç olan yaşam eninde sonunda verecektir. İşçi sınıfı enternasyonalizmi işçi hareketi tarihinde birçok defalar keskin tartışmalara konu olmuştur ve yaşam, tartışan taraflar hakkındaki yargısını birçok defalar vermiştir. Georgi Dimitrov'un deneyimi bu açıdan büyük önem taşır.

Georgi Dimitrov'un işçi sınıfı enternasyonalizminin somut tarihsel içeriğine, enternasyonal ve ulusal görevlerin uyumlulaştırılmasına, Sovyetler Birliği'yle ilişkiler vb. sorunlara ilişkin düşünceleri şimdi de çok günceldir, büyük önemi vardır. Bu sorunlar, devrimci sürecin gelişmesiyle bazı yeni boyutlar kazanmıştır. Fakat Georgi Dimitrov'un yaklaşımı bu yeni durumları da aydınlatmaktadır. Georgi Dimitrov, her şeyden önce, işçi sınıfı enternasyonalizminin daima somut-tarihsel içeriği olduğu gerçeğini vurgulamıştır. Sovyetler Birliği ile ilişkiler sorununu işçi sınıfı enternasyonalizminin çekirdeği olarak ele almış ve çeşitli yönleriyle işlemiştir.

İşçi sınıfı enternasyonalizmi, eski kalıplar ve biçimler içinde donup kalmış değildir. İkinci Dünya Savaşından sonraki koşullarda yeni içerikler kazanmış, yeni biçimler almış ve büyük bir güç haline gelmiştir. Çağımızın üç temel devrimci akımının uyumlu mücadeleleri, sömürge sistemini dağıtmış, insanlığı «soğuk savaş» döneminden kurtarıp yumuşama dönemine getirmiş, güçler dengesini sosyalizm ve ilerleme yararına değiştirmiştir.

İşçi sınıfı devrimcisi olarak Georgi Dimitrov, işçi sınıfının, anti-emperyalist ve birleşik mücadelesini her şeyin üstünde tutuyordu. O, işçi sınıfının birleşik hareketine ulaşmak için tek bir koşula gerek olduğunu defalarca belirtmiştir. Bu koşul da, birleşik hareketi faşizme, sermayenin saldırısına, savaş tehlikesine yöneltmektir. Fakat bu, bilimsel sosyalizmi, işçi sınıfı enternasyonalizmi ilkelerini birer örnek gibi tarih müzesi duvarlarına asmak demek değildir.

İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman, başında Georgi Dimitrov'un bulunduğu Bulgaristan Komünist Partisi Dış Bürosu kabul ettiği bir kararda şunları kesinlikle belirtti: «Dünya savaşının şimdiki aşamasında önümüzde duran görev ne proletarya diktatörlüğüdür, ne Sovyet iktidarı ne de sosyalizmin kuruluşu. Her türden başka görev, birincil görev olan Hitlerci Almanya'ya karşı savaş yürütmek için tüm halkın seferber edilmesi işini zayıflatabilir». Fakat parti bunları söylerken nihaî amacından, sosyalizmi gerçekleştirmekten vazgeçmiyordu, zaten antifaşist savaştaki bağlaşıkları da ondan bunu istemiyordu.

Avrupa bilimsel sosyalist partileri de başka tarihsel koşullarda —1976 yılında yaptıkları Berlin konferansında— işçi sınıfı enternasyonalizmine böyle yaklaşıyorlardı. Konferans tarafından kabul edilen belgede enternasyonalizm kavramı yoktu. Ancak aynı derecede önemli başka bir kavramla değiştirilmişti. «Marks, Engels ve Lenin'in yüce fikirleri temeli üzerinde enternasyonel arkadaşlık, gönüllü işbirliği ve dayanışma» isteniyordu.

Enternasyonal arkadaşlık, gönüllü işbirliği ve dayanışma; Marx, Engels ve Lenin tarafından teorik olarak temellendirilen ve savunulan enternasyonalizmden başka, «yeni», bir enternasyonalizm değildir. Bu tanımlamada «Komünist manifesto» sundaki yüce belginin çekirdeği olan uluslararası dayanışma sadece korun-

makla kalmamakta, aynı zamaanda zenginleştirilmektedir.. Bu çekirdek, yeni koşullara, bilimsel sosyalistlerden çözüm bekliyen yeni görevlere uygun biçimde daha da derinleştirilip genişletilmektedir.

Avrupa Konferansı belgesinde komünist ve işçi partileri tüm toplumsal güçlerle «barış, güvenlik ve sosyal ilerleme savaşında yararlı bir işbirliği kurabilmek için özelliklerini ve bağımsızlıklarını kurmak koşuluyla yapıcı bir diyalog» kurmaya hazır olduklarını tekrar bildirdiler. Bu durumda komünist ve işçi partileriyle diyalog kuracak olan politik güçlerden de sınıfsal tutumlarından vazgeçmelerinin istenmemesi doğaldır.

Deneyim göstermektedir ki, bugün bilimsel sosyalistlerle beraber yürümek isteyen bağlaşıkların çoğunluğu, düne kadar başka cephede idiler. Sosyal demokratlarla diyalog, bilimsel sosyalistler ilkelerini bir yana bıraktıkları için değil, sosyal demokratlar tutumlarını değiştirdikleri için mümkün olmuştur. Sosyal demokratları yaşam buna zorlamıştır. Yumuşama, sosyal demokrat ve hıristiyan demokrat partileri, üyelerinin ruh hallerini gözönünde bulundurma ve politikalarını uluslararası politikada ağırlık kazanan akımlara göre ayarlamak zorunda bıraktı. Bu durum, Georgi Dimitrov tarafından çok derin özümsenen, şu iyi bilinen bilimsel sosyalist gerçeği yeniden doğrulamaktadır: yığınlar ne yapmaları gerektiği bilincine öz deneyleriyle varsınlar, bilimsel sosyalistlerin görevi onların adım adım sosyalizm mevzilerine geçmelerine yardım etmektir.

«Yeni» enternasyonalizm, şu iddialarla haklı gösterilmeye çalışılıyor: Eski enternasyonalizm ulusal görevleri enternasyonal görevlere bağımlı kılıyordu. Halbuki çağdaş aşamada sınıf mücadelesi ulusal görevleri ön plana çıkarmıştır. «Yeni» enternasyonalizm işte bu değişikliği yansıtmaktadır.

Georgi Dimitrov, özel çıkarların genel çıkarlara bağımlılığına ilişkin Leninci ilkeyi sürekli gözetmiştir. Fakat Georgi Dimitrov'da ulusal çıkarları, özellikleri ve gelenekleri küçümseyen bir konum bulmak çok güçtür. Laypsig duruşmasındaki tutumu, Komintern'in VII. koongresindeki raporu ile o, bilimsel sosyalistlerin ulusal nihilizm yanlısı değil, işçi sınıfının, emekçi yığınların, ulusun devrimci ve demokratik güçlerinin gerçek yurtseverliğinin temsilcileri olduklarını gösterdi ve kanıtladı.

Georgi Dimitrov, V.İ. Lenin'in enternasyonalizmi yurtseverlikle uyumlulaştırma, sınıf mücadelesinin uluslararası ve ulusal bütünlüğüne ilişkin düşüncelerini geliştirerek, sınıf mücadelesinde ulusal olana özel bir önem veriyordu. Ulusallığın küçümsenmesine, taktik kuralların şablonlaştırılmasına, mekanik biçimde uygulanmasına ve basmakalıpçılığa karşı savaşıyordu. O, işçi sınıfı enternasyonalizminin her ayrı ülkede «yerlileştirilmesini» istiyordu. Çünkü ancak bu takdirde enternasyonalizm mitingler için değil, savaş için etken bir güç, canlı bir dava olacaktır. Georgi Dimitrov devrimci savaşta ulusal etkenin öneminin artmasını gözönüne alarak artık hareketin bir merkezden yönetilemiyeceği sonucuna vardı. Bu sonuç, daha sonra Komintern'in kendi kendisini dağıtmasına neden oldu. Fakat Georgi Dimitrov ulusal nihilizmin ne kadar amansız düşmanı ise, ulusal özelliğin mutlaklaştırılmasının, iktidar mücadelesinde ve sosyalizm kuruculuğunda genel yasallıkları küçümsemenin de daha büyük düşmanı idi.

Georgi Dimitrov, kendisi tarafından formüle edilen «Sovyetler Birliği'ne karşı tavır, işçi sınıfı enternasyonalizminin mihenk taşıdır» tanımına yaşamının sonuna kadar bağlı kalmıştır. Şimdi bazı kimseler bu tanımlamayı eskimiş sayıyorlar, çünkü SSCB artık kendisini savunabilecek kadar güçlü imiş, enternasyonal

dayanışmaya gereksinimi yokmuş. «Yeni» enternasyonalizmin özelliklerinden birisi de bu «eskimiş» tanımlamadan vazgeçmektir.

SSCB'nin bugün muazzam ekonomik ve askeri bir güce, uluslararası büyük bir otoriteye sahip olduğu doğrudur. Fakat SSCB ile dayanışmanın geliştirilmesi ölçüsünde emperyalizme karşı mücadelenin güçleneceği ve her ülkede devrim ve ilerleme mücadelesi için elverişli koşulların oluşacağı da bir gerçektir.

Georgi Dimitrov Sovyetler Birliği'nin zayıf veya kuvvetli olmasından hareket etmiyordu. Ona göre, SSCB ile dayaanışma bir hayırseverlik hareketi değil, sermayeye karşı mücadelenin güçlendirilmesi için önemli bir koşuldu. «Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı, ancak **Yüce** Sovyetler Birliği muzaffer işçi sınıfı ile sımsıkı bağlaşıklık halinde zafere ulaşabilir». Bu tanımlama yerinde donmuş bir kalıp değildir, günümüzde önemi daha da artmıştır. Çünkü bugün sınıf düşmanımız, kapitalist ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler halkları arasında sosyalizmi bir politik sistem olarak soysuzlaştırmaya çalışmaktadır. Bunun için de halkların gözünde sosyalizm simgesi haline gelmiş olan ülkeyi kötülemekle işe başlıyorlar. Bu koşullarda Sovyetler Birliği ile dayanışma artık SSCB'yi koruma sorunu değildir. Günümüzde anti-sovyetik kampanya her şeyden önce ayrı ayrı ülkelerdeki bilimsel sosyalist partilere yöneliktir. Burjuvazi İspanya veya Fransa'da, Avusturya'da veya Batı Almanya'da anti-sovyetik kampanyalar yürütürken amacı, sadece Sovyetler Birliği'ne zarar vermek değil, o ülkelerdeki bilimsel sosyalist partileri de kötülemektir. Üstelik bu, daha ön plandaki bir amaçtır. Şu halde Sovyetler Birliği'ni savunmak, sosyalist gerçeğe ilişkin doğruları yaymak, SSCB ile SBKP'den daha fazla kapitalist ülkeler işçi sınıfı partileri için gereklidir.

Georgi Dimitrov, tüm devrimci çalışmalarıyla proletarya enternasyonalizminin soyut bir kavram değil somut politik bir faaliyet olduğunu, dayanışma deklarasyonlarına daima dünya devrimci sürecini geliştirmek için pratik işlerin eşlik etmesi gerektiğini kanıtlamıştır.

İnsanlığın kapitalizmden sosyalizme geçişinin şimdiki aşaması, çok önemli tarihsel görevleri gündeme getirmektedir. Gezegenimizde oluşan toplumsal-politik değişikliklerin temposu ve karakteri bu meselelerin çözümlenmesine bağımlıdır. Dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin bir an evvel tamamlanması da buna bağımlıdır. Bu görevlerin çözümlenmesi için gerekli koşul, emperyalizme karşı savaşta ortak çıkarları olan en geniş toplumsal ve politik güçlerin birleştirilmesidir. Bu güçlerin birleştirilmesi için başka hiç bir zaman bulunmayan nesnel ve öznel koşullar vardır. Fakat aynı zamanda, tüm anti-emperyalist güçlerin işçi sınıfı ve onun devrimci öncüsü etrafında sımsıkı birleşmelerine ilişkin nesnel gereksinim ile, çeşitli güçlerin bu gereksinimin bilincine varmaları arasında uyumsuzluk vardır.

Teorinin öğrettiği ve yaşamın da kanıtladığı gibi, birlikte savaşta temel çıkarların ortak olduğu bilincine varılması, birleşik ve devamlı bir süreçtir. Bu süreç, çoğunlukla, işçi sınıfının ve bağlaşıklıklarının uzun yıllara dayanan öz deneylerinden geçmiştir. Fakat sürecin gelişmesi bilimsel sosyalist partiyi günlük mücadelenin bilinç düzeyine indirmeyi değil, sınıf bilincini oluşturmak için geceli gündüzlü ideolojik, politik ve örgütsel çalışmaları gerektirir. Bu durum özellikle bugün için çok önemlidir, çünkü burjuvazi, burjuva ideolojisinin işçi sınıfı ve diğer ilerici, demokratik güçler arasında kendiliğinden yayılması süreciyle yetinmez, aynı zamanda bu ideolojiyi geniş yığınlara mal etmek için sistemli, geniş ve iyi örgütlenmiş çalışmalar yürütür.

Öteki yandan sınıf düşmanımız anti-emperyalist güçlerin birlik arzusuna aktif olarak karşı koyuyor, bu birliğin parçalanması için baskılar yapıyor, gittikçe daha ince ve kahpece amaçlara başvuruyor.

Bu durumda işçi sınıfı enternasyonalizminden vazgeçmekle, bilimsel sosyalistlerin oluşması için uğraş verdikleri ve başarılı bir mücadele için mutlaka gerekli olan tüm anti-emperyalist güçlerin birliğin sağlanacağına inanmak güçtür. Soruna bu biçimde çözüm aramak, burjuva ideoloğlarının bilimsel sosyalistlerin karşılaştığı esas güçlüğün «eskimiş» teorilerinden, işçi sınıfı enternasyonalizmine sosyalist bağlılıktan doğduğuna ilişkin iddialarını kabul etmek olacaktır.

Taktik açıdan işçi sınıfı enternasyonalizminden söz etmemek anlaşılabilir, fakat bu kutsal ilkeyi açıkça yadsımayı tarih asla affetmiyecektir. Niçin? Çünkü işçi sınıfı enternasyonalizmini tanımak ya da tanımamak, dünyayı, sosyalist temeller üzerinde değiştirme görevini üstlenen güç olarak işçi sınıfının tarihsel misyonunu kabul etmek veya etmemek meselesidir.

Bundan dolayı işçi sınıfı enternasyonalizmini incelemede ve uygulamada esas olan, bu meseleye sınıfsal yaklaşımdır. Bu yaklaşım, gerçek enternasyonalizmin ölçütüdür. Gerçek enternasyonalizm, mücadelede enternasyonalizmi uygulamak, anti-sovyetizmle (kötü veya «iyi niyetli»); tartışmalı meselelerde «tarafsızlık»la; teori ve politika alanında oportünizm ile, ulusal çıkarları enternasyonel çıkarlara karşı koymakla, sınıf düşmanına boyun eğerek, önünden çekilmekle bağdaştırılamaz.

Georgi Dimitrov'un enternasyonalizme yaklaşımı hiç bir ilkesel ödün vermiyen bir yaklaşımdı.

Bulgaristan Komünist Partisinin enternasyonal geleneklerini Georgi Dimitrov'tan sonra Todor Jivkov korudu ve daha da geliştirdi. Bulgaristan işçi sınıfını, emekçilerini, tüm halkı sosyalist enternasyonalizm ve yurtseverlik bilinciyle eğitmede onun büyük hizmetleri vardır.

Parti ve devlet yöneticisi olarak Todor Jivkov'un çok yönlü teorik ve pratik çalışmalarında işçi sınıfı enternasyonalizmi meseleleri özel bir yer almaktadır. Onun bu meseleleri işleme biçimi, kuvvet, derinlik ve çok yönlülük açısından ulusal sınırları aşar ve uluslararası bir önem taşır.

Todor Jivkov, işçi sınıfı enternasyonalizmi meselelerini çağdaş dönemin özüne, derinliğine inerek çözümlemiştir. Çağımız, enternasyonel dayanışma biçimlerini (anti-faşist, demokratik, anti-emperyalist v.b.) çok zenginleştirmiştir. Bunu emperyalizme karşı dünya çapında verilen mücadeleye katılanların sosyal ve politik bileşiminin çok çeşitli olması, işçi sınıfının devrimci öncüsünün nesnel çalışma koşulları ve öznel deneyinin çeşitliliği yaratmıştır.

Bu duruma bağlı olarak proletarya dayanışması ile genel demokratik dayanışma arasındaki ilişki meselesi güncel bir önem kazanmaktadır. «Yeni» enternasyonalizm yanlıları iki tür dayanışma arasındaki ayırımı silmekle, proletarya enternasyonalizminin «sınıfsal çekirdeğini» görmezlikten geliyorlar. Böylelikle proleter dayanışmasını genel demokratik dayanışma ile karıştırıyorlar.

Todor Jivkov sınıfsal proletarya dayanışmasını genel demokratik dayanışmanın kopmaz bir parçası olarak ele alıyor, fakat birbirlerinden farklı olduklarını da belirtiyor. Proletarya enternasyonalizmi enternasyonal dayanışmanın en yüksek biçimidir Burada belirleyici ölgüt, bilimsel sosyalistlerin öznel arzusu veya hegemonya emelleri değil, proletarya enternasyonalizminin sahibi olan işçi sınıfının toplum içindeki nesnel konumudur. İşçi sınıfı, tüm emekçilerin, tüm halkın emellerinin taşıyıcısıdır, ulus çıkarlarının sözcüsüdür, her çeşit sömürüye ve bas-

kıya karşı savaşı sonuna kadar götüren tek güçtür. İşte işçi sınıfının bu nesnel konumu proletarya enternasyonalizmini genel demokratik dayanışmanın çekirdeği yapar, bu dayanışmayı betonlaştırır, ona amaca uygunluk ve perspektif kazandırır. Proletarya enternasyonalizmini genel demokratik dayanışma ile karıştırmakla elde edilen hiç bir kazanç yoktur, tersine her iki taraf da bundan zararlı çıkacaktır. Buradan hareket ederek Todor Jivkov, proletarya enternasyonalizmi ne kadar güçlü, ne daha gelişmiş ise, enternasyonal dayanışma da o kadar güçlü ve geniş olacaktır, sonucunu çıkarıyor.

Todor Jivkov, proletarya enternasyonalizmi ile sosyalist enternasyonalizm arasındaki ilişkiye de büyük bir özen gösteriyor. Bu meselede de çeşitli görüşler vardır. Kimilerine göre, sosyalist enternasyonalizm kavramı 1968 yılında doğmuş!, ancak sınırlandırıcıymış, çünkü sadece sosyalist ülkelerdeki partileri birleştiriyormuş, bunun için de yanlışmış, bölünmez proletarya dayanışmasını ikiye parçalıyormuş: «birinci sınıf» dayanışma, «ikinci sınıf» dayanışma ve saire.

Böyle iddialarda her şeyden önce bir mantıksızlık vardır: çağdaş durumdaki değişikliklerin çözümlenmesinden proletarya enternasyonalizminin yenileştirilmesi, yeni içerikle doldurulması, «yeni» bir enternasyonalizme dönüştürülmesi gereği sonucu çıkarılıyor. Fakat aynı zamanda işçi sınıfının iktidarı ele alıp devlet örgütüne sahip olduğu koşullarda proletarya enternasyonalizmini geliştirip zenginleştirmek gereği yadsınıyor. Halbuki işçi sınıfının iktidarı koşullarında proletarya enternasyonalizmi ilkelerinin içeriği sadece zenginleşmekle kalmıyor, nitelik bakımından da değişiyor. Diğer taraftan sosyalist ülkeler pratiği, bu ülkeler arasında yürürlükte olan enternasyonalizm, bu dayanışmayı sosyalist toplulukla asla sınırlamadıklarını gösteriyor. Tersine, proletarya diktatörlüğü dünya tarihinin gidişine enternasyonelleşmeyle yeni boyutlar kazandırdı. Gerçek, somut ve büyük bir güce dönüştü.

Todor Jivkov, aynı zamanda şu durumu da vurguluyor: «Bu ilksel yeni olguyu uluslararası dayanışma sorunlarına yerel yanaşım olarak gösterme deneyleri fikrimizce her çeşit temelden yoksundur» (Todor Jivkov «Barış yılı, savaş yılı», «Barış ve sosyalizm sorunları» dergisi sayı 12, 1977, s. 11). Bu böyledir, çünkü proletarya enternasyonalizmi ile sosyalist enternasyonalizmin sınıfsal nitelikleri aynıdır. Bu yüzden proletarya enternasyonalizminin temel ilkeleri sosyalist enternasyonalizmin de temel ilkeleridir. Fakat aynı olan ilkeler ile birlikte, iki tür enternasyonalizm arasında nitelikçe ayrılıklar da vardır. Sosyalist devletler arasındaki tüm ilişkileri —politik, ekonomik, kültürel, hukuksal, askersel— düzenleyen sosyalist enternasyonalizm çok kapsamlıdır. Devletsel bir ilke olmuştur, uluslararası hukuksal kural haline gelmiştir, sadece sınıfsal dayanışmayı değil de, eğemen sosyalist devletler arasındaki dayanışmayı da ifade eder.

Proletarya enternasyonalizminin içeriğindeki, biçimlerindeki, etki kapsamındaki tüm bu değişiklikler yeni bir niteliktir ve tam tanımlama gerektirir. Bu değişiklikleri gözönüne alarak komünist ve işçi partileri 1957 yılı (1968 yılı değil) toplantısında kabul ettikleri deklarasyona «sosyalist enternasyonalizm» kavramını yazdılar.

Şimdi yaşayan sosyalizme, daha somut olarak sosyalist ülkelerin deneyimine, her şeyden önce Sovyetler Birliği'nin deneyimine yaklaşım meselesi keskin bir tartışma konusu oldu. Sofya'da düzenlenen uluslararası teorik konferans da bunu gösterdi. Bazı partiler, yaşayan sosyalizm Karl Marks ile Frederick Engels tarafından bilimsel olarak temellendirilen ideale uymuyor, diye keskin eleştiriler yöneltiyorlar. İdeal çekici, gerçekleştirilen ise iticiymiş. Böyle anlayışa dayanarak

enternasyonalizme, «yeni» bir istem getiriliyor: «eleştirisel dayanışma». Bu da sosyalist ülkelere «yardım» olarak gösteriliyor. «Eleştirisel dayanışma» yandaşları, «sosyalizm, bizi de ilgilendiriyor» diyorlar. Hiç kuşkusuz sosyalizm uluslararası işçi sınıfının ortak davasıdır. Sosyalist olmayan ülkelerde sosyalizm için savaş yürüten bilimsel sosyalistler, kurulmakta olan sosyalizm sorunları karşısında ilgisiz kalamazlar. Sosyalist ülkelerin başarılarının işçi sınıfı partilerinin mücadelesine yardım ettiği, noksanlıkların, yapılan yanlışların da onlara ek güçlükler yarattığı kuşkusuzdur.

Fakat burada ayrı ayrı şeyler söz konusudur. Devrimin melekler tarafından yapılmadığı iyi biliniyor, V. İ. Lenin'in dediği gibi, proletaryanın devrimin başarısıyla evliya haline gelmediği bir gerçektir. Tarihte örneği olmayan yeni bir toplum kurmak gibi muazzam bir davaya güçlüklerin, zayıflıkların, yanlışların eşlik ettiği de biliniyor. Sosyalist ülkelerdeki komünist partiler bunları gizlemiyorlar, her gün onlara karşı savaşıyorlar. Onlar, Todor Jivkov'un belirttiği gibi, öteki işçi sınıfı partilerinden bu yanlışları örtbas etmelerini veya haklı çıkarmalarını istemiyorlar. Fakat başarıya ulaşan sosyalizmin temel niteliği yanlışlar değil, tarihsel kazanımlar ve zaferleridir.

Hiç bir kimse şu gerçeği yadsıyamaz: bugünkü yaşayan sosyalizm yüzlerce milyon insanı sömürüden, sosyal esaretten kurtarmıştır, özgür ve eşit haklı emekçiler toplumu, yeni yaşam biçimi yaratmış, ekonomiye, bilime ve kültüre kudretli bir yükseliş sağlamıştır. Hiç bir kimse şu gerçeği de tartışamaz: Bugünkü biçimiyle yaşayan sosyalizm güçler dengesinin temelden değişmesinde çözümleyici rol oynamıştır, dünyanın gelişmesinde çözümleyici etkene dönüşmüştür, emperyalist «soğuk savaş» politikasında gedikler açılmasına, sömürge sisteminin dağılıp çökmesine, dünyayı nükleer savaş kâbusundan uzaklaştırmaya yardım etmiştir. Yaşayan sosyalizm bugünkü biçimiyle bazı ülkelerde sosyalizme barış içinde geçilmesi için koşullar yarattı. Komünist ve işçi partilerinin bu meseleye ilişkin strateji ve taktikler hazırlamalarını kolaylaştırdı.

Tüm bunları görmemek, anlamamak, sosyalist toplumun tarihsel kazanımlarını, üstünlüklerini olanca sesle belirtmemek güçlükleri, zayıflıkları ve yanlışları arayıp ön plana çıkarmak, Marksizm-Leninizm'in gücünü kabul etmemek, anlamamak, bu öğretinin «eskimiş» olduğunu yaymak, sosyalizmin azılı düşmanları tarafından kurulan kapana girmek demektir. Todor Jivkov bu konuda şunları söylüyor: «Bir gerçek olarak sosyalizmi kurban etmekle sosyalizm idealini» kurtarmanın «mümkün olduğunu düşünen dürüst insanlar çok büyük bir yanılgıya düşüyorlar» (**Rabotniçesko Delo** gazetesi, 13, XII. 1978).

Sosyalist ülkelerdeki partililer ile emekçilerin de «sosyalizmi böyle eleştirmek bizi ilgilendirir» demeye hakları vardır. Böyle eleştiri tüm güçlerini sosyalist toplumun kurulmasına veren milyonlarca insanı gücendirir. Bu meselenin başka bir yanı da vardır. Onu da teorik konferansa katılan SBKP delegasyonu yönetmeni S. N. Ponomarev göstermiştir: «Sovyet insanlarının öz yoldaşları saydıkları insanlar tarafından gösterilen objektiflikten uzaklık, dostça olmıyan yaklaşım, insanlarımızın enternasyonalist eğitimi davasına zarar getirir.»

Sosyalist ülkelerdeki komünistlerin, sosyalist olmayan ülkelerdeki komünist partilerinin aynı zayıflıklarını ve yanlışlarını alenen eleştirmeye başladıklarını farzedelim. Onlar da «bu ortak davadır, bizi ilgilendirir» diyebilirler. Ortak davamız bundan bir şey kazanacak mıdır?

Gelişmiş kapitalist ülkelerde zaferden sonra sosyalizmin nasıl olacağını henüz hiç kimse bilmiyor. Fakat gerçeğin, idealin matematik ifadesi olmadığı doğru

ise, bu ülkelerde de sosyalist gerçeğin tamamiyle şimdiki tasavvurlara uymayacağı söylenebilir.

Sosyalizm savaşı, sosyalist toplum kuruculuğu güç bir iştir. Bu iş, güçlü, deneyli ve kurnaz bir düşman olan emperyalist burjuvazinin yoğunlaştırılmış ateşi altında yapılmaktadır. Tüm ülkelerden bilimsel sosyalistlerin ve bağlaşıklıklarının birlikte savaşı bu davanın başarısı için temel güvencedir. Onlar, proletarya enternasyonalizmi gibi denenmiş, güçlü bir silaha sahiptirler. Sınıf düşmanları en fazla bu silahtan korkmaktadır. Sorun böyle ele alınınca proletarya enternasyonalizminin bir kazanım olduğu ve bilimsel sosyalistlerin düşmanlarına karşı verdikleri savaşın tüm alanlarında ondan yararlanmaları gerektiği çok açıktır.

KAPİTALİST TOPLUMDA SANAT-EDEBİYAT İLE BİLİMSEL SOSYALİZM VE İŞÇİ SINIFI PARTİSİ İLİŞKİLERİ ÜZERİNE BAZI BELGELER

Türkiye İşçi Partisi'nin «Demokratikleşme İçin Plan 1978-82» çalışmasına ek olmak üzere Yurt ve Dünya'nın yayınladığı «Sanat Raporu» çalışması ve açtığı tartışma olumlu ve verimli biçimde sürerken, gene TİP'in yayınladığı «Tek Parti Tek Cephe» broşürü, sınıf mücadelesinde kültür-sanat alanında da atılmakta olan kararlı adımların önemli işaretini vermektedir. Özellikle bu alandaki demokrasi cephesinin en geniş kapsamda örülmesi çalışmasında daha en temeldeki kavram sorunlarının bile ancak ciddî biçimde gündeme alınmakla aşılabileceği, sanat raporu tartışmalarında kendini belli etmiştir. Örgütlenme ve eylem programı sorununun da bir o kadar önem kazanacağı görülmektedir. Bu görevleri göğüslerken önümüzdeki kaçınılmaz güçlüklere karşın, ardımızdaki yığınla deney birikimini de doğru değerlendirme olanağımızın olduğunu unutmamalıyız.

İşte aşağıdaki yazı, bu anlamda belki en ışık tutucu örneklerden biri olarak tarihe geçen Almanya deneyiminden önemli bir kesit veren niteliği ile yukarıdaki amaca hizmet edebilir. Yazı, Alman Demokrat Cumhuriyeti'nde, Almanya Sosyalist Birlik Partisi (SED) nin Merkez Komitesi'nce yayınlanan «Einheit» dergisinde (1978. Sayı 7/8) Elisabeth Simons tarafından, Almanya Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği'nin (Bund Proletarisch-revolutionaerer Schriftsteller Deutschlands) 50. Kuruluş yıldönümü vesilesiyle kaleme alınmış:

«.. POETİK İLE POLİTİK'İN AYRILMAZ BİÇİMDE BİRBİRİ İLE BAĞLANTISI..»

Bundan (1978'den, Y. O.) elli yıl önce, 19 Ekim 1928'de, yüzelli kadar devrimci yazar, Komünist Parti basınının çalışanları ve işçi muhabirler[1],

(1) Daha önce Lenin'in de «parti basınını halk kitlelerinin günlük yaşantısı ile ve gerçek ihtiyaçları ile güncel ve somut biçimde bağlantılı» tutabilmek için çok önem verdiği bu işçi muhabirler, Almanya Komünist Partisi (KPD)'nin de başarıyla örgütlediği başlıbaşına bir hareket kapsamındaydı. Parti basınının kitlelerle birlikte soluk almasını sağlayan bu hareket aynı →

Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği'ni kurmak üzere Berlin'deki işçi lokali «Sophiensaele» de biraraya gelmişti. Giriş konuşmasında Johannes R. Becher[2] bu yazarlar örgütünün görevleri-

zamanda işçi edebiyatçıların da en zengin yetişme kaynaklarından olmuştur. «Rote Fahne - Kızıl Bayrak» şöyle yazıyordu: «İşçi muhabirlerin görevleri esas itibariyle işyerindeki durumlardan, işçi hayatından ve burjuva devlet düzeninde yaşanan hayattan haberler yazmak olmakla birlikte, işçilerin bu işi edebiyat sanatı aşamasına getirmelerine hiçbir sınır konmamalı. Tam tersine proleter gazeteci ve de proleter edebiyatçı ancak komünist basın ortamında yetişebilir.» Bu yönde özendirme ve destekleme giderek daha da geniş ve örgütlü boyutlara ulaşmıştır. (Y.O.)

(2) Johannes R. Becher. Unser Bund. «Zur Tradition der Sozialistischen Literatur in Deutschland». Aufbau Verlag. Berlin und Weimar. 1967. s. 91. Yerine göre gerekirse yazarlığından vakit ayırma pahasına hareketin de liderliğini üstlenmiş olan ünlü yazar Johannes R. Becher için Elisabeth Simons şunları yazıyor: «Sanatçı gücünü, muhaliflerinin bile ister istemez teslim etmek zorunda kaldıkları bu, dünyaya az gelir edebiyatçı, tüm gücüyle Alman işçi sınıfının devrimci mücadelesine katılmıştı. KPD'nin, edebiyat politikası üstüne hiçbir önemli girişimi, devrimci yazarların hiçbir ideolojik-politik eylemleri yoktur ki, Becher onda motor gücü olarak yer almamış olsun. Weimar Cumhuriyeti kamuoyu için Becher tümüyle komünist kültür etkinliklerinin tartışmasız temsilcisi idi.» (Y.O.) Kaynak: «Literatur der Arbeiterklasse». DDR Aufbau Verlag, 1974.

ni ve hedeflerini ana çerçevesiyle ortaya koyarken şu açıklamayı yapmıştı: «Eğer birliğimiz, mümkün olana erişirse ki bunun için gerekli olan gücün varolduğu görüşündeyiz o zaman burada toplandığımız şu an, yalnızca proleter-devrimci edebiyat bütünü için bir anlam kazanmakla kalmıyacak, fakat işçi hareketi tarihinde de bir olay olacaktır.»

Weimar Cumhuriyeti'nde yirmili yılların sonundaki dönem koşullarına bugün baktığımızda, o zaman hareketin dışındakilerin alaylı gülümsemelerle uzak durdukları[3] bu programatik tavır saptaması bizi, özellikle geleceği böylesine bilinçle kavrayışı ve tarihsel uzak görüşlülüğü ile etkiliyor. BPRS (Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği), beşi legal koşullar içinde olmak üzere yalnızca yedi yıl çalıştı. Bu kısa zaman süresi içinde başarılanlar, devrimci işçi sınıfı ve onun Marxist-Leninist Partisi ile sanatçı aydınlar kesiminin en ilerici güçlerinin bağlantısını yeni bir aşamaya yükseltmiş ve sosyalist ulusal edebiyatımızın oluşmasına ve hızla gelişmesine temel teş-

(3) Ciddî sınıfsal hareketlerin çekirdek oluşumu aşamasında göğüslenmesi gereken tipik bir durum olarak altı çizilmeye değer. (Y.O.)

(4) Yazarın Alman Demokratik Cumhuriyeti için getirdiği bu satırları, Alfred Klein'ın şu açıklamasıyla bütünlediğimizde, kapitalist toplumdaki mücadele aşamasında da ulusal kültür kavramının sınıf tahliline önemli derecede ışık tutuyor: «Hiç kuşku duyulamaz ki, ikinci büyük savaş sonuna kadar Alman edebiyatını sosyalist ve demokrat yazarlar temsil eder. Ve bunun içinde Komünist Parti ile bağlantıda olan yazarlar, ideolojik ve sanatsal üstünlükleri nedeniyle ulusal edebiyatın önderliğini →

kil etmiştir.[4] Devrimci kültür mirasımızın kopmaz parçası olmuştur ve «Sosyalist vatanımızın vatansever kıvancının kaynaklarından»[5] dır.

Birliğin kurulması, Almanya'da devrimci işçi hareketi ile devrimci edebiyatın buluştuğu hareketli bir on yılın ürünü ve noktalanışıydı. Bu anlamda ilk büyük çapta karşılaşma birinci dünya savaşının hemen ardından Alman kasım devrim hareketinin ve proleter kitle hareketlerinin etkisi ile meydana gelmiş ve gerek büyük Rus Ekim devriminin, gerekse dünyada ilk sosyalist ülkenin kuruluşunun yankılarıyla hız kazanmıştır. O yılların devrimci edebiyatı ve gerek sanatsal, gerekse edebî-siyasal deneylerin geleceğin Alman sosyalist edebiyat hareketini hazırlamaktaydı. Ne var ki, savaş sonrasının devrimci bunalımı ile doğrudan ilişkili bu bağlantılar ancak çok az kişide sürekliliğini koruyabilmiş, fakat edebiyatın gelişiminde en önemli yerleri olan bu çok az sayıdaki sanatçı, devrimci işçi sınıfına bağlılıklarını diri tutmuşlar ve yeni yollarla etkin olmanın olanaklarını aramışlardır. Ernst Thaelmann'ın yönetimindeki merkez komitesiyle Almanya Komünist Partisi'ndeki (KPD) Leninistleşme süreci, yirmili yılların ortasında, güçlü bir hamle için gereken politik, ideolojik ve örgütsel zemini hazırlamıştı.[6]

Kapitalizmin kendini toparlaması ile birlikte tek tek örnekleriyle kararlı ve açık biçimde işçi hareketine angaje olan ve bunu sanatsal olarak biçim-

---

yüklenmişlerdir». «Kaynak: «Literatur der Arbeiterklasse. Aufbau Verlag. 1974. DDR. Klein'ın «Zur Entwicklung der Sozialistischen Literatur in Deutschland. 1918-1933» başlıklı makalesi.) Bu notların, Yurt ve Dünya Mayıs 1979 Sayı 15'deki «Ulusal Kültür Kavramı ve CHP'nin Kültür Politikası» başlıklı makaleyle bu kavram üstüne getirdiğimiz tartışma materyalindeki görüşlere uygunluğuna işaret ederek, bizde de gündemde olması gereken bu kavram konusunda daha geniş tartışma için söz konusu makaleye bakılmasını öneririz. (Y.O.)

(5) Almanya Sosyalist Birliği Partisi (SED)'nin Programından.

(6) KPD'nin 10. Büyük Kongresi'nde (Temmuz 1925) kabul edilen tüzüğü, en az iki Partilinin üye olduğu her kitle örgütünde bir Parti ekibi kurulmasını öngörüyordu. Bu tüzük gereğince 6 Ekim'de kurulan «Komünist Yazarlar Çalışma Birliği» aynı zamanda Almanya'da o dönem yazarların en büyük ve önemli meslek örgütü olan «Alman Yazarları Güvenlik Birliği»'ne üye olan komünist yazarların meydana getirdikleri Parti ekibiydi. 1927 Mart'ındaki 11. Büyük Kongre ise örgütsel birleşmeyi kültürel kitle çalışmasının en yakın, en ivedi, en önemli görevi olarak ön plana çıkardı: «Parti, kadrolarını, tüm kültür ve eğitim örgütlerinde, tüm gerici saldırılara karşı, bir 'kızıl kültür mücadele cephesi' oluşturma çalışmalarını güçlendirmekle görevlendirir».
Örgütlü sınıf mücadelesinin bir alanı olarak proletaryanın devrimci kültür ve sanatını bilinçle yönetme ve destekleme aşamasına geçiş dönemini açan bu kararlar gereği, bir yandan yukarıdaki ekip bir devrimci proleter edebiyat örgütü kuruluş hazırlıkları ile görevlendirildi, diğer yandan Parti Merkez Komitesi'nin Ajitasyon-Propaganda bölümüne bağlı Parti Kültür Komisyonu kuruldu. Ekim 1928'de ise kültür politikası alanında Partinin önderlik çalışmasını geliştirmek üzere bir «Parti Kültür Sekreterliği» oluşturulması kararlaştırıldı. (Y.O.)

leyen bir edebiyat da doğmaktaydı. Bu edebiyat KPD'nin (Almanya Komünist Partisi) politik kitle çalışması ile sıkı bağlantı içinde gelişmiş ve orada asıl hedefine, okuyan sınıf bilinçli işçilere ulaşmıştı.[7] Bu işçilerin beklentileri ve ihtiyaçları, yalnız Weimar Cumhuriyeti'nin sınıf karakterini, kapitalist sömürü biçimlerini ve emperyalist savaş hazırlıklarını gözönüne seren değil, fakat aynı zamanda tarihsel alternatiflerin, Sovyetler Birliği'ndeki reel (yaşayan) sosyalizmin, devrimci işçi sınıfının, onun sınıf bilincinin ve yaşam duygusunun sanatla ifadesini de getiren edebiyat ürünlerinin oluşması için itici bir güç olarak zorluyordu.

KPD'ye bağlı veya ona yakın basın organlarının, yayınevlerinin ve kurulu bir edebiyat işleyişinin varlığı, burjuvazinin edebiyat mekanizmasından ve kamuoyunu körce yönlendirme tekellerinden nispeten bağımsız olabilmeyi sağlıyordu, ki bu bağımsızlık sosyalist içerikli «tabandan gelen edebiyat»ın oluşması içn kesin zorunlu önkoşuldur.[8]

O yıllarda devrimci işçi hareketine katılan burjuva ya da küçük burjuva kökenli yazarların sayısı hızla arttı. Sınıfsal pozisyon değiştirmeleri, edebî yaratışta da son derece girift sorunlar doğuruyordu. Bu sorunlar, yalnızca devrimci işçi sınıfı tavrına uyum sağlamaktan, dünya ve toplum görüşünden, sosyalist hümanizm kavrayışından değil, fakat aynı zamanda, edebiyatın işçi sınıfının kültürel kurtuluş kavgasının bir parçası olması ve bundan dolayı yazarın toplumsal pozisyonunun ve rolünün değişmesi şeklindeki köklü işlev değişikliklerini kavramak zorunluluğundan da kaynaklanıyordu. Edebiyatın «sınıf kavgasında bir silâh» olması için (Friedrich Wolf), ona uygun sanatsal yöntem ve ifade araçlarının da gözden geçirilmesi ve kullanılması gerekliydi. Bu girift ve her açıdan yeni yaratış sorunları, salt burjuva edebiyatının deney birikimi ile ve her sanatçının tek başına sürdüreceği uğraşıyla üstesinden gelinebilecek gibi değildi; Marksist öğreti ile donanmış yazar ve kuramcıların birlikte çalışmalarını gerektirmekteydi.

Edebiyat ile işçi hareketini örgütsel birleşmeye vardıran bir ikinci neden

---

(7) Seslenmek istediği okuyucuya ulaşmak, gerçekten emekçi halkın mücadelesinden yana bir yazarın en büyük özlemi ve mutluluğudur. Burjuvazinin en kararlı ve etkin biçimde engellediği şey olduğu için, okuyucusuna ulaşma özgürlüğünü kazanmak o yazar için sanatçı özgürlüğünün de özüdür. Bu amaçla da işçi sınıfı ile sınıfsal ve örgütsel bağlılığa girmesi ise, burjuvazinin iddia ettiği gibi sanatçı «özgürlüğü»nün kısıtlanması değil, tersine gerçekte burjuvazinin esaret boyunduruğundan kurtulup gerçek sanatçı özgürlüğünün ortamına kavuşmasının yoludur. (Y.O.)

(8) Lenin 1905'de «Parti Örgütü Parti Edebiyatı» makalesinde şunları yazıyordu: «.. Biz sözcüğün yalnızca polisiye anlamında özgür olmakla kalmayıp, sermayenin egemenliğinden kurtulmuş, her ne pahasına olursa olsun başarıya varma hırsından arınmış ve daha önemlisi anarşik burjuva bireyciliğinden de sıyrılmış özgür bir basın yaratmak istiyoruz. Yaratacağız da.. Bunu.. özgür olduğu iddia edilen, gerçekteyse burjuvaziye bağımlı olan bir edebiyatın karşısına, gerçekten özgür ve işçi sınıfına açıkça bağlı bir edebiyat çıkarmak için yapıyoruz..» (Kaynak: «Sanat ve Edebiyat» Payel Yayınevi. 2. Baskı. 1976. S. 28 ve 30).

de, sınıf mücadelesinin bu bağlaşıklığa götüren somut koşullarıydı. İşçi sınıfının yoldaşı devrimci yazarlar, yaratıcı çalışmalarını işçi sınıfının devrimci mücadelesine uyarlamakla «karşılıklı etkileşme» olanağının mutluluk verici duygusuna erİştiler: «Tarihin nesneleri olmaktan çıkıp, tarihi yapan özneler arasına girdiler».[9] Ancak, edebî yaratış için kazanılan bu yeni boyutlar, yalnız burjuva yazarlık kariyerinin tatlı avantajlardan vazgeçmeyi değil, aynı zamanda bilinçli doğruluğu ve dayanıklı tutarlılığı gerektirmekteydi.[10]

Proleter-devrimci yazarlar, kendilerini baskı mekanizmalarının, daha sonra sıkıyönetim önlemleriyle iyice sıkılaşacak olan ince örülmüş ağı içinde görmekteydiler. Bu ağ, modern kitle iletişim araçları olan radyo ve film kapılarının onlara kapalı olmasından, örtülü sansür tedbirlerine, yayın ve oyun yasaklamalarından, yazarlar ve yayımcılar üstündeki ekonomik engellemelerden, mahkemelere ve hapis cezalarına kadar uzanıyordu.[11] Gericiliğin bu yoğun ve kapsamlı saldırısı karşısında tek kişi savunmasız kalmakta, buna karşılık örgütlü çıkışlar çoğu kez etkili olmaktaydı. (Ünlü bir örnek: «Levisite» romanı dolayısıyla Johannes R. Becher aleyhine açılan «edebiyat yoluyla ağır vatan ihaneti» davasının durdurulması; yıllar süren dava uluslararası bir kampanya ile karşılanmıştı.) KPD'nin 1927 yılında Essen'deki 11. Büyük Kongresi, bu nedenle, kültür alanındaki en acil kitlesel politik görev olarak «tüm gerici saldırılara karşı bir 'kızıl kültür —mücadele— cephesi'nin örülmesi«ni koymuştu.[12] Devrimci proletaryanın sanatsal kültürünün gelişiminde zincirin en önemli halkası **örgütlenme** sorunu olmuştu.

CESUR VE ATEŞLEYİCİ..

1928 öncesinde de devrimci yazarları biraraya getirme girişimleri olmuştur. Ne var ki, bu girişimler, sosyalist edebiyatın önemli bir güç kaynağını, komünist basın ile en sıkı ilişki içinde işçi muhabirler olarak işlev gören çok sayıdaki işçi yazarları gözden uzak tutmuştu. Oysa ilk Alman sosyalist yazarlar kuşağının birçok ünlü tem-

---

(9) Johannes R. Becher. «Der Weg zur Masse - Kitleye Giden Yol». (2)'deki kaynak yayın. S. 57.

(10) Bizde bugün, işçi sınıfının politik hareketine bağlılıktan kaçınmanın mazereti olarak bazılarının getirdikleri «hareketin tek olmadığı» gerekçesi, aslında özde böyle bir bağlılık için gerekli «bilinçli doğruluğu» ve «dayanıklı tutarlılığa» sahip olmayanların kullandıkları kolay bahane gibi görünüyor. Çünkü nasıl kapatmaya çalışılırsa çalışılsın, bu gibilerin çoğunun burjuvaziyle gayet uysalca ve hiç böyle derin düşünmeksizin uzlaşabildiklerini ibretle gözleyebiliyoruz. (Y.O.)

(11) Bizdeki gelişen koşullarla benzerlik pek de şaşırtmıyor. Ancak

hâlâ sanatın «toplum dışı» olduğunu iddia ederek kavganın dışında kalabileceklerini sananların varlığı şaşırtıyor. Hem de Marx'tan, Lenin'den söz etmeyi ihmal etmeksizin. Oysa, sanata yasak üstüne yasak koyan sıkıyönetim komutanlığına bile bir telefon açıp sorsalar, «sanat toplum dışıdır» diye kendi kendilerini aldatmayı bırakırlardı herhalde. Gene o dönem Almanya'sında kültür alanındaki şu slogan ne güzel: «Bizim olmadığımız yerde düşman var-» (Y.O.)

(12) Kültür ve Eğitim Gericiliğine Karşı Mücadele. «KPD'nin 11. Büyük Kongresi'nin tezleri ve kararları»nda. Berlin 1927. S. 97.

sifcisi, ilk edebî donanımlarını işçi muhabirleri olarak kazanmışlardı; örneğin Willi Bredel, Karl Grünberg, Kurt Huhn, Paul Körnerschrader, Otto Gotsche, Hans Lorbeer, Hans Marchwitza, Peter Kast.. KPD'nin işyeri, hücre ve mahalle gazetelerini çıkaran kalemler içinde de edebî yönden yetenekli yoldaşların ortaya çıkması hiç seyrek değildi.

Proleter Devrimci Yazarlar Birliği'nin kurulması için ilk doğrudan itkiyi, Kasım 1927'de Ekim Devrimi'nin 10. yılı dolayısıyla Moskova'da toplanan 1. Uluslararası Proleter ve Devrimci Yazarlar Konferansı'nda bir Alman delegasyonunun da yer alması lağlanmıştır. Alman delegeleri, RAPP (Proleter Yazarlar Rus Birliği) içinde, yazarlarla işçi sınıfından gelen yeteneklerin verimli işbirliği konusundaki kazanımlara ve deneylere çok dikkatle eğildiler[13]. Dönüşlerinde birliğin kuruluş hazırlığını yapan bir eylem komitesi oluştu ve 1928 yılı içinde iki açık edebiyat matinesiyle kamuoyu önüne çıktı: Matinelerin birinde altı genç işçi yazar, eserlerinden parçalar okunarak tanıtıldı, ikincisinde ise Johannes R. Becher'in çalışmaları sunuldu ve yaklaşmakta olan Becher-Davasına karşı, devrimci edebiyatın özgürlüğü için varılan bir kararla son buldu.[14] Böylece kurulacak örgütün eyleminin iki ana yönü açıkça belirlenmiş oluyordu: Alman proleter-devrimci edebiyatının geliştirilmesi ve desteklenmesi ile bunun kültür gericiliği ve baskılar karşısında savunulması. Kuruluş kongresinde yapılan tartışmalar ve konuşmalar da bu iki görev üstüne idi.

Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği, Weimar Cumhuriyeti'nde var olan birçok edebiyat guruplarından ve derneklerinden ilke bazında farklı olduğunu daha başta hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya koymuştu. 19 Ekim 1928'de taslak olarak kabul ettiği eylem programında «yükselen sınıf mücadelesine ve keskinleşen sınıf çelişkilerine koşut bir oluşum olarak daha burjuva devletlerinde de», yani proletaryanın —Sovyetler Birliği'ndeki gibi— iktidarı ele geçirmesinden önce de, sosyalist bir sınıf edebiyatının varlığının mümkün olduğu görüşünden hareketle şu görev saptanmıştı: «Almanya'da proleter devrimci edebiyatın verilerini bilinçle daha geliştirmek, onu

---

(13) Alfred Klein Not (4)'teki kaynakta belirttiğimiz makalesinde şöyle diyor: «Proleter-devrimci edebiyatımızın bu iki ana kaynağının birleşmesi ve kaynaşması, devrimci sanatçı aydınlarla yazarlık yolunda gelişen işçilerin bu işbirliğidir ki, Almanya'da proleter-devrimci edebiyatı sağlıklı kanalına oturtmuştur ve onu hem ideolojik açıdan, hem de edebî yöntemler açısından «sol burjuva» alanlarından kurtarmıştır. 1928'de Proleter Devrimci Edebiyatçılar Birliği'nin kurulmasının en önemli sonuçlarından biri de budur.» Gerçekten de, devrimci sanatçıların, kendilerinde eksik olan hayat ve mücadele deneyimlerini, işçilerin ise, kendilerinde eksik olan hayat ve mücadele deneyimlerini, işçilerin ise, kendilerinde eksik olan sanat deneyimini karşılıklı ilişki ile kazanmalarını sağlayan bu örgütlü çalışma sentezini, ne salt meslek örgütü, ne de salt amatör sanat kuruluşu bünyesinde sağlamak mümkün değildir. Bu iki zorunlu bileşeni birleştirebilen tek örgütlenme ise bu alanda da sınıf hareketi karakteristiğinde ve kapsamında örgütlenme oluyor. (Y.O.)

(14) «Kızıl Bayrak» 15 Nisan 1928'deki «Becher Akşamı»na bakınız.

işçi edebiyatı içinde yönlendirici pozisyona kavuşturmak ve tüm edebiyat içinde onu proletaryanın silâhı olacak şekilde oluşturmak».[15]

Birliğin 1932'de yaklaşık 500 üyesi vardı ve tüm büyük endüstri bölgelerinde (toplam 23) yerel örgütü bulunuyordu. En büyük ve en önemli yerel örgütün bulunduğu Berlin'de diğer üyelerle birlikte Alexander Abusch, Johannes R. Becher, Elfriede Brüning, Karl Grünberg, Fritz Hampel/Slang, Werner İlberg, Egon Erwin Kisch, Kurt Klaeber, Berta Lask, Jan Petersen,, Georg W. Pijet,, Ludwig Renn, Trude Richter, Anna Seghers, Berta Waterstradt, Erich Weinert, F.C. Weiskopf, Hedda Zinner de çalışmakta, diğer yerel örgütlerde ise örneğin Bruno Apitz, Rudolf Braune, Willi Bredel, Emil Ginkel, Otto Gotsche, Jan Koplowitz, Franz Krey, Hans Lorbeer, Hans Marchwitza, Wilhelm Tkaczyk, Max Zimmering de yer almaktaydı. Birlik Parti'den bağımsız bir örgüttü, üyelerin yüzde altmışı partisizdi, ama Birlik, Komünist Partisi'ni «proletaryanın en üst bilinç ve örgüt biçimi» olarak tanıyordu.[16] Birlik üyelerinin yalnız yüzde biri yazarlıkla geçinmekteydi, tüm diğerleri başka işlerde çalışmakta, ya da işsizdiler Çoğunluğun yaşam koşulları son derece kötüydü, birçoğu en azla hayatını sürdürmekteydi. Bu koşullar Birliğin durumunda da etkisini gösteriyordu. Birçok tasarı, müzmin parasızlık yüzünden gerçekleştirilemiyordu; örneğin programı gündeme alan bir genel kongre bu nedenle yapılamadı. Birliğin aktif görevlilerinin anılarında, örneğin Trude Richter'in «Die Plakette»[17] adlı kitabında, Birlik sekreterliğinin Alexandrinen caddesinde Spittelmarkt yakınında bir «bodrum çukuru»ndaki arı kovanı gibi kaynayan mütevazi çalışma yeri anlatılır. Birliğin oldukça genç üyelerinin çoğunda var olan heyecan ve güç, Birliğin umulmadık aktivitesini ve edebiyatın kuram ve uygulama alanında büyük saygı uyandıran güçlü ürünleri sağlamaktaydı. Kendi alanlarının özgün araç ve olanaklarıyla KPD' nin kitlesel politik çalışmasını destekliyorlar, özellikle de ilerici sanatçı aydın kesimi ile ittifak politikasına büyük katkı getiriyorlardı; seçim mücadelelerinden ajitasyon için malzeme yazıyorlar, anketler örgütlüyorlar, (çoğu kez diğer proleter-devrimci kültür örgütleriyle —örneğin Devrimci Plastik Sanatçılar Birliği'yle, Ajitprop-Topluluklar hareketiyle, İşçi Tiyatroları Birliği'yle veya Halk Film Derneği ile vb.— işbirliği halinde)[18] etkili politik

(15) Eylem Programı Tasarısı. Not (2)' deki kaynak yayın. S. 118.

(16) Johannes R. Becher. «Kühnheit und Begeisterung» aynı yayın. S. 423.

(17) Trude Richter. Die Plakette. Mitteldeutscher Verlag. Halle (Saale) 1972.

(18) Bunlardan Ajitprop Topluluklar Hareketi ve İşçi Tiyatroları Birliği için geniş bilgi İşçi Kültür Derneği'nin «Ajitprop Topluluklar - İşçi Tiyatroları» yayınında mevcut. Alfred Klein ayrıca şu bilgiyi ekliyor: «Komünist Partisi' nin 1925'den sonraki gelişimi ile proleter devrimci edebiyata Ajitprop hareketi yoluyla bir başka önemli kaynak açılmıştır. Bu hareket bize özellikle çok önemli görünüyor, çünkü proletaryanın kültürel alanda kendi insiyatifi ile yürüttüğü bir çalışmayı, kitle içinde sanat aracını kullanarak yürüttüğü ajitasyon propaganda çalışmasını proleter devrimci yazarlarla birleştirmiştir. Dahası: Bu hareket aynı zamanda devrimci oyuncular, rejisörler, plastik sanatçılar ve kompozitörler için de bir zemin olmuştur. Ajitprop harekette değişik kültürel çalış- →

kültür eylemleri gerçekleştiriyorlardı. Johannes R. Becher, Alman işçi sınıfının devrimci öncü gücü ile bu sıkı bağlantıyı hatırlatırken şöyle değerlendiriyor. «Yazarlarımız, faşizme yalnız göğüs germek değil, gerektiğinde yumruk indirmek için de her yerde hazırdılar ve o yılların tarihi tanıktır ki, şairlerimiz, bir yanda en ileri gelen örnek Erich Weinert gibi, gösterilerde binlerce insana şiirleriyle seslenerek şiirin cesur ve ateşleyici söz etkinliğini kanıtlamaktan onur duyarken, diğer yanda sokak ve salon kavgalarına bizzat katılmak da yazarlarımız için hiç de zül değildi.»[19]

FİKİR TARTIŞMASI VE ANLAYIŞ BİRLİĞİ

Sosyalist edebiyatın örgütsel bir birlikteliğe kavuşması, dünya görüşü, ideoloji ve estetik açısından da ortak temel tavır ve tutumların işlenmesini gündeme getirdi. Proleter-Devrimci edebiyat hareketinin amaç ve görevleri konusunda kolektif anlayış birliği oluşturma süreci daha Birliğin kuruluşundan önce de başlamıştı. Bu süreç hiç kesintiye uğramaksızın yoğun ve sistemli biçimde sürdürüldü: Birlik yönetiminin toplantılarında ve görüşmelerinde, edebî toplu çalışmalarda, yazılan hatta yayınlanmış olan eserler üzerindeki görüş alışverişlerinde ve nihayet Birliğin programı ile ilgili birçok tasarı üzerindeki tartışmalarda ve çatışmalarda.. Gerek fikirlerin çatışmasında, gerekse yoldaşça yardımlaşma ve karşılıklı sorumluluk ortamında, eş tutumlu kavga omuzdaşlarının meydana getirdiği kolektif, esastı. Üretken işbirliği, edebiyat süreciyle o güne kadar bir türlü gereken oranda kaynaştırılamayan şu iki belirleyicinin karakterine erişiyordu: Bilinçlilik ve planlılık. Bunlar, proleter-devrimci edebiyatın yaratılma ve yayılma yolunu ve tarzını değiştirmekte ve edebiyatın etkileme amaçlarına ve etki biçimlerine çok daha açıkça damgasını basmaktaydı.

Birliğin yayın organı olarak 1929 Ağustos'undan 1932 Aralığına kadar «Die Linkskurve» aylık dergisi çıkarıldı. Bu dergi kısa sürede Weimar Cumhuriyeti'nin en çok ilgi çeken yayınları içinde yer aldı. Birlik üyelerinin makaleleri, edebiyat politikası ve edebiyat kuramları üstüne yazılar, ayrıca eleştiriler, polemikler ve edebiyat cephesindeki ideolojik sınıf mücadelesi üstüne güncel inceleme ve tahliller yayınlanıyordu dergide.[20]

Ortak çabaların gözle görülür en önemli sonucu, devrimci işçi sınıfı edebiyatı olarak kapsam, duyarlık ve sanatsal kalite yönünden şaşılacak hızda bir yükselişin kaydedilmesi olmuştur. Yirmili yılların sonundan itibaren edebiyatın her tür ve alanında, sosyalist içeriği, insan tasarımı, gerçeği getirişi ve mücadeleci hümanizmi ile o güne kadarkilerle kıyaslanamıyacak özgün karakter taşıyan ve böylece tüm ulusal edebiyat süreci içinde en önemli oluşumu meydana getiren eserler yaratıldı. Bu edebiyat pratiğinde sanatsal yöntem ve bakışlara yepyeni «neşter»ler atıldı. Bu yeni edebiyatı, Birliğin Marksist estetik düşüncenin gelişimine sağladığı katkılardan ayırmak olanaksızdır; başarının ve başarısızlığın genellenebilmesi ve kuramsal plan-

---

ma alanlarının sınıf mücadelesi hizmetinde birleşmesi ve sosyalist kültür temellerinin elbirliği ile atılması etkili biçimde hayata geçirilmiştir.» (Y.O.) (Kaynak: Dip not (4)'teki makale.)

(19) Johannes R. Becher. «Von der Grösse Unserer Literatur». IV. Alman Yazarları Kongresi'nde. Ocak 1956.

(20) Her hareket için yayın organının kaçınılmaz önemini bu bilgi vesilesiyle vurgulamakta yarar var. (Y.O.)

da değerlendirilmesi, kuramsal edebî düşüncelerin somut sanatsal uygulama ile ve politik mücadelenin talepleri ile sınanması, Birliğin etkinliğindeki bu önemli yanı belirlemektedir.

İlk iki yılda bu «tabandan edebiyat»ın sınıf karakteri, ağırlıkla edebî kuramsal çabalarda, edebiyatın işlevi ve yaratmanın temel ilkeleri ile ilgili anlayışta yatıyordu. Burjuva, küçük burjuva, ya da reformist «işçi edebiyatı» anlayışından ayrılışıyla, edebiyatta özenle kaçınılması gerekeni açıkça saptamasıyla belirliyordu: «Proleter-devrimci edebiyat bir zavallı yoksullar şiiri, ya da acınaklı yazma sanatı değildir; proletaryanın çektiği sefalete ağlayıp sızlanmaz, savaşa bir albümün yapraklarını çevirir gibi bakmaz», deniyordu. «Linkskurve»nin ilk sayısındaki giriş makalesinde, «bu edebiyat kavganın sıcak ateşinde doğdu, sansürün baskısında büyüdü; sömürüye ve savaşa (emperyalist Y.O.) cevabı şudur: Aktif bir çözüm!»[21] Yani sosyalist edebiyatın belirleyici kıstası, bu «aktif çözüm»ün biçimlenişidir. «Burjuva toplum düzenini eleştirip ondan yakınmakla «birlikte toplumsal alternatifi hiç söz konusu etmeyen, yani «yıkılmakta olan burjuva düzeninden uzak durmakla birlikte, yükselen proletarya dünyasının bilinç ve kültür güçlerine de asla yanaşmayan»[22] türden ilerici yazarlarla ayrım noktası da bu kıstastır.

Proleter-devrimci edebiyatın, sosyalist ideolojiyi yayma, sınıf bilincini uyandırma ve pekiştirme aracı olarak toplumsal işlevinin giderek daha bir kavranması, edebî yaratışın estetik ve ideolojik temel ilkesi olarak da sosyalist «partililik»[23] kavramının özümlenmesine vardırdı. Partililik derken, şunlar arasındaki diyalektik bütünlük anlaşılıyordu: Gerçeğin tam olarak tanınması, gerçekliği yoğunlukla içermek, emekçilerin hayat sorunlarını kucaklamak ve bunu proletaryanın bilimsel dünya görüşü açısından ifadelendirmek.. İşçi sınıfı ile içgüdüsel ya da duygusal bir bağlantının, bir proleter-devrimci yazar için yeterli olmadığını, ancak Marksizm-Leninizmi benimsemenin onu «dünyayı gereği gibi tanıma, sanatla biçimleme ve değiştirme»[24] durumuna getirebileceğini farketmek, sosyalist gerçekçilik kuramına getirilen başlıbaşına bir katkı olmuştur. Otuz'lu yılların başında tartışmanın

---

(21) Johannes R. Becher: «Unsere Front - Cephemiz» (2)'deki kaynak S. 138.

(22) Otto Biha. «Der Fall Piljnak und die Folgen». Linkskurve. 1929. Sayı 5.

(23) Edebiyatta (Sanatta) «Partililik» kavramının Leninist anlamda açılımını veren Stanislaw Roshnowski de şöyle özetliyor: «Salt dışsal bir karakteristik değil, derin bir Parti bağlılığı, içsel bir Partililik, yani **kişilerin üyeliği anlamında** değil, fakat edebiyat hareketinin işçi sınıfı Partisine sıkı ve içten bağlılığı anlamında..» «Partililik, devrimci proleter edebiyatın bir dizi semptomatik görünümünden biri olarak konamaz. Ya da sosyalist gerçekçilik, bir üst kategori diye alınıp, Partililik de bunun içinde birçok bileşenden biri diye görülemez. Sanat, Leninist Partililik ilkesine uyacaksa, sanatçı da sosyalist gerçekçilik yöntemiyle davranmalıdır, sosyalist gerçekçi olmak için partililik ilkesiyle hareket etmelidir.» (Kaynak: «Die Dialektik von Parteilichkeit und Realismus» makalesinde. «Literatur der Arbeiterklasse». S. 446 ve 537) **(Y.O.)**

(24) Johannes R. Becher. «Die Kriegsgefahr und die Aufgaben der Revolutionaeren Schriftsteller» (2)' deki yayın. S. 222.

ağırlığını sanatsal yaratmanın yöntem sorunları teşkil etmekteydi. Bu anlamda, proleter-devrimci edebiyatın özellikle işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmadaki işlevini gerçekleştirmeğe en uygun düşecek sanatsal araçların, yöntemlerin ve üslûpların aranışına girildi. Bu yıllarda, günümüze kadar da Marksist-Leninist estetiğin temel tartışma konuları olagelen sanatsal sorular kondu ortaya, örneğin Partililik ile sanatsal gerçeklik arasındaki ilişki, gerçeğin tablosu ile bunun işlevi arasındaki ilişki sorunları ve sanatsal ifade ve biçimleme sorunları gibi.. Ancak estetik tutumlar ve yaratış ilkelerinin tartışılması, hiç de burjuva eleştirmenlerinin iddia ettikleri gibi, kişisel farklılıkların dümdüz edilmesine kaymamıştır, tersine, 1934'de Johannes R. Becher'in haklı olarak saptadığı gibi «işçilerin mücadelesi ile gün güne sıkı bağlaşıklık içinde» sosyalist gerçekçiliğin edebiyatı olarak doğan proleter-devrimci edebiyatımızın manevî zenginliği ve çok yönlü çeşitliliği bu kişisel farklılıklarla gerçekleşmiştir.[25]

Proleter-devrimci edebiyatın kuramı ve kendisi, çağının burjuva edebiyat akımları ile çatışma içinde gelişti. Birlik, en gerici nasyonalist, militarist ve şovenist edebiyat oluşumlarını ana hedef alıp eleştiri yıldırımlarını onlara yoğunlaştırdığı ölçüde, başlangıç dönemlerindeki sekterce aşırılıkları da yenmesini bildi. Nitekim bu dönemde, «sol burjuva» edebiyatı ile belirlenmesi zorunlu olan ayrım, bu arada antiemperyalist mücadelede gerekli geniş potansiyel ittifak çevresine karşı haksız talepleri ve koparıcı polemiği de beraberinde getirmişti. Ama cephelerin ilkeli ve açık belirlenişi sayesindedir ki, birçok hümanist-demokrat aydın ile faşizme karşı etkin bir işbirliği için zemin hazırlanabilmiş ve bu işbirliği 1933'den sonra daha ileri aşamalara yükseltilmiştir.[26]

(25) Johannes R. Becher. «Das Grosse Bündnis - Büyük İttifak». Aynı yayında S. 600.

EDEBİYAT VE PROLETER ENTERNASYONALİZMİ

Otuz'lu yılların başından itibaren Birlik, milyonlarca nüsha basılıp işçilere ve diğer emekçi sınıf ve tabakalara yayılan burjuva «kitle» edebiyatının

(26) Bu alanda «oportünizm» aşıldıktan sonra verilmesi gereken iki mücadele Sovyetler Birliği'ndekine koşut sayılabilecek zamanlarda «Troçkizm»e ve «Proletkült»çülüğe karşı başarıldı.
Bunları kabaca şöyle özetlemek mümkün:
Oportünizm: Sınıf mücadelesinde kültür-sanat geri planda kalır. İşçi Sınıfı Partisinin bu alanda kitle çalışmasına ve bu amaçla bu alanlara sınıf hareketi olarak girmesine gerek yoktur. Devrim olunca bu alanlarda da sınıf hareketi kendiliğinden oluşacaktır; şeklindeki tavır.
Troçkizm: İşçi sınıfının devrim öncesinde sınıf egemenliği olmadığı için sınıfsal kültürü ve sanatı olamaz. Devrim ertesinde de buna zamanı olmayacaktır, çünkü sınıfsız toplumа geçme aşamasıdır. O halde işçi sınıfının kültürü diye birşey yoktur. Devrimden önce sosyalist kültür ve sanat olamaz. Devrimden sonra da buna vakit olmaz; şeklindeki görüş.
Proletkültçülük: İşçi sınıfının kültürü, halktan, kitleden, Partiden ve mücadeleden bağımsız olarak (Bir tür aydın laboratuvarında) geçmiş sınıf kültürlerinden ve tarihsel birikimden kopuk (sıfırdan) yaratılacaktır; diyen çaba ve görüş.

(burjuvazinin bakışına daha uygun olarak buna «kitle» değil «sürü» deyimini kullanmak önerilebilir. Y.O.) etkisine büyük bir dikkatle değildi. Egemen ideoloji ve ahlak sistemi çerçevesinde bu etkinin tahlili sonucu, bu önemli alanı sınıf düşmanının elinden almak için «devrimci kitle edebiyatına yönelme» gereği belirlendi. «Bir Mark'lık Kızıl Romanlar» serisi bu yönde önemli bir adım oldu. Seri içinde yayınlanan Hans Marchwitza'nın «Yiyeceğe Hücum» ve «Kömür Önünde Kıyım», Willi Bredel'in «Makine Fabrikası N8 K» ve «Rosenhof Caddesi», Franz Krey'in «Maria ve Kanun Maddesi», Klaus Neukrantz'ın «Wedding'de Barikatlar» gibi değerli eserleri, aynı zamanda yalnız konuları ve malzemesiyle bile büyük okuyucu kitlesini çekmeğe yetmişti.

Birlik, genç işçi yazarların gelişiminde büyük kazanımlar elde etti. Gerçi yirmi'li yılların sonlarında devrimci işçi hareketinin burjuvaziden gelen yazarları da kendine çekişi hızlanmıştır (bunlar içinde Anna Seghers, Ludwig Renn gibi çok ünlü isimler de vardı) ama **proleter-devrimci edebiyat hareketinin asıl gerekli genişlik ve yaygınlıkta sürekli zenginleşmesi, işçi sınıfı içinden yetişen yetenekli güçlerin akması ile mümkün olabilmiştir. Devrimci yazarlarla yazar işçilerin Birlik bünyesindeki işbirliği, her ikisini de güçlendirmiştir.** Yayın organı «Linkskurve», ödül koymak suretiyle umut verici edebi yeteneklerin ortaya çıkmasında (örneğin Max Zimmering ödül kazananlardandır) ve yol gösterici yayınlarıyla da anlatım gücünü eğitmede (örneğin Anna Seghers'in «Benim Atelyemden Küçük Bir Rapor»unu yayınlayarak) yararımcı olmuştur.[27]

Proleter enternasyonalizmi, proleter-devrimci edebiyatın ve Birliğin tüm etkinliğinin öz bir niteliğiydi. Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği, 1930'da «Devrimci Yazarlar Uluslararası Birliği»ni doğuran «Devrimci Yazarlar İçin Uluslararası Büro»nun Almanya Seksiyonu olarak kurulmuştu. Alman sosyalist edebiyat adamları kendi çalışmalarını her zaman, geçiş döneminde birçok kapitalist ülkede de aynı zamanda ve ister istemez doğan ve en güçlü, en ileri bileşenini dünyadaki tek sosyalist ülkenin edebiyatının teşkil ettiği uluslararası devrimci edebiyat hareketinin bir parçası olarak görmüşlerdir. «Sanatsal ve politik ölçek ve örnek»[28] olan Sovyet edebiyatı ile ve Sovyetler Birliği ile sıkı ilişki olmaksızın Alman proleter-devrimci edebiyatının 1933 öncesindeki muazzam yükselişi açıklanamaz.

Gorki'nin ve Mayakovski'nin eserleri, Fadeyev'in «Ondokuz», Serafimoviç'in «Demir Seli», Gladkov'un «Çimento», Şolohov'un «Sakin Don»u ve daha bir dizi kitabın çevirisi, herşeyden önce Sovyetler Birliği'ndeki toplumsal dönüşümün sanat biçiminde aktarılan haberleri olarak etkiliyordu. Bunlar harp sonrası bunalımında Alman işçilerinin devrimci çıkışları için (Karl Grünberg'in «Brennende Ruhr - Ruhr Yanıyor» romanında örneğin) ve maddî üretim ortamında devrimci işçinin ifadesi için (Willi Bredel'in Hans Marchwitza'nın romanlarındaki gibi örneğin) edebî planda tartışılan modeller olmaktaydı. Sovyet gerçeğinin tanınması, Alman sosyalist edebiyatı için yeni bir itici güç demekti. «Sovyet teması» birçok Alman yazarına işçi sınıfının devrimci mücadelesinin derin hümanist karakterini ve çağdaş anlamını koymak için en güzel olanakları sunmaktaydı (L. Renn'in, F.C. Weiskopf'un, E.E. Kisch'in ve diğerlerinin seyahat notları, J.R. Becher'in «Büyük Plan» adlı epos'u). Yazarlar, bu bakış açısıyla

---

(27) Anna Seghers. «Kleines Bericht aus meinem Werkstatt». Linkskurve 1952. Sayı 9.

(28) Wieland Herzfelde, «Stimmen zum Kongress». (2)'deki yayında s. 648.

kendi ülkelerinde de sanatla ifade edilmesi gereken geleceğin güçlerini ve geleceğe yönelik oluşumları bulup çıkarıyorlardı.

Birlik içindeki edebiyat kuram tartışmalarını, Sovyetler Birliği'ndeki edebiyat tartışmalarından gelişen sorunlar da belirlemekteydi. Birlik, en kalıcı itkiyi Harkov'daki Devrimci Yazarlar II. Uluslararası Konferansı'nda kazandı (Kasım 1930). Sovyet yazarlarının bildirileri, Alman delegelerinin yaratıcı yöntem, ulusal ve dünya mirası ile zorunlu bağlantı ve kapsamlı bir edebiyat topluluğunun oluşturulması sorunlarına yöneltti — ki bu sorular, daha sonra kolektif anlayış birliği oluşumunda önemli rol oynayacaklardı. **Bu konferansta Birlik, kapitalizm koşullarında proleter-devrimci edebiyat hareketinin ve yazar örgütlenmesinin mümkün olduğunu kanıtlayan en önemli örnek olarak değerlendirildi.** Diğer Avrupa ülkelerinde ve ABD ile Japonya'da benzer örgütlenmeler için çekici örnek oldu ve onları etkin biçimde destekledi.

Konferansa katılan Birlik Başkanı Becher «Savaş tehlikesi ve devrimci yazarlara düşen görevler» konusunda sunduğu bildiride, tüm kapitalist ülkelerdeki devrimci yazarları, insanlığın çıkarı adına dünya barışını ve Sovyetler Birliği'ni savunmağa ve sosyalist edebiyatın bu asal görevi için, onun emekçi kitleler üzerindeki etkisini güçlendirmek üzere her araç ve olanağı seferber etmeğe çağırdı. Emperyalist sınıf düşmanı ile doğrudan çatışmada devrimci edebiyatın ideolojik ve politik görevlerinin ifade edildiği bu büyük konuşma, dayanışma duygusunu güçlendirdi ve Sovyet yazarlarınca da destek sağlayıcı ve cesaretlendirici olarak değerlendirildi.

Weimar Cumhuriyeti'nde sosyalist edebiyatın gelişimi salt bu Birlik'in etkinliği ile sınırlı kalmıyordu, devrimci işçi kültür hareketinin diğer önde gelen oluşumları ile de bağlantı içindeydi örneğin devrimci bir işçi tiyatrosuler Birliği'ni savunmaya ve sosyalist dramatik'in ilk verilerinin ortaya konmasında.. Bu alandan Marksist estetik düşüncenin gelişimine son derece değerli katkılar geldi (Brecht, Wolf vb.) Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği'nin özel önemi, işçi sınıfı ve onun Marksist-Leninist Partisi ile sıkı bağlantı içinde yeni karakterde yüzlerce edebiyat yaratıcısının kadro atelyesi olarak, **örgütleyici merkez olarak** tuttuğu pozisyondan gelmekteydi. Edebiyat etkinliğinin Lenin'deki anlamıyla, proletaryanın eylem bütününün bir parçası olmasında, Birlik'in belirleyici payı olmuştur.

O zaman başlayan ve tarihsel önem taşıyan bu süreç, Hitler faşizminin iktidara gelmesiyle de ne durdurulabilmiş, ne de geriye döndürülebilmiştir. Sosyalist ulusal edebiyatımızın 30'lu ve 40'lı yıllardaki bu yükselişi[29], Weimar döneminin sanatsal ve sanat alanındaki kuramsal kazanımlarını yeni koşullar altında da sürdürmüştür.

Ancak, 1933 yılı, Alman işçi sınıfının kültürel gelişimine gene de ağır bir darbe olmuştur. İllegalite ve yurt dışı koşulları altında, yazarlarla okuyucular arasındaki üretken ilişki kopmuş, işçi sınıfından umut verici genç yeteneklerin edebiyatçılık yönünden desteklenmesi de zorlaşmıştır. Birliğin bazı üyeleri katledilmiş (Paul Brand, Siegfried Nobel, Franz Braun gibi), diğerleri zindana atılmıştır (Bruno Apitz, Willi Bredel, Klaus Neukrantz, Ludwig Renn gibi). Birlik üyelerinden Almanya'da kalan küçük guruplar zor koşullar altında da illegal olarak çalışmalarını sürdürmüşler, yurt dışındaki yayın organlarına belgesel haberler sağlamışlar, illegal bildirilerle anti-faşist direnişe çağırmışlardır. 1935'de Paris'te kültürün savunulması için düzenlenen ve kalıcı izlenimler bırakan kongrede, Birlik'in Berlin'deki yerel örgütsel yöneticisi Jan Petersen'in kürsüde görünmesi,

---

(29) Bkz. Dip not 4.

Alman ilerici edebiyatçılarının en şiddetli kültür gericiliğine karşı direniş gücünün bir kanıtı olmuştur. O yıl, uluslararası sosyalist kültür hareketi, sanatçı aydın kesimin tüm anti-faşist ve demokrat güçlerini kazanmanın ve anti-faşist bir mücadele ittifakı içinde birleştirmenin yeni biçimlerine geçmişti. Alman proleter devrimci edebiyatı korunmuş, Birlik bünyesinde elde edilen edebiyat politikası ve edebiyat kuramı deney ve bilgileri korunmuştu. O büyük yılların bu kanıtlarına bugün geniş çapta ulaşılabilmiş ve incelenebilmektedir. Bu, ihtiyaç duyduğumuz o büyük edebiyat geleneğiyle bağları yaşatmamız ve uyanık tutmamız ve de ideolojik mücadelemizi tarihsel gerçeğin verileriyle yürütebilmemiz için zorunlu olduğu kadar sevindiricidir de.

Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği'nin tarihsel yerini ve etkisini yorumlamak, burjuva edebiyat bilimciliği için uzun süre bilimsel konu alanı olarak bile sayılmamıştı; ama son on yıldır senaryo tersyüz oldu ve bu alan ideolojik sınıf mücadelesinin sıcak alanına dönüştü. Federal Almanya'da, ilerici edebiyat eğilimlerini tarihteki devrimci edebiyat geleneğine dayandırarak edebiyat bilimiyle destekleme yönünde ciddî Marksist çabaların da yer aldığı çok sayıda belgeleyici eser ve sorun analizi yayınlandı.

Ancak bu arada yayınların çoğu da, tarihsel bilgilerdeki eksiklikleri kullanarak, Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği tarihini, ya fraksiyon kavgaları şemasına indirgemek, ya sosyalist Alman edebiyatının inkâr edilemez yükselişini devrimci Alman işçi sınıfı hareketinden ayırmak, ya da hatta KPD'nin edebiyat politikasına karşı bir hareketmiş gibi açıklamak için çabalamakta.

Tabiî bunların içinde, kendilerini tek mirasçı olarak görüp DDR'in (Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin) kültür politikasını devrimci edebiyat mirasını terketmekle suçlamağa kalkan ultra-sol sesler de çıkmıyor değil. Onlar da somut gerçeklerden hiç rahatsızlık duymaksızın anti-komünist hedeflerini izlemekteler.

Gerçek ise şu ki, toplumumuz tam bir bilinçle devrimci edebiyat mirasının sürekli taşıyıcısı olma çabasındadır ve buna esasen ihtiyacı da vardır. Sosyalist ulusal edebiyatımızın o ilk aşamasından bize, tarihle bağlarımız için gerekli bilgilenmenin önemli olanaklarını içeren, sınıf deneylerini bağrında barındıran, onlarsız sosyalist ilişkilerin mümkün olmadığı eserler kalmıştır. Bunlar, günümüz edebiyatı için ölçütler yaratmıştır, çünkü herbir yeni oluşan edebiyat, ön verilerden kopuk olarak sosyal çevresi ile dar ya da geniş anlamda hesaplaşamaz; toplumsal bilince işlemiş ve böylece günlük toplumsal yaşamın bir parçası olmuş mevcut sanatla da ölçmelidir kendini. Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği'nin etkinlikleri ile daha yakından ilgilenmek, bize, edebiyatla işçi sınıfının ilişki alanının bugün de güncel olduğunu, Proleter-Devrimci Yazarlar Birliği üyelerinin engin deney ve bilgi hazinesine başvurmakla, edebiyatın sosyalizmdeki sorumluluğu üstüne düşüncelerimizin, her seferinde bize kazançlar sağladığını gösteriyor.

Günümüzde edebiyatımızın, mücadeleci geleneği korumak ve ilerletmek şeklindeki onurlu görevini birkaç yıl önce Wolfgang Kohlhaase şöyle vurgulamıştı: «On yıllar önce edebiyat işçi hareketine ve işçi hareketi edebiyata yaklaştığında, çok değişik kökenli yazarla en yüklü teorilerin ve de günlük kavganın içinde birleştiklerinde, bir kesim milyonlarca toplumsal deneyi beraberinde getirmişti, ama diğer kesimin de getirdiği birşey vardı: Sanat deneyimi, üstelik burjuva sanatı da içinde. Bu karşılıklı iletişimden, alınandan verilenden, sınanan, atılan ya da yeni kavranandan, Alman dilinde de, bizi bugünedek etkileyen ve değiştiren bir edebiyat oluştu, özellikle de kanımca şu nedenle ki; o edebiyat

içinde poetik ile politik birbiri ile ayrılmaz biçimde kaynaşmıştı. Bugün de böyle yapmağa çalışmalıyız herhalde. Bugünkü koşullarımızda, yoldaşlarımızın ve meslektaşlarımızın sınıf kavgasının başka başka durumlarında yazma ve okuma üstüne, edebiyat ve politika üstüne erişip bulduklarından bir tekini bile yitirmemeliyiz..»[30]

Çeviri ve Derleme: YILMAZ ONAY

---

(30) Jolfgang Kohlhaase. Literatur und Wirklichkeit. DDR. VII. Yazarlar Kongresi. Berlin 1974.

———oOOo———

«BULGARİSTAN İŞÇİ HAREKETİNDE SAĞ VE 'SOL' SAPMALAR»

Boyan Grigorov
Bilim Yayınları, 60 TL
İstanbul, Mart 1980, 96 sayfa

«Ya burjuva ideolojisi tercih edilecektir, ya da sosyalist ideoloji. Bir orta yol yoktur»

Lenin böyle söylemektedir ve şunları eklemektedir. «(Çünkü insanoğlu bir 'üçüncü ideoloji' yaratmamıştır ve dahası uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarına sahip bir toplumda hiçbir biçimde sınıfsız veya sınıflarüstü bir ideoloji olamaz) Dolayısıyla **hangi biçimde olursa olsun,** sosyalist ideolojiyi küçültmek, **ondan en ufak bir derecede uzaklaşmak,** burjuva ideolojisini güçlendirmek anlamına gelir»([1])

Bu nedenledir ki, işçi sınıfı hareketindeki burjuva ve küçük burjuva etkilere karşı mücadele yaşamsal bir önem taşır. Oportünizme karşı kesin, kararlı bir mücadele sürdürülmeden ve en incesinden en kabasına kadar oportünizmin her türü maskesi indirilip yenilgiye uğratılmadan, işçi sınıfının nihai zaferine ulaşması olanaklı değildir. Oportünizmle uzlaşmak, işçi sınıfının kendi bağımsız sınıf çıkarlarını ve sosyalizm hedefini bir yana bırakmasından başka hiçbir sonuca ulaşamaz.

Oportünizm evrensel bir karaktere sahiptir. İşçi sınıfı partileri dünyanın her yanında mücadeledeki başarılarını ve nihai zafere damgalarını vurmalarını aynı zamanda oportünizme karşı uzlaşma bilmez mücadelelerine borçludurlar. Bulgaristan'da işçi sınıfı hareketi, işçi sınıfına yabancı burjuva ve küçük burjuva etkilere karşı durmak bilmez bir mücadele ile içiçe gelişmiştir. Bu mücadelede işçi sınıfının ideolojisinin arılığını korumayı ve bağımsız örgütlenmesini gerçekleştirmeyi sağladığı oranda da kesin zafere sağlam adımlarla yaklaşmış ve dünya işçi sınıfı hareketine paha biçilmez bir armağan sunmuştur. Bir başka deyişle, Bulgaristan işçi sınıfı hareketinin başarısı koparılmaz bir biçimde, emperyalizme, faşizme ve büyük sermayeye karşı mücadeledeki başarısı kadar, sağ ve «sol» oportünizme karşı kazanılan zafere bağlıdır.

Bilim Yayınları tarafından yayınlanan **Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol»un Sapmalar** adlı kitap işte bu mücadelenin zengin deneylerini aktarmaktadır. Ve bu görevi de hacmıyla oranlanmayacak ölçüde başarıyla yerine getirmektedir. Kısa, özlü, çarpısı ve öğretici. **Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol» Sapmalar** kısaca böyle taanımlanabilir. Boyan Grigorov'un kitabı Bulgaristan işçi hareketinde sağ ve «sol» sapmaları, bunların kaynaklarını ve hangi koşullarda nasıl yeşerdiklerini kısa, ama kapsamlı bir biçimde incelemektedir. Bu özelliklerlyle de ülkemizde sağ ve «sol»

---

(1) V.İ. Lenin, **Coleected Works,** Progress Publishers, c. 5, s. 384.

sapmalara karşı mücadelede son derece değerli bir malzeme oluşturmaktadır.

★ ★ ★

Kitabın «giriş» bölümünde kısaca oportünizmin ortaya çıkışının toplumsal-ekonomik ve gneseolojik (bilgi kuramına ilişkin) nedenleri üzerinde duruluyor. Bu niteliği ile de daha sonraki bölümlerin anlaşılabilirliğini artırıyor. Dolayısıyla oportünizmin kaynakları üzerinde duran «giriş» bölümünü ele alırken bu bölüm üzerinde daha kapsamlı olarak durmakta yarar var.

Oportünizmin en kaba biçimleriyle, yanılgılar ile başlayıp süregeleşen, onarılmaz bir karakter kazanan biçimlerinin birbirinden ayrılarak ele alınması oportünizme karşı mücadelenin başarısı için büyük önem taşımakta; oportünizme karşı mücadele yöntemlerini de farklılaştırmaktadır: « 'Dürüst' tipe karşı direnme, savaşım yöntemi, tartışma ve açıklama düzeyinde olmalıdır. 'Kaba, bayağı' oportünizm türüne yaklaşım ise açığa vurma ve keskin polemik unsurlarından oluşmalıdır. Birisine ilaçla tedavi yeterken, öbürü hastaneye kaldırılmayı gerektirir.»(2) Bununla birlikte her yanılgının oportünizm olarak nitelendirilemeyeceği açıktır. Örneğin, 1923 Eylül ayaklanmasının ardından uğranılan yenilgiye ve kitlelerle bağların zayıflamasına karşın Bulgaristan Komünist Partisi'nin silahlı mücadeleye son vermemesi, partideki bazı kadrolarda «sol» sapmanın yeşermesine neden olan önemli bir yanılgıdır.(3)

Ancak bu yanılgıyı oportünizm olarak nitelendirmek doğru olamaz. Bu ve benzeri yanılgıların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Çünkü bilgi edinme ve bunun yanısıra politik kararlar üretebilme süreci içinde, kararları oluşturanlarda ne kadar deneyim ve bilgi birikimi söz konusu olursa olsun, yanılgıların ortaya çıkmasının **tümüyle** önlenmesi olanaksızdır. Öte yandan her yanılgının oportünizm olarak nitelendirilmemesi gerektiğinin belirtilmesi, kesinlikle yanılgılar ile oportünizm arasında ilişki olmadığı anlamına da gelemez. «Dürüst» türden oportünizm yanılgılar ile başlar, ama karşı konulup düzeltilmezse «hızla bilinçli 'kaba, bayağı' türe dönüşür.»(4)

Boyan Grigorov'un, **Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol» Sapmalar** adlı kitabında oportünizmin varoluş nedenleri ele alınırken, bilgi kuramı ile oportünizmin ortaya çıkışı arasındaki ilişkiye dikkat çekiliyor ve şunlar belirtiliyor: «Çok iyi biliniyor ki, algının göreliliği ve mutlaklığı, gerçekliğin yansıması olan nesnel gerçekte diyalektik bağımlılık, birliktelik içinde bulunur. İnsanın olgular hakkındaki bilgisi durmadan gelişmekte ve genişlemektedir. Öte yandan bilgide, tam olmayan ve değişken olan bilgide, mutlak gerçek ögesi de bulunur. İnsan algısının ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı iki yanına, yani algının göreliliğine ve mutlaklığına yanlış yaklaşım, bu iki ögeden herhangibirini mutlaklaştırma, kuramda ve uygulamada sağ ve «sol» sapmayı doğurur«(5)

Bilgi edinme sürecinde yanılgıların ortaya çıkmasının kaçınılmazlığı, bizzat oportünizmin kendisini tanımak konusunda da deneyimli kadrolara gereksinimi artırır. Bulgaristan işçi sınıfı hareketi de göstermektedir ki, deneyimsiz kadrolar sağ ve «sol» oportünizme çok daha kolay yakalanabilmektedir. Bulgaristan'da «sol» sekterizmin ortaya çıkışını incelerken Boyan Grigorov, illegal mücadelenin çe-

---

(2) Gus Hall, **Oportünizme Karşı Savaş,** Ürün Yayınları, s. 7.

(3) Boyan Grigorov, **Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol» Sapmalar,** Bilim Yayınları, s. 64.

(4) Gus Hall, **a.g.e., s. 7.**

(5) Boyan Grigorov, **a.g.e., s. 9.**

tin koşulları altında, «bu güç ve önemli dönemde, yeterli devrimci deneyi olmayan ve Marksist-Leninist hazırlıktan yoksun»(6) komünistlerin Merkez Komitesine girmiş olmasının önemli nedenlerinden birisi olduğunu belirtiyor. «Onların en büyük günahı ve trajedileri, daha genç kuşağın temsilcileri olarak, gerekli devrimci tecrübeden ve teorik hazırlıktan yoksun olmalarıydı; yaratıcı Marksizme yabancıydılar, dogmatizmin iletkeniydiler.»(7)

Bunları belirttikten sonra şimdi bir de şu sözleri ele alalım. **Sosyalist İktidar** Dergisinin son sayısında Ömer Kükner imzasıyla çıkan bir yazıda Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulunun **Tek Parti-Tek Cephe** adlı kararında yer alan kimi özeleştiri unsunları alt alta sıralanmakta ve sonra da şu soru sorulmaktadır: «Bunlar ve dahâ nicelerini TİP özeleştiri olarak yaptığını söylüyor. Özeleştiri yapmak iyidir, ama tüm bunları yapamayan bir partinin 'sınanmış ve deneyimli kadroları' ile övünmesini nasıl açıklamalı?«(8)

«Deneyimli ve sınanmış kadrolar, yanılgılara kapılmazlar, hatalar yapmazlar», ya da «bu kadar hata sözkonusuysa ve bunların aşılması için özeleştiri yapılıyorsa, bütün bunları yapanlar, denenmiş ve sınanmış olarak nitelendirilemezler.» Söylenmek istenen budur. Bu niteliğiyle de düz ve basit bir mantığın sergilenmesi biçiminde bir zavallılığının ötesine gitmemektedir. Sınanmış ve deneyimli olmak da kendi içinde bir görecelik taşır ve hiç kuşku yoktur ki, hataların en aza inmesine yardımcı olan bir özelliktir. Ancak açıktır ki en deneyimli ve sınanmış kadroların da yanılgılara kapılmaması olanaksızdır. Bu doğrultuda iddiaları olanlarsa, iddialarıyla yalnızca tek bir şeyi, deneyimli ve sınanmış olmadıklarını göstermekte, diyalektik yöntemin yerini mekanik mutlaklaştırmalara bırakmanın sıradan örneklerini vermektedirler. Öyle ki, «Ciddi bir kimse en iyi durumda bile ancak her zaman yanılmadığını düşünebilir ve her zaman yanılgılarını düzeltmeye hazırdır.»(9) Demek ki bir de ciddiyet gerek...

Yanılgıların ortaya çıkmasının doğallığına karşın «diyalektik materyalizm bilgi edinmenin karamsar bir biçimde yorumlanmasını kabul etmez, tüm yanılgıların eninde sonunda ortadan kaldırılacağına güvenir, bilim işçisinin yanılmaktan korunmasını kimse garanti edemediği gibi, bu yanılgıların ortadan kaldırılmasını da kimse engelleyemez»(10)

Yanılgıların ortadan kaldırılması kesintisiz bir teorik çalışmayı, bilimsel sosyalizmin her defasında daha yakından kavranmasını, geliştirilmesini ve yaratıcı bir biçimde yaşama geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Karşılaşılan yeni sorunlara ilişkin olarak somut duruma uygun düşen yaratıcı bir bilimsel çalışma, inceleme ve araştırma faaliyetini önümüze koymaktadır. Böylesi bir çaba harcanmaksızın varılacak yer ancak dogmatizmin çıkmaz durağı olabilir. Öte yandan «yeni»yi yakalama adına özün bir tarafa bırakılması, «yeni»nin mutlaklaştırılmasından başka bir anlam taşımaz ve kuşkusuz bu da sınıf mevzilerinin terk edilmesinden başkaca sonuç doğurmaz.

İşçi sınıfının devrimci pratiği göstermektedir ki oportünizmden kurtulmanın ve işçi sınıfının doğru devrimci rotada yürütülmesini sağlamanın tek başına bilimsel sosyalizmi çok

---

(6) **a.g.e., s. 71.**
(7) **a.g.e.**, s. 82.
(8) Ömer Kükner, **Sosyalist İktidar**, Nisan 1980, Sayı 7, s. 50.
(9) Prof. T.I. Oizerman, «Oportünizmin İdeolojik-Teorik Kaynakları», **Barış ve Sosyalizm Sorunları**, Mart 1979, s. 86.
(10) **a.g.e.**, s. 86

iyi bilmekle de ilişkisi yoktur. Unutulmamalıdır ki Kautsky ya da Garaudy gibi Marx'ı son derece iyi bilenler, oportünizme yuvarlanmaktan kendilerini kurtaramamışlar, tersine oportünist konumlara savrularak işçi sınıfı mevzilerine karşı saldırıya geçmişlerdir. Lenin, Marx'ı son derece iyi bilen Kautsky'nin oportünist konumlara sürüklenmesi konusunda şunları belirtmektedir: «Bu olayın felsefi temelleri sözkonusu olursa, diyalektiğin yerini, eklektizmin (seçmeciliğin) ve sofizmin aldığı söylenebilir.» ([11])

Gerçekten de, «algının göreliliği ve mutlaklığına yanlış yaklaşım, bu iki ögeden herhangibirini mutlaklaştırma» ancak olayları kendi nesnel gelişme süreci, bütünlüğü içinde ele alan diyalektik yöntemin kullanılması ile önlenebilir.

Öte yandan diyalektiğin böylesine bir yana bırakılmasında küçük burjuva sınıfsal yapının belli özelliklerinin de rol oynadığını öne sürmek hiç de abartma olmaz.

İşçi sınıfı hareketi içinde belli sapmaların ortaya çıkışının entellektüalizm ile içiçe geçmekte olduğuna çokça rastlanmıştır. İşçi sınıfına has bir özellik olan kollektif çalışmaya yatkınlığın yerini küçük burjuva bireyciliğine, «aydın sekterliği»ne bırakması, doymak bilmez küçük burjuvaca egonun doyurulması için, süslü sözcüklerle yaratılan perdenin ardında, diyalektik yöntemin de bir yana bırakılmasını getirebilir. Bunların yanısıra çoğu kez bu özellik ayrıca, küçük burjuva ideolojisinin işçi sınıfı hareketi üzerindeki etkileri ile de birleşebilmektedir.

Bu noktada oportünizmin toplumsal kaynakları üzerinde de kısaca durmakta ve Grigorov'un bu konuda söylediklerine değinmekte yarar var. Boyan Grigorov şu gerçeğe dikkati çekiyor: «İşçi sınıfı ve küçük burjuvazi birbirinden soyutlanmış toplumsal kategoriler değillerdir. Tersine birbirlerine sıkıca bağlıdır ve birbirini etkilerler. İşçi sınıfının safları, durmadan giderek yoksullaşan küçük burjuvazi gruplarıyla dolmaktadır. İşçi sınıfı partilerine yeni katılan bu yeni unsurlar uzun süre kendi küçük burjuvalıklarını korurlar; bunlar dayanıksızdırlar ve reformist, revizyonist ideolojilerin etkisinde kalırlar.» ([12])

Öte yandan «devrimci hareketteki yükseliş ya da duraganlık durumlarında ve burjuvazinin baskısıyla orantılı olarak, küçük burjuva, iki yüzüyle görünmektedir: Bir uçta, onu, siyasal alanda, solcu sabırsızlık, umutsuzluk, gevezelik ve sözde devrimcilik içinde, öteki uçta ise revizyonist ve reformist olarak karşımızda bulmaktayız» ([13])

Lenin ise bu gerçeği şu sözlerle dile getirmektedir: «Devrimci lafazanlık çoğu kez, devrimci partilerin, dolaylı ya da dolaysız, proleter ve küçük burjuva unsurların bir bileşimi, bağlaşıklığı, ya da karışımını oluşturdukları ve devrimci olayların seyrine büyük, hızlı zigzaglar damgasını vurduğu zamanlarda karşılaştıkları bir hastalıktır. Devrimci lafebeliğinden kastettiğimiz, olayların belli bir dönümünde, belli bir andaki ortamda nesnel koşullara aldırmaksızın devrimci belgilerin yinelenip durmasıdır. Belgiler harika, cezbedici, büyüleyicidir, ama her türlü zeminden yoksundur; işte devrimci lafazanlığın doğası böyledir.» ([14])

Kaynakları ne olursa olsun, oportünizme temel sorunlara ilişkin ve sistemlilik kazanmış olan yanılgılar yol açmaktadır. Oportünizm «... sınıf işbirliği, proletarya diktatörlüğünün yadsınması, devrimci eylemin reddi, burjuva yasallığının koşulsuz kabulü, burjuvaziye güvenme ve proletaryaya gü-

---

(11) **a.g.e.**, s. 87.

(12) Boyan Grigorov, **a.g.e.**, s. 8.

(13) **a.g.e.**, s. 8

(14) V.İ. Lenin, **Collected Works**, c. 27, s. 19.

vensizlikten oluşan bir içeriğe sahiptir,»([15]) ve küçük burjuva milliyetçiliğine de sıkıca bağlıdır.

Sınıf işbirliğine yönelinmesinin ve böylelikle sosyal şovenizme, sosyal reformizme kadar varılmasının, «dürüst» ve «iyi niyetli» bir biçimde başlayabileceğine sık sık tanık olunmuştur. Örneğin iyi niyetli çabalar ile hareket edip, sınıf işbirliğine kadar ulaşılması, «kitleselleşme» gibi vazgeçilmez bir görev adına gerçekleşebilmektedir. İşçi sınıfı partileri kitleleri kavrayarak, onları devrime ulaştırma görevlerini ancak ilkelerden ödün vermeksizin başarabilirler. İlkeler çiğnenerek ve belirli ödünler verilerek, uzlaşmalar yapılacak «kitleselleşme» doğrultusunda geçici olanakların ortaya çıkabilmesinin de şaşılacak yönu yoktur. Ne var ki, ideolojinin önüne politikanın konması, pragmatik kazançların tercih edilmesi, kısa vadeli kimi çıkarları esas alarak, uzun vadede sınıf mevzilerinin tehlikeye sokulması anlamına gelir ve oportünizmin temel kaynaklarından birisidir. Geçmişte C H P' yi destekleyenlerin, DİSK'te tasfiyeye yönelenlerin, bütün bunları «kitleselleşme» adına yaptıkları da bilinmektedir. Ancak bilimsel sosyalizmden «en ufak derecede uzaklaşmak burjuva ideolojisini güçlendirmek» anlamına geldiği içindir ki, sonuç işçi sınıfı hareketinin yabancı akımlar içinde eritilmeye bırakılmasıdır ve bütün bunların sınıf hareketine maliyeti de az değildir. Çünkü açıktık ki «oportünizme verilen bir taviz bazı geçici avantajlar sağlayabilir, fakat ergeç partiye zarar getirir.»([16])

Oportünizmin genel niteliklerine ilişkin olarak en son bir başka noktaya daha işaret edelim. Bilgi edinme sürecinin özelliklerine yukarıda kısaca değindik. Bunun da bir sonucu olarak, sağ ve «sol» oportünist tezlerin gerçeklik payından büsbütün yoksun olduğunu düşünmek, dile getirilenlerin «tümünün ve her zaman gerçeklik payından uzak olduğu kanısına kapılmak olur. Oportünistlerin tezleri, mutyanına ağırlık verip, mutlaklaştırmalara gitmekte oldukları gerçeğini unutmak olur. Oportünistlerin tezleri, ,mutlaklaştırmaların, çarpıtmaların, abartmaların içiçe geçtiği bir eklektik yapı oluşturur. Bu ise, bazen oportünizmin anında teşhis edilmesini zorlaştırarak, kimi zamanlarda da gerçeklik payı atlanarak, oportünizm ile mücadeleyi kolay ve sıradan bir görev olmaktan çıkartır.

★ ★ ★

Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol» Sapmalar, Bulgaristan devrimci pratiğinde oportünizmin sergilenmesini, tarihsel bir kesit içinde ve iki ayrı bölümde ele alıyor. Öncelikle sağ oportünizm irdeleniyor, daha sonra da «sol» oportünizm. Ancak her iki türden oportünizmin özdeşleşebilme özelliği de göznönüde tutularak zaman zaman ve kimi olaylarda sağ ve «sol» sapmaların ortak tutumlarına dikkat çekiliyor.

Bulgaristan Komünist Partisi'nin sağ ve «sol» oportünizm karşısında başarıya ulaşarak çelikleşmesi ise, Dar Sosyalistlerin Partisi'nin, Komünist Enternasyonal'e girmesinin ve adını «Komünist Partisi» olarak değiştirmesinin ardından, Komünist Enternasyonal kararları uyarınca katılan tüm partiler için öngörülen ve Komintern'in 7. Kongresi sonrasında, 1936 yılında Parti'nin yeni, Leninist tip bir partiye dönüştürülmesiyle tamamlanmış olan, «bolşevikleşme süreci» içinde inceleniyor.

Dimitır Blagoev'in önderliğindeki Dar Sosyalistlerin Partisi, Komintern'e katılan diğer partilerin tersine, sosyal

---

(15) V.İ. Lenin, **Against Revionism,** Progress Publishers, s. 275.

(16) L.İ. Brejnev, **SBKP 25. Kongresi Merkez Komitesi Raporu,** Bilim Yayınları, s. 47.

demokrat partilerden ayrılarak kopan bir grup olarak değil, bir bütün halinde Komünist Enternasyonal'e katıldı. Dar Sosyalistler, sağlam bir Marksist, enternasyonalist karakter taşımakta, Lenin tarafından «devrimci enternasyonalistler» olarak nitelendirilmekteydi. İşçi sınıfının çıkarlarını yüksekte tutmayı başarmış, sağ ve «sol» sapmalara karşı uzlaşmaz bir mücadele vermişlerdi. Bütün bunlara ve «bolşevizme yakın» olarak nitelendirilmelerine karşın, Komintern'e katılan diğer partiler gibi, Leninist parti özelliklerine yabancıydılar ve halâ belli sosyal demokrat özellikleri taşımaktaydılar. Dimitrov, Dar Sosyalistleri bolşevizmden ayıran özellikleri sıralarken, Dar Sosyalistlerin, proletarya devriminin temel hedefi olarak proletarya diktatörlüğünü kabul etmediklerini, nesnel toplumsal yasaların otomatik olarak işlediğini kabul eden sosyal demokrat anlayışı bir yana bırakmadıklarını, işçi sınıfı partisinin, işçi sınıfının tüm diğer örgütleri üzerindeki rolünü kavrayan Leninci konuma sahip olamadıklarını, Leni 'in devrimci uzlaşmalara ilişkin doktrinine yabancılıkları nedeniyle diğer toplumsal ve politik gruplardan kendilerini yalıtlama özelliklerini, devrimde köylülüğün rolünü küçümseyen Plehanovcu bir yaklaşıma yakın tutumlarını belirtmektedir.(17)

Öte yandan Vasil Kolarov Balkan ülkelerindeki işçi sınıfı partilerinin bolşevikleşme yönündeki görevlerini şöyle sıralamaktadır: «1) Sosyal demokrasiden komünizme kendi gelişmelerini sonuçlandırmak; 2) Değişik yer ve zamanın somut koşullarına Marksizm-Leninizmin genel ilkelerini uygulama yeteneğini geliştirmek; 3) Sağ kanat sapmaları ve aşırı solcu duyguları tanımayı öğrenmek ve bunlara karşı bir mücadele sürdürmek; 4) Rus devrimlerinin, öteki ülkelerde ve Balkan devletlerindeki devrimci hareketlerin deneylerini kavramak ve bunları —bir dizi koşullardan bir ötekisine mekanik olarak taşımaksızın— gerektiği gibi kullanmasını öğrenmek.»(18)

Boyan Grigorov'un yapıtında 1923 yılı 9 Haziran'ında iktidarda bulunan Çiftçi Birliği'ne karşı gerçekleştirilen darbe sırasında Parti'nin «tarafsız» kalmasının, Bulgaristan Komünist Partisi'nin henüz bolşevizme yabancı özellikleri nedeniyle ortaya çıktığı belirtilmektedir. Küçük ve orta köylülüğün çıkarları doğrultusunda kimi önlemleri gerçekleştiren, demokratik eğilimlere sahip Bulgar Çiftçi Birliği'ni «gerici» bir güç olarak değerlendiren BKP Merkez Komitesi tarafından oybirliği ile alınan karar ile Parti, «devrimci süreci konusunda bolşevikliğe ters anlayışın Parti yönetiminde egemen olması sonucunda, 9 Haziran 1923'te 'tarafsızlık' taktiği ilan ederek, kaba, siyasal bir yanlışlığa düştü.»(19)

Parti'nin «kapitalist sınıfın iki kanadı arasında» sürmekte olan bir mücadele olarak değerlendirdiği bu çatışma karşısında tarafsız kalması ile ortaya çıkan yanlışlık üzerinde kitapta uzun uzadıya duruluyor. Grigorov'un, o dönem Parti'nin, ne her iki tarafı da aynı kefeye koyarak darbeyi ve darbeye karşı direnişi, «kent burjuvazisiyle, tarım burjuvazisinin», burjuvazinin iki kolunun birbirine girmesi olarak yorumlamak; ne de «kötülerin iyisi» tercihini yapmak durumunda bulunmadığını belirten sözleri, 9 Haziran 1923 darbesinden dünya işçi sınıfının çıkarttığı değerli bir sonuç olma özelliğini taşıyor: «Çünkü bu olayda esas olan, burjuvazinin en gerici kesimiyle halkın demokratik güçlerinin en keskin biçimde savaşması, ülkede faşist diktatörlüğün kurulup kurulmamasıydı. Yoksa Merkez Komite-

(17) G. Dimitrov, **Selected Works**, Sofia Press, c. 3., s. 271-273.

(18) V. Kolarov, **Selected Works**, Sofia Press, s. 136.

(19) Boyan Grigorov, **a.g.e.**, s. 20.

sinin anladığı gibi, Çiftçi Hükümetinin korunması ya da düşürülmesi değildi.»(20)

Bu yanlışlığın farkedilmesinin ardından alınan silahlı ayaklanma kararı özellikle G. Dimitrov ve Vasil Kolarov'un çabalarıyla partinin strateji ve taktiklerinde köklü bir değişiklik anlamına geliyordu. Boyan Grigorov, bu kararın alınmasına karşın «Merkez Komitesinin 9 Haziran'da takındığı oportünist tutumun açık olarak kınanmaması, Eylül ayaklanmasının hazırlığı ve yapılması sırasında da bu oportünist tutumu sürdüren T. Lukanov ve yandaşları hakkında örgütsel sonuçlar çıkarılmaması»nı büyük bir yanlışlık olarak niteliyor. Çünkü özellikle ayaklanma sırasında safdışı edilmeyen bu oportünist tutumlar, ayaklanmanın başarısının da önüne geçmiştir. T. Lukanov ve G. Popov gibi likidatörlerin ancak ayaklanmadan sonra atıldıkları belirtilmektedir.(21)

1923 yılında Eylül ayaklanması ile gerçekleşen Tek Cephe, yenilgiyi engelleyememiş olmasına karşın Parti'nin bolşevikleşme sürecinde önemli bir kilometre taşını oluşturuyordu. Boyan Grigorov bu kilometre taşına karşı sağ ve «sol» oportünistlerin ortak bir tutum izlediklerini bildiriyor: sol likidatörlere göre «Eylül olayları sırasında Parti'nin taktiği iyi çizilmemiştir, maceracı bir taktiktir. Eylül ayaklanması, faşist iktidarın bir provokasyonudur.... Liçistlerle (Lıç Gazetesi etrafında toplanan likidatörler) sağ likidatörler arasındaki ayrılık yalnızca Parti'nin 9 Haziran 1923'teki tutumunun değerlendirilmesinde idi. Klinçarov ve yoldaşları MK'nın 9 Haziran hükümet darbesi sırasında uyguladığı yanlış taktiği eleştirerek 'sol' konuma girdiler. Onların 'devrimciliği' yalnızca bu idi.»(22)

(20) **a.g.e.,** s. 24.

(21) **a.g.e.,** s. 24.

(22) **a.g.e.,** s. 41.

Dimitrov, 1923 yılında 9 Haziran darbesine karşı Merkez Komitesince saptanan tutumu gerçekliğe ve devrimci Marksizme bütünüyle yabancı dogmatik ele alışların bir sonucu olarak nitelemektedir. Dogmatik-şematik ele alışların demokratik hareketleri ve bunlarla birlikte gerçekleştirilecek olan hedefleri küçümsemeleri o dönem ulaşılanın «değişmez» kabul edilişinin bir sonucudur. Bugün ülkemizde demokratik hareketleri ve demokratik güçlerin eylem ve cephe birliğini küçümsemenin, tersine «yeniyi» yakalama ve «yaratıcılık» adına yapılabildiği görülmektedir. Her ikisinde de atlanan Marksizmin bilimsel devrimci ve yaratıcı özünden başkası değildir.

Boyan Grigorov Eylül ayaklanmasından sonra parlamento grubunda ortaya çıkan, sınıf mevzilerini terk etme ve burjuvaziyle uzlaşma yolunu seçen sağ oportünistler üzerinde de uzun uzadıya duruyor. Sağ oportünistler Eylül ayaklanmasının ardından gelen faşist baskı ile son derece çetin koşullar altında «Komünist Partisi'nin illegal olarak varlığını sürdürmesine ve çalışmasına şiddetle karşı çıkan ve yalnızca burjuva yasaları çerçevesinde legal çalışmayı kesinlikle savunmaya başladı.»(23)

Bulgaristan İşçi Hareketinde Sağ ve «Sol» Sapmalar adlı kitap, bu unsurları tanımlayarak şunları belirtiyor: «Likidatörler, küçük burjuva, esnaf ve aydın kişilerdi. Bunlar korku ve telaşa kapılıyor, dirençsizlik ve şaşkınlık gösteriyorlardı. Burjuvazinin baskısının ve burjuva ideolojisinin etkisinde kalarak Parti'nin çizgisine karşı geliyor, sağ oportünist, likidatör bir konumda bulunuyorlardı.»(24)

Benzer bir dirençsizlik 1927 yılında bu kez Parti'nin legal bir biçimi olarak Bulgaristan İşçi Partisi kurulurken gösteriliyor ve «kuduzca sürdürülen

(23) **a.g.e.,** s. 31.

(24) **a.g.e.,** s. 29.

faşist terör koşullarında bunun boşuna kurban vermek» olacağı söyleniyordu: «Öyle ki, legal işçi partisi kurulmasına karşı çıkanlar, böyle bir girişim yerine sendikaların geliştirilmesi ve güçlendirilmesini öneriyor, burjuvazinin, Devlet Güvenlik Yasası gibi gerici yasalarla bir işçi partisinin çalışmalarına izin vermeyeceğini, faşist iktidar tarafından yasaklanan bir yönde açık çalışma yapma girişiminde bulunmanın düşüncesizce bir girişim olacağını söyleyerek işçi sınıfını korkutuyorlardı.»([25])

Benzer, hatta yukarıda söylenenlerle bütünüyle çakışan sözler Türkiye' de de söylendi. Bulgaristan'da söylenmiş olanlara, bir de «yasal koşullarda işçi sınıfı partisinin oluşamayacağı» yönündeki dayanıksız sav eklenerek. Türkiye İşçi Partisi 1975 yılında yeniden kurulurken söylenenler belleklerden silinmedi.

Kitapta, «sol» oportünistlerin anti-bolşevik çizgisi üzerinde de uzun uzadıya duruluyor. Öncelikle 1919 yılında ortaya çıkan «sol» komünizm maceracılığına ve dogmatizme karşı sürdürülen mücadele ele alınıyor ve bu mücadelede Dimitır Blagoev'in seçkin konumu vurgulanıyor.

Öte yandan gene ağırlıklı olarak ele alınan bir başka bölüm, Eylül yenilgisinin ardından doğan devrimci hareketteki geri çekilme ortamında, Parti'nin yanlış bir biçimde ayaklanma sloganını geri çekmemesi üzerine, Bulgaristan Komünist Partisi Askeri Yönetiminde ortaya çıkan aşırı «sol» sapma ve bunun tahribatlarıdır. Grigorov, bireysel terörizme dönüşen ve partinin kitlelerle bağlarının kopmasına, kadrolarının önemli bir bölümünden yoksun kalmasına yolaçan bu «sol» tutumun kaynaklarına eğiliyor ve bu tutumla mücadelede Parti'nin eksiklerini ele alıyor; G. Dimitrov'un bu konudaki değerlendirmesine yer vererek

(25) a.g.e., s. 46.

şunları belirtiyor: «Aşırı solcular her vuruşa bir vuruşla yanıt veriyor ve 'halkın öğretmeninin öldürülmesini burjuvazi kendi profesörünün kanıyla ödemelidir' görüşünü ileri sürüyorlardı. Bu konuda G. Dimitrov şöyle yazıyordu: 'Kötü olan, artan terör karşısında mücadelemizin yozlaşarak bireysel terörist eylemlere dönüşmesi gibi ciddi bir tehlikenin varlığıdır. Biz MK'yı böyle bir tehlikeye karşı uyarmış bulunuyoruz.»([26])

Kitabın son bölümünde ise 1929'dan 1935'e kadar ve Dimitrov'un, Kolarov ile birlikte daha başlangıçtan itibaren yoğun bir mücadele sürdürmelerine karşın, parti yönetimine egemen olan «sol» sekterlerin ağır tahribatı irdeleniyor.

O dönem başka partilerde de uç veren «sol» sekterizmi Dimitrov şöyle tanımlamaktaydı: «Kitlelerin devrimcileşme derecesini abartarak ve emekçi halkın ivedi çıkar ve hakları için mücadeleyi küçümseyerek, sekterlik, faşist saldırı karşısında pasifizme yol açtı. Soyut propaganda ve doktrinciliği kitle politikası yerine koyarak, tüm ülkelerin slogan ve taktiklerini tek tip kabul ederek ve belirli ülkelerde varolan özgül özellikleri hiçe sayarak, sekterlik, komünist partilerin gelişimini engelledi ve geniş kitlelerin komünist partilerin yanına kazanılmasının önünü tıkadı.»[27]

Dimitrov'un «Parti'nin bolşevikleştirilmesi örtüsü altında gerçekte anti-bolşevik bir çizgi» izlediklerini belirttiği «sol» sekterlerin Bulgaristan Komünist Partisi içinde yeşermesinin nedenlerini sıralıyan Grigorov, çetin illegalite koşullarında ve Parti'nin ağır darbeler yemesi sonucunda Parti'nin önemli kadrolarını yitirmesini, Parti'nin 1923'teki sağ oportünist doğrultudaki yanılgısını ve buna karşı duyulan güçlü tepkiyi, dar sosyalist dönemin zama-

(26) a.g.e., s. 66.
(27) G. Dimitrov, a.g.e., s. 292.

nında ve tüm olarak Marksist-Leninist değerlendirmesinin yapılmamış olmasını, ortaya çıkan «sol» belirtilere karşı mücadelenin küçümsenmesini sıralıyor. Öte yandan sol sekterliğin toplumsal kökenlerinin ülkenin küçük burjuva niteliğinde aranması gerektiğini belirtiyor, uğranılan yenilgiden sonra bu unsurlardaki umutsuzluk ve dirençsizliğin sonucu olarak «küçük burjuva isyancılığı ve aydın bireyciliğiyle, küçük burjuva alışkanlıkları»nın işçi sınıfı ve partisi üzerindeki etkisini gösteriyor.

Sol sekterliğin kesin yenilgiye uğratılmasının ancak Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi'nden sonra gerçekleştiğini belirten Boyan Grigorov, böylelikle Parti'nin bolşevikleşme sürecini tamamlayarak Leninci rotaya girdiğini söylüyor: «Merkez Komitesinin VI. Tam Üyeli Toplantısı, Parti'yi cesaretle Leninist yola götürdü. Toplantı kararlarının gerçekten uygulanması için başlatılan geniş kapsamlı çalışmalar, Ekim Devrimi'yle başlayan çok güç ve uzun sürecin tamamlanmasının, Parti'nin Leninist ideolojiyle silahlanmasına, yeni, Leninist bir partiye dönüştürülmesine yardım etti. Komintern'in Genel Sekreteri Georgi Dimitrov'un yönetimi altında, Parti, bolşevikleşme sürecini tamamladı, emekçilerin faşist diktatörlüğe karşı ve ülkede halk demokrasisi iktidarının zaferi için sürdürdükleri mücadelede yığınların sarsılmaz öncüsü oldu.»[28]

★ ★ ★

Boyan Grigorov'un kitabı hakkında son olarak şunları söylemek gerek. Kimi ufak çeviri ve redaksiyon hatalarının okumayı bir ölçüde zorlaştırmasının dışında, Grigorov'un kitabı, sapmalar ile mücadelede daima başvurulması gereken son derece değerli bir malzemeyi oluşturuyor. Bu nitelikleriyle de mutlaka okunması ve süratle yararlanılması gerekiyor.

NEŞET KOCABIYIKOĞLU

---

(28) Boyan Grigorov, a.g.e., s. 85.

———o0O0o———

«İŞTE SOVYETLER BİRLİĞİ»

Varlık Özmenek
Bilim Yayınları, 75 TL
Ankara, Mart 1980, 98 sayfa.

Öyle anılar, izlenimler vardır ki, hiç yorum katılmadan yaşandıkları çağın gerçeklerine ışık tutarlar. **İşte Sovyetler Birliği** adı altında Bilim Yayınevi'nce kitap haline getirilen Varlık Özmenek'in Sovyetler Birliği gezi izlenimleri de bu türden. Genellikle bir gazetecinin şu ya da bu ülkeye yaptığı gezilerin anıları, izlenimleri, gündelik ya da süreli yayınların sayfalarında boy gösterir, sonra da unutulur gider. **İşte Sovyetler Birliği** üzerinde çok şey yazılıp çizilen, dünyanın ilk sosyalist ülkesine yapılan iki haftalık gezi izlenimlerine süreklilik kazandırırken, bir yandan da günümüzde sosyalizm ve işçi sınıfı iktidarı üzerine sorulara cevaplar getiriyor.

Varlık Özmenek gezi izlenimlerini olduğu gibi aktarıyor. Ama, bu izlenimleri yazarla paylaşırken «lirik» bir etkileşim içine giriyor okur. Lirik'in sözlük anlamı, duygulara yönelen, duygusal demek. Lirik bir müzik parçası, lirik bir şiir evet, ama lirik bir reportaj olabilir mi? Oluyor işte. Bu hiç de ya-

zarın özel bir çabasından ileri gelmiyor.

Yazar, Gürcistan'da, bir ziyafet masasında, çocuklar için kadeh kaldırılışını anlatıyor: «Çocuklarımız yarınlarımızdır. Çiçeklerimizdir onlar. Onlar ne kadar güzel açarlarsa ve yetişirlerse yarınlarımız da çiçek bahçeleri gibi olacak demektir... Yaşasın dünya çocukları, yaşasın çocuklarımız!..»

İster istemez siz, televizyon ekranlarından odanızın içine dolan, ülkenizin ve sizin çocuklarınıza yönelen cırtlak bir sesi duyuyorsunuz: «Hadi yavrucum, at bütün paralarını bu zürafadan kumbaraya. Onu doldur, filden kumbaraya sıra gelecek...» Daha on yaşına bile erişmemiş, hırpani kılıklı çocukların görüntüsü canlanıyor belleğinizde, ister istemez, «Haydi Malbora var, Malbora!» Çünkü herşey gibi, çocukların da bir sömürü ve kâr aracı olarak kullanıldıkları bir toplumda yaşıyorsunuz.

Varlık Özmenek Tiflis'li Ramini Usta'yı anlatıyor: «Uçaklarımızla sadece spor yapalım. Bütün dünyada da uçaklar spor yapsın. Biz insan isek birbirimizi, çocuklarımızı, yarınki günümüzü sevmeliyiz. Yaşasın kardeşliğimiz, yaşasın barış...» İster istemez, öcü masalları ile korkutulmuş insanlar, her gün gazetelerde okunan kuyruklu yalanlar geliyor aklınıza. Çünkü yaşadığımız düzende söz sahibi olanlar bağırıyorlar, «Savaş, savaş...» diye.

İnsan belki de içinde yaşadığı düzenin aynasıdır. Varlık Özmenek izlenimlerinde Sovyet insanını anlatıyor. Sovyet insanını anlatırken işçi sınıfının kurduğu düzene ışık tutuyor. Sovyet insanı, mal hırsına, para hırsına, bencilliğe yabancı. Barışa, dostluğa, kardeşliğe, çocuklara v çiçeklere düşkün. Büyük Ekim Devrimi'nden sonraki, ikinci, üçüncü kuşaklar anlamakta güçlük çekiyorlar bizim her gün içinde olduğumuz ilişkileri. Geziye kendisiyle birlikte katılan bir CHP'li senatör ile Gürcistan'lı Guram Abhazava'nın bir söyleşilerini aktarıyor Varlık Özmenek:

«— İşçi günde kaç saat çalışıyor?»

«— 7 saat.»

«— Haftada?»

«— Beş gün.»

«— Yıllık izni ne kadar?»

«— 30 ile 60 gün arasında değişir.»

«— Çalışmak zorunlu mu?»

«— Hayır, hak!»

«— Anlatamadım, insan isterse işi bırakamaz mı?»

«— İşsizlik onun hakkı değil.»

«— Hayır, öyle değil, yani bir insan dedi ki, ben işi bırakıyorum, bundan sonra da çalışmıyorum, devlet ona sormaz mı?»

«— Devletten önce, ona ailesi sorar. Adam, sen niçin çalışmıyorsun demez mi?.. Bana kalırsa öyle der.»

Daha sonra da Sovyet insanı ile, sosyalist bir düzeni hiç değilse belli önyargılarla karşılayan bir Türkiye insanı arasında bir başka konuşma:

«— Bu fabrika kimin?»

«— Bizim, yani toplumun.»

«— Bu tarlalar kimin?»

«— Bizim, yani toplumun.»

«— Yani fabrikalar ve tarlalar devletin desene!»

«— Ama efendim, devlet diye bir insan yok ki!..»

Daha önce de Sovyetler Birliği üzerine yığınla yazı, kitap ve gezi notu yayınlandı Türkiye'de. Ama hiçbirisinde, Sovyet insanının yaşam felsefesini belirleyen noktaya değinilmedi. **İşte Sovyetler Birliği**'nde bu açık. Yaşam düzeyi, sahip olunan eşya miktarıyla ölçülmez. «Yaşamın daha dolu olması, yaşamdan daha hoşnut olmak. Daha iyi sağlık, daha iyi öğrenim, yetenek ve isteğe göre iş, yaşlılıkta daha da güvence ve daha zengin bir düşünsel yaşam...»

İnsanları aldatmak, gözlerini boyamak için kapitalizmin ortalığa döktüğü binbir sahte pırıltılı, insan beynini tembelleştirici, uyuşturucu, kendi şiddet felsefesine uydurucu sayısız tüketim aracının karşısına sosyalist sistemin koyduğu bu, Batı Avrupa ya da

diğer gelişkin sanayi ülkelerinin kentlerindeki seks dükkanlarının, uyuşturucu madde iptilâlarının, pornografinin, mağazaları dolduran renkli ama entipüften yüzbinlerce çeşit tüketimi kamçılayıcı malın, dilimize «alman usulü» olarak geçmiş, herkes kendi yediğinin, içtiğinin, yaptığının ücretini öder, bir dostla ne bir bardak şarabı ne de bir lokma ekmeği paylaşmak caiz değildir anlayışının karşısında sosyalist sistemin getirdiği yaşam biçimi bu. Hepsi de aynı kapıya çıkan Batı'nın binbir pırıltısının karşısında, «Daha zengin bir düşünsel yaşam.» Ne denli iyi anlatıyor Varlık Özmenek'in gezi izlenimleri özgürlüğün nerede olup, nerede olmadığını. Sovyet insanı da büyük çoğunluğuyla bunun bilincinde. 260 milyon insan yaşayan bir ülkede herkesin bu bilinci iyice özümsemiş olmasını beklemek aşırı bir iyimserlik. Bu tesbiti zaten yapıyorlar geziye katılanlara bilgi verenler:

«Maddi geçim düzeyinin az da olsa bazı kişilerin bilincinden daha çabuk geliştiğini görüyoruz. Tek tük de olsa bu şekildeki eğilimleri kamu oyunda tartışıyoruz. Gazetelerde, dergilerde, bu konudaki eğilimlere karşı eleştiriler yayınlanıyor.»

Bu da, şimdiye dek Sovyetler Birliği üzerine yazılan bir takım gözlemlerin cevabını veriyor.

İşte Sovyetler Birliği bize, sıcak insan ilişkileri yoluyla sosyalist sistemin özünü, temel yaşam felsefesini getiriyor. Sımsıcak bir dille onu yaşıyor, Varlık Özmenek'in izlenimlerini paylaşıyoruz.

İşte Sovyetler Birliği içinde yer alan izlenimlerden birisinde okullarda duvarlara asılan pankartlardan, savaşta yitirilmiş insanların fotoğraflarından, sloganlardan, ünlü kişilerin sözlerinden de sözediliyor. İzlenimlerde sözü edilmeyen, ama Sovyetler Birliği'ndeki okulların duvarlarında sık sık görülen bir sözcüğü burada ekleyelim: «Yeryüzünün en büyük hazinesi insandır.»

Bizim duvarlarımızda hâlâ kapitalizmin insanlığa düşman kiri var.

ONUR GÜVENLİ

———o0O0o———

AÇIKLAMA

Yurt ve Dünya'nın geçen sayısında kısmen yeni bir teknik düzene girmemizin sonucu olan bazı tashih hataları, satır yanlışları ve atlamalar yeralmıştır. Bunlardan biri, anlam farklılığına yolaçacak nitelikteki bir satır düşmesidir. Okuyucularımızdan özür diler ve «EMPERYALİZME, FAŞİZME KARŞI DEMOKRASİ CEPHESİNE DOĞRU» yazısının son (62.) sayfasının 3. satırından sonraki satır olarak «içinde yeralan ve daha sonra TİP çizgisinden bütünüyle savrulan kimi yazarlar» satırını eklemelerini rica ederiz.

BİLİM YAYINLARI KİTAP LİSTESİ

L. Huberman
Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla (4. Basımı Hazırlanıyor)
Orhan Kurmuş
Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi (2. Basım) .... 150 lira
A. Casanova - C. Prevost - J. Metzger
Aydınlar ve Sınıf Mücadelesi (2. Basım) .... 60 lira
V. Vassine - S. Gribanov - İ. Oundassynov
Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi (2. Basım) .... 60 lira
A. Spirkin - O. Yakhot
Diyalektik ve Tarihi Materyalizm (4. Basımı Hazırlanıyor)
M. Ryndina - G. Chernikov
Kapitalizmin Ekonomi Politiği (2. Basım) .... 200 lira
K. Marx - F. Engels - V.İ. Lenin
Sendikalar Üzerine (2. Basımı Hazırlanıyor)
İki Açıdan Türkiye İşçi Partisi Davası .... 100 lira
J. Woddis
Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi
1. Kitap: Fanon ve Afrika'da Sınıflar (Tükendi)
2. Kitap: Debray ve Latin Amerika'da Devrim (Tükendi)
3. Kitap: Marcuse ve Batı Dünyası .... 60 lira
(Kitabın Tümünün 2. Basımı Hazırlanıyor)
V. Krivtsov
Marksizm ve Maoizm .... 150 lira
W.M. Breuer - B. Hartman - H. Lederer
Latin Amerika'da Devrim .... 125 lira
M. Basmanov
Çağdaş Troçkizm ve Karşı Devrimci Özü
(Genişletilmiş 2. Basımı Hazırlanıyor)
G. Hoell
Tarımda Kapitalizmin Gelişmesi (2. Basım) .... 50 lira
İ. Melnikov
Pentagon ve Amerikan Üsleri .... 50 lira
A. Mishin
Teoride ve Pratikte Burjuva Demokrasisi (2. Basım) .... 50 lira
B. Ponomarev
Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi (Toplatıldı)
K. Marx - F. Engels - V.İ. Lenin
Marksist Felsefe Yazıları .... 175 lira
K. Koorbash
Maoizmin Ekonomik «Teorileri» .... 80 lira
Bulgaristan Bilimler Akademisi
Bulgaristan'da Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş Sorunları .... 200 lira
H. Selsam
Din, Bilim ve Felsefe .... 80 lira
Sovyetler Birliği Komünist Partisi 25. Kongresi
(Raporlar, Kararlar, Konuşmalar) .... 175 lira
B. Suchkov
Gerçekçiliğin Tarihi .... 175 lira
H. Lumer
Siyonizm ve Dünya Politikasındaki Rolü .... 50 lira
H. Momjan
Marksizm ve Dönek Garaudy .... 60 lira

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

türkiye işçi partisi merkez eğitim bilim ve araştırma bürosunca hazırlanmıştır

KAPİTALİST TOPLUMDA SANAT-EDEBİYAT İLE BİLİMSEL SOSYALİZM VE İŞÇİ SINIFI PARTİSİ İLİŞKİLERİ ÜZERİNE BAZI BELGELER

yılmaz onay

«SAĞ VE SOL SAPMALAR»

neşet kocabıyıkoğlu

«İŞTE SOVYETLER BİRLİĞİ»

onur güvenli

50 TL.